532

H. Aarlluint

19/3 59.

Johannes Daniel
Freinshemius

PRAXEOS MEDICAE
THERAPIA
GENERALIS ET SPECIALIS

PRO HODEGO

TUM DOGMATICO TUM CLINICO,

IN USUM PRIVATUM AUDITORUM

ICHNOGRAPHICE

DELINEATA

A

IOHANNE SAMUELE CARL,

M. I. & S.

LITTERIS ET IMPENSIS ORPHANOTROPHEI.

M DCC XVIII.

SYNOPSIS.

PRAEFATIO INTRODUCTORIA, De medici interni œconomia hodegetica medico externo.

PARS I.

Therapia generalis.

MEMBRUM I.

De methodo medendi in genere.

Art. I. Medendi necessitas.
II. Objectum.
III. Modus.
IV. Tempus.
V. Locus.
VI. Finis.

MEMBRUM II.

De natura Indicati seu Medicamentorum applicatione in genere.

SECTIO I. *De Evacuatione.*

SECTIO II. *De alteratione.*

PARS II.

Therapia specialis morborum singularium.

SECTIO I.

Anomaliæ motus pulsorii, scilicet Febres.

MEM-

SECTIO II.

Anomaliæ motus tonici: 1. Intensiones. 2. Relaxationes.

Quoad genus I.

Art. I.

Art. I. Dolores *Capitis*: 1) Cephalalgia. 2) Hemicrania. 3) Cephalæa, 4) Ophthalmia c. hypopyo, lippitudine, debilitate visus, panno, 5) Otalgia c. consequentibus, susurro, tinnitu, gravitate, & surditate. 6) Linguæ dolor. 7) Odontalgia.

Art. II. Congestiones & dolores *pectorales*: 1) Pleuritis spuria. 2) Asthma convulsivum. 3) Catarrhus suffocativus. 4) Asthma chronicum ex flacciditate pulmonum. 5) Asthma ex restagnatione mensium vel hæmorrhoidum.

Art. III. Consectaria motus sanguinis *abdominalis* dolorifica: 1) Cardialgia calida & frigida. 2) Nephritis. 3) Colica flatulenta, spasmodica, hæmorrhoidalis, hysterica, Iliaca, hæmorrhoidum cœcarum. 4) Malum hypochondriacum c. dependentiis, hepatis scirrhescentia, obstructione, mesenterii obstructione, Lienis dolore, inflatione, inflammatione. 5) Passio hysterica.

Art. IV. Dolores *artuum*. 1. Arthritis vaga. 2. Rheumatismus. 3. Plethoricorum tensiones. 4. Pleuritis spuria. 5. Dolores dorsi. 6. Podagra & M. Ischiadicum. 7. Motus & Morbi spasmodici. 8. Spasmus. 9. Epilepsia.

Quoad genus II.

Relaxationes & desertiones toni, indeque fientes stases ac cor.

Art. I. *Stases & morbi lymphales.*

1) Hydropicæ. 1. Ascites. 2. Tympanites. 3. Cachexia, anasarca, œdema pedum. 4. Hydrocele.

2) Stases Urinariæ. 1. Ischuria. 2. Stranguria. 3. Urinæ stillicidium. 4. Incontinentia urinæ.

3) Stases seroso-mucosæ pectorales. 1. Tussiculoso asthmaticæ. 2. Raucedo. 3. Frequens sputatio. 4. Tonsillarum inflatio.

4) Sta-

4) Stases mucidæ in Capite, Gravedo, Coryza.

5) Corruptiones lymphales totius M. Sanguineæ. 1. Scabies. 2. Lues venerea cum bubonibus, nodis, excrescentiis, scabie, gonorrhœa. 3. Scorbutus cum stomacace, maculis scorbuticis, 4. Icterus.

6) Stases & corruptiones serosæ in Intestinis. Unde Morbi primarum viarum. 1. Dysenteria. 2. Diarrhœa. 3. Cholera. 4. Passio cœliaca & lienterica. 5. Vomitus simplex, febrilis, nephriticus, verminosus, fœminarum, gravidarum, hypochondriacus. 6. Alvi adstrictio. 7. Flatulentia & ructus. 8. Singultus. 9. Procidentia ani. 10. Soda. 11. Tenesmus.

Art. II. *Desertiones Toni, & totius actus vitalis exturbationes, maxime agentis a priori.* 1. Deliria, maniaca, melancholica, venenata &c. 2. Apoplexia. 3. Paralysis. 4. Tremor partium. 5. Syncope. 6. Pavores. 7. Lethargus.

Art. III. *Alterationes Toni & vitalitatis* in statu speciali ex *generatione* alterato (1) *grav. & puerp. aff.* 1. Sterilitas. 2. Abortus. 3. Hæmorrhagia abortiva. 4. Vomitus gravidarum. 5. Alvi adstrictio. 6. Varices. 7. Partus difficilis. 8. Secundinarum retentio. 9. Lochia. 10. Dolores post partum. 11. Pavores. 12. Febris puerperarum. 13. Purpura. 14. Tumor abdominis. 15. Lectis vitia.

(2) *Infantum affectus*, meconii expurgatio, febris, icterus, ulceratio capitis, diarrhœa. &c.

Art. IV. *Anomaliæ toni & vitalitatis ex læsione partium externa violenta.*

I. Læsio partium solidarum a fluidis læsis. I. Tumores sanguinei. 1) Inflammatio. 2) Sphacelus. 3) Apostema simplex. 4) Ap. copiosa. 5) Furunculus. 6) Cancer. 7) Panaritium. 8) Ambustio. 9) Pernio. 10) Extumescentia. 11) Vibices. 12) Aneurisma. 13) Varices. 14) Hæmorrhoides cœcæ.

II. Tumores exsangues. a) Duriores 1. Scirrhi. 2. Steatomata. 3. Ganglia. 4. Clavus pedum. 5. Verrucæ.

b) Tumores molliores. 1. Strumæ. 2. Herniæ. 3. Prolapsus uteri.

III. Tumores carnosi. 1. Caro luxurians. 2. Fungi. 3. Sarcoma. 4. Nævi materni. 5. Polypus narium.

IV. Ul-

PARS III.

Specialiſſima, Cautelæ Clinicæ.

PRAEFATIO INTRODUCTORIA,

DE MEDICI INTERNI OECONOMIA HODEGETICA PRO MEDICO EXTERNO.

MEdici clinici hodegus certior nullus datur, quam *natura interna*. Siquidem antiquiſſimo experientiæ teſtimonio natura eſt optima morborum medica, ut tum acuti morbi αὐτοκρατία, ſeu ſpontanea morborum excuſſione, ſubigantur, tum etiam chronici συνέργειαν illam naturæ requirant; deficiente autem in utroque morborum genere illo naturæ concurſu, impoſſibile manebit miniſterio medico externo, morbo opponere medelam.

Eſt vero natura hæc medica nihil aliud, quam *agens vitale*, ſpiritus internus, anima, archeus, ſive utcunque nominare placeat. Eſt principium inorganicum primum movens, quod, uti actus morales & rationales gubernat, ita & animales, & propter has vitales inſtruit. Unicum eſt principium movens actuum dictorum omnium in œconomia hominis, quia unius confuſio in alterum facile tranſit.

Præterea opus habet anima vitalitate ad negotium ſuum ultimum, quod eſt *voluntas* ad bonum appetendum & malum repellendum. Siquidem hæc animi facultas in effectum duci non poteſt, niſi objecta externa fuerint dijudicata, num ſint bona vel mala. In quem finem opus habet anima volens altera facultate, ſcilicet *intellectu*. Cum vero hic objecta potiſſimum materialia habeat, ut tum geocoſmi corpora perpendat, tum ab his materialibus ad inviſibilia ducatur: habet inde intellectus opus medio materiali, quod objecta externa in materialem quaſi

 ide-

ideam deducat animæque proponat. Medium hoc eſt *ſenſus*. Hic vero iterum indiget organo ſuo fini adæquato, ſcilicet tenero, flexili, molli, & tamen propter uſus perennitatem ſatis durabili. Quamobrem flexilitas cum tenacitate conjungi debet. Inſuper voluntatis executio pariter indiget organis teneris, mollibus, flexilibus, quæ fit *motu animali*. Ex quibus patet, animam opus habere corpore, & corpus non propter ſe ſubſiſtere. Unde anima ſtruit ſibi pro uſu hoc deſignato machinam adæquatam, & conſervat etiam eam pro actus ſui ultimi perennitate.

Dicta hæc *conſervatio* tanto magis opus eſt ob *elementa* mixtionis, ad uſum ſtructuræ quidem ſumme appropriata, inter ſe vero ægre cohærentia, ſed diſſolutioni putridæ valde obnoxia. Scilicet *terra* opus eſt ad baſin & tenacitatem ſtructuræ: *Aqua* ad mollitiem, flexilitatem, mobilitatem: *Oleo* tum pro combinatione aquæ & terræ, tum pro mobilitate calida conſervanda.

Hæc principia motui inteſtino fermentativo *putrefactivo* valde ſunt obnoxia, ut oleoſum ob teneritudinem mobilem a terrea ſecedens putredinem ſeu mortem inducat, quem actum aqua, motus inteſtini cujusvis inſtrumentalitas quaſi, prompte adjuvat.

Quamobrem uti formalitas mortis conſiſtit in putredine ſeu diſſolutione mixtionis animalis: ita *vitalitatis* forma verſatur in conſervatione mixtionis & perpetua putredinis averſione.

Hic actus vero abſolvitur non concurſu materiali balſami, ignis vitalis &c. ſed ſaltem formali *motus progreſſivi*, cujus uſus ſubordinatus eſt; 1) *fermentum* quodvis putridum vel intus genitum, vel ab extra illatum, ſub perpetuo appulſu ad viſcera colatoria *ſecernere* & excernere. Sic in hepate ſeponitur materia abundans ſulphurea biliosa: In glandulis cutaneis tenuis ſeroſa, aquea halituoſa; In glandulis renum ſerum ſpiſſius ſalſius: In glandulis inteſtinalibus ſerum mucoſius &c. 2) Alter uſus eſt dicti motus progreſſivi *conſervatio fluxilitatis* humorum: Siquidem ſanguis in ſua mixtione terreo-oleoſa ſpiſſus eſt humor, facile ſub quiete congelaſcens, quamobrem per partes ſpongioſas muſculoſas atteritur, conquaſſatur & in fluxilitate mobili conſervatur, itaque a ſubſiſtentia putrefactiva præmunitur. 3) Accedit ad hunc uſum alter, ſcilicet *abſterſio partium ſolidarum* ab inquinamento. Facile enim pori a tranſitu humoris mucoſi obſtruuntur. Inde repetitus tranſitus perpreſſorius opus eſt, ut ita omnis ſtaſis mature abluatur. 4) Motus progreſſivi uſus vitalis inſignis eſt reſolutoria *ſanguinis conſumtio* in ſerum; ſiquidem in diæta plena, motu voluntario deficiente, ſanguis accumulatur plus quam capacitas vaſorum & virium diu ſuſtinere valet. Unde matura attenuatio in ſerum opus eſt. 5) Ultimus uſus progreſſus circularis humorum eſt *appoſitio*

tio

tio nutrimenti, tum ad machinam animalem exſtruendam, tum conſervandam in ſua neceſſaria activitate, muſculos infarciente, ad motum.

Motus hic conſervatorius generaliter duplex eſt: 1) *pulſus*, quo ſanguis æqualiter a corde ad ſingulas partes demandatur; 2) *toni*, quo partes ſolidæ fibroſæ in tenſione ſyſtoles & diaſtoles pro tranſitu humorum facilitando, dirigendo, impediendo, tenentur.

Uti itaque agens œconomiam vitalem per æqualem horum motuum adminiſtrationem conſervat ſanam: ita etiam *reſtituit* per eandem methodum, licet hæc intenſior evadat ob cauſam extraordinariam, præcipitem, lædentem.

Maxime vero ſeſe contra cauſam generalem ac communem paſſionum plurimarum, tuetur quæ eſt *plethora*, ne ex tali abundantia impeditior circuitus, inde ſpiſſeſcentia, hinc excretionum impeditio, & hinc ſtagnatio, denique ſtaſis ac corruptio naſcatur. Ne hoc fiat, natura *ἀυτοκϱάτωϛ* cauſæ cuivis adæquata motus interni remedia opponit. Ita *quantitatem* excedentem vel deplet per *hæmorrhagiam*, vel conſumit *febrili* reſolutione in ſerum. *Qualitatem ſpiſſam* attenuat motu humorum ſpasmodico. Qualitatem *fermenteſcentem* excernit motu febrili. *Staſes* abſtergit motu inflammatorio. Quæ ſingula natura peragit motus pulſorii & tonici incremento, ejus proportionata intenſione ad materiæ exigentiam, ejus directione ad locum ſecretorium & excretorium, ejus continuatione ad certum tempus &c.

Specialius ut hæc interna medicina proponatur, ex intenſione motus pulſorii generantur *febres*, utpote quarum eſſentia conſiſtit in pulſus, & inde pendentis æſtus, ſitis &c. increbeſcentia. Duorum hæ ſunt generum; *acutæ*, quæ celerem ſanguinis corruptionem per ſecretiones intenſas eliminant, *chronicæ*, ſi mavis intermittentes, quæ lentas læſiones evacuant ac ſubigunt. Inter acutas 1) *peſtis* & *petechialis* maligna febris halituoſum ſulphureum miaſma placatiore pulſus motu excernit: 2) *Bilioſa* ardens, cauſus, bilis corruptæ evacuationem inſtituit: 3) *Catarrhalis* phlegma mucidum ſalſum excernit: 4) *Synochus*, ephemera, continens abundantiam ſanguinis motu reſolutorio conſumit, quæ etiam aliis febribus complicatur ex individui ſtatu plethorico, earundem inde progreſſum difficiliorem reddit. 5) *Variolæ* ac *morbilli* corruptionem hæreditariam exanthematicam expungunt. 6) *Lenta* & *hectica* corruptivam ſtaſin viſceris abſtergit. *Intermittentes* fiunt pariter a natura per motuum intenſionem ad directionem ad lentiores corruptiones eliminandas. *Tertiana* & quotidiana mucum primarum viarum emollit, demollit & abſtergit. *Quartana* ſtagnationes viſcidas circa viſcera abdominis reſolvit.

Per alterum genus motuum, nempe *Toni*, tendit anima magis ad *excretionem ſinceram abundantis ſanguinis*: Unde relaxatio toni opus eſt in loco exundan-

tiæ,

tiæ, in oppoſito vero intenſio toni, ut ſub æquali humorum per pulſum cordis ſiente diſtributione nihilominus uberior ſanguinis coacervatio ad locum ſpecialem excretionis contingat. Fit inde vel eruptio ſanguinis ſincera per nares, pectus, uterum, ventriculum, anum, renes: Vel motus ille in molimine ſaltim hæmorrhagico perſiſtit, eo ſcilicet pertinens, licet non pertingens.

Cum vero medicus internus hac toni inſtrumentalitate pro utili fine uti debeat: cognoſci facile poteſt ratio, quomodo tot *morbi dependentes* exinde naſcantur. Pendent illi vel ex toni *relaxatione*, vel *intenſione*. *Prioris generis* ſunt *congeſtiones*, orgaſmi, dolores, ſtaſes, corruptiones in loco exundantiæ evenientes. *Poſterioris* vero motus varii ſpaſtici arthritici. Inde in motu ſanguinis hæmorrhagico *ad caput* conſequuntur neceſſario congeſtiones, turgefactiones, cephalalgia, hemicrania, otalgia, odontalgia, ophthalmia &c. In motu ad *pectus* generantur congeſtiones tuſſiculoſæ, aſthmaticæ, pleuriticæ, peripnevmonicæ, phthiſicæ &c. In motu ſanguinis ad excretiones *hæmorrhoidum*, *mictus* & *vomitus* cruenti generantur, varii affectus ſpaſtici, uti & ſtagnatorii, v. g. Cardialgia, colica ſpasmodica, paſſio hypochondriaca, hyſterica, inflatio lienis, nephritis, arthritis, calculus, ſtaſes corruptivæ hecticæ, uti & lymphales hydropicæ &c.

Prout vero hac ratione, toni ſcilicet incremento, directione ac proportione magis ordinaria, natura læſionibus vitalibus ſuccurrit: ita ex relaxatione vel plenaria deſertione toni magis *extraordinaria* affectus varios ſuboriri, a priori & poſteriori patet. Ex *relaxatione* fiunt *ſtaſes* & corruptiones. Et hæ ſunt vel *ſanguineæ*, ut inflammatio, apoſtema, ſcirrhus, ſphacelus &c. vel *lymphales*; quæ varii generis ſunt pro diverſitate partium ſubjectarum & decubitus humoris. *Univerſales* ſunt ſtaſes cachecticæ, hydropicæ, corruptiones lymphæ ſcorbuticæ, venereæ, ſcabioſæ &c. *Particulares* α. in *pectore* ſtaſes ſeroſo-lymphales tuſſiculoſæ, aſthmaticæ: β. in *capite* gravedinoſæ, coryzæ &c. γ. in & circa *primas vias* ſtaſes mucoſæ, producentes ſcilicet diarrhœas, dyſenterias, lientericas, cæliacas, ſingultuoſas, vomibundas paſſiones.

Deſertio toni infert affectus apoplecticos, paralyticos, ſyncopticos.

E quibus omnibus inter ſe collatis pateſcere poteſt, quomodo medicus internus contra cauſas læſionum internarum communes e plethora ſubnatas, & inde pendentes tot affectus, per motum pulſus ac toni operetur, indicatque, quomodo porro *medicus externus* in miniſterio ſuo cooperari vel ſubvenire debeat, maxime ſi natura vel materiam morbificam non poſſit corrigere aut evacuare, vel ſi in motu avtocratico defectu aut exceſſu peccat. Unde univerſam œconomiam dictorum motuum cognoſcere debemus, ut in omnibus motibus morbiferis ſedulo diſtinguamus *actionem* & *paſſionem*, atque ita etiam læſiones & incommoda morbi ab utroque ſtatu dictæ actionis & paſſionis pendentia in ſuo ordine collocemus, ne actio, incommodum quid adferens, ut noxia paſſio oppugnetur; & contra, ne paſſio, ut actio avtocratica, toleretur. Scilicet inquirere debemus materiæ habitudinem ad nocendum per diverſas ſuas ſpecies & gradus. Examinare debemus indolem motuum contra materiam directorum, num adæquati ſint genere, & gradu proportionati; num deficientes, num excedentes, num erronei, num conſuetudinales, num hæreditarii, num ſine multa, aut plane nulla materia, aut contra cum multa turgente materia: An materia ſit præparata & ad motum diſpoſita, an minus; An locus vel tempus ad evacuationem commodum ſit electum &c.

Maxime vero tenenda & obſervanda eſt pro æthiologico, ſemeiotico, therapevtico uſu inſigni *differentia motuum* naturæ ſecundum diverſitatem temperamentorum, ætatum, ſexus &c.

Temperamentorum enim diverſitas diverſam qualitatem humorum & viarum inducit, indeque etiam diverſas læſiones format, quæ neceſſario pariter differentes commotiones naturæ eluctatorias poſt ſe trahunt, imo in uniformi quaſi materia tamen diverſos gradus, imo ſpecies motuum producit. Ita enim *cholerici* magis ad febres acutas cholericas, hæmorrhagias, hecticas, orgaſmos &c. diſpoſiti ſunt. *Sanguinei* ad febres continuas, ſynochas, motus ſpasmodicos, inflammationes &c. *Phlegmatici* ad ſtaſes ſeroſas lymphales, aſthmata & tuſſes humidas, cachexiam, hydropem, fluxus alvinos, corruptiones humorum ſcabioſas, ſcorbuticas &c. *Melancholici* inclinant ad ſpiſſeſcentiam ſanguinis, ad ſtagnationes in & circa venam portæ; unde paſſiones hypochondriaco-hyſtericæ, ſpleneticæ, melancholicæ huic temperamento familiares exiſtunt.

Morbi *ætatum* offerunt illos affectus, qui a motibus hæmorrhagicis pendent. Ita in ætate *puerili* magis congeſtiones humorum ad caput obſervantur dolorificæ, inflammatoriæ. In *juvenili* ad pectus tendunt motus & hæmoptyſin, phthiſin, pleuriticas, aſthmaticas ſtaſes gignunt. In ætate *conſiſtente* ac declinante eveniunt molimina hæmorrhagica circa venam portæ, ad excretiones hæmorrhoidales, vomitum & mictum cruentum, tendentia. Inde hæmorrhoidales interni motus dependentiam formant affectuum ſtagnatoriorum & ſpasmodicorum, uti ſuperius recenſitum eſt. Externi vero affectus ſpasmodicos, arthriticos, podagricos.

Ex perpenſione tali œconomiæ motuum internorum cognoſci poteſt facile tum *ſyſtematicus cauſarum ordo*, tum *ſemeiotica* vera cognitio ac prævifio, tum denique poſitiva *therapevtica* intentio.

Aethiologia in ſcholis inculcat conſiderationem continentiæ & procatarſeos. Cauſa *continens* eſt ipſa cauſa materialis læſionis, propter quam univerſus

ſus motus morbiferus a natura excitatur. *Procatarctica* vero eſt occaſionalis antecedens cauſa, quæ materiam illam continentem genuit. Stilo metaphyſico loquendo eſt cauſa continens *materialis* morbi; cauſa *efficiens* eſt anima; *inſtrumentalis* eſt motus *finalis* mixtionis conſervatio: Inde *formalis* motus morbiferus certus ad læſionem avertendam directus. *Materialis* cauſa infert diverſam conſiderationem etiam ratione partis, cui inhæreat, an nobili viſceri vel minus tali ſit infixa, an præcipitis damni, vel lentioris, an ſe- vel excretioni ſubjaceat. *Efficiens* cauſa infert conſiderationem a priori, num animæ activitas vitalis ſufficiens & proportionata ſit ad ſtatum læſionis; an molimen excedat vel deficiat; vel quocunque modo aberret. *Inſtrumentalis* ratio pariter perveſtigationem offert, quænam ejus proportio ſit ad materiam, tum in quantitate, tum in qualitate, tum in gradu, tum in ſpecie excuſſionis. *Finalis* denique indicat vergentiam naturæ & artis ad terminum & locum excuſſionis, quinam materiæ totique actui conveniens exiſtat. Ex his conſideratis diverſæ concluſiones in clinicam deſcendunt. Ita v. g. vera *dignotio ſymptomatis* a morbo emergit, & indicat, ne in ſymptomatis moleſtioris ſuppreſſione multum obhæreſcamus ſub tegmine urgentiæ, interea vero a cardine & ſcopo morbi eradicandi aberremus.

Semeiotica, maxime diagnoſtica morborum agnitio complectatur veram hiſtoriam medicam, ſeu paſſionum omnium circumſtantiarum, phænomenorum morbi, tum eſſentialium, tum extraeſſentialium exquiſitam enumerationem. Ubi illud notandum, ne una ex ſubſtantialibus circumſtantiis omittatur, levi animo negligatur, aut ſubticeatur, quod hodiernis moribus ſolenne eſt, ne ſuppoſitiones hypotheticæ nanciſcantur labem. Præterea & illud vitandum, ne individuali differentia pro ſingulari ſpecie morbi formando abutatur.

Prognoſis exinde vel per ſe ſatis pateſcit, ſi nempe ex accurata hiſtoria morbi deprehendatur genius affectuum inter ſe, eorum dependentia, habitus ad diverſam ſpeciem temperamenti, ætatis, ſexus &c. eorum vergentia ad certam ſpeciem excretionis, avtocraticas naturæ luctas, typicas & periodicas recrudeſcentias &c. E quibus certe firmior affectuum prænotio colligi poteſt, quam fallax Uroſcopia poterit elargiri.

Ne tamen hoc argumentum diagnoſticum *Uroſcopias*, moribus noſtri climatis ſolenne, penitus damnemus: placet hic interponere ſelectiora ac certiora criteria, quibus licet fidere in ſtatu vitalitatis dignoſcendo. Ita enim urina *ſana & ſanguinei* temperamenti eſt coloris citrini, clara, quantitatis ſufficientis, ſedimenti albidi, non adeo viſcidi tenacis, ſed facile dimobilis. *Phlegmaticorum* vero eſt pallidior, nec ita diaphana, ſed magis turbida cum viſcido ſedimento. *Melancholicorum* eſt intenſe citrini coloris, conſiſtentiæ craſſioris, ſine multo ſedimento, aut ſi dimittat ſedimentum, eſt coloris obſcuri, lividi, plum-

plumbei. *Cholericorum* eſt citrini coloris, clara, ſufficientis quantitatis, ſine tamen multo ſedimento. *Gravidarum* urina eſt pellucida, in qua verſus lucem detenta inſtar micularum ſolarium quidpiam conſpicitur. Status *plethoricus* cum *æſtu febrili* offert urinam purpurei coloris, dimittens ſedimentum aurantium vel roſeum, liquor ſupernatans clarus redditur iterum. In *febribus acutis malignis* urina eſt flammea, clara aut aliquatenus opaca, wie abgeſchoſſene Roſenblätter. Febres *lentæ* cum virium jactura, doloribus internis, inappetentia, ariditate faucium, habent urinam pellucidam quidem, ſed leviter turbulentam, coloris roſei obſoleti, ad parietes vitri cuticulam lacteam dimittit. Febres *latentes* & *lenteſcentes* habent urinam coloris ochrei & lateritii mixti, vel aurantii obſoleti; multa eſt & craſſior cum roſeo ſedimento. *Hectica* ex febre acuta offert urinam ex nigro fuſco rubram, pellucidam, cum ſedimento turbido, livido. *Salutarem febris ſolutionem* indicat urina primum clara, verſus criticos dies 4. 7. 9. 11. ſedimentum paucis horis dimittens. *Difficilem* vero morbi ſolutionem indicat urina rubicunda, craſſa cum nubecula, verſus dies criticos miſſa, niſi ſudore ſublevetur patiens. *Lethale* ſignum eſt, quando urina in ſtatu morbi colore & conſiſtentia ſana eſt aut pallida, tenuis, clara inſtar aquæ, vel nullum ſedimentum exhibet usque in diem undecimum. Morbi *catarrhales* cum tuſſi habent urinam rubicundam cum ſpuma. *Pleuritis* cum tuſſi exhibet urinam rubicundam cum nubecula, floccis, ſpuma. *Tabes* cum ardore hectico offert in urina cuticulam pinguem ſplendentem, quæ agitando non ſubſidet. *Hæmorrhagiæ uteri* & *ani* urinam offerunt diu turbidam ſine ſedimento manentem, inſtar fœcum aqua commixtarum. *Cachexia* & hepatis vitia habent urinam pallidam tenuem, cœruleſcentis & virideſcentis aquæ inſtar, ſimulque paucam. *Staſes* ſalino mucidæ *hydropicæ* formant urinam obſcure rubicundam, paucam, craſſam. *Aſcites* cum hecticis ardoribus urinam exhibet coloris lateritii, inſtar aurantiorum obſoletorum, & quidem paucam cum ſedimento roſeo crudo. *Paſſiones hypochondriacæ* habent urinam ex fuſco rubram, pellucidam quidem, ſed inſtar cereviſiæ tenuis fuſcæ. *Hyſtericæ* paſſiones formant urinam ex citrino fuſcam cereviſiariam. Spasmodico-*arthritici* affectus gignunt urinam rubicundam, pellucidam, tartaream, cryſtallos ad parietes dimittentem. Motus *hæmorrhoidales* floridæ ætatis generant urinam claram, inſtar vini citrini cum roſeo ſedimento, quod tamen nec multum, nec craſſum, nec viſcidum eſt, ſed inſtar tenuium floccorum & furfurum. *Icterus* generat urinam ex nigro lividam, cineream, plumbeam, ſi agitetur crocea eſt, & linimenta croceo colore tingit. Vaſa in *renibus læſa* indicat urina purpurea, rubra, craſſa, turbida, ſedimentum inſtar coagulati ſanguinis formans, cum ſuperſtante liquore citrino. *Ulceratio veſicæ* offert in urina mucum viſcidum, mox poſt emiſſionem decedentem cum furfureis & ſquamoſis particulis interſperſis. *Calculus* ſeu

ſeu nephritis calculoſa habet ſabulum rubrum, coloris aurantei obſoleti cum ſedimento ſquamoſo ſulphureo. *Excretio ſpermatis* indicatur floccis in ſedimento & valde pingui cuticula. *Lues venerea* offert urinam craſſam, inſtar lixivii muriatici, cum cuticula viſcida pingui. *Fluor albus* cum anguſtiis hypochondriacis flatulentis indicatur urina ex fuſco livida inſtar cereviſiæ aqueæ cum ſedimento ſquamoſo. *Scorbutus* & *ſcabies retropulſa* in junioribus exhibet urinam inſtar cereviſiæ nigræ turbidæ. *Flatulentia* ſpasmodica torminoſa cum nauſea, diarrhœa, morſibus ventriculi cardialgicis format urinam diu turbidam manentem, pallidam inſtar aquæ lutoſæ. In *diarrhœa* torminoſa urina etiam diu turbida manet cum ſedimento viſcido. *Cruditates primarum viarum* habent urinam pallidam, lividam, tenuem & multam. *Potus aquoſus diabeticus* exhibet urinam pallidam, lividam, tenuem & multam. *Multa nutritio* apud infantes excernit urinam lacteam.

Ex his paucis characteriſmis docimaſia uroſcopiæ ulterius formari poterit, quid veri falſique ſubſit, & quantum ex hoc fonte cognitio & uſus medicus hauriri valeat. *Pulſus* vero notæ magis tactu comprehendi debent ac poſſunt, quam verbis deſcribi, quid celer, frequens, tardus, æqualis, debilis, intermittens, repens &c. ſit. Reliqua ſemeiotica ex *functionum vitalium* in- & decremento vel ipſi plebi notam exquiſitam ſimilis ſtatus morbi indicat, ut tanto magis reſpicere debeat ad libertatem activitatis vitalis per animi alacritatem ſeſe manifeſtantis, vel minus. Uti & ipſius faciei conſtitutio per omnes fere morbos habitum internæ vitalitatis indicat, ut febricitantes appareant æſtuoſi, icterici flavi, cachectici pallidi, hectici lividi &c.

Therapia denique ex tali œconomia fundamentum practicum dogmaticum nanciſcitur, tum in genere, quænam in ſingulis affectibus rationalis indicatio ſive methodus medendi quadret, & quæ indicati remedii natura, inventio, & applicatio exiſtat; tum etiam in ſpecie, quid in ſingulis affectuum ſpeciebus ac individualibus differentiis conſilii rationalis competat; quæ omnia ex interni medici moliminibus & effectibus medicis per omnia genera morborum, & per omnia individua ægrotantium, attento oculo, mente ac manu ſatis aperte deprehendi debent ac poſſunt, prout jam uberius demonſtrabitur.

PRA-

PRAXEOS MEDICAE ICHNOGRAPHICAE
THERAPIA GENERALIS
ſive de
INDICATIONIS & INDICATI NATURA, INVENTIONE, AC ADMINISTRATIONE DOGMATICA.

MEMBRUM I.
De
METHODO MEDENDI IN GENERE.

Therapia generalis neceſſario indagare debet 1. fundamentum læſionis verum, 2. modum expugnandi, 3. medium, per quod illa medicatio perpetretur. Primum ex hiſtoria collecta æthiologia docet. Alterum explanat naturam indicationis; & tertium indicati prudentem applicationem: Quæ omnia cum in ſingulis morbis generatim perpendenda occurrant: tum etiam generalis talis therapiæ ratio eſt cognoſcenda.

Itaque in genere ſtatus indicationis ſive methodi medendi eruitur, ſi in genere probe examinetur: 1) An ſit agendum? 2) quid ſit agendum? 3) quomodo? 4) quo loco? 5) quo tempore? 6) qua finalitate? 7) quibus mediis? Hi ſint loci quaſi communes,

An, quid, quoque modo, medio, quo fine, locoque,
Temporis & puncto poſſit Natura moveri:

quibus haud luſus rhetoricos, ſed methodum experimentalem concludi ſequentia fundamenta, documenta & experimenta docebunt; quæ longius in ſpeciali tractatione, inaugurali quæſtione de meth. medendi proportionibus mechanicis ſunt explanata.

Articulus I. *Medendi neceſſitas.*

An ſit agendum, non vana eſt methodi conſideratio, quod paucis exemplis magis, quam ratiociniis nudis, demonſtrari poteſt. Ita certe in ſtatu ſanitatis intempeſtivis medicationibus & præſervationibus motus naturæ æquales magis turbantur: id quod vel maxime fit, cum integritas ſanitatis vel per ſe ſalva ſit, vel diætæ ordine placidius ſervari aut reſtitui poſſit. Aeque vana eſt medicatio in ſtatu deſperato, cum mortem certo imminentem placide decurrere præſtet, quam gratioſis medicationibus vaniſque analepſiis præcipitari. Abſona etiam eſt medi-

ca-

catio, imo damnoſa, in legitimo ſucceſſu morborum acutorum, variolarum, febrium, inflammationum, ſiquidem, ſi motus naturæ energeticus vegetus & robuſtus jam deprehendatur, periculoſam tum navat operam medicus, ſi medicamentorum ſtimulis curſum illum citatum augere inſuper ſuſcipiat. Ex ejusmodi enim præcipitibus impulſibus placidæ ordinatæ ſecretiones turbantur, materia corruptiva facile penitius maſſæ ſanguineæ implicatur, excretiones celerius expulſæ prompte iterum retrocedunt, atque ita verſus luctas criticas vires naturæ pro plenaria deſpumatione deficiunt. In affectibus difficulter medicabilibus, irradicatis varia medicationum artificia adhiberi ſolent, ſed parcam opem præſtant, imo naturam facile irritant, ut ſtatus valetudinarius in actualem morbum ad lethale usque periculum irritetur, quod ſibi dicta natura facile avertere potuiſſet. Nonne enim viſcerum obſtipationes diu lateſcere poſſunt ſine vitæ annihilatione? At remediis, etiam lenioribus, loco abſterſionis, emollitionis, reſolutionis intentatæ, facile hecticæ lethales exacerbationes inducuntur. Ita etiam calculi vitia quævis ſtimulis excretoriis magis augentur, quam imminuuntur. Quid præterea dicam de ſimilis indolis inveteratis contumacibus affectibus, ex motus licet magis, quam materiæ vitio ita factis, habitualibus, periodicis, hæreditariis, in quibus omnibus natura ad motus morboſos ſumme ſenſibilis eſt reddita, ut medicationibus ſenſibilioribus in illo morbido motu magis confirmetur, quam avocetur.

E contrario agendi neceſſitas neceſſaria per omnes hujusmodi caſus æque facile demonſtrari poteſt: cum ſecundum Hippocratem in nulla arte procraſtinatio & cunctatio magis noxia evadat, quam in Medicina. Damnanda ſecundum Hippocratem hic eſt timiditas, imperitiæ filia, non minus, quam temeritas, cum occaſio capillata fronte e manibus dilabatur facile. Ita enim in ſtatu præſervatorio athleticis ſanis ſæpe perquam neceſſarius & utilis fit motus morboſi præoccupatio. Si enim natura cauſam morbiferam diu tolerans tandem ad ejus exterminationem adigatur: tunc nec molimen ejus in proportione æquali motus facile retineri poteſt, nec difficultas & labor ſucceſſus anteverti, quæ, matura ſublatione cauſæ, facilius declinare potuiſſet medicus externus. Unde medicationes per ventilationes ſanguinis, aliasque evacuationes, præſervativum magis uſum exerunt quam curativum. In difficilioribus caſibus chronicis antea recenſitis, contumacibus, hæreditariis, hæc matura motuum internorum occupatio ſumme neceſſaria eſt, cum, motu interno ſcenam ſuam aperiente, longe difficilius fuerit negotium, placationem, ſopitionem, motuum aberrantium obtinere, ſecundum tritum illud mechanicum axioma, facilius eſſe movere quietum, quam quietare motum. In ſpecie etiam in acutis, variolis, opportunitas temporis omni attentione obſervanda, cum uno tempore methodus aliqua feliciter exequi poſſit, quæ alia periodo damnoſa evadit. Sic variolarum tempus ebullitionis aliam methodum expoſtu-

ſtulat, ſcilicet laxationem, venæ Sectionem &c. quæ tempore eruptionis infeliciter perpetratur. Ita etiam in chronicis diſpoſitionibus, latentibus motibus morbiferis, hectica, podagra gliſcente, non expectanda eſt potentiæ talis in actum eruptio, ſed occupatio matura utiliſſime locum habet.

Articulus II. *Objectum agendi.*

Quid ſit agendum, indicationis ratio poſtmodum evolvit. Cum enim omnis motus morbiferus ſit propter materiam, mixtioni animali adverſam: tum conſiderari debet utrinque natura, num in obveniente quovis caſu vel materia urgeat, vel ſolum motus conſuetudinalis ſine illa. Si enim materia prægravans præſto ſit: abſonum eſt, motum, licet ſenſui moleſtum, opprimere, & contra, ſi motus ſine materia urgeat, incongruum pariter fuerit, multa materiali correctione & evacuatione naturam tanto magis labefactare. In hoc poſteriore caſu exemplum ſit motus hæreditarii tractatio, quæ magis correctionem motus ſpecificam, quam evacuationes materiales requirit. In primo caſu vero dolor propter materiam, & in ejus turgeſcentia tendente, lancinante ſopiri non poteſt ante cauſæ ſublationem. In ſpecie vero neceſſitatis mechanicæ eſſe videtur in conſideratione therapevtica materiæ, an illa mobilis ſit, ad excretionem diſpoſita, an minus. Si non mobilis eſt, fruſtra inſtituitur motus, & a natura, & ab arte. Ita ſi materia tenax, primarum viarum ſaburra, tanquam cauſa continens tertianæ, adhuc viſcida ſit, & parietibus ventriculi inteſtinorum firmius adhæreſcat: tum a priori etiam cognoſci poteſt, quod emeſis vacua fuerit, laborioſa & inutilis. Mobilis itaque ſi eſt reddita materia, tum utiliter vel promovetur vel emovetur. Ita enim utiliter in malo hypochondriaco, reſoluto ſanguine, prius per ſalia digeſtiva amara promovetur ejus ſtagnatio, quæ contra inverſo ordine adhibita ſanguinem ſpiſſum magis infarciunt. Colliquamentum luis venereæ, ſcabiei, per catarrhalia prius reſolvitur & attenuatur, quam purgantibus, mercurialibus, ſulphuratis promovetur. Quando ita materia & mobilis reddita, & promota, & emota eſt: tunc motus morboſus vel per ſe ſubſiſtit, vel arte tuto ſupprimi poteſt, ſi ultra neceſſitatem objecti materialis pergat. Primi caſus exempla ſunt plerique morbi acutiores, unde motus febriles poſt criſes ſeptenarias ſecretorias & excretorias per ſe ſubſiſtunt. Motus hæmorrhagici pariter ſub moderata exundantia remittunt. Poſterioris caſus, artificialis ſcilicet ſuppreſſionis motuum, modus tutus eſt, quando ad ordinem naturalium utiliter diriguntur. Circumſpectio enim tenenda, cum præſtet motum diutius protrahi, quam præmatura anxietate ſupprimi. Conſultum tempus ſuppreſſionis eſt, quando 1. ſufficiens evacuatio materiæ præceſſit: 2. viſcera in ſuam permeabilitatem ac libertatem reſtituta: 3. natura univerſa in orthoſtadiam motuum vitalium reliquorum, imo & animalium, fuerit reducta, quod quidem in

exem-

exemplo ſuppreſſionis motus febrilis clare pateſcit. Quam cauta vero eſſe debeat talis ſuppreſſio, monſtrant multa exempla, ut quartanas tali artificio tractatas facile cachexiæ, hydropes, hecticæ &c. ſubſequantur: intermittentes benigniores ita oppreſſas lentæ febres: gonorrhœam lues venerea &c. adeo, ut motus morboſi prioris revocatio ſuſcipienda ſit, ſi reſtitutionem integram ſanitatis ſperare velimus. In caſu ambiguo præſtat, motus morboſos vel materiali contemperatione materiæ acrioris ſulphureæ (motus exacerbationem facile irritantis) oblinire, vel per ſpecifica conſopire; quam per vias conſtringentia, ſenſum obnubilantia, ſecretiones impedientia motus ſuppreſſionem tentare. Quinimo, ſi adſtringentibus uti neceſſarium ſit, utilis tamen cautela manebit, eorum uſui digeſtiva, ſalina, aperientia, laxantia adſociare. Securiſſimam vero motus contemperationem præſtat nitrum, circa cujus uſum raro præcautionem adhibere aut damnum pertimeſcere debemus. Utilitas vero tanta ex prudenti uſu reſultabit, quanta ex nulla venali panacea usque in hunc diem prodiit.

Articulus III. *Modus medendi.*

Quomodo ſit agendum, indicat natura ipſa in ſuo avtocratico molimine, quod in motu morboſo nullum aliud eſt, quam ordinarius motus ſanguinis & totus actus vitalis mixtionem conſervatorius, in ſtatu ſolum extraordinario præcipitis damni in extraordinarium gradum auctus & intenſus. Ita enim ſecretio ſubſtantiæ putrefactivæ peragitur in febribus continuis malignis: attenuatio humorum in motibus ſpasmodicis: abſterſio inquinamenti a partibus ſolidis in inflammatione: ſinceræ abundantiæ depletio in hæmorrhagiis: reſolutoria conſumtio in febribus quibuscunque, ſubjecta plethorica occupantibus, maxime vero in continentibus, ſynochis, ephemeris. Motum hunc ordinarium conſervare debet miniſter naturæ præparando materiam, motus intenſionem in mediocritate æquilibrii conſervando, impedimenta tollendo. Aliter ſuccurrendum eſt, quando natura his ordinariis motibus œconomiæ ſuæ læſionibus amplius ſuccurrere nequit, & opus habet, ut ad extraordinarium & laborioſum gradum motuum tum tonicorum, tum progreſſivorum aſcendat. Unde & hæc intenſio & exceſſus hodegum ſubminiſtrat, quem prudens miniſterium obſervare debet. Ita enim ſi dentes, molæ, abortus, fœtus mortuus ordinario gradu promoveri nequeunt, quid mirum, ſi motus in convulſiones usque intendantur? Quid diarrhœæ ſtatariæ, ſudores profuſi, cachectica mala tollentes, aliud ſunt, quam extraordinaria criſium molimina? Quid motus ſpasmodici interni & externi aliud ſunt, quam intenſiones graves motuum ad excretionem leniter non tendentium? &c. Quæ cautionem adferant miniſterio externo, quomodo omnia materialia impedimenta eo diligentius ſubmovere, omnes motuum exacerbationes patheticas, diæteticas, medicas, eo magis

vitare; contra æqualitati ac temperationi motuum ſtudere debeamus. Defectus & errores energiæ motivæ pari diligentia diſcernendi ſunt ab ordinatis adæquatis luctis naturæ, ut defectus robore medico reſarciantur, errores vero placidis materiæ & motus correctionibus ſubleventur, & ad ſtatum ordinariæ avtocratiæ, quantum poſſibile, deducantur. Ita enim ſi in acutis ſubjecta trepida energiam parciorem eluctatoriam habeant & indicent per præmaturam virium omiſſionem, ſomnum inquietum, ſyncopen, deliria, ut convulſiones, vomitus anxii, ſudores colliquativi, deliria ſubſequantur: in tali caſu mature natura erigenda eſt alexipharmacis, regimine temperatiore, æquali. In chronicis energia naturæ optime ſollicitatur diſpoſitione materiæ & viarum ad motum excuſſorium. Quando vero natura in moliminibus ſuis plane aberrat: tum motus illi nihilominus non niſi infeliciter ſubitaneam ſuppreſſionem admittunt, niſi materia, ſive ſubjectum motus erronei, ſit prius ſublata aut correcta. Ita v. g. regeſtio ſanguinis ad pectus, ventriculum, &c. adſtrictione feliciter non tollitur & exundantia ſalubriter cohibetur, niſi vel quantitas ſit ſublata, vel motus uterinus reductus, vel acrimonia orgaſtica contemperata. Neceſſe vero eſt, ad primarium & ordinarium motum & locum uterinæ evacuationis ſanguinem adducere, & inde poſt erroneam illam excretionem omni modo ſopire, quod & in aliis aberrantibus naturæ moliminibus valebit. Diſpiciendum vero hic ſedulo eſt, quæ ratio aut ſpecies aberrationis ſubſit, quod fit, ſi talem motum cum motu conſueto ordinario, legitimo conferamus. Ita enim errat natura in aliena ſpecie evacuationis, quando exanthemata ad interiora propellat. Errat in temporis juſta menſura, ſi præceps agat, vel languidius rem peragat, v. g. in ſudoribus acutarum præmaturis & nimiis, vel lentioribus, tardioribus. Errat, ſi pertinacius propoſito inſiſtat, quam ſucceſſus reſpondere valet. Exempla dant ſpaſmi & convulſiones infixatæ. Errat, ſi ex levi irritatione pertinaces ſuſcitat motus: v. g. ex ira epilepſiam, podagram, abortus &c. Errat, ſi appropriatis mediis careat; v. g. variolarum correctione, ſubactione. Uti vero plures tales errores in naturam medicantem cadunt, qui in miniſterio medico prudentem correctionem poſtulant, ut nec in libertate progreſſus relinquantur, nec etiam cum impetu ſupprimantur: ita circa ordinarios in ſuo genere motus magis ſalutares eadem cautela tenenda eſt, quod non ſemper utilis ſit eorum conſervatio & promotio; ſed, ſi tutior minusque laborioſa methodus artis ſuppetat, præſtet naturæ molimina occupare, & tutiorem viam eligere; v. g. exundantiam ſanguinis per diætæ animique temperationem, per vicarias evacuationes antevertere.

Articulus IV. *Tempus medendi.*

Quando sit agendum, infert necessariam considerationem in ministerio therapevtico, cum omnes actus vitales in œconomia microcosmica ad exemplum motuum macrocosmicorum in certa temporum periodo absolvantur, contra quam neque retardando, neque accelerando quidpiam utiliter moliri valemus. Ita enim in statu s. n. foetus exstructio & motus, lactis perruptio, dentium proditus, pubertatis adventus, generationis habitus, mensium reditus &c. plane certam & statariam temporis revolutionem exhibent, & indicant, quid theoria, quidve therapia prudens ibi agendum reperiat. In statu præter naturali temporis ordo ad periodos anni, septimanarum, dierum, horarum, observatur, ut inde cognoscere possimus opportunitatem agendi cum natura, vel præveniendi motibus laboriosioribus erroneis, vel sublevandi æquales & salutares actus. Maxime vero tempora critica septenuaria omni diligentia attendenda sunt, ne contra illorum cursum quidpiam suscipiamus, sed semper declinationes criticas septennarias ac dimidiatas in motibus evacuatoriis promovendis expectemus. In chronicis similiter exempla nota, ubi hæmorrhagiæ, spasmi, statam periodum servant, extra quam therapiæ subsidium parum præstare valet. Ita quartanæ chronicæ ab uno æquinoctio ad alterum perdurant, & postmodum facile sapiente medicamine evanescunt, quod ante hoc tempus malum tanto pertinacius reddere potest. Tempora diei quoque observanda sunt, ut v. g. quartanæ versus occasum solis, Tertianæ versus meridiem, ardentes versus diluculum, malignæ versus noctem invadant, & indicent, quod eo tempore correctoria præparatio materiæ cum natura suscipienda. Tempus paroxysmi uniuscujusque bene notandum ut cum natura medicus operetur. Unde v.g. in malignis & acutis omnibus sub primo actu ebullitionis secretoriæ therapia excretoria non adhibenda, quod actum febrilem periculoso eventu præcipitat. Semper vero expectandum est tempus remittentis paroxysmi & æstus, ubi natura ad lenes excretiones sponte inclinat, & inde facili negotio promovetur. Denique terminus circuitus & temporis in singulis morbis specialiter conveniens sedulo expendendus, ne ante ejus plenariam evolutionem in aliquali lucta acquiescamus, & reliquum cursum negligamus. Ita enim morbi acuti servant terminum septennarium primum & secundum. Acutissimæ malignæ in dimidio septennario jam judicantur: Mitiores acutarum febrium in secundo septennario. Ante quos terminos non minus ac post illos salutaris exitus nec expectandus, nec medicamento urgendus; quod & in aliis morbis valet, quorum plerique statam periodum temporis ita servant, ut inde ad prognosin & therapiam auxilio & consilio adæquato subvenire queamus.

Arti-

Articulus V. *Locus agendi.*

Quo loco sit agendum, infert considerationem termini ad quem, per quem, & a quo natura & ars in motibus medicis vergere debeant ac possint. Materia enim morbosa ad certum locum suæ naturæ appropriatum debet pro fine excretorio depelli, imo per sibi convenientia loca moveri, & habet denique scaturiginem, a quo ejus læsio in partes & actus vitales defluit. Quamobrem therapia omnes ejusmodi vergentias dijudicat & ad proportionatum exitum disponit. Terminus ad quem dijudicari debet, 1) quoad materiæ habitum; dum v. g. miasma malignum ad periphericam excretionem commodius tendit, quam ad centralem. In casu contrarium est, unde directio medica etiam diversa evadit. 2) Quoad subjectum differt idem locus sive terminus ad quem; dum variolæ per se ad habitum externum exclusionem inflammatoriam quærunt, in subjecto vero plethorico hæmorrhagica excretio secundario obtingit, ac priorem periphericam excretionem adjuvat. 3) Quoad medicationem adhibitam, dum v. g. variolæ per alvi stimulum facile ad intro recedunt; malignæ stimulis diaphoreticis in sudationes colliquativas præcipitantur hæmoptysis expectorantibus dulcibus in phthisin, &c. 4) quoad morbos conjunctos, dum v. g. tertiana per se ad nimias sudationes, hæmorrhagias ex continentia causæ non tendit, sed ex statu conjuncto plethorico, acuto, synochali. Locus per quem non minus in therapia considerationem meretur, ut humorum & viarum dispositio pro motus secretorii aucti felici successu promoveatur, præsertim cum natura simile consilium in motibus morbosis exequi videatur. Quorsum enim tendit, quod in variolis interiores partes sint constrictæ, & exteriores relaxatæ, ut in illis materia putrescens maneat exclusa, in his vero eo liberius prorumpat. Unde non nisi summo periculo interiorum tonus per catarctica diuretica relaxatur, aut exteriorum per frigus constringitur. In chronicis hæc consideratio loci per quem tanto utiliorem applicationem therapiæ adfert, quo magis longinque molimen secretorium in visceribus debet exequi, ut colatoriorum libertas & materiæ transgressuræ mobilitas præmittatur, antequam specialis morbi tractatio intendatur. Ita enim in coagulo venereo per mercurialem curam resolvendo opus non suscipitur, nisi dicta intentio ad mundificationem sanguinis, & apertionem viscerum per lignosa catarrhalia prius fuerit expleta. Tandem locus a quo indicare debet sedem mali, ubi causa continens est infixa, ne effectus, & rivuli a scaturigine pro primo fonte obtrudantur & obdurentur. Quis enim læsiones glandularum salivalium & faucium a gonorrhœa suppressa per gargarismata & topica solum tractabit, & non contra ad gonorrhœæ reditum primam intentionem diriget? Ita nec diffusiones cutis ictericas diaphoreticis quis, maxime in adultis, discutiat, sed potius ad sedem mali, perpetrando hepatis apertionem, inquiret?

Arti-

Articulus VI. *Finis medendi.*

Quo fine sit agendum, docet consideratio finalitatis ultimæ, ad quam universus actus vitalis tendit tum intermediæ etiam, quam quævis species motuum intendit. Unde discimus, quorsum singuli motus morbifici in specie tendant, & quam specialem directionem exigant. Ultima finalitas est corruptionis depulsio, quæ corruptio vel directe mixtionem invadit, vel indirecte solum actum vel partem vitalis conservationis lædit. Differt ea 1) quoad gradus, dum in malignis, cancro, febribus lentis, inflammatione &c. corruptio quidem imminet, sed ob diversum ejus progressum diversum etiam impetum motuum progenerat. 2) Quoad subjectum inhæsionis, dum in sanguinea parte læsio mixtionis celerioris damni est, quam in lymphali. 3) Quoad partis nobilitatem, dum inflammationes viscerum longe periculosiorem statum vitalitati minantur, quam externarum partium. 4) Quoad partis texturam densam & laxam, dum putredo ossis lentius progreditur, quam musculi. 5) Quoad individuum, dum tranquilla animi indoles febres quasvis lenius subigit, quam confusa trepida. 6) Differt quoad causam procatarcticam, dum hydrops a mensium vitio aliam finalitatem quærit, quam a simplici muciditate sanguinis vel hepatis obstructione. E quibus omnibus differentiis ministerium therapevticum hodegum nanciscitur, quod in continentiæ quoque identitate nihilominus diversum scopum excussionis cum natura intendere debeat medicus. Ante omnia vero finalitatem causæ continenti magis adæquatam, sedulo secernere debet medicus a minus tali, ut in eo adjuvet naturam, imo mature ducat ad illam. Si vero minus talis a natura fuerit electa; prudenter tamen regimen gerat, ne impediendo erroneam finalitatem tanto magis naturam in actu eluctatorio præcipitet. Fit hoc v. g. in profusis intermittentium & acutarum sudoribus intempestive suppressis, in anginosa malignarum congestione per chinata repressa. &c. Adjuvat usum therapevticum consideratio causalitatis hujus differentiæ motuum finalitatis, quæ consistit in diversa qualitate corruptionis, ad quam œconomia vitalis quoad singulas ejus partes & actus tendit. Aut enim vitium est in materia, aut in motu. Materia vel qualitate peccat, vel quantitate. In qualitate vel ex principii alicujus constitutivi superabundantia, vel ex secernendis retentis; unde depuratorii motus subnascuntur. In quantitate vitiosa vel excessus peccat, vel defectus. Defectus in hæmorrhagicis depauperationibus vel febrilibus consumptionibus. Excessus vel infert impeditionem motus, indeque craseos mobilioris vitium, quod in stasin corruptivam propendit. Contra hæc mala vel motus febrilis resolutorius excitatur, vel sincera depletio. Motus vitia vel ex materiali habitu causæ continentis dependent, vel ex læsione ac constitutione agentis a priori. In primo casu causa incurrit tum ex solidarum, maxime colatoriorum, læsione ac indispositione ad actum secretorium ac depuratorium; tum ex humorum

rum profunda corruptione, ut motus salutaris quivis non nisi cum turbatione ac trepidatione moventis opponi possit. In altero casu causa latet in agentis a priori læsione, scilicet hic perquirenda sese offert animi indoles per individua, & ejus specialis habilitas ad motum morbosum subeundum & apte exequendum, vel minus talem: ita ut in moribus animi temperatioribus motus etiam vitales æqualius placidius, peragantur, quam in individuis morum trepidiorum, confusorum, iracundorum. E qua fundamentorum corruptionis consideratione, uti ex habitu œconomiæ vitalis necessario pendet utilis applicatio therapevtica ad singulas finalitates motus morbiferi, ut in medicamentorum applicatione circumspectio illa probe notetur, ne ulla earum qualitas unum quemque scopum directe vel indirecte lædat, quod clarius infra ex speciebus morborum patescet.

MEMBRUM II.

DE NATURA INDICATI SIVE MEDICAMENTORUM APPLICATIONE IN GENERE.

Uti causa morbifera fundamentalis indicationem format, quid natura & ars contra eam moliri debeat: ita postea talis indicatio inventa ducit ad inventionem indicati, sive remediorum in genere justam applicationem. Proinde ex hisce jam fundamentalis medicamentorum usus profluit, ut is non ad passiones & symptomata læsionis, sed ad causæ continentiam applicetur. Imo, si concurrant diversæ tales considerationes urgentium læsionum & causarum materialium, semper tamen harum, scilicet causarum, prior ratio habenda, maxime si medicamenta, passiones illas respicientia, quocunque modo continentem causam magis fovere, confirmare, augere, quam educere aut corrigere judicentur. Quamobrem cum motus sit propter materiam, necesse est, ut ejus consectaria doloris, caloris, vigiliarum, inappetentiæ, debilitatis &c. non prius respiciantur, quam cum materia sufficienter sit sublata aut correcta.

Quodsi vero hunc radicalem scopum per medicamenta impetrare velimus, opus est, ut ea inquirantur & juste applicentur, quæ per omnes species prædictam naturæ methodum explere valeant, nequaquam vero ullam obicem ponant, ut v. g. materia corrigenda reperiat digestiva, evacuanda pariter naturæ non adversum stimulum sortiantur & sic in reliquis naturæ avtocraticæ ordinibus auxilia blanda inveniamus. Si enim quoad primam quæst. an sit agendum, generalis circumspectio opus sit, ne ulla medicatione naturæ motum sufficientem præcipitemus: tum tanto magis opus fuerit ea cautio, si medicamentum applicandum eminentioris activitatis fuerit.

 Atten-

Attendendum præterea eſt, ne medicamentum eligatur, quod vel directe, vel indirecte actum ſe- & excretionis lædat, quæ cautio generalis in adſtringentium, martialium, opiatorum &c. uſu ſumme neceſſaria eſt notatu. Contra etiam parem uſum & locum generalem habet alia cautio, ne excretiones cum impetu urgeantur ptarmicis vehementioribus, ſed ſemper ea præſtant, quæ, præter correctionem morboſæ materiæ in ſpecie urgentis, reliquas etiam excretiones depuratorias in libertate ſervant, imo blandiſſime una expediunt.

Quodſi vero ad cauſam continentem directio medicamenti primitus tendere debeat: proſpiciendum eſt, ne ſimilitudo paſſionum de identitate continentiæ perſuaſionem fallacem nobis incutiat, & ita indicationem & indicatum erroneum & periculoſum progeneret. Ita enim ſcorbutus & lues venerea multa analoga habent ſymptomata: At cauſa continens differt. Unde antiſcorbutica coagulum lymphale non penetrant, ſed turbant ceteros humores & motus in venereis. Et contra antivenerea congrumeſcentiam ſanguinis ſcorbuticam non corrigunt, imo penetrantiore ſui energia ſalia ſcorbutica eo magis incendunt.

Pariter medicamenta in cauſæ identitate ſubjecti inhæſionis diſcrepantiam reſpiciant. Sic ſphacelus oſſis ſive caries magis exſiccantia, macriora, exſiccantia requirit: Contra ſphacelus carnoſæ partis ſarcotica balſamica, acriora, amat. In interioribus affectibus læſio nobiliorum partium præ ignobilioribus hanc cautionem corroborat; ut illæ eo tenerius & ſolertius blandioribus medicamentis præ his tractentur.

Similiter individuorum diverſitas ſecundum temperamenta medicamenta differentia depoſcit, licet uniformis materia & motus morbificus in illis exiſtat. Unde ſcorbutus in cholericis magis requirit lenia acidula, demulcentia, lubricantia, temperantia, decoctum avenaceum, acetoſam, acetoſellam, nitrum &c. quæ aliis temperamentis noxia fuerint antiſcorbutica. In melancholicis vero magis amara, penetrantius reſolventia ex fumaria, gentiana, centaurio, requiruntur. In phlegmaticis acria aromatica volatilia ex cochlearia, naſturtio, ſedo minore, thlaſpi. Quando temperamenta mixta, tum & ejusmodi antiſcorbutica ſub proportionata unione utilius operantur.

Ætas etiam diverſitatem auxiliorum depoſcit. Sic junior puerilis in hæmorrhagia narium vicarias evacuationes non perfert, uti adultior. Quod & de fonticulorum uſu notandum, licet materia morbi utrumque medicationis genus requirere videatur.

Sexus ſimilem commendat differentiam. v. g. Hæmoptyſis in fœminino poſt generalem temperationem requirit ſpecifica menſes reducentia, quæ in virili impetum ſanguinis ad pectus neceſſario adaugerent.

Animi

Animi mores in electione remediorum non minus utiliter dijudicantur. Sic v. g. in malignis trepida & anxia animi indoles alexipharmacis magis excitanda, quæ cholericorum furores augerent, temperantibus, præcipitantibus magis compeſcendos. Imo ſi moralis animi correctio & moderatio obtineri poteſt, multum illud valebit ad motuum avtocraticorum æquilibrium obtinendum.

Proportio quantitatis generalis in medicamentis ea requiritur, ut, quæ materiæ corrigendæ, maxime abundantiori, ſint deſtinata, ea neceſſario ſufficientem ac iteratam adhibitionem exigant; quæ vero alterationi motuum ſunt conſecrata, & parcius propinari debeant. Qui ordo ſi invertatur, ſcopus in materiam ſufficienter corrigendam difficulter obtinetur, motus vero alteratio omnem menſuram excedit. Nonne abſonum foret, ſi viſciditates febriles pauco ſale digeſtivo reſolvere quis nitatur, motum vero largo chinæ uſu obtundere. Impeditur ſic correctio materiæ, & contra chinæ adſtrictione excretiones ordinariæ in genere, uti & febriles in ſpecie, non ſine gravi damno ſupprimuntur. Si vero materia ſit ſublata aut correcta ſufficiente digeſtivi quantitate: tum motus alteratio remiſſiva (uti intenſiva emetica vel purgativa) parciore incitamento impetratur.

Præterea notanda & ad uſum applicanda eſt cognatio materiæ morboſæ cum medicamentoſa veluti a priori; ut materiæ halituoſæ medicamentum tenerius opponatur; materiæ tenaciori fixiori penetrantius amarum reſinoſum, balſamicum, digeſtivum &c. Ex qua mutua conſideratione a priori utilis inventio & applicatio remediorum pendet ad tot diverſitates cauſarum, ſubjectorum individuorum &c.

Denique conſuetudinis ratio omni diligentia in hac generali clinica eſt habenda, dum natura ſingularem inclinationem ad morbum vel excutiendum, vel tolerandum ſovet in motibus ſuis, quam per certa externa ſubſidia facile reaſſumere poteſt, ut in exercitum motum & pure aſſuetudinalem actum deducatur. Id opiatorum, purgantium, & omnium evacuantium inconſideratus uſus facile edocet. Proſpiciendum vero eſt, ne medicamenta activiora ſine urgente neceſſitate adhibeantur, quæ talem habilitatem ad motum poſſent inducere. Quodſi vero certis medicationum generibus natura ſit aſſuefacta, tum eadem temere negligere non debemus. Uſus eſt vero hujus conſiderationis in therapia & prognoſi generali; dum aſſuefacta 1. certius & facilius revertuntur, 2. facile quoque tolerantur. 3. Unde utilia ſunt, ſi ad ipſa methodus dirigatur. 4. Si vero vi oppugnantur, totam curationem turbant: 5. & natura inde magis ſenſibilior redditur ac debilitatur. Quamobrem aſſuefacta cito ac temere deſuefacere non poſſumus aut debemus, niſi in admodum juniore ætate. Conſiſtit vero talis deſuefactio in impetu terroris aut timoris, reditui paroxyſmi conſuetudinalis oppoſito:

In

In quiete, si consuetudo in motu; in motu, si in quiete consistat. Ante omnia vero omnis materia, si quæ a stui tali consuetudinali subsit, prius tollenda est, quam desuefactio intendatur. Cum vero valetudinarii in talem actum consuetudinalem inclinent, & vice versa consuetudinarii fiant & sint valetudinarii: tum circumspectio in motus talis suppressione tanto magis necessaria erit. Ad hæc itaque fontes dirigi debent consuetudinales morbi & medicationes, quæ longius, uti & omnes dicti therapiæ hujus generalissimæ rivuli produci & extendi possent, nisi ichnographiæ lineas transcendere incongruum foret.

MEMBRI II.
SECTIO I.
DE
EVACUATIONE.

Cum avtocratia naturæ unice secretoria evacuatione vitalitati conservandæ ac restituendæ succurrere valeat: opus vero materiæ præparatorium in sua potestate parum debeat; necesse est medico externo, ut ad hoc excretionis opus sublevandum præparatione materiæ succurrat.

Quando duplex scopus morbo subigendo, evacuatorius & alterativus, in indicationem cadant & concurrant: tum quidem certum est, quod prior celerius & promptius ad finem tendat, alter lentius. Competit vero prior vel in copia materiæ, vel in turgescentia ejus speciali & ad exitum jam interna dispositione, vel subjecto robustiore. Alter magis quadrat, si materia facilius consumi possit, & subjectum tenerius existat, aut evacuatio motui alii vitali in præsens adversetur.

Nunquam vero evacuatio est suscipienda, si materia non sit disposita, aut mobilis reddita: Unde purgantium & emeticorum operationes digestiva præmissa in & extra morbum facilitant.

Quo similior vero est evacuatio artificialis naturali eo melior, maxime in tenerioribus, licet materia alia via commodius aut proximius abducatur. Sic in causo teneriorum bilis κάτω lenius abducitur, quam ἄνω.

Si tempestivæ ac sinceræ sint evacuationes: tum facile consuetudinem inferunt. Quare aut temere non suscipienda, aut repetitio servanda. Docet hoc v. g. V. S. in malignis, quæ maturam diaphoresin statim subjungendam requirit, aut anginosa congestio sublingualem V. S. urgebit.

Quod si vero ex præsentis casus urgentia necessaria sit, tum neglecto hoc consuetudinis metu celebrari mature debet. Sic in affectibus iracundis maturæ emeses sæpe periculosas ardentes occupant.

Tem-

Tempus vero adæquatum singulis evacuationibus observari debet, maxime, ubi vitalis motus concurrit, cum periculosum sit, contra destinationem naturæ, præcipue in statu ejus sensibiliore, quidpiam suscipere. Ineptum itaque foret, in malignis aliisque acutis sub exacerbatione paroxysmi æstuoso-secretoria, diaphoresin tentare, quæ nec succedit, nec alleviat, sed præcipitem æstum cum actu febrili conturbat. Contra vero sub exitum paroxysmi remittit peripheriæ tonus, & leni stimulo diaphoresis succedit.

Articulus I. *De Emesi.*

Hæc evacuatio purgat ventriculum, præcipue a muco viscido corrupto, digestionis opus impediente, simul vero œsophagum, duodenum purgat, ac ita biliosam simul educit saburram. Per consensum purgat pulmones sub commotione constrictiva ab infarctu viscido in catarrho suffocativo. Hac ratione etiam afficit uterum in motibus ad partum plane deficientibus, imo & in mensium promotione, a saburra primarum viarum impeditorum, officio satisfacit.

Indicatur 1) in saburra ventriculi multa, cardialgiam nauseosam generante, a dyspeptis, nausea prægressa, ira, veneno, cibis mucidis, piscibus &c. 2) In scorbuticis cacochymicis evemetis utilis est, sed specificum adhibeatur medicamentum ex decocto sedi vermicularis ad Uncias tres. 3) In mensium vitiis a diæta mucosa brevi prægressa. 4) in oppletione mucosa pectoris suffocativa tum infantum, tum adultiorum, itemque 5) nisu ad partum non sufficiente per consensum operari, dictum jam est.

Contra indicatur 1) in motuum consensualium difficultate, 2) individuali indispositione ad vomitum: 3) in statu hæmoptyico & phthisico: 4) angustiore thorace, 5) in prægnatione, 6) hernia intestinali, 7) procidentia ani, 8) cephalalgia valde æstuante 9) febribus epidemicis acutis, 10) statu plethorico, nisi materia summe urgeat, 11) atonia ventriculi, 12) tenui catarrho, 13) bili pauca acriore, 14) affectibus hypochondriacis anxiis, cardialgiam nauseosam mentientibus, ubi facile ructus, atoniæ, inflammationes, cardialgia syncoptica, icterus, appetitus dejectus temerarios vomitus insequuntur. 15) Materia facili correctioni obediente, maxime in tenerioribus & metu status acuti.

Requiritur vero ad hanc evacuationem 1) mobilitas materiæ: Unde lentam paucam tenaciter adhærentem visciditatem frustra movet vomitus, nihilque præter anxios motus summe debilitantes excitat; digestivis præmissis vero resolutam lenior emesis emovet. 2) Virium sufficientia: ubi tamen anxietas & syncope cardialgica a virium passiva debilitate multum distinguenda, utpote qui prior status vomitum potius indicat. 3) Alvi solutio ac libertas: Inde ejus adstrictio prius solvenda vel vomitorio laxans conjungendum, & ita vomitus moderatius succedet. 4) Adjumentum regiminis non solum præparatione materiæ

per

per digestiva & absorbentia præmissa, sed etiam vehiculo calido ex jusculis, cerevisia calida cum butyro, ovis &c. item quiete & continentia, quippe qua moderatius succedit, motu vero vomitus facile excessum sortiuntur. Caloris pariter opus est regimine, dum a refrigerio, maxime potus, facile singultus, colica, atonia flatulenta succedat.

Inter emetica securissima sunt tartarus emeticus ex croco metallorum cum crystallis tartari coctione paratus ad gr. 2. 3. 4. cum adjecto digestivo adhibendus. Similis, imo lenioris operationis est oxysaccharum emeticum. Celerioris & fortioris operationis est sal vitrioli ad dr. 1. sed non nisi in apoplexia mucosa adhiberi solet. Tabacus paululum masticatus, vel extractum ejus leniore coctione paratum, pariter pro emetico adhiberi potest, magis tamen ancipitis est effectus. Pro emetico specifico in quartana commendatur rad. asari, in mania helleborus albus, in scorbuto sedum minus. Vomitiones sine medicamento celebres sunt scopo præservativo & curativo. Succedit opus in evemetis & ad iteratam vomitionem jam adsuetis, sive aqua tepida adhibeatur, sive fauces irritentur, sive individuum vecturæ non adsuetæ post cibum molliorem vel digestivum adsumtum exponatur.

Quodsi post 3. 4. vomitus bilis sincera sequatur, vomitum sufficienter successisse indicio est: Unde ejus moderationi per quietem, calorem, vinum calidum aromatisatum erit locus. Si vero hypercatharsis succedat, hoc regimine non obediens, tum theriaca cum diapnoicis adhibetur, item corallia, extractum absynthii. Externe emplastra stomachalia ex tacamahaca, cerato de galbano, santalo, sacculi carminativi adhibentur. Emplastris insperguntur & illinuntur aromatica roborantia ex gallia moschata, zibetho, moscho, oleo nucistæ, &c. aromaticis ac carminativis destillatis, quibus & vomitus spontanei moderantur. Acutarum vero vomitus digestivis, diluentibus, temperantibus, regimine quieto, externe roborantibus.

Infantibus non nisi in ancipiti casu, catarrhi suffocativi, vomitus convenit, excitandus per syr. vel conservam fl. persic. In chronicis vero oleo amygd. dulc. oxym. squill. Oxys. Angeli Salæ.

Ultimo notandum, quod vomitus iteratus facile inferat consuetudinem ad indolem aliarum evacuationum intensiorum, ut vertente anno, nisi adhibeatur & repetatur, facile pathemata febrilia post se trahat. Quamobrem sine urgente necessitate hæc evacuatio non est suadenda, concurrentibus magis quibusdam aliis allatis supra contra indicantibus. In chronico vero & evemeto statu non est pertimescenda.

Ar-

Articulus II. *De purgatione, clysteribus, suppositoriis.*

Purgatio lenior evacuatio est, quam vomitus, sed diffusioris est efficaciæ & materiam longius ex humoribus adducit. Unde etiam infantes ex nutrice purgato purgantur, imo per venam infusa purgantia pariter operantur.

Indicant materia disposita & urgens, patiens mobilioris alvi, nec tamen adeo sensilis & torminosus. Contra indicant graviditas, hernia incarcerata, dispositio hæmorrhoidalis, ani procidentia, scorbutus, vires exhaustæ, febris acuta &c.

Dispositio materiæ inquirenda est & præmittenda, cum non nudo stimulo agant purgantia. Utiliter talia præparantia purgantibus junguntur. Inde merc. dulc. purgantia non solum adjuvat, acuit, sed & materiam viscidam colliquat & libertatem alvi post purgationem conservat.

Subjectum & materia purgationis sunt tum cruditates primæ concoctionis, tum mucus massæ sanguineæ, itemque vermes, lentores hydropicorum.

In applicatione hujus evacuationis gradus ejus observandi sunt, quinam ex iis in proposito casu magis quadret. Primus est lenitio, quæ siccitatem in statum naturalem reducit, ut per oleosa, salina digestiva, decocta lubricantia, emollientia. Secundus gradus est laxatio, quæ leni stimulo abstergit ex gummi resinis, aloe, manna, senna, salibus digestivis. Tertius est purgatio, quæ aut vias insigniter stimulat, aut materiam colliquat, aut utrumque simul, quo respectu etiam purgantia distinguenda sunt & adæquatis casibus applicanda. Ita enim in acutis absit purgatio, nisi primo initio vel decremento ad cruditates secretionum biliosarum abstergendas. In biliosis confert talis abstersio; In incremento nitrum sufficit. In puerperio purgantia locum non habent, bene vero laxantia infusa: sub initium etiam data purgamenta uterina feliciter promovent, si abest febris; si vero hæc adsit, clysteres sufficiunt. In exitu puerperii laxantia cum nervinis uterinis ex helenio, aro, caryophyllata, pimpinella, melissa, chamædri, origano, centaurio, calendula, cort. aurant. lignis exoticis, costo vero, zedoaria &c. proficiunt ad remanentias lochiales & secundinales abstergendas. Purgantia vero selectiora simul adhibeantur, senna, rhabarbarum, agaricus, fibræ helleb. nig. &c. In gravidis non minus caute adhibeantur purgantia. Sufficit lenitio ex infuso passulato sennato. Infantibus, senibus, infirmis, pariter non ita promte adhibenda sunt. Licet enim parcius dentur, admodum tamen insigniter alterant. In clausa nimis alvo fortiora purgantia cum periculo adhibentur. Sæpe enim nihil operantur, sed sicca tormina relinquunt. Quodsi vero ita nihil operentur, novum tum purgans non est ingerendum, sed clystere succurrendum aut sale digestivo ex tart. sal. vitriol. &c.

Hæc postrema cautio fundatur diversæ operationi purgantium secundum tem-

temperamenta, dum individua aliqua ſanguineo phlegmatica & ſanguineo-melancholica per purgantia reſinoſa ſicca non ita facile moveantur, promtius vero per infuſa. Quamobrem ſelectus talis in applicatione tenendus eſt quoad veterum ſententiam non plane rejiciendam & experimentalem obſervationem. Ita enim in affectibus mucoſis catarrhalibus agaricus magis adæquatum purgans deprehenditur. In conſtitutionibus & affectibus ſanguineo-melancholicorum helleborus n. In phlegmaticis jalappa, ſoldanella, ebulus, gummi guttæ, elaterium: In cholericis rhabarbarum, roſæ pallidæ. In mucoſis & melancholicis ſenna. In tenacibus affectibus aut ſcybalis impactis colocynthis cum humectatione. Exinde veterum differentia purgantibus dicata intelligenda venit, quodnam nempe ſit cholagogum, phlegmagogum, dum ejus applicatio ad appropriatos affectus uſum & neceſſitatem infert. Alia enim 1. humores intimius penetrant, alia minus: 2. alia excrementa diverſe colorant v. g. rhabarbarum flavo colore tingit: 3. alia inteſtina diverſe irritant, ut jalappa tenuia, colocynthis craſſa, helleborus rectum, agaricus ventriculum, rhabarbarum magis duodenum cum ductu cholodocho, ſtimulant: 4. Alia magis in humores, alia in vias agunt, prout modo dictum. Ialappa mucoſitates colliquat & ex ſanguine educit; helleborus & colocynthis inteſtina craſſa ſtimulat. 5. In ictero pleraque purgantia nocent; rhabarbarum prodeſt, qua ratione etiam in catarrhis proficit. Differentiam etiam quoad vehementiam formant formulæ, dum colocynthis in pulvere inſignia producit tormina, itemque reſina jalappæ crude data facile colicam relinquit, in eſſentia vero vel emulſione non item.

Regimen purgationis eſt: 1) ut neceſſario præparatio digeſtiva præmittatur & conjungatur ex ſalibus digeſtivis abſorbentibus, gummi reſinoſis, martialibus, lubricantibus, vehiculo pingui. In hypochondriacis maxime aciditas, purgantia obtundens, abſorbente prius infringenda. In melancholicorum craſſitie ac tenacitate reſolventia vegetabilia in infuſis commodius applicantur, v. g. in melancholicis antiſcorbutica, in phlegmaticis lignoſa, radices, diuretica: In ſanguineis media, herbæ capillares, rad. ari, helenii &c. In cholericis rad. cichor. h. cent. &c. 2) Ut regimen adæquatum obſervetur, dum in leniore purgante motus lenior corporis injungendus, in fortiore quies. Potus tepidus eſt ſuadendus, abdominis calor cuſtodiendus: refrigeratio enim ſæpe vel pedum in ſenſibilioribus inſignia tormina parit. 3) Tempus commodum eſt ſeligendum, dum antemeridianum vacuis inteſtinis & materia ita vergente ad excretionem conducit. Lenitio per pil: aloëticas poſt cibos aſſumtos etiam obtineri poteſt. Circa phaſes lunæ tenendum, quod ea decreſcente hæc evacuatio, ut ſanguinea ſincera, mitius ſuccedat. 4) Menſura purgationis probe dirigenda eſt ad proportionem materiæ. Præſtat utplurimum cum epicraſi hoc opus abſolvere. Dantur tamen caſus, ubi

ubi una repentina evacuatio non ita œconomiam vitalem turbat, quam repetita laxatio v. g. in hydropicis.

Quoad formulas tenenda eſt differentia temperamentorum, ut in ſiccioribus humidiores formulæ magis quadrent, in humidioribus vero ſicciores. Unde compoſitiones ex aloe, extr. amaris & ſimilibus purgantibus in pilularum conſiſtentia offeruntur. In eſſentia emulſione ex eſſentia jalappæ, &c. In infuſis ex ſenna, rhab. hell. nig. polypod. mechoac. agar. R. bryon. cort. ſamb. &c.

Purgationem inteſtinalem medicamenta *κάτω* injecta pariter præſtant, ſcilicet per clyſteres, fumum tabaci, ſuppoſitoria. Præſtant ſæpe, dum reliquos vitales motus non ita turbant, ut purgantia. Clyſteres in ſpecie pro diverſitate ingredientium & affectuum indicantium diverſos exſerunt effectus; Abſtergunt, diſcutiunt, leniunt, emolliunt, adſtringunt etiam, ut hoc ſcopo tonico nutrimentum in colliquativa diarrhœa cohibeant, ſicque indirecte nutriant. Emollitio, lubricatio, acrimoniæ obtuſio indicatur in ſiccitate, obſtructione, inflammatione, ulceratione, quo fine clyſteres ingrediuntur mucilaginoſa ex rad. alth. lil. alb. h. pariet. malv. mercurial. S. fœnugr. Diſcuſſio carminativa obtinetur per anticolica, fl. cham. melil. h. orig. ſerpill. S. carv. aneth. &c. Motus ſtimulatio fit per acria ex h. majoran. cent. ſimilibusque irritantibus & laxantibus. Indicatio eſt vel ſegnitiem alvi movere, vel in repentina cœcitate, apoplectica congeſtione ſtimulum revulſorium tentare. Temperatio motus in ſpasmodicis abdominis affectibus, colica ſpasmodica, biliosa, hæmorrhoidali, hyſterica, nephritica, obtinetur in clyſteribus per emollientia, oleoſa, nitrum &c. De *ſpecifica* efficacia per clyſteres actibus vitalibus imprimenda practici & experimenta documenta adferunt, ut ita clyſteres ex veronica in ſpasmis hyſtericis & nephriticis ſingularem operationem exſerant. Quoad *regimen* clyſterum notandum, 1) quod tepida injectio fieri debeat: Frigidior periculoſa eſt, calidior ab inteſtinorum ſenſibilitate non toleratur. Criterium plebs deſumit, ſi teporem ambitus oculi perferre valeat. 2) Quieta continentia poſt injectionem opus eſt, ut clyſter paululum retineatur pro effectu exerendo; quod ſi vero reditum recuſat, tum injectio ſalis culinaris ad unc. ſem. in aqua ſoluti revocat.

De *ſuppoſitoriis* illud *diſcriminis* a clyſteribus notandum, quod illa vias ſolum reſpiciant, unde ſtimulando ſolum agunt. *Proficiunt* itaque magis in lentore humorum & atonia motus periſtaltici; In ſiccitate materiæ inteſtinalis & motus ſtatu ſpasmodico non ita conferunt, uti clyſteres. Notandum vero, quod conſenſum adferant *utero*; unde in gravidis hæmorrhoidariis energiam exerunt. *Materia* ſuppoſitoriorum diverſa eſt pro gradu inquirendi effectus: 1) *Leniſſima* eſt ex *ſaccharo*, uti globuli moſchati in puerperis febribus acutis uſui ſunt; ex *butyro* in infantibus, conjuncta illinitione abdominis per oleoſa. 2) *Acrior* eſt ex *melle*

le inspissato cum sale com. Lenius operatur sebum & candela, acrius sapo. 3) Acrimonia adhuc magis intenditur, si mel inspissatum cum *purgantibus*, stimulantibus, commiscetur. Unde etiam in hæmorrhoidum promotione pulv. aloes, helleb. nig. suppositorio inspergitur.

De hac κατωτερικῇ duplici purgatione generale notamen aliis evacuationibus commune repeti debet, quod iterato adhibita facile *consuetudinem* inferat, ut repetitione opus sit, nisi turbas abdominis expectare velimus.

Articulus III. *De diaphoresi.*

Materia hujus evacuationis sunt excrementa sanguinis serosa, salino-sulphurea, in vaporem aqueum tenuem resoluta, sive sint extus illata per miasma malignum, sive sint intus genita, per resolutionem ac secretionem serosam. Hac crisi plures affectus sanguinei, in corruptionem proximius tendentes, solvuntur, ita ut, quo sicciora sint subjecta, & nec universali nec particulari pedum, axillarum exsudationi subjaceant, illa etiam variis internis affectibus obnoxia reddantur, præcipue vero in febribus gravius decumbant. Hæc excretio vero in sua natura halituosa utplurimum est, at pro ratione caloris externi, assumtorum, motus, regiminis, tegminis redditur aquosior. Unde ejus essentia ab accidentali quasi ejus conditione probe discernenda. Natura αὐτοκρατῶς hac excretione ejicit sanguinis inquinamenta sulphurea, putredinosa, quinimo excessum sanguinis per motum ejus progressivum auctum resolvit in serum, quod ita e corpore eliminandum. Contingit hoc in omni febre, imo saniores tales crises sudorias circa æquinoctia experiuntur cum εὐφορίᾳ, licet debilitas mucositas narium comitetur.

Itaque ministerium medicum hinc format *indicationes*, 1) ex abundantia talium excrementorum vaporosorum, 2) dispositione permeabili, 3) sanguinis fluxilitate, 4) ab sensu saburræ in primis viis, 5) inclinatione naturæ & consuetudine ad salutares crises diaphoreticas, 6) Morbi specie per diapnoen solubili, 7) debito tempore, 8) paroxysmi declinatione, 9) viribus animi & corporis adhuc constantibus, 10) ætate succulentiore, 11) causa morbi halituosa, unde in malignis maturi largi sudores prosunt.

Contra indicant, 1. abundantia sanguinis, 2. qualitas ejus ad diapnoen inepta, 3. viæ spasmo vel refrigerio constrictæ, 4. insuetudo, 5. insolitum tempus, 6. summa dejectio virium, 7. cruditates primarum viarum, 8. alvi constipatio, 9. prægressa evacuatio copiosa alia, 10. terror & ira gravis prægressa, post quam, in lecto maxime, sudorem urgere periculosum.

In *directione* hujus evacuationis medica generalis ejus constitutio consideranda venit, qua sudor *naturalis* & *artificialis* inter se conveniunt vel discrepant, & qua ratione uterque operetur. Naturalis enim vel calore, vel quiete, vel motu cor-

corporis provocatur. Sudor sub nudo calore evacuat sine alteratione, sub motu vero prodiens evacuat & consumit plethoram. Prior in plethoricis tenuem partem consumit & magis reliquas inspissat: Unde præcipue sanguineo-melancholica temperamenta & affectus in deterius abeunt. Conducit vero talis eductio sudoris per calorem in subjectis phlegmaticis, miasmate volatili, morbis acutis, & ubi motu animali sudor amplius obtineri nequit. Quamobrem ex his directio artificialis sudoris cognosci potest, quæ triplici modo progreditur, 1. post calorem, uti in febribus remittente paroxysmo, 2. post assumta actu calida, 3. post remissionem toni, uti in hecticis talis progreditur. Quodsi vero sudor sub motu animali sit eliciendus, objectum tum sit in quantitate & crassitie humorum resolvenda.

Quoad *regimen* 1. gradus hujus excretionis probe teneri debent. In genere ad ductum naturæ ars quoque debet tendere, quæ ab omni impetu abhorret, quo scopo directio temporis & caloris inservit, ut leni duratione resarciatur, quod impetu noxio tentatur, sed non impetratur. In specie indoles morbi & individui secundum temperamentum, ætatem, est consideranda, an 1) diapnoe, 2) diaphoresis, vel 3. sudatio (utpote triplex hujus excretionis gradus) conveniat. Ita enim quoad morbum malignæ amant halituosam diapnoen; febres reliquæ magis constantem diaphoresin, venerea inquinamenta sudationes perferunt. Quoad subjecta cholerici & melancholici turbantur a medicina & regimine sudatorio, diapnoen vero perferunt. 2. Exinde placet placidissima promotio hujus excretionis per quietam continentiam, a jectigatione refrigerante alienam. Motus frictorius sub tegmine prodest ad diapnoen proliciendam. 3. Calor humidus magis, quam siccus, prodest: Unde etiam chronicis maxime per balnea, vannum linteo obtectam, aquam vel decoctum nervinum, lateribus calidis affusum, Spiritum vini accensum sudor promovetur, maxime in venereis & hydropicis. In acutis sufficit calor æqualis, quies exacta, mediocris obtectio. 4. Eo scopo adjuvat potus calidus, aquosus tamen magis, thee, coffee, sæpius sub expectatione sudoris adhibendus. 5. Analepsis etiam pro virium conservatione non est negligenda per potulenta confortantia, tepide tamen data. Adjuvat eandem post sudorem quies & calor temperatior continuatus. 6. Denuo monendum, quod impetus sudatorius raro proficiat, maxime vero exanthemata acuta & chronica magis exacerbet, quæ temperatius promovet diapnoe moderata: Quamobrem lenitati & constantiæ durabiliori hic studendum. 7. Inde etiam in morbis chronicis gravativis, arthriticis, hypochondriacis, scorbuticis, sudor per motum quidem utilis est, at non nisi leniter, tranquille & per gradus ascendendo proliciendus, adjuvandus pulvere r. ari, Spiritu vini assumto, item tinct. tonica &c. 8. Tempus vero scopo nostro naturæ ductui conveniens omni modo est subministrandum: In malignis initium

con-

confert primum cum continuatione: In febribus aliis declinante paroxysmo: In chronicis partitis vicibus secundum inclinationem naturæ hæc crisis est sollicitanda. Quoad tempus diei hora matutina tertia ordinario convenit.

E qua constitutione ac directione diaphoreseos commoda applicatio fieri potest ad usum *thermarum*, si nempe dicta generalia indicantia & contra indicantia cum regimine generali expendere velimus. In genere notandum, quod sanguineis & phlegmaticis, spongiosiori scilicet corporis habitui, conveniant ad sanguinis discussionem, viarum relaxationem. Potæ enim eliquant sanguinem & per alvum, diuresin, diaphoresin evacuant. Quo scopo in erysipelate periodica affectibus hypochondriacis, hystericis, arthriticis usurpantur. Thermis vero naturalibus sæpe substituuntur *balnea* aquæ dulcis, vel decocta nervina cum lixivio. *Insessus* in mensium pathematibus adhibentur, *pediluvia* congestiones ad caput revellunt.

Ultimo notanda pro applicatione clinica est *differentia* duplex diaphoreticorum quoad *modum agendi*. Agunt enim vel *privative* ebullitionem temperando, & ita secessionem partis tenuioris promovendo: Hujus generis sunt terrea, absorbentia, acida, quorsum etiam faciunt naturam in suo impetuoso motu demulcentia, scilicet opiata, theriaca, pil. Wildeg. &c. Uti & hoc scopo caro viperina in cutaneis affectibus morsibus venenatis operatur. Alterius generis sunt magis *positive* talia, spissum sanguinem attenuantia, acria oleosa, maxime vegetabilia, catarrhalia ex radicibus, lignis, herbis, seminibus, aquis destillatis dictæ qualitatis combinata.

Articulus IV. *De Diuresi.*

Diuretica sunt 3. *generum* 1. Salsedinem seri augentia, acida & alcalina, fixa & volatilia, sp. CC. sp. acidi simplices & dulcificati, salia media &c. 2. Mucositatem humorum resolventia acria pinguia, terebinthina, gummi resinæ, succinum, baccæ juniperi, ligna antivenerea, eorumque olea destillata, extracta resinosa, rad. vincet. pimp - apii, petros. raphan. plantæ antiscorbuticæ, linaria, herniaria, hypericon, nuclei persicorum, amygdalæ amaræ, S. citri. aurant. 3. Naturam ad motum renum laxatorium stimulantia specifica ex insectis, scorp. bufon. canthar. &c.

In directione hujus evacuationis considerandum probe, an positiva illa exequi debeat, an vero *privativa* agendi ratio sufficiat. Ita enim directa diuresis raro necessaria, maxime in calculo pellendo. Præstat sæpe attenuatio temperans. In febribus per nitrum post æstum expediatur. In chronicis, ubi salsa acrimonia abundat, locum quidem habet, non tamen adeo directe, ne ad viscera propellatur motus humorum impurorum, sed indirecte convenit, conjuncta temperatione

ne obtusione per pinguia, emulsiva, discutientia. Quo scopo satisfaciunt rad. Vincet. Ligna venerea, herb. antiscorb. fumar. G. resinæ &c.

Magis vero indirectam operationem, imo *contra-indicationem* suadent plethora, calculi infarctus, calculus vesicæ, spasmodica renum constipatio, carunculæ venereæ &c. In congestione plethoræ ad renes, mictum cruentum vel hæmorrhoides parturiente, indeque stasin nephriticam generante præstat ventilatio sanguinis, & commotionis ejusdem temperatio nitrosa. In calculi infarctu præstant præ impetu antispasmodica oleosa, lenientia, mucilaginosa. In spasmodica constipatione pariter temperantia, emollientia, clystica. Carunculæ septicis sunt absumendæ & tum per se diuresis succedet. Calculus vesicæ cathetere est explorandus & reprimendus. In chronicis scabiosis, hydropicis aperientia universalia sunt adhibenda; Cruditates primarum viarum & sanguinis sunt digerendæ ac evacuandæ: tum per se facile diuresis succedet. Post generalem ejusmodi & causæ diversitati applicatam præparationem usurpentur *specifica* pro diversitate gradus energiæ selectæ. In suppressione urinæ ita specifice adhibetur succus raphani ad unc. 4. 6. Confert etiam emulsio S. violar. cum aqua fragorum, petroselini, ononidis &c. Fraga & fructus alkekengi leni spiritu vini infusa in sanguineis prosunt. Rad. bardanæ in nephritide & arthritide. Angli succum betulæ cerevisiæ fermentandæ hoc scopo immiscent. Nitrum regeneratum, linaria, S. cynosb. pariter potenter urinam pellunt. Lap. percarum sunt mitiores, infantibus hoc scopo quadrantes. Lap. lyncis, judaic. non minus diuretici sunt. Salia vol. ol. maxime lumbricorum, in hydrope conveniunt. Potentius pellunt alcalia fixa, in specie ex cineribus fabarum, genistæ, ononidis. Fortissima sunt cantharides & crystallus lunæ.

Articulus V. *De Apophlegmatisatione.*

Hæc evacuatio mucum viscidum terrestrem per nares & fauces ob copiosas glandulas pituitosas ibi sitas educit. Distribuitur in duplex genus, *errhinorum* & *masticatoriorum*. Utraque colliquant humores & stimulant vias, rodendo membranas, acrimonia sulphureo-salina, ad quas natura humiditates abluendo stimulos salinos propellit atque ita stases evacuat mucosas. *Ptarmica* hoc cum sternutatione præstant, sunt tamen plus minus errhina. Quædam multa evacuant sine sternutatione, & contra alia multam excitant sternutationem sine evacuatione multa.

Indicantur in chronicis lentis gravativis circa caput affectibus, coryzam consuetam emanentem, & varias capitis stases insequentibus. Caute vero sunt adhibenda in acutioribus congestionibus catarrhalibus, maxime sanguineorum & teneriorum. In lenioribus ejusmodi affectibus stagnantes hujusmodi humiditates

 odor

odor salium volatilium facile dispellit: Acriora vero humorum affluxum magis accersunt.

Medicamenta ptarmico-errhina sunt plantæ acriores, beton. lavend. thym. major. fl. lil. conv. aromatica: purgantia, pulveruletenus attracta, maxime mechoacanna, similem usum præstant in primis in subjectis sternutationis impatientibus, in minus talibus volatilia substituuntur. Potentius movet tabacus, potentissime vero euphorbium: Unde non nisi in chronicotatis lentis affectibus mucosis adhibendum, & quidem in dosi parcissima in aqua majoranæ maceratum & colatum.

Masticatoria mucum lentum e faucibus evacuant. Indicantur in affectibus catarrhalibus capitis minus æstuantibus, plethora non urgente, cacochymia generali correcta. Remedia sunt, leniora mastix, costus aut enula, imperatoria, carlina &c. potentiora rad. pyretr. tabacus. Fiat jejuno stomacho masticando paululum dictarum specierum, usque dum mucus sufficienter fluat, qui rejiciendus, maxime si a tabaco masticato fuerit attractus. Facile enim ejusmodi halitus in sensibilioribus, fœminis, graves anxietates cardialgico syncopticas excitat, vino calido aromatisato placandas.

Articulus VI. *De Expectoratione.*

Hæc evacuatio non solum mucum in pulmonibus & trachea stagnantem educit, sed & per pectus evacuat humores mucidos, indeque magis eo ducit humorum motum; unde sollicite administranda. Sæpe enim discussio magis convenit, cum expectorantibus affluxus inducatur, ulteriori stasi corruptoriæ viam sternens, quod præcipue in congestionibus sangvineis observandum. Imo ubi in ejusmodi casibus motuum sanguineorum in pectore evacuatio expectorans indicatur, utiliter tum missio sanguinis per V. S. Scarificationem præmittitur, maxime in plethoricis, ventilationi assuetis. Eadem ventilatio locum habet in floridis hecticis, ne materia ad stasin corruptoriam congeratur ad pectus, maxime tempestiva, præservatoria, æquinoctialis, derivans, temperata prius plethora. Hæc cautela pariter usui est in fœminis siccis a mensium vitio in oppletiones pectoris & hypochondriorum asthmaticas perlabentibus, cum expectorantia facile ulcerosas congestiones relinquant. Quamobrem in ejusmodi casibus præmittenda non solum V. S. præcipue derivatoria, sed sufficiat sæpe humectatio emulsiva, leniter edulcorata per ficus, glycyrrh: lac amygdalatum ex ol. ejus c. sacch. cand. & recentioribus amygdalis in emulsionem coagmentata. Non minus vero in talibus sanguineis pectoris affectibus hæc circumspectio in directa expectoratione opus est, sed etiam in catarrhalibus affectibus magis directus ejus usus in medio quasi progressus abrumpi debet, totumque opus discussione & catarrhi suspensio-

ne absolvendum, ob dictam rationem, quia becchica talia facile in asthmate sicco, hectica dispositione, junioribus & calidioribus temperamentis humores ad pectus adducunt & stases inflammatorias, phthisicas generant. Quodsi itaque per indirectum expectorationis libertas restitui possit: præstat utique hac via prius ingredi; nimirum sanguinis congesti ventilatione, mensium vel hæmorrhoidum revocatione, acrimoniæ catarrhalis mucilaginosa obtusione, orgasmi temperatione, spasmodicæ thoracis constrictionis relaxatione, visciditatis pulmonalis resolutoria discussione, saburræ primarum viarum opplentis abductione &c.

In adæquato vero expectorationis usu præmittitur materiæ digestio ac præparatio, secundum generalem præcautionem, quod cocta sint evacuanda, non cruda. Fit hoc duplici modo, 1. tenaces humores resolvendo & incrassando in pulposam mobilitatem; 2. acres tenues fluxus obtundendo & irritationem cohibendo. Prius fit triplicis viæ successu. Prima est resolutio per catarrhalia pro diversitate temperamentorum accommodanda; v. g. ex rad. ari, helen. pimp. angel. squill. fr. Fl. vincet. h. cap. Ven. hyssop. scord. urtic. Fl. spic. stoech. samb. croc. tussil. S. anis. fœnic. G. ammon. bdell. benz. myrrh. succin. amygd. am. &c. Altera via est per incrassationem pulposam materiæ hujus tenacis, ut emollita excerni possit, quod efficit glycyrrh. siliq. pingued. ol. amygd. butyrum cum canceris frixum, axungia canis, hominis. Externe pinguedines, emplastra, olea, cataplasmata thoraci applicantur, simulque poris obstructis humiditas regesta emollitionem lubricam muci promovet. Tertia est affluxus diversio per purgantia in chronicis pectoris affectibus, maxime ex gum. ammon. merc. d. agar. & inde compositis pilulis officinalibus. Posterior methodus præparationis catarrhalis per incrassationem materiæ acris subtilis, tussim atrocem vacuam inducentis, fit per mucilaginosa, gum. arab. tragac. cerasorum, amylum, emulsiones ex S. frigidis papav. card. mar. crem. hord. avenæ, sacch. rapa dulci, glycyrrh. oleo oliv. amygd. lini, herb. & rad. emollientibus, althea, malva &c. Præparata ita materia expectoratio duplici modo promovetur: 1. tussim deficientem magis excitando per acida mineralia parce & circumspecte data, ne in junioribus ac senioribus dyscrasiam relinquant. 2. Advehendo humores ad pectus, ut sub uberiore affluxu mucus stagnans demolliatur ad facilem excretionem, quod faciunt in specie sic dicta expectorantia dulcia ex jujubis, sebesten, melle, ficubus, glycyrr squilla &c. ubi tamen denuo notandum, ut parce nec adeo diu usurpentur, ne affluxus inducatur corruptorius. Unde discutientia, siccantia, roborantia subjungenda. Notandum etiam est, expectorantia pleraque simul diuretica esse, & qua indole talia & alia pectoralia in pulmones operantur, eadem etiam in renes, & vice versa, qui consensus directionem clinicam utilem infert.

Articulus VII. *De Salivatione.*

Hæc evacuatio eſt remedium morbo contumaci venereo ſubigendo maxime deſtinatum, quod quidem adæquatum objectum conſtituit, ſi coagula lymphalia ab inquinamento venereo partibus jam inſideant, variasque læſiones glandularum nodoſas, ulceroſas producant. Quando enim contagium venereum in humoribus adhuc eſt diſtributum, tum methodus lenior per catarrhalia lignoſa præferenda. Per indirectum etiam quadrat aliis morbis, ubi profundiora coagula lymphalia, ulcerationes mali moris œconomiam vitalem obſident. Cum vero remedium hoc laborioſum ſit, & ex patientis malo regimine ſumme periculoſum evadat, tum quidem omni cautione ſuſcipiendum & tractandum, maxime vero temeraria ejus conamina ad cachectica, hydropica, chlorotica, ſcorbutica mala fugere debemus. Status enim adæquatus in lue venerea defixiora eradicanda ſumi poteſt ex affectus indurata pertinacia, qui ſymptomata fixa oſteocopa, tumores duros, nodoſos, ulceraſcentes genuit &c. quæ reliquis catarrhalibus reſolventibus cedere recuſant.

In directione hujus medicationis 1. primæ viæ ab omni inquinamento cruditatum depurandæ, indeque commoda laxatio præmittenda. 2. Præparatio corporis pro ſanguinis mundificatione eſt præmittenda. Si enim hæc fuerit neglecta, ſalivatio impeditius ſuccedit cum gravibus ſymptomatibus, inflammatione faucium, arroſione, denigratione & caſu dentium, accedunt ſæpe vomitus, tormina, dyſpnœa, cardialgia, diarrhœa, paralyſis, tremores, lancinationes circa articulos &c. Quamobrem per decocta lignoſa perſpirabilitas viarum & fluxilitas humorum eſt procuranda. 3. Fauces præcipue ſunt præmuniendæ per gargariſmata abſterſiva, lenientia, tonica, ſiquidem huic medicationi per ſe facile ſuccedunt faucium, tonſillarum intumeſcentia, oris obviſcatio, deglutitio difficilis, gingivarum relaxatio. Unde hæ paſſiones in mediocritate ſunt conſervandæ. 4. Regimen diapnoicum perpetuum eſt conſervandum, quod etiam decoctis lignorum adjuvare poſſumus. 5. In diæta omnia acida ſalſa, potus frigidus, acidus, crudus ſunt vitanda. Εὔπεπτα ϗ εὔχυμα conveniunt. Si minus deſiſtunt ægri a cruda illa diæta, abſtinendum potius a ſalivatione, maxime interna, quam præcipue dicta pericula inflammatoria, torminoſa, paralytica invitare. 6. Terminus ſalivationis circumſcribi debet viribus. Judicio hic opus eſt, ne ultra individui vires vel morbi naturam medicatio protrahatur, neve ex altera parte ex formidine debilitatis inſufficiens effectus prodeat, ac ita fermentum remaneat, novum coagulum producturum. Vires per ſe facile diæta ac regimine temperato reſarciuntur. Perpendenda itaque eſt moles corporis, quantitas materiæ morboſæ, duratio affectus, ſymptomatum gravitas &c. & ad hæc menſura ſalivationis dirigenda. Ex indole ſalivationis etiam terminus haberi poteſt, dum pri-

mæ

mo prodeat tenuis, fluida ſaliva, poſtmodum magis ſpiſſa & fœtida, quæ itaque erit expectanda. Sufflammant vero ſalivationem purgatio, largus ſudor. In ſenſibilioribus idem præſtant, ſed cum aliquo periculo, acida, frigus, potus frigidus. 7. Ipſa adminiſtratio fit maxime inunctione mercurii circa partes exſangues, flexuras tibiarum, brachiorum. Dorſi unctio opus non eſt, utpote facile periculum creans. Per aliquot dies continuatur. Si inflammatio faucium ſalivam dimittit, minuitur, imo ſenſim omittitur inunctio, ubi tamen nihilominus ſalivatio progreditur & ſenſim per ſe remittit, maxime in perviis & bene diſpoſitis ſubjectis.

Remedium eſt mercurius interne & externe adhibitus. Interne præparata mercurialia varia adhibentur. Sed adeo tuta non ſunt. Merc. d. edulcoratus cum cinnabari lentius operatur: Unde in leniore malo officio ſuo fungitur. Præſtat externa methodus, dum merc. vivus viſcera non ita attingit, niſi a ſalſedine venerea jam obtuſus, nec primas vias alterat, quæ in coctionis libertate probe ſunt conſervandæ. Mercurius vivus depuratur vel abſtractione a calce viva, vel coctione cum cera, vel virgineus aſſumitur.

Articulus VIII. *De evacuatione ſeroſa per veſicatoria, fonticulos & ſetacea.*

Evacuant hæ ſpecies cunctæ ſeroſitates, ad ſpeciales partes, maxime exteriores congeſtas & in corruptetas acres ruentes; derivant etiam ad partes ignobiliores. Non ſunt adhibendi ejusmodi actus, niſi generaliora & leniora prius ſint tentata, cum conſuetudinalem actum facile poſt ſe trahant.

Veſicatoria magis indicantur in impetuoſioribus capitis affectibus hemicranicis, ophthalmicis, odontalgicis, arthriticis, præcipue ſtatu congeſtionis quodammodo ſeroſo acri. In magis ſanguineis enim ventilationes ſinceri ſanguinis conveniunt. Quadrant etiam in ſymptomaticis urgentioribus affectibus phrenitide acuta, convulſionibus acutis, exanthematibus retrocedentibus; ubi tamen frictiones intenſiores præſtant & prius tentandæ. Excitautur veſicæ optime per cantharides. Allium, rad. pyret. S. ſynap. parum faciunt & facile eryſipelaceos ardores relinquunt. Locus eſt in parte ſenſibiliore, brachio interno, verſus flexuram cubiti, imo in flexura cubiti ad impetuoſam odontalgiam commendatur. In cervice, retro aures, in tibiis pariter inuruntur veſicæ. Veſicæ aperiuntur & foventur apud plebem folio lactucæ cum butyro illito, alii empl. ſaturninum camphoratum imponunt. In affluxu inflammatorio accedente ambitus per camphoram eſt muniendus.

Fonticuli conveniunt magis ad languidiores, pertinaciores, ſæpius recurrentes affectus ſeroſos, decubitus catarrhales, rhevmatiſmos inveteratos, cutaneas

E de-

deturpationes recurrentes. In assuefactis ophthalmiis, lippitudine visus & auditus debilitate, tum fonticuli, tum matura vesicatoria, imo ad summum setacea usui sunt. Fonticuli magis in consuetudinem abeunt quam vesicatoria. Hæc enim semel repetita affectum primarium facile exterminant. Si vero fonticuli exsiccentur vel per se vel arte: tum facile primarium affectum non solum reducunt, sed & sæpe regestiones ad intra hecticas, obstructorias, apoplecticas, febriles, progenerant. Quoad regimen fonticulorum 1. excitandi sunt igne potentiali & actuali. Actualis inustio non adeo consueta, sectio magis. Sepsis fit per alcali causticum, ordinarie per lap. infernalem. Facta apertura per impositionem ciceris in sufficientem amplitudinem & irritationem fluentem deducitur. 2. Fonticuli ligatura ita constringendi sunt, ne ad partes carnosas delabantur, & facile consolidentur, aut fluxum amittant. 3. Si fluxus minus respondeat, sollicitandus est rad. gentianæ, helenii, pyretr. euphorb. G. heder. imo pauco de cantharidibus.

Setaceum mediæ est efficaciæ, non tamen ejusdem servitutis. In catarrhis assuetis ætatis magis junioris, in coryza habituali, in visus vitiis, favo capitis, humiditate nimia aurium &c. indicatur. Continuatione in hoc remedio opus est. Medicatio pharmaceutica conjungenda, quæ etiam in ceteris duabus evacuationibus necessaria est, nisi repetitionem & recrudescentiam affectus velimus expectare.

Articulus IX. *De evacuatione sanguinis sinceri.*

Indicat hanc in genere 1. plethora ex diæta plena, animo hilari, otio, facile colligenda. 2. Vita laboriosa turgefaciens, celeriter ad otium transiens, indeque stases producens, quibus occupandis, uti & motibus ventilatoriis hæmorrhagicis præveniendis succurrendum est evacuatione artificiali. 3. In motibus hæmorrhagicis maxime assuefactis utiliter laboriosum molimen occupat talis ventilatio, v.g. in excretionibus quibusvis sanguineis per pectus, ex hæmorrhoidibus, mensibus nimiis &c. Imo in congestionibus hæmorrhagicis, licet ad perruptionem non perveniant, v.g. Cephalalgiis æstuosis, motibus apoplecticis &c.

Non indicat ventilationem sanguinis 1. temporaria turgefactio, nisi in insigni plethora, utpote orgasmus temperantibus diluentibus quiete sopiri vult. 2. Non indicatur in incremento morbi. Quando bene cedat, facile arripitur consuetudo, quæ si etiam ventilatione iterata placetur, tamen in posterum perversa molimina conservat natura. Præstat vero initio vel fine, imo magis præservative administrari. 3. Non indicatur in febribus, præter continentem puram, nisi specialis habitus plethoræ, climatis, diætæ, pathematum eam suadeant. Ita enim natura ab actu secretorio avocatur, & turbatur, ut crises erroneas, congestiones ad caput hæmorrhagicas moveat; cum majore delirio, insequente angina, sopore &c. quæ

raro alexipharmacis corriguntur. Si vero ex dictis rationibus fuerit administrata, statim diaphoresis diluens perpetua sine temperatione est subjungenda. In chronicis febribus minoris est usus. In quartana nonnunquam abundantem congestionem sanguinis circa viscera abdominis alleviat. In petechiali febre periculi plena est. Crises anginosæ funestæ certius succedunt, nec V. S. sublinguali alleviandæ. 4. In subjectis animo & corpore sensibilibus circumspecte ventilationes consulantur. Facile enim in præcipitem assuefactionem & motuum vitalium turbationem introducunt naturam. Præstant imminutiones sanguinis per detractionem cibi & quietis, motus consumptorios lenes physicos & morales. 5. Iunior ætas, in incremento corporis adhuc constituta, ventilationes sanguinis non ita perfert; dum facile natura, in exstructione corporis adhuc occupata, ab hoc opere avocatur & debilitatur. Confert hic pariter ante datum sensibiliorum consilium & hic exsequi. E contra in adultiore ætate V. S. assuefacta & utilis deprehensa ex ætatis discretione non est pertimescenda, sed omni securitate continuanda. 6. Si plethora alio modo, maxime diætetico, imminui potest; abstinendum est a ventilatione sanguinis. Assuefacit enim natura se huic excretioni cum multis heteroclitis moliminibus, ut, licet plethora non urgeat, repetitio tamen necessaria evadat. Quare abstinendum est, ne assuefiat, & si assuefacta, non temere est negligenda. 7. Omnes gravidæ pro vulgi opinione V. S. opus non habent. At in plethoricis juvenculis certius indicatur ad abortum præcavendum, maxime si concurrant passiones hypochondriacæ, hystericæ, angustiæ præcordiorum, alvi siccitas, flatulentia, colica, stranguriæ, cephalalgia, somnus inquietus, crurum varices, imo si individuum ad partum difficilem, hæmorrhagias lochiales inclinet. Convenit itaque medio vel fine.

Quoad directionem 1. Experientia docet, quod præceps effussio in sensibilioribus magis alteret, unde in derivatione motus pertinacioris ampliore apertione opus est, in tenerioribus minus. 2. Curative non ita leniter cum naturæ robore conservando operatur, quam præservative. Præservative enim parce administrata compescit naturæ molimina. Curative vero largam desiderat evacuationem natura, si vel in exundantiis naturalibus, vel in motibus spasmodicis temperari debeat. 3. Selectus venarum ex lege circulationis rejicitur, a chinensibus sancte conservatur. Ex natura motus tonici trunci venalis ductum comprimentis res non adeo est negligenda; Unde vulgus discernit sectiones der Gichtader, Rosenader, Miltzader, Hauptader &c. Differentia tamen tenenda est ratione loci superioris & inferioris, secundum vergentiam naturæ invitandam vel avocandam. Ita in congestionibus sanguinis ad superiora, imo pro mensium vel hæmorrhoidum provocatione sanguis ventilatur in inferioribus: Contra in superioribus, si menses vel hæmorrhoides excedant fluxu. 4. Quantitas pro indi-

viduo variat. Sensibiles pauca ventilatione alterantur, minus tales plus perferunt. Pro ratione pertinaciæ motivæ in morbis quantitas etiam est intendenda, cum naturæ sit satisfaciendum, quæ a parca evacuatione magis in moliminibus suis confirmatur. Emissio vero largior facile analepsi resarcitur. In climate germanico unc. 3. 4. 6. sufficiunt. In pedibus ventilatus sanguis non ita facile ex defectu sensibilitatem inducit. In eruptionibus hæmorrhagicis e pectore, utero, parca non sufficit, nisi valde sensibilis sit natura, aut impetus deferbuerit, aut ventilatio principio fuerit instituta. In febribus Botallus largam V. S. præcipit, ut natura ab opere consumptionis ad secretionem deducatur. 5. Tempus præservativæ V. S. est æquinoctiale, ubi commotio humorum æqualior & generalior imminet, & quidem luna decrescente, qua scilicet magis ad dimittendos succos proclivis est: uti crescente magis ad colligendos. Fiat jejuno stomacho, ad analepsin solum cibato. Extra æquinoctialia tempora frequentior ventilatio debilitat naturam, in consuetudinem adducitur, ad frequentes reparationes languescit, imo negligentius accipit missionem sanguinis.

Alterum genus ventilationis sanguinis est *scarificatio*, quæ (sicuti V. S. iis magis convenit, ubi copiosior sanguis in vasis cum turgescentia & turbis motuum expressoriorum continetur) directe indicatur in *subjectis* porosis, spongiosis, sanguinei temperamenti, ad stases magis proclivibus. *Prodest* itaque in stagnatoriis humorum exundantiis levioribus, efflorescentiis faciei, ophthalmiis acribus recrudescentibus, doloribus capitis gravativis, lancinantibus, tinnitu aurium, parotidum inflammatione, scapularum doloribus compressivis, apostematibus sponte erumpentibus &c. In affectibus spasmodicis arthriticis carnosorum, præmissa primarum viarum purgatione, sanguinis temperatione, distributione diapnoica, in ipsa parte affecta prodest, & quidem sub ingressum novilunii.

Quoad *regimen* notandum: 1. quod sine urgente necessitate hoc evacuationis genus nec sit assumendum, nec temere omittendum. Facile enim inducit consuetudinem. Neglecta vero aut affectus veteres reducit, aut novos spasticos generat. 2. Tempus commodum eligatur, æquinoctiale & solstitiale, luna decrescente. 3. Locus est in partibus musculosis versus tendines, desinentibus in scapulis brachicis, femore, versus genua, carpum. 4. Quantitas sit ad proportionem causæ & subjecti. In porosis sponte & largius fluit sanguis, in siccioribus non fluente sanguine repetitur incisio. Incisio profunda in cute tenui opus non est. Blanda enim frictio, præsertim cum aqua calida, uti & calor externus sanguinem ad fluxum attenuat & adducit. 5. Instrumenta venereis & leprosis adhibita non usurpentur. 6. Si ichor solum instar loturæ carnium procedat, indicat sanguinem spissiorem, vel cum sero minus subactum, grumosum. Exulet hic scarificationis usus. Opus potius est motu corporis, balsamicis, acribus, antiscor-

buticis, gummi resinosis, myrrhatis, interpositis salibus volatilibus. 7. Diæta in scarificatione concluditur leni motu, potu calido vinoso, frictione præmittenda & subjungenda.

Arteriotomia hodiernis autoribus usui amplius non est. Suasere quidam non sine fundamento in apoplexia juniorum, itemque epilepsia, cephalalgia pertinaci, scilicet in arteriis temporalibus perpetrandam. Quoad operationem præstat abscissio per transversum, quam sectio, prout in vulneribus arteriarum perpetrari solet. Scopus est revulsio motus pertinacis, prout raninarum sectio est in angina maligna.

Hirudinum usus celebrior adhuc est, ad stases particulares solvendas aliasque evacuationes sanguinis speciaUiores. Applicantur itaque arteriis temporalibus, loco arteriotomiæ in recensitis casibus ad auriculam, retro aures, ad scapulas, os sacrum, hæmorrhoides protuberantes, linguam angina inflatam, ad partem arthritide dolentem vel scabie impetiginosa affectam &c. Regimen hujus evacuationis requirit 1. aptam electionem hirudinum, qui coloris sint non plane nigri, nec virosi. Educantur illi, qui vivunt in stagnis minus fœtidis. 2. Adhibeantur illi, qui prius in aqua munda sæpe renovata alebantur, imo vas tenuiter perforatum fluvio immittitur, ut vegeti non solum maneant, sed & esurientes. Pascuntur interdum sanguine grumoso. 3. Locus applicationis prius fricetur aqua tepida, imbuatur lacte. Sugunt ita ad plenitudinem. Cauda abscissa forfice cruorem stillare pergunt. Non irritandæ sunt temere. Repleti cruore vel sponte decidunt, vel salis aspersione delabuntur & sanguinem exspuunt. 4. Si sanguis fluere pergat, sistatur compressione vel Sp. vini rectificato.

Articulus X. *De evacuatione sanguinis medica, scilicet per medicamenta.*

Perpetratur hæc in mensium, hæmorrhoidum, lochiorum promotione. Præmittenda tamen in triplici hoc casu fluxilitas humorum humida, plethoræ ventilatio derivatoria, & naturam invitatoria, præparatio sanguinis depuratoria per absorbentia, digestiva, aperientia, martialia, volatilia.

In *mensium* promotione cavendum, ne pellentibus orgasmus inducatur, cum in juvenili ætate facile exæstuationes universales & regurgitationes ad incongrua evacuatoria contingant. Proinde ubi angustia pectoris, tussis & lancinationes adsunt, cautius usurpanda sunt. Uti & in hæmorrhoidariis, ubi antea nephritis, hæmoptysis, mictus cruentus, insederunt, eadem cautela opus est. Pellentia dentur versus mutationes lunæ, in junioribus circa novilunium, in annosioribus circa plenilunium. Sunt ea præcipue ex artemisia, fl. cheir, calend. sabin. bo-

rac. myrrh. Conjungantur derivationes invitatoriæ motus menſtrui per pediluvia, experimentum Glauberi &c.

In *lochiis* promovendis pariter proſpiciendum, neper calida orgaſmus febrilis inducatur. Unde ut in menſibus, in plethora magis ſuppreſſio inſequitur & febris acris concitatur. Præſtat in tali plethora venæ ſectio in pede, temperatio, maxime ſi plethorica in partu calidis fuerit tractata. Expediunt denique crocus, ſuccinum, pil. Becch.

Denique *hæmorrhoides*, præmiſſis dictis generalibus, promoventur aloeticis, elix. pp. pil. Becch. hell. nig. aromaticis, ol. pip. croc. cardam.

In genere de omnibus hiſce evacuationibus ſanguineis coronidis loco notandum, quod natura præfracte ad exitum tendens ſive plethora admodum prægravata, neceſſario *vicaria emiſſione* ſit placanda, ut inde certius remedium non ſit, quam maturam intentionis executionem promovere, priusquam motus vitalis in *ἀκμήν* vel turbationem fuerit ſuſcitatus, v. g. in affectibus dolorificis ſpasmodicis cum ardore & inflammatione intenſa conjunctis, in cephalalgia cum æſtu & rubore ſummo, in juniorum paralyſi, apoplexia, cephalalgiis vertiginoſis cum tenſione occipitis, eryſipelate, peripnevmonia, pleuritide, nephritide, arthritide. Attamen non minus circa eosdem affectus notandum eſt, quod ſi inſultus eorum lenior ſit, iterato recurrat, tempus ventilationum incongruum, ſubjecta ſenſibiliora &c. quod inquam non opus ſit, ſub quovis paroxyſmi inſultu ventilationem inſtituere, cum iterata talis & inordinata evacuatio naturam debilitet, ſenſibiliorem reddat, & ad commotiones ſuas erroneas quaſi magis confirmet. Quamobrem prudentia hic opus, ut loco ventilationum per temperantia, opiata, diſcutientia, humectantia, laxantia, motus vitalis confuſus & exacerbatus in legitimum ſuum ordinem reducatur.

SECTIO II.
De ALTERATIONE.

ALterum genus ſummum therapiæ generalis eſt alteratio, quæ magis in poteſtate medici externi ſita, quam interni; ſiquidem natura medica vitalitati labaſcenti unice ſuecurrit per evacuationes, paucas vero alterationes perpetrat. Cum vero materia ad motum non ſemper diſpoſita ſit, ſuccurrat miniſter naturæ præparatione materiæ, ut 1. ſpiſſitudo ad motum progreſſivum inepta in tenuem fluxilitatem reducatur, 2. ſalſedo in gelatinoſam dulcedinem, 3. ſtaſis materiæ in libertatem ſucceſſus. Hoc ordinis progreſſu incedit alteratio materiæ, ut unice præparatio ac diſpoſitio ad motum per eam obtineatur. Ita enim 1. tenuitati ſuccur-

ritur per incraſſationem, quo humores acres, tenues, rodentes in pulpoſam craſſitiem quaſi impaſtantur, ut eo liberiorem exitum requirant. 2. Spiſſitudini opponitur attenuatio, qua materia in mobilitatem debitam evacuatoriam deducitur. 3. Lubricitati vappidæ ſuecurritur per balſamica ſpirituaſcentia, quæ congrumeſcentiam corruptoriam mixtionis ſanguinis corrigunt, itaque legitimam conſiſtentiam reducunt. 4. Acrimoniæ humorum opponitur temperatio, qua non ſolum acris cauſticitas abſorbetur ac præcipitatur, ſed & motus exacerbatio, per acrimonias orgaſticas facile inducenda, moderatur.

Exinde etiam pendet *alteratio partium ſolidarum*, quæ in mollitie flexili, permeabilitate debita, continui talis libertate conſiſtit. Unde harum medicationes requirunt humectationem, emollitionem, roborationem, apertionem, mundificationem, ſarcoſin &c.

Motus denique *alteratio* reſpicit vel exceſſum, vel defectum, vel errorem, quoad diſpoſitionem materiæ & objecti. Unde alteratio vel ſuſcitat motum, vel moderatur, vel, quantum poſſibile, in legitimam viam materiæ congruam reducit, quos ſcopos analeptica, nervina, narcotica, adſtringentia &c. adimplent.

In genere quoad hoc genus therapiæ alterativæ notandum, 1. quod ſi morbus per languidiorem methodum ſubigi poſſit & temporis moram admittat; tum ſcopus alterandi præferendus ſit ſcopo evacuatorio. Per evacuationem enim celerius cauſa ſubigitur & expellitur, per alterationem vero lentius; ſed tamen œconomia motuum vitalium non ita ex æquali tenore & æquilibrio diſturbatur. 2. Si utraque methodus ad cauſam morbi tollendam adæquata videatur, reſpiciendum ad individuum, an ſenſibilioris tenerioris ſit habitus corporis & animi, nec ne. In ſenſibilioribus enim via alterativa vitalitatem magis conſervat, lenius afficit, evacuativa vero vehementius omnes actus impellit.

Articulus I. *De Incraſſatione.*

Habet incraſſatio *objectum* materiam tenuem, acrem, ſalino-ſulphuream, quæ facilius in partes ſolidas impingitur & ſtaſes-roſivas relinquit, quam quod ad evacuationem liberam perduci poſſit.

Indicatur itaque 1. in pectoris affectibus catarrhalibus, acribus, tuſſi ſcilicet impetuoſa, ſine exſcreatione & quidem pulmonali, non autem hypochondriaca. Ubi diætetica ex hordeo, avena, lacte, emulſivis materiam illam acrem tenuem incraſſant, ſubjuncta vero anodyna catarrhum acrem penitus ſuſpendunt. 2. Indicatur in acrimonia biliosa, choleram generante, cum vomituritionibus vacuis auxiis in ſtaſes inflammatorias ventriculi, hepatis, facile degenerantibus, quod ſit per cremorem hordei, nitrum, abſorbentia, mucilaginoſa, G. arab. amylum, emulſiva, ol. am. d. glycyrrh. Sacch. cibos gelatin. Si orgaſmus ſit conjunctus, incraſſa-

ſatio etiam perpetratur per acidum vitrioli, nitri. 3. Indicatur in alvi lubricitate, quod fit per ſicciora alimenta, edulia frixa & aſſa, ova dura, panem bis coctum. Abſtinentia ab acribus primario colenda. Ex medicamentoſis narcotica colophonem addunt.

In genere vero humores acres tollendi ſunt tum per evacuationem cholagogam, tum etiam per motus & ſudores. Corriguntur diæta gelatinoſa & medicina alimentoſa ex emulſionibus, amygd. glyc. ſulph. acidis. Inſpiſſationem denique pulpoſam infert glycyr. ſacch. mel, &c. qua ratione catarrhi acres pulmonales ad exſcreationem promoventur. Unicum vero notandum, ne materia acris incraſſata in corpore relinquatur, cum facile per eam viæ obſtruantur, atque ita ad novum morbum aditus aperiatur. Quamobrem præparata materia ad excretionem ſæpe ſtimulo indiget.

In *fluxu ſanguinis* vel *ſeri* acrioris fit incraſſatio per farinam volatilem vel gluten: Unde in vulneribus vel ulceribus acribus ejusmodi incraſſantia conſolidant.

Adjuvant incraſſationem frigus, quies, animi temperies. Ne vero incraſſatio pulpoſa mobilis in tenacitatem abeat: tum aut evacuatio promovenda, aut correctio conjungenda. Unde acidis ſaccharatis abſorbentia aſſocianda ſunt.

Articulus II. *De Reſolutione.*

Spiſſis humoribus hæc medicatio debetur. Unde diverſa medicamenta attenuantia, incidentia, digeſtiva, præparantia, abſtergentia. Abſorbentia etiam tenacem humorem in pulpoſum mobile crama permutant, non ſolum acidum abſorbendo, cum a frigore humores ſpiſſeſcant, imo & a defectu potus & motus.

Reſolutio talis eſt vel univerſalis, vel particularis. Hæc pro diverſitate cauſæ, objecti & individui differens evadit. Unde in cruditate tenaci in primis viis hærente & ſubjecta calidiora occupante requiruntur digeſtiva temperata, ſalia media, in frigidioribus magis aromatica, amara, acria, & ſic in aliis reſolutionibus particularibus reſpectus individuorum cumprimis eſt habendus. Illa vero, ſcilicet univerſalis, ſpiſſi ſcilicet, non tenacis, nec in mixtione corrupti ſanguinis fit motu & potu ſufficiente. Hac medicina fœminarum, ſedentariorum, hypochondriacorum, ſpiſſus ſanguis apte corrigitur. Hac etiam acidularum energia adæquatiſſima evadit. Spiſſeſcentia vero a frigore corrigitur motu, & medicina & diæta acri.

Remedia reſolventia reſpiciunt vel objectum lymphale, vel ſanguineum. *Sanguinem* reſolvunt ſalina, ſulphurea, catarrhalia, alexipharmaca, rad. angel. ari, dipt, helen. petaſ. zedoar. carl. pimp, herb. harum radicum nec non ſcord. geran.

ran. chær. hyſſop. bell. card. b. ſcabioſ. morſ. diab. fl. odorat. ſamb. ulmar. cham. ſtoech. melil. Proſunt hic etiam diuretica, r. rub. tinct. &c. Item laxantia lenia ex rhab. Nec non gum. reſ. acriores, myrrh. ſagap. galb. Antiſcorbutica his adnumerantur. In ſtatu ſanguineo reſolvunt abſorbentia acidis ſemi ſaturata, ſperma ceti, fuligo, mumia. Ex ſpir. reſolvunt ſp. tart. fulig. CC. ſuccin. maxime in frigidioribus affectibus, in calidioribus ſp. nitri.

Externe ſanguinem reſolvunt pleraque dicta catarrhalia vegetabilia, maxime ex h. ſcord. fl. ſamb. melil. Potentiſſimum reſolvens externum eſt camphora, quacunque formula adhibeatur. Adjuvant reſolutionem frictiones cum panno calido vel excutia, ſanguis leporis Martio collectus pro ſpecifico venditatur; nec non lignum fraxini in ſolſtitio collectum in contuſione recente.

Lymphæ lentorem corrigunt G. reſ. & rad. catarrhales, vegetabilia antivenerea, h. capillares, cuſcuta, capill. ven. marrub. rad. chelid. tarax. S. dauc. juniperina, ſuccinata, ſalia vol. ol. ſalia media, TR. alcalinæ, remedia ex viperis, lacertis, bufonibus, cantharidibus, remedia mercurialia.

Extus adhibita reſolvunt G. reſinæ, tacamahaca, caranna, elemi, animæ, olibani, cum oleoſis volatilibus acuata, radices dictæ pariter extus reſolvunt.

Abſtergentia humores eliquant & vias ſimul ſtimulant: Unde gummata & ſalia media largius data tali modo laxant. In clyſteribus ſal comm. abſterſivum laxans evadit. Manna, tamarindi ſimilem laxativum effectum exſerunt. Externe abſterſiva adhibentur in ulceribus, ab inquinamentis fœtidis mundificandis, quorſum facit mel, myrrha, G. elemi, ſarcocollæ, &c. ſucci herb. acriorum, plantaginis, alchimillæ, ſanicolæ, ſymphiti, nicotianæ &c.

Indicantur vero *reſolventia ſanguinea* 1. in craſſitie ſanguinis hypochondriaca melancholica, 2. in ſtaſibus ſanguinis inflammatoriis corruptivis internis & externis, 3. in mala mixtione ſanguinis corruptiva ſcorbutica.

Reſolventia vero *lymphalia* indicantur in ſpecie 1. in inquinamentis ſcorbuticis venereis: 2. in obſtructionibus & coagulationibus lymphalibus, cachecticis, hydropicis.

Particulariter reſolventia indicantur 1. in muco primarum viarum, febres intermittentes, anorexiam, diarrhœas generante, quod fit per digeſtiva: 2. in congeſtionibus mucoſis ad caput, pectus, ſtaſes lymphales gravedinoſas, aſthmaticas generantibus: 3. in ſtaſibus mucoſis in & circa partes urinarias ad calculi geneſin proclivibus per nephritica incidentia.

Articulus III. *De Balſamatione & roboratione.*

Balſamica reſpiciunt fluidarum & ſolidarum partium mixtionem, ut ea per materialem concurſum a putredine imminente conſervetur. *Indicantur* vero exter-

terne 1. in membris corruptis, cancro, ſcabie invaleſcente, ulceribus inveteratis, pernionibus: 2. in ulceribus internis, tum ad inquinamentorum ulceraſcentium absterſionem, tum ad motus febrilis hectici occupationem: 3. in corruptionibus ſanguinis ſcorbuticis, cachecticis &c. Inter balſamica ſumme activum eſt myrrha, ſuccinum, terebinthina, herbæ coronariæ, maxime vero ſcordium. In ulceribus internis uſurpantur remedia ex ſcordio, hyperico, terebinthina, balſ. ſulph. inſpiſſatum, ſuccinum, ſagapenum, ſarcocolla, maſtiche; Extus adhibentur myrrha & ſuccinum in eſſentia; illa quidem in ſanguineis partibus, hæc in membranoſis læſionibus. In glandulosis læſionibus balſamicam conſolidationem promovet ol. ceræ, ovorum, liquamen fl. verbaſci. Inter interna balſamica temperatius operantur remedia ex ſcordio, ſcorzonera, card. b. fl. ſtoech. ſamb. ulmar. In frigidioribus alexipharmaca uſui ſunt.

Reſpicit vero partium tonum & virium robur alterum ſummum genus, ſcilicet *Roboratio*, quæ ad vigorem toni tendens *nervina* dicitur, & quidem tum ad ſolidarum mollium partium motum tonicum, tum earundem localem excitandum. *Indicantur* vero *nervina* in laxitate partium capitis, uteri &c. a frigore, fatigatione, violenta læſione, ſpasmorum impetu, luxationibus &c. *Interne* cum illis caute procedendum, ubi activum molimen & intenſio motus vitalis eſt conjuncta. Quamobrem in *arthritide* parum uſus afferunt, niſi exacerbatio a frigore fuerit nata. Præſtant hic diluentia, temperantia, nitroſa cum cinnabarinis, itemque emulſiva, denique volatilia, alcalia; extus camphorata &c. *Materia* vero nervinorum conſtat præcipue ex vegetabilibus, odoris penetrantis, ſubſtantiæ ſalino-oleoſæ: Uti ſunt herb. coron. ligna, cortices, radices aromaticæ, ſalia volatilia, oleoſa, caſtoreum, camphora, vinum, urina, olea aromatica, terebinthinata, ſi calor abſit. Calor humidulus proficit; unde fotus in & ex animalibus recenter occiſis, atoniam & paralyſin membrorum, maxime a læſionibus externis provenientem, egregie ſæpe in junioribus ſolatur. Inter interna nervina remedia ex lumbricis, maxime etiam ſal ejus volatile numeratur. Cinnabaris aliorum nervinorum uſum acuit. Ambra, caſtoreum dubii ſunt effectus. In nervina indicatione vitandum eſt frigus, maxime humidum, viſcida, acria, odores putridi, fœtores pingues, abuſus veneris &c.

Succedit roboratio virium, univerſalis magis, *cardiaca*. Quorſum tendunt ea pharmaca, quæ præter cauſæ morbiferæ correctionem & evacuationem, ſingulare aliquod robur agendi addunt ad motum morboſum eo conſtantius proſequendum. Sunt vero talia in genere *aromatica* exotica & noſtratia ex cinamomo, liliis convallium, roſis, citro, aurantiis, ceraſis: *gemmata* & corallata, huc referenda ſunt, dum vires ab evacuatione deperditas revocant & cardialgias anxias deliniunt. Inde ſecundum diverſitatem debilitatis roborantia talia genera-

lia

lia adhibenda ſunt, dum gemmata medicamenta tonum roborant ſine actione immediate in humores: Unde etiam in ſudoribus & diarrhœis hecticis, in debilitationibus poſt acutas & hæmorrhagias robur lene imprimunt. Itemque in affectibus a terrore, pavore in ſomno, medentur. Veterum commendationes ejusmodi roborantium, uti & ex margaritis ipſis, non adeo riſui explodi merentur, ſed potius in acutarum nimiis excretionibus leniter moderandis experiri. In *dolorificis* affectibus anxios motus & debilitates producentibus roborans eſt opium correctum, parce tamen datum, generali ſcopo materiam corrigendi & ſubtrahendi non neglecto, commiſcetur utiliter crocus, tanquam roborans ſingulare naturæ: Proinde pil. Wildeg. hoc nomine laudantur, itemque laudanum Sydenh. theriaca coel. *Vires exhauſtas* reſarcit diæta nutriens. Unde in ſanguinis profuſionibus, febribus hecticis, vires depaſcentibus, juſcula gelatinoſa perquam apprime naturæ labaſcentis energiam reducunt. *Defatigatas* vires reſtituit quies. Inde uti poſt motum externum animalem naturæ energiam refocillat, ita in & poſt morbum quies debilitates tollit & naturæ robur reducit. In *malignis* debilitates ex relictione activa motus animalis ſubnaſci patet, dum natura ad motum vitalem periculoſum exſequendum omnem nervum impendere debeat. Hujusmodi debilitatibus optime ſuccurrunt alexipharmaca tempeſtive data ſub exitu paroxyſmi. Inde patientes facile in diapnoen, quietem, ſomnum, deducuntur cum ſingulari interna & externa refocillatione. *Scorbuticas* debilitates cardiaca generalia non tangunt, ſed per ſpecifica antiſcorbutica ſunt ſubigenda. *Animi pathemata* debilitates inducentia debellanda ſunt per contraria, maxime vero exhilarantia, ſpem, gaudium. Debilitates laſſativas gravativas a *plethora* opplente tollit ventilatio ſanguinis ſincera, vel ejus per motum reſolutio. Debilitates anxias *hypochondriacorum* tollit reſolutio ſpiſſi ſanguinis per motum ac potum ſufficientem, itemque per remedia attenuantia. *Puerperarum* debilitates tolluntur ſubſtitutione nutricis, diæta eupepta ex emulſivis, juſculis gelatinoſis, lacticiniis. *Infantibus* cito debilitatis ad verticem & ſcrobiculum applicatur epithema ex ſpeciebus aromaticis, aquis ſpirituoſis, quæ etiam in aliis debilitatibus pro adultis uſurpari poſſunt. Inter *generalia* roborantia *vinum* habet locum, maxime generoſum concentratum. Proinde etiam Beccherus hoc ſcopo Q. E. vini, das mittlere Beſtand-Weſen commendat. *Archealia* etiam huc pertinent, panacealia vera, ſiquidem ea non in materiam agunt, eam vel corrigendo, vel evacuando, ſed in ipſum agens, ut vel per ſimilitudinem ſubſtantiæ, vel per ſingularem *ἀναθυμίασιν* naturam, trepidantem ex putredine ingruente, erigant, errantem ſuo robore in veram agendi conſtantiam reducant, deficientem exſtimulent, erroneas ideas movendi obliterent. *Particularia* roborantia illa ſunt præcipue, quæ tonum certorum membrorum ſolum reſpiciunt. Uti enim dantur particularia evacuantia, quæ ad locum certum

humo-

humores deducunt, ita non minus certum eſt, dari particularia roborantia, quæ tonum ſplenis, hepatis, pulmonum, capitis &c. reſpiciunt ac in ſtatum ordinarium reducunt, ſecundum veterum practicorum adſertum. Pro concluſione illa ſaltim cautela notanda eſt, quod vires animales ſæpe *negligere* præſtet, quam ſollicite cum plebe curare. Propter vitales enim vires intenſas illæ utiliter a natura deſeruntur. Si contra fiat, malum. Unde in malignis deliris affectibus vires celeriter revertentes interitum præcedunt, quæ circumſtantia dictam cautelam confirmat, ut virium cura cauſæ primariæ medicationi non anteferatur.

Articulus IV. *De Temperatione edulcoratoria.*

Hanc operationem abſolvunt 1. *abſorbentia*, quæ acidum humores incraſſans imbuunt, indeque lentam ſpiſſitudinem attenuant. Imo etiam fermentantem ſulphuream acrimoniam incraſſant. Unde in febribus acutis malignis eorum uſus ſumme proficuus & neceſſarius eſt, itemque aliis affectibus, qui a ſulphurea acrimonia vel primario, vel ſecundario dependent aut exacerbantur. Inprimis vero conveniunt, quando cum acidis ſunt ſemi-ſaturata, ut tanto proximiorem & intimiorem complicabilitatem cum acrimonia ſulphurea ſanguinis reperiant. Inde effectum præcipitatorium incraſſatorium tanto promptius exſerunt. Quo ſcopo magis uſui ſunt teſtacea, maxime cum facilius cum acidis in ſolubilem conſiſtentiam fatiſcant: Abſorbentia vero animalia ex C. C. uſto &c. in adſtringentem energiam mutantur. Priora vero oſtracodermata lenem diureticam abſterſionem ſervant. Si acidis ſaturare placeat, adhibentur commode acidum citri, tartari, aceti deſtillati. Nocent vero in craſſitie ſanguinis, cruditatibus ventriculi, obſtructionibus viarum & viſcerum, præſertim ſi largiore doſi ſine ſalinis abſterſivis remediis conjunctis adhibeantur. 2. Temperant & edulcorant etiam *pinguia* emulſiva, diuretica, temperata, lacticinia, potus ſufficiens, calidus, aquoſus: Itemque lubricantia gummatoſa ex G. arab. tragac. &c. quæ in ſtrauguria, tuſſi impetuoſa, ardore laryngis &c. proficua ſunt. 3. Quando æſtuoſa eſt acrimonia, tum omnium optime eam ſupprimit *nitrum*, & quidem purum, ſimplex. Antimoniatum magis diureticum eſt, ſpiritus nitri adhuc magis. Nitrum regeneratum penetrantius operatur. Unde in acrimonia bilioſa cauſode adhibetur. Optime nitrum conjungitur abſorbentibus digeſtivis. Præſtat parca doſis & repetita. 4. In ſalſedine acida conjuncta abſorbent & humores edulcorant terrea. Præſtant vero ea, quæ excretiones non impediunt, uti bolaria, terræ animales uſtæ &c. ſenſibilem adſtrictionem adferunt. At conchilia ſeri ſalſedinem imbibunt & inde liquida fluxilitate ſecum auferunt. Præſtant tum pura depurata, tum etiam calcinata. Aliquid etiam faciunt alcalia, ſalia fixa & volatilia, arcanum tartari, tinct. Tartari, quæ craſſitiem coagulatam iterum reſolvunt, ſalinas qualitates ſibi uniunt & per evacuatoria educunt.

Arti-

Articulus V. *De Calefactione & Refrigeratione.*

Calefacientia ſunt, quæ motum progreſſivum augent, ſcilicet interne oleoſa ſubtilia, ſpirituoſa, balſamica, aromatica; externe rubefacientia, cauſtica, acria, ex cantharidibus, rad. pyretr. armor. S. Synap. eruc. &c. *Indicantur* interne in obviſcationibus ſeroſo-mucoſis, in cachectica lymphæ coagulatione ab inquinamentis ſcabioſis, venereis: itemque in energia vitali deficiente, v. g. ſub ſtatum malignorum, in decubitu humorum ſeroſorum ad pectus, aſthmate ſcilicet ſenili, in debilitatione primæ digeſtionis poſt intermittentes, in paralytica motus debilitatione. Externa calefactio indicatur in deſtructione toni vitalis a ſphacelo, itemque in paralytica atonia partium.

Refrigeratio vel inducitur humoribus, vel partibus ſolidis, vel ipſi motui. *Humores* refrigerantur motus eorum nimios ſedando & acrimoniam fermenteſcentem obtundendo. *Solida* vero partes congeſtionem, rigidum tranſitum repellendo. *Motus* denique ſubſiſtit ſecretione rite peracta, quæ itaque adjuvanda eſt dilutione, temperatione, præcipitatione acrimoniæ fermenteſcentis. *Dilutio* ſit potu aquoſo temperante ex dicto hord. CC. citrato, juſculis tenuibus, emulſionibus dilutis &c. *Acrimoniam* obtundunt *acida* mineralia vitrioli, nitri. Citri & cetera vegatabilia acida, ſi tuſſis magis urgeat, proficua ſunt. Præcipitatur acrimonia per *abſorbentia* nitroſa. Excretio promovetur *diapnoe* ex aquis diapnoicis, analepticis congruoque regimine. *Nocent* vero in actu refrigerationis 1. *impetus* refrigerii, dum motus excretorius repellitur: extus vero tali impetu illato inflammatio induratur & putreſcit. Quamobrem ut in acutis ſubitaneæ refrigerationes per potum frigidum, per jectigationem inquietam, aerem frigidum admiſſum, deſpumationem febrilem certo refringunt: ita externe tum actuales, tum potentiales refrigerationes ex medicamentis nervinis bolaribus, acidis, adſtringentibus, &c. inflammationem ſupprimunt & ſtaſin in corruptionem præcipitant. 2. In *intermittentibus* etiam a refrigerationibus ejusmodi ſudores critici ſupprimuntur & lentæ hecticæ facile ſuccedunt. 3. In *ſtatu acutarum* refrigerationes cautæ ſint; unde & nitroſis tum temporis parcendum. Præſtant alexipharmaca refracta, quibus criſes inchoatæ roborantur & abſolvuntur. 4. Nocet refrigeratio in febribus *ex minus tecto corpore*, licet fervidum ſit hypocauſtum. Aer enim ventilatus ſenſibili allapſu irruit & tenuem diapnoen alterat. Contra leviter beneque obtecti ægri hypocauſtum temperatum melius tolerant. 5. Pendet inde moderamen refrigerii & caloris, quo omnis refrigeratio abeſſe debet, quæ patienti & adſtanti perceptibilis evadit. Contra ſi fiat, anguſtiæ anxiæ augentur, quæ maxime infantes & ſtrictiora temperamenta experiuntur.

Arti-

Articulus VI. *De Sanguinis exundantis cohibitione.*

Fit 1. imminuendo quantitatem, 2. demulcendo impetum, 3. occludendo exitum. Quantitas est vel ponderis, vel mensuræ ex turgefactione. Impetus est naturæ actus ad exprimendum. Exitus occluditur vel materiæ alteratione, vel constrictione viarum tum interna tonica, tum externa oppressione oppletoria. *Abundantia* corrigitur consumptione per motum corporis, diætæ lautæ subtractionem: vel evacuatur tempestive. *Turgescentia* restringitur diæta frigida humida, quiete corporis & animi, remediis refrigerantibus acidis, nitrosis, emulsivis, sero lactis, decocto hordei, CC. &c. Item transpiratione leniter promota per absorbentia, quæ uti serum lactis simul sanguinem incrassant, partes salino-sulphureas imbibunt & per urinam evacuant. *Impetus* sistitur anodynis & specificis ex S. hyosc. MP. de cynogl. corall. smaragd. Millef. Plantag. hæmat. bufone exsiccato, ligaturis, urtica, pulv. sympat. Cran. hum. succo sterc. suill. equini &c. *Exitus* occluditur condensando sanguinem per acida, cauterium, Spiritum Vini rect. Adstringendo vias porosas per gallas, melicerium. fl. balaust. sang. drac. herb. travm. alumen, caput mortuum fl. sal. amm. martialium, lim. martis c. sp. salis sol. crocum martis adstringentem, telas aran. pilos lepor. &c. Vasa insignia læsa constringuntur per splenia. Oppletio mucosa per farinam commode sæpe in casu necessitatis læsionibus partium porosarum applicatur. Coagulatio per Sp. Vini rect. facile aliis methodis ob securitatem & penetrantem energiam palmam præripit. Consultum tamen est, diversas has methodos pro diversitate circumstantiarum conjungere. Si arteria sit vulnerata, necessaria est dissectio: Unde contrahitur & facilius ad consolidationem connivet. Turgescentia vero interna ab ira, baccho, venere prius mitescat, antequam eruptio cum impetu obstruatur, aut per ventilationem febris inflammatoria erit occupanda. Terrens refrigeratio sæpius utiliter adhibetur, sed abstinendum est in hæmorrhagiis criticis & prægnantium. In melancholicis plethoricis, fœminis & hæmorrhoidariis, si impetus subito adstringatur, maxime si sub tempore cessationis mensium largior evadat: facile tum cardialgia suffocativa irruit. Confert tum temperatio, analepsis, tonus gemmatus, extus amuletica. Post hæmorrhagiam diæta moderata evehyma humida, quies corporis & animi, aer tepidus, medicamenta analeptica, indicantur ad cachexiam avertendam & sanguinem floridum colligendum. In hæmorrhagiis, locis incongruis evenientibus, scilicet pulmonibus, renibus, ventriculo, derivatoria ventilatio utilis est ad præoccupandam exundantiam. Tutius postea adstrictio perpetratur, maxime si jam quantitas aliqua eruperit.

Articulus VII. *De Alteratione Motus.*

Indicatur hæc 1. in defectu intentionis movendi ad secretionem, 2. in defectu vel excessu proportionis movendi: 3. in defectu directionis motus ad organa & loca appropriata: 4. in defectu constantiæ, justi termini, aut contumaci protractione, aut præmatura desertione. *Causa* ejusmodi errorum est agendi activitas impatiens, temperamentum cholericum vel meticulosum, itemque imperitia vel insuetudo ad agendum. *Adjuvant* hanc aberrationem genius morbi anomalus, exhaustæ vires, morbi recidivantes, perversæ tractationes & regimina. Secundum diversas ejusmodi causas *regimen* motus est instituendum, ejusque correctio perquirenda. In *genere* cavendum, ne ullus motus avtocraticus, qui promovendus potius sit, intempestive oppugnetur. Unde nec v. g. sudores aut diarrhœæ nimiæ in febribus adeo præcipiti impetu supprimi debent. *Moderatio* motus, a morali magis causa intensi, fit tuto, 1. excretionum promotione, 2. humorum temperatione ac dilutione, 3. anodynis. In genere in regimine therapevtico motuum prospiciendum est, ut ad debitum *organum* cuivis morbo adæquatum deducantur. Sic v. g. exanthemata cuncta regimine temperato blande ad superficiem prodeunt. Frigida vero facile ad interiora regurgitant. Imitandus est naturæ motus ad debitum locum per specifica, clystees, vesicatoria, ligaturas &c. Motus *inconstantiæ* raro medemur, nisi juventus in subjecto vigorem agendi reassumat. Plebs ipsa agnoscit hanc prognosin, periculosum esse, wann sichs immer verändert. Inducit sæpe hoc vitium regimen justum neglectum. In *segnitie* motuum eadem est prognosis. Indicant hanc angustiæ anxiæ, virium insignes lapsus, mentis alienationes &c. Quantum therapia hic valet, consistit ea in prudenti subordinatione, analepticorum, diluentium, temperantium, anodynorum. Sæpe etiam alexipharmaca energiam movendi roborant. Alterationes motuum si anticipent, tum insolenter exorbitant, & diutius protrahuntur. Si postponant, impetum refringunt. Quæ vero citra alterationem impetus revertuntur, illæ minantur vel alium morbum, vel diuturnitatem, vel periculum fortuitum ex impatientia ægri. In alterationibus anticipantibus temperatio inducatur, quæ confusiones illas motuum præoccupat. Motus etiam modeste ad scopum excretionis ducendi. *Terminatio* motus est vel segnior, vel præceps in aberrationibus. *Segnior* acceleratur medicamentis cum vel sine regimine. *Præceps* levatur analepticis temperantibus, usu refracto opiatorum. Ad symptomata urgentia sopitio tuta est in rita transactione morbi per adæquatas excretiones. Alias motus morbiferus facile & contumacius recrudescit, & quidem cum naturæ fastidio. Animi læta tranquillitas ad legitimum terminum absolvendum non leve pondus affert.

Arti-

Articulus VIII. *De alteratione motus in specie per anodyna & specifica.*

Anodyna sunt vel leniora, vel fortiora. Illa Titulo *antispasmodicorum* veniunt: hæc *narcoticorum* opiatorum. *Dentur* non ad motus naturæ salutares supprimendos, sed effectus eorum malignos, perversos, ultra proportionem materiæ intensos. Dentur non in statu eorum, sed exacerbationis initio vel remissione. Dentur in motibus sine insigni materia, aut materia jam sublata, post universalia scilicet, quæ sordes communes & affectum specialem prius sustulerint. Ex hisce *contraindicatio* facile cognosci potest. In specie abstinendum est in nephritide, arthritide, febribus. Prudenter adhibeantur in principio & turgescentia materiæ vel statu æquali motuum. Itemque abstinendum est alvo clausa existente, in excretionibus suppressis, corpore cacochymico, viribus exhaustis, pulsu debili. Cum materia narcoticorum sit præcipue opium: præstat correctum adhibere vel per coctionem fortem, vel per cicurationem cum acido, vel per fermentationem cum sale tartari, vel denique per additionem corrigentium specialium alexipharmacorum, castorei, croci &c. Unde pil. Wildeg. in exp. Dygb. ex sale tart. ol. juniper. helleb. n. It. ther. coel. MP. de cyn. nec non laud. op. ex extr. op. castor. croc. cinnab. ol. cinnam. usui sunt. Supplent opiatorum vicem temperantia nitrosa, diluentia, emulsiva, gelatinosa, dicta hordeacea, analeptica gratiora, citrata, cinnamomisata &c. In malignis alexipharmaca. In capitis & uteri affectibus cinnabarina anodyno nervinum effectum exerunt. Inter externa anodyna numerari merentur aqua opii fermentati abstracta, itemque Fl. tiliæ, rosar. in epithemate in agrypnia acutarum adhibenda, nec non ung. alab. camph. L. rhod. ejusque rad. & ol. Febre vero absente somnum promovent pediluvia, frictio tibiarum.

Alteratio motus per *specifica* diligenter est eruenda, cum motus specificus erroneus alteratur sine reliquorum actuum vitalium turba. Modum adhibendi explicat axioma mechanicum, quod motus non sit supprimendus, priusquam materia sit sublata. Unde opportunitas adhibendi dijudicanda, 1. an affectus indoles exigat, an intemperies sine materia, an motus erroneus solum, an materia sublata sit. 2. Tempus adhibendi observandum, num in statu vel declinatione agant. 3. Ne adhibeantur nil præparato corpore. Vide Panov. Michaelis, Jonstonium, Hartmannum, Crollium, Dioscoridem, Paracelsum, Solinandrum &c. in hoc argumento exactius informantes.

ICHNO-

ICHNOGRAPHIÆ

PRAXEOS MEDICAE

Pars specialis,

De

THERAPIA MORBORUM

in specie.

IN synthetica praxeos medicæ tractatione, si summa genera morborum inquirere velimus, deprehendimus quod morbi ex dispositione interna mixtionis & structuræ vitalis in prima fundamentalitate in simplici abundantia humorum lateant, quæ impeditionem motus & mobilitatis, indeque spissitudinem consistentiæ & craseos corruptionem inferunt: itaque magis ad stasin & corruptionem, tanquam formalitatem mortis, deducant. In hoc generali fundamento cognoscimus duplicem naturæ internæ medicantis viam; scilicet intensionem motus vitalis tonici & pulsus, ita, ut omnium morborum genera & species in hæc summa genera resolvi possint, quæ anomalias motus pulsorii & tonici complectantur. Primum summum genus complectitur febres. Alterum hæmorrhagias & motus hæmorrhagicos, qui sunt intensiones & directiones motus tonici. Anomaliæ vero motus tonici in ejus diastole & relaxatione morbosa eveniunt in stasibus, corruptionibus humorum. In desertione hujus motus tonici siti sunt motus apoplectici, paralytici, qui etiam cum motus pulsorii desertione sese unire solent. Connexio hæc systematica cognationis ac dependentiæ morborum in primo vestibulo jam est adserta. Placet hic saltim summa genera, & ex his classes intermedias promanantes ordine recensere, & secundum hodegeticum naturæ ductum ministerium externum adferre.

SECTIO I.

DE

ANOMALIIS MOTUS PULSORII

sc.

FEBRIBUS.

Membr. I. *Therapia Febrium generalis.*

UTi omnis morbus est molimen naturæ ad id, quod œconomiæ vitali in fundamento mixtionis, vel actu vel potentia, directe vel indirecte adversum est, per varios motus secretorios horumque proportionatam intensionem, justam dire-

directionem & adæquatam executionem eliminandum : ita febris præcipue in eminentiore quaſi gradu & ſtatu hoc titulo gaudet, indeque in miniſterio medico hanc generalem indicationem poſtulat, quæ ſcilicet in omni febre poſſit ac debeat adminiſtrari , ſc. 1. ut motus ſanguinis ad ſecretoriam depurationem auctus in ordinato, æquali, proportionato gradu conſervetur. 2, Ut omnia impedimenta, quæ tum febrem, ut cauſa continens, foveant , tum exacerbent, removeatur. 3. Ut natura ad excretionem materiæ corruptivæ omni modo excitetur , roboretur, invitetur, nullo vero modo avocetur & motus ſalubris ſuffocetur.

1. Intenſio motus ſecretorii in æquali gradu conſervatur in genere per acrimoniæ humorum ſulphureæ fermenteſcentis, facile turgeſcentis, temperationem abſorbentem, præcipitantem. Fit hoc pulv. temperante bezoardico, ſemel, bis verſus & in paroxyſmo dando , ex conch. tartariſatis , vel citratis, nitro depur, tart. vitr, ant. diaph. cinnabariſque pauco. Adjuvatur hic ſcopus, ſi fluxilitas humorum promoveatur ſufficiente dilutione temperante potu calido thee, coffee, cereviſia tenui, decocto CC. citrato ſcorzoneræ, ex hordeo, paſſulis, aniſo &c.

2. Impedimenta motus febrilis removentur, vel ſi impuritates generales internæ corrigantur & auferantur, vel ſi inprimis febris ſpecialis cauſa continens removeatur: ſc. in inflammatoriis per ſpecialem ſtaſeos ac coaguli reſolutionem, in malignis per miaſmatis putredinoſi excretionem diapnoicam ; in intermittentibus per viſciditatis reſolutionem & evacuationem.

3. Naturæ robur in excuſſorio ſuo molimine excitandum & conſervandum per analeptica ſpecifica, ſc. alexipharmaca. Danda vero ſunt ſub declinatione paroxyſmi & exitu quaſi motus febrilis intenſi, quando æſtus per ſe remittit, pulſus elatior redditur , manus humidiores pororum apertionem & diapnoes proventum indicent, ſcilicet præcipue dentur verſus primum diluculum in acutis ordinatis, vel in anomaliis remittente ſolum æſtu. Dentur doſi magis refracta; quæ alterat naturam turbatam, in auctiore vero præcipitant facile motus. Alexipharmaca rediguntur in eſſ. ex rad. pimp. aut vincetox. helen. diptam. angel. imperat. carlin. h. ſcord. c. ſp. vini rect. ſuper fl. ſamb. iterato abſtracto extractis. Adjuvatur naturæ excretio tum hoc ſtimulo opportuno tempore dato, tum etiam congruo regimine, calore moderato, quiete corporis & animi, abſtinentia, potu calido ; ita nullæ excretiones, neque per interiora fientes ac periculum minantes, impediuntur.

Membr. II. *Therapia Febrium acutarum.*

Artic. I. *Peſtis.*

Venenum halituoſum tranſpiratione inſenſibili leni eſt excernendum , quo fine 1. alteratio naturæ trepida placanda eſt per alexipharmaca & ſpecifica, iisque

iisque ad motum lenem excretorium ducenda. Specifica reputantur oſſa hominis mortui, camphora, quæ tamen dubiæ ſatis ſunt energiæ. Alexipharmaca ſunt recenſita ſuperiora, ea ſolum diſcretione adhibenda, ut in calidioribus temperatiora, ex ſcordio, pimpinella, vincetoxico &c. in frigidioribus ex angelica , imperatoria &c. magis uſurpentur. Si camphoram adhibere placeat, detur parva doſi ad gr. 1 2. cum nitri dr. ſem. In ſenſibilioribus ſiccioribus , cholericis commendantur tenuiora, leniora, diapnoica ex aquis diaphoreticis, plantag. ſamb. galeg. Sæpe etiam miaſma peſtis humoribus bilioſis eſt immerſum , ut tenui diapnoe non ſecedat, ſed excretiones internas vomibundas & catharcticas formet: Proinde nonnulli huc ducere naturam conſultum judicant per laxantia adæquata c. alexipharmacis unita, ex extr. panchym. Cr. c. eſſ. alex. acidulata. Quæ tamen indicatio ſumma cautione indiget.

2. Materia ſulphurea ſanguinis ad corruptionem tendens imbibenda & præcipitanda eſt per abſorbentia interpoſita, quæ inſuper ſerum ſalſum , tanquam motus intenſioris productum , invertunt, ſcilicet per pulverem temperantem abſorbentem iterato adhibendum, per acida, citri, berberum , cum aquis & ſyrupis analepticis in potu uſurpanda , quæ ſimul ſiti & virium conſervationi inſerviunt. Idem præſtat interpoſitus uſus aquarum ſic dictarum perlatarum ex abſorbentibus cum aquis diapnoicis. Commendant hoc ſcopo nonnulli margaritas ipſas & lapides pretioſos, pro tono vitali conſervando ; imo excretionibus nimiis moderate cohibendis : quo ſcopo & alia terrea bolaria adhibentur, ea modo cautela, ne evidentior adſtrictio excretiones utiles cohibeat.

Regimen in hoc morbo eſt 1. moderatiſſimum *diapnoicum* in ſumma quiete corporis & animi, calor non major ſit, quam adſtantes & æger ferre poſſunt. Æger in quiete bene obtectus jaceat, ne vel jectigatione aer ventilatus illabatur & excretionem inſenſibilem reprimat, vel natura intus in molimine ſuo diſcuſſorio perturbetur. Sydenhamius diſſuadet abſterſionem ſudoris, uti & mutationem induſiorum & linteaminum, ob metuendam aeris ventilationem. 2. *Potum* commendant ſcriptores peſtis merito tenuem aqueum , decoctum ſcorzoneræ citratum, hordeatum, paſſulatum , infuſa calida, thee &c. 3. *Cibus* ſit vegetabilis ex prunis, paſſulis, pomis, juſculis pro analepſi condita, ex fructibus rubi idæi, berberum, cydoniorum, citro, in conditura, ſucco, vino, oblatis.

Symptomata ita tractanda ſunt, ne primarius morbus inde negligatur.

I. *Cephalalgia* temperatur & repellitur per epithemata acida c. verbena, ruta, baccis juniperi &c. per Sp. Vini camphoratum crocatum, item per unguentum alabaſtrinum cum camphora, pauco opio, oleo L. rhod.

II. *Phrenetica* congestiones ad caput repelluntur bufone exsiccato, vel per infusionem macerato, ad verticem applicando. Derivatur quoque usu vesicatorii. Usu vero interno hoc scopo proficit elect. de ovo ob nucem vomicam, in leniore malo sufficiunt diluentia alexipharmaca, regimen diapnoicum, remedia anticephalalgica.

III. *Debilitati virium* succurrunt acida vegetabilia, aquæ analepticæ, imo vinum concentratum, essentia vini.

IV. *Bubones* ad suppurationem maturam promovendæ, *anthraces* tanto magis, uti magis præcipitis putredinis. Fit hoc per cataplasmata & emplastra mucilaginosa, emollientia. Illa sunt ex rad. alth. lil. alb. h. malv. pariet. mercur. S. lini, fœn. gr. ficubus cum lacte in pulpam coctis & calide repetito applicatis. Hæc vero sunt emplastra de meliloto, diachyl. cum camph. Apostemata maturata rumpenda sunt emplastro mellito ex melle farina cum pauco oleo & croco, imo sectione aperienda, pus sensim educendum, & fundus apostematis balsamicis mundificandus, defendendus & ad consolidationem promovendus, scilicet ess. myrrh. succin. cum pauco sp. tereb. iterato ad plures guttas est instillanda. In anthracibus myrrha largius adsumitur, in bubonibus vero ess. succ. Sub tali vero bubonum externa tractatione regimen & medicina interna alexipharmaca sedulo est continuanda, etiamsi euphoria præsto esse appareat. Quod si ejusmodi tumores critici retrocedere videantur cum internis turbis succedentibus, tum elicere iterum eos solent ferro calido admoto, itemque vesicatoriis in vicinia admotis.

Quoad præservationem notandum, 1. quod eadem conveniant, quæ curative sunt commendata: 2. quod evacuationes per V. S. vomitionem, purgationem, fonticulum, consuetæ & necessariæ ex individui habitu, mature sint repetendæ, siquidem ejusmodi remedia curative non conveniunt. 3. Quod temperantia, sobrietas, vigor animi & corporis lautam prophylaxin forment, e contrario statu edocemur.

Articulus II. *De Febre maligna petechiali.*

Materia acris salino-sulphurea, biliosa fermentescens corrigenda, invertenda, incrassanda per absorbentia temperantia versus & in paroxysmo 1. 2. 3. vicibus danda, ut ita opus naturæ secretorium adjuvetur.

Excre-

Excretio fermenti putredinosi promovenda est remittente paroxysmo, tum per regimen temperatum, quietum, continuum, non tamen sudoriferum; tum etiam per stimulum alexipharmacum, si hic opus fuerit ob agentis perturbationem. In virili quidem sexu & in æstuosiore temperamento alexipharmacum convenit temperatius, mixt. simpl. probe acidulata. In fœminino a. aut frigidiore subjecto ess. alexiph. scordiata, parca tamen dosi danda.

Quodsi vero per venæ sectionem aut diaphoresin cura sit inchoata, tum hæc sine remissione aut interpositione temperantium est continuanda.

Symptomata simul urgentia sunt respicienda. 1. *Calor* & sitis requirunt diluentia, sufficienter ac tepide data, decoctum CC. scorzoneræ, hordei &c. Si tussis abest in spongiosis, acidula prosunt, tinctura rosarum, clyssus antimonii, sp. nitri dulcis: si adest, acetositas citri illis crudioribus est substituenda. 2. *Appetitus prostratus* nihil indicat. Cibi e vegetabilibus, pruna, poma, passulæ conveniunt. 3. *Somnus* non provocandus opiatis. Sufficit emulsio ex sem. pap. card. mar. c. aquis diapnoicis: Uti & dilutio largior, item alvi lenis reclusio per globulos moschatos. 4. *Dolores capitis* discutiuntur camphoratis, in statu repelluntur unguento alabastrino c. camph. ol. rhod. ad verticem & tempora applicando. 5. *Cruditates* primarum viarum, cardialgiam anxiam, nauseosam, oppletivam, vomibundam generantes corriguntur vel digestivis, vel laxante rhabarbarino, aut clystere emolliente salino evacuantur, quæ tamen in primo principio adhibenda. 6. Virium defectus in statu & declinatione resarcitur aquis diapnoicis odoratis, cerasorum, rub. id. meliss. rosar. cinam. namph. c. syr. analepticis rub. id. cort. aur. &c. itemque pane & vino saccharato exotico. 7. In congestione ad caput inflammatorio-anginosa delira prodest venæ sectio sub lingua, hirudines, scarificatio narium. 8. Aphthæ malignæ absterguntur ess. succin. myrrhæ, alexipharmaca. Repelluntur bufone vivo in ore detento.

Articulus III. *De Variolis & Morbillis.*

Excretione legitime succedente abstinendum est ab omni, maxime sensibiliore medicatione, & totum opus avtocratico naturæ molimini est relinquendum. Adjuvatur hæc excretio tutissime regimine temperato, calido, quieto.

Si vero impeditius succedat excretio, stimulanda ea est per ess. alex. parce tamen, bis in die dandam, qua optime variolæ sessiles aut retrocedentes attolluntur & anxietates internæ discutiuntur. In statu mediocri eruptionem leniter sine præcipitatione naturæ expediunt sola absorbentia & diaphoretica fixa cum aquis diapnoicis, scilicet sambuci, hyssopi, plant. matr. perl. ant. diaph. &c. Tempore ebullitionis in adultis plethoricis primo initio, urina cruda, locum habet venæ se-

ctio.

ctio. Convenit etiam tum laxatio per rhab. merc. d. clyſteres; itemque temperatio nitroſa, antiſpasmodica, abſorbentia.

Ex *ſymptomatibus* occurrit 1. *tuſſis*, quæ optime diſcutitur eſſ. alex. aquis diapn. emulſivis ex S. aquileg. card. mar. amygd. d. c. aquis diapn. Si etiam variolæ ſtaſes in pectore tuſſiculoſas relinquant, tum eæ optime diſcutiuntur continuato uſu eſſ. alex. maxime vero pimpinellæ. 2. *Colli* præſervatio fit uſu maturo gargariſmatis adſtringentis ex rad. biſtort. vincet. h. ſalv. prunell. albo græc. rob. diamor. Extus camphora, theriaca applicatur. 3. *Oculorum* præſervatio fit halitu allii, ſp. vini camphorati, pinguedine ſerpentum, lacte, emulſione cum croco. Imo camphora appenſa ad collum oculos & collum præſervat. 4. In *aurium* ſuppuratione convenit eſſ. balſ. inſtillata. 5. Pro *foveis* avertendis ſufficit ol. amygd. am. cum camphora. Ceterum calor externus maturam deſiccationem adjuvat. 6. *Epilepſiam* ſub initio eruptionis diſcutiunt ſpecifica ex lumbricis, cinnab. cum aqua fl. tiliæ. In progreſſu alexipharmaca. 7. *Catarrhos* ſuccedentes reſolvunt ſalina vitriolata, eſſ. ſuccin. 8. *Vomitus* moderatur nitrum parce & repetito datum. 9. *Diarrhœæ* accedentes corriguntur ſimili uſu nitri, interpoſitis alexipharmacis.

Articulus IV. *De Febribus bilioſis.*

Bilis ardor temperandus oſtraceis, cryſtallo, creta, ſimilibusque abſorbentibus cum nitro mixtis. Nitrum regeneratum penetrantius operatur. Adjuvant hanc temperationem etiam decocta mucilaginoſa ex hordeo, CC. citrata; Iulapia acidulata emulſiva, ptiſana, acida, roſata, ſcilicet ſyr. roſ. ſol. juſcula pullinacea. Ita ardentes ſimplices tractantur. In principio earum, ſi borboryzantes motus concurrant, ſubjectum robuſtum evemetum ſit, & affectus ab ira poſt cibos vel potus proxime ſit genitus: convenit vomitorium lene ex oxyſaccharo, in debilioribus præſtat rhab. cum digeſtivis adhibere, aut clyſteribus bilem effuſam ſubducere.

In *cholerica* febre in ſpecie ita dicta pariter bilis temperanda eſt abſorbentibus, nitroſis, juſculis pullinaceis, decocto CC. citrato. Itemque ſuccus citri adhibetur, poſtea nuda abſorbentia cum anodyno leni ſubjunguntur, ſi affectus invaluit, additur gr. ſem. camphoræ ad ſtaſes ventriculi inflammatorias diſcutiendas & prævertendas. Subjungitur ad noctem pulv. tonicus ex cryſtallo, coralliis, nitro, cinnabari. Potus ſit ſubtepidus. Facta ſopitione theriaca pro complemento inſervit. Subjungitur tamen temperans, vinum tepidum roborativum. Extus camphora diſcutit. Sub exitum paroxyſmi cujusvis diſcuſſio alexipharmaca doſi refracta cum eſſ. millefol. eſt ſubjungenda.

In febre choleræ ſymptomatica *ſyncopali* adſtrictio alvi eſt ſolvenda clyſte-

re

re emolliente nitroſo oleoſo. Interne conveniunt nitroſa, acida, potus ſufficiens, ſub declinatione alexipharmaca.

In febre *purpuram* pariter acrimonia bilis obtundenda eſt pulv. temperante nitroſo, ter, quater in die adhibito. Mane excretio per peripheriam promovenda eſſ. alexiph. ſcordiata. In regimine omnis refrigeratio vitanda.

In bilioſis *infantum* affectibus ex diæta acida, iracundia nutricis ortis, & fœces virides acres producentibus, convenit correctio per cryſtall. mont. abſorbentibus junctam; itemque mucilaginoſa ex S. cydon. G. arab. tragac. uſui ſunt.

Articulus V. *De Febribus inflammatoriis.*

1. *Tractatio generalis.*

Sanguis ſtagnans coagulatus inſpiſſatus *reſolvitur* per colliquantia ſalina, ante & in paroxyſmo danda, ſcilicet abſorbentia oſtracea, conchas, matrem perl. cum aceto deſt. vel cremore tartari, vel ſucco citri ſoluta, addito tartaro vitriolato, antimonio diaphoretico, nitro. Vehiculum diſcutiens appropriatum eſt mixtura ex aquis diapnoicis chærefolii, plantaginis, ſcabioſæ, bellidis, card. b. &c. Imo ſpecifice quaſi ejusmodi ſtaſes reſolvunt h. chæref. hed. terr. fl. ſamb. in toto uſurpandi, proinde cum ſpiritu vini conſervandi.

Seneſcente impetu *diſcuſſio* promovenda leni alexipharmaco, ſcilicet eſſ. alex. ſcordiata, cort. chacar.

In ſtatu plethorico venæ ſectio matura non nocet, ſubjungenda tamen & continuanda eſt diaphoreſis.

Regimen convenit continuum, æquale, temperatum. *Potus* ſit ſufficiens, temperans, humectans ex decoct. ſcorz. cich. CC. Item emulſiones ex S. aquileg. card. mar. in principio quadrant, ſi *tuſſis* urgeat, additur S. papav. Uſui etiam pro hoc fine eſt ſyr. diacod. Mont. Securiſſime vero alexipharmaca tuſſim diſcutiunt. In ſpongioſis acidum citri *orgaſmum* temperat. Acida mineralia crudiora ſunt, tuſſim & coagulum facile augent.

Externe uſui eſt fotus loci dolentis calidus, nervinus, diſcutiens ex ſiderit. in ſpecie, uti & alia generalia nervina, origanum, ſerpillum, fl. chamom. ſamb. quadrant, item empl. reſolventia diachyl. c. G. diaph. Mynſ. de meliloto camphorata.

Si inflammatio ſuppuraſcat, ſubjungenda temperate mundificantia ex decocto pyrolæ, ſanic, cent. c. pauco melle dulcificata.

2. *Tractatio ſpecialis.*

(1) *Colli inflammatio.*

In *Angina*, præter medicationem & regimen inflammationis generale

con-

consideratio in specie habenda est plethoræ, quæ imminuenda per *venæ sectionem* in brachio largiorem, imo postea etiam sub lingua administrandam; si necessitas congestionis linguam inflantis indicet. Stases resolvuntur *externis* penetrantioribus, scilicet fotibus & sacculis nervinis ex rad. ir. Fl. bryon. sigill. Sal. hyssop. fl. cham. &c. emplastris G. resinosis camphoratis. Injiciantur *gargarismam* ex decocto salviæ, prun. fl. samb. In mucositate urgente additur sal armon. In ariditate æstuosa nitrum. Specifice additur album græcum, quod & interne prodest.

Si inflammatio *suppurascat* & tumor auctus suffocationem minetur: tum apostema rumpendum per titillationem fortem gargarismatis injectione perpetratam. Pus ita educitur, abscessus vero mundificatur travmaticis extus & intus adhibitis, scilicet decocto ex auric. mur. consolida sarac. hyperico cum melle rosarum, rob. diamoron.

Cum vero affectus hic facile revertatur, sub anni scilicet reditu, tum *præservatio* mature instituenda est per venæ sectionem, congestionem hæmorrhagicam, & inde evenientem stasin occupantem; itemque per pediluvia, purgationes helleboratas, clysteres revellentes acres pro scopo derivatorio, per gargarismata restringentia pro scopo congestionis repellendæ.

In *uvulæ prolongatione* conveniunt gargarismata ex rad. bistort. ari, bardan. caryoph. herb. sanic. cervic. beton. origan. salv. ficubus, nitro, alumine. Fotus convenit ex zingibere, item ess. lign. ol. caryoph. Ad verticem applicatur ol. succini.

(2) *Faucium inflammatio.*

In *aphthis malignis* indicatur abstersio cum penicillo, subjuncta mundificatione ex ess. balsam. myrrhæ, succini, aloes. Interne continuanda sunt alexipharmaca, itemque adhibenda balsamica temperata cum specificis, scilicet liquamen myrrhæ cum albo græco.

In aphthis *simplicioribus* sufficiunt gargarismata abstergentia dicta cum melle rosarum.

In *tonsillarum* inflammatione conveniunt fotus nervini, itemque sp. vini camphoratus, emplastra resinosa discutientia. Interne resolventia & diaphoretica generalia; In mucoso vero statu penetrantiora catarrhalia & purgantia pro derivatione adhibentur.

(3) *Pectoris inflammatio.*

In pleuritide & peripnevmonia tractatio generalis interna febris inflammatoriæ adhibenda. Venæ sectio in opposito plethora urgente convenit. Specifice S. card. Mar. in emulsione vel in pulvere a plebe laudatur. Alvus expeditur clystere leniente. Diapnoe conservatur ess. alex. scordiata, cort. chac. Si inflam-

flammatio pleuritica in *empyema* transeat: tum pus ex thorace educitur, paracenthesi facta intra 5. & 6. vel 6. & 7. costam: postea decocta vulneraria injiciuntur ex herb. hed. terr. pyrol. veron. scord. addito melle rosato, myrrha.

(4) *Ventriculi inflammatio.*

Præter generalia prosunt specifice ess. millefol. alb. græc. vel in pulvere vel in aqua coctum & filtratum adhibendum; extus camphora.

(5) *Inflammatio intestinorum Iliaca.*

In specie indicantur 1. venæ sectio, 2. temperatio nitrosa, 3. stasin specifice colliquantia ex sang. hirci, chærefol. item clysteres ex lacte, nitro, fl. samb. chæref. &c. pro immediata resolutione perpetranda, 4. extus camphorata.

(6) *Hepatis & lienis inflammatio.*

Indicantur in specie 1. sedulus usus colliquantium, 2. discutiunt specifice bellis, rad. cichor. hed. terr. generaliter vero alexipharmaca ex scordio, mumia, tinctura bezoardica Mich. 3. analepsis interponitur emulsiva c. S. aquilegiæ. 4. Post morbum vulneraria prudenter sunt subjungenda. Specificum pro hoc scopo putatur aqua geranii. 5. In primo principio, si status plethoricus subsit, venæ sectio administranda, maxime in pede, subjuncta diaphoresi. 6. Alvo in specie etiam est succurrendum per rhabarbarum, clysteres carminativo oleosos, nitrum. 7. Hæmorrhagiæ accedentes non sistendæ adstringentibus, sed temperandæ per nitrosa, c. MP. de cynogl.

(7) *Renum inflammatio.*

Præter tractationem generalem conveniunt externa paregorica discutientia; sacculi sicci vel in vino cocti.

(8) *Meningum inflammatio.*

Indicatur ventilatio sanguinis congesti in vena frontis, in raninis, vel scalptio narium. Discutiunt specifice buso vertici applicatus. Item epithemata ex verbena, nucleis persicorum, camphora; nec non unguentum alabastrinum c. camph. ol. L. rhod. Revellunt clysteres acres, item cataplasmata ex fermento panis, stercore columbino, pipere, synapi, aceto, ad plantas pedum applicata. Intus præter generalia conveniunt electuarium de ovo, nux vomica, cinnabaris; nec non diluentia & potus multus ex decocto CC. Resolutionem promovent succus chærefolii, temperationem nitrum; Discussionem diapnoe jam præsente promovet ess. alex.

(9) *Capitis inflammatio erysipelacea.*

Indicatur interna discussio per alexiph. cum aquis diapnoicis, absorbentibus, temperantibus, laxatione. Externe camphorata, sacculi paregorici. In affe-

ctu

ctu recidivante indicatur, 1. ventilatio ſanguinis aſſueta repetenda, 2. in ſexu ſequiore menſium in ordinem reductio, 3. laxativa cruditatum ſubductio, 4. orgaſmi & acrimoniæ ſanguinis diætetica & medica alteratio & temperatio, maxime nitroſa.

Articulus VI. *De Febre catarrhali.*

Mucus, propter cujus ſecretionem excitatur motus febrilis, ad ſeparationem diſponitur per reſolventia pro diverſitate temperamentorum electa & adhibita. In calidioribus per ſalina colliquantia, arc. dupl. ſol. conch. in paroxyſmo data: In frigidioribus per alexipharmaca, rad. catarrhales, G. reſinas, myrrham, ſuccinum ter in die data. Unde commode remittente paroxyſmo bis vel ter eſſ. alexiph. quædam adhibetur, ſub impetu vero paroxyſmi datur ſalinum temperans.

Tuſſis ſicca incraſſatur liquiritia cocta, emulſione amygdalina. Securius adhuc alexipharmacis diſcutitur.

Alvus libere ſervanda eſt per ditæam liquidam ex pomis, prunis coctis; itemque clyſterem; uti & pilulæ aperientes ante paroxyſmum datæ, ut in illo operentur, proſunt.

Seneſcente impetu parcius dentur medicamenta. Conveniunt diaphoretica fixa cum abſterſivis, corallata, laxatio mercurialis.

Si *lenta* vel hectica ſuccedat, proſunt alexipharmaca ex rad. ari. helen. pimp. imperat. ter in die ſine regimine data, interpoſito ad noctem abſterſivo.

In *catarrhis* ejusmodi *non* adeo *æſtuoſis* quadrat ſolum laxatio ex merc. d. pil. becch.

Articulus VII. *De Febre ephemera & continente.*

Ad reſolutoriam ſanguinis conſumtionem abundantis promovendam nervus medicationis intendi debet: Scilicet æqualis ſanguinis diſpertitio conſervetur per regimen continuum quietum, per ſufficientem dilutionem temperantem, acidis citri maxime acuatam; Ut ſimul materia acris orgaſtica, motus progreſſivi intenſioris productum, obtundatur, abſorbentia præcipitantia cum diaphoreticis fixis & aquis diapnoicis juncta ſub exacerbatione paroxyſmi ſemel vel bis in die adhibenda. Ventilatio ſanguinis in principio hujus affectus præ aliis febribus ſecure adhiberi poteſt: attamen non tollit intentionem reſolutoriam, contra vero magis ſenſibilem & debilem reddit naturam, maxime ad recidivantes motus diſponit. Sub exitum ſi appetitus & vires diutius emaneant, depuratio laxativa primarum viarum ſubjungi poteſt. Sudorifera intentio hujus febris ſanguinem facile in viſcera compellit & ſtaſes inflammatorias generat. E contra adſtrictoria & refri-

ge-

geratoria ſuppreſſio ſtaſes ſeroſo-mucidas relinquit & febres lentas progenerat, quæ alexipharmacis & colliquantibus reſolvi debent.

Articulus IIX. *De Febribus compoſitis.*

1. *Ex acuta periodo.*

In *continente cum continua* impetus excretorius ſudoriferus tanto magis vitari debet, & contra dirigere animum, ut motus excretorius in æquilibrio conſervetur, ſecretiones leniter expediantur, & eo ſcopo colliquantia, abſorbentia, temperantia in paroxyſmo adhibeantur, ſub ejus declinatione vero leniſſima alexipharmaca aut ſaltem regimen quietum ſufficiunt.

In *ſynocha cum putrida* contagioſa ventilatio ſanguinis nullius eſt uſus, utpote naturam in actu leni ſecretorio occupatam avocat ad actum excretionis ſinceræ, ut circa tempora critica exundantiam hæmorrhagicam moliatur, & ea propter congeſtiones ad caput inſtituat, unde criſis perverſa in anginæ, aphtharum, phreneſeos proventu exoritur. Si ob ſynochi complicationem venæ ſectio fuerit inſtituta, ſtatim tum regimen perpetuum diaphoreticum eſt ſubjungendum. Ceterum vero omiſſa venæ ſectione, ad lenem & conſtantem motum ſecretorium per præcipitantia cum alexipharmacis alternate curam impendere debemus.

In *ſynocha cum bilioſis* ventilatio ſanguinis non quidem bilioſa eſt, ſed tamen ad eam ſuſcipiendam nulla urget neceſſitas. Illud vero obſervandum, ut commotiones vomibundæ in ſtatu plethorico eo lenius excitentur, contra vero magis temperationi bilioſæ materiæ ejusque derivationi clyſticæ vel laxativæ ſtudeatur.

In *ſynocha cum variolis* complicata adultiores ſub initium venæ ſectionem jam ferunt, ſed ea pariter nullius urgentis neceſſitatis exiſtit. Cavendum vero hic ſummopere eſt a ſtimulis calidis expulſoriis, ſiquidem variolæ facile turmatim & præcipitanter prorumpunt, nec diu perſiſtunt, ſed facile retrocedunt, aut inæqualiter ſuppurantur. Quamobrem in hac complicatione æquilibrium conſtans temperatum motus expulſorii per abſorbentia, regimen temperatiſſimum &c. eſt conſervandum.

2. *De Compoſitis ex intermittente periodo.*

Uti in priore genere compoſitionis ſtatus accedentis ſynochalis minor conſideratio habetur directe eum oppugnandi: ita contra in intermittentibus ſub acceſſu alieni, maxime acutioris morbi, alia ingredienda eſt via, ut labis ſanguineæ potior ratio habeatur, quam primarum viarum læſionis, licet hæc cauſam continentem febris conſtituat. Quamobrem proſpiciendum, ne tales intermittentes compoſitæ vel per calidam tractationem tanto magis in acutam inflammatoriam febrem præcipitentur, vel per adſtringentia chinata in oppilationes viſcerum hecti-

cas,

das, cachecticas, hydropicas. Medicatio vero acutæ ac intermittentis febris adæquata hic commode conjungi potest. 1. Ut resolutio viscositatis in primis viis hærentis per digestiva salina, absorbentia, ante paroxysmum data, intendatur. 2. in paroxysmo impuræ æstuosæ materiæ obtusio, orgasmi temperatio, secretionis expeditio promoveatur per nitrosa cum absorbentibus data. 3. Discussio vero & excretio promovenda est diebus intercalaribus per alexipharmaca. 4. Si mitescat affectus, resolutæ materiæ evacuatio derivatoria instituenda est per gummi resinas, amara, laxantia, aliquot horas ante paroxysmum danda. 5. Si febris intermittens simplex ex adstringentium chinatorum abusu sit suppressa, & in statum compositum, maxime vero consectaria hectica, permutata, tum febris sollicite per deobstruentia est revocanda & legitime curanda, quo fine inserviunt pilulæ Beccherianæ, laxantia, amara, salina digestiva, vinum medicatum. 6. Si talis composita febris a scabie retrocedente vel retropulsa ortum duxerit, tum in specie ad scabiosæ materiæ correctionem intentio est dirigenda; scilicet a) per diuretica, nitrosa, quibus etiam orgasmus compescitur, b) per evacuantia specifica ex merc. dulc. subjuncta & iterato data. c) per sulphurata, quæ inquinamentum scabiosum pari specifica energia invertunt, scilicet simplex sulphur, ejusque flores cum pulvere temperante, solutione concharum, dandi.

Articulus IX. *De febre lenta.*

Stagnationes circa viscera resolvenda per alexipharmaca temperata. 3. l. 4. vicibus in die sine regimine adhibenda, scilicet essentiam alexipharmacam, cum calidiorem in frigidioribus, tum temperatiorem in calidioribus subjectis. Interponantur præsertim versus noctem & paroxysmum salina absorbentia ex solutione concharum cum acido citri, vel tartari vel aceti destillati facta, cui additur tartarus vitriolatus, nonnunquam etiam nitrum pro æstus moderatione.

Resolutio penetrantior requiritur, si saburra viscidior ab intermittentibus relicta sit, præsertim in fœminis, scilicet ex amaris, extracto absinth. cent. card. ben. G. res. ammon. galb. myrrh. aloe. Inde pilulæ formantur & in die semel vel bis ad 15. 20. dantur. Si intermittentes plane suppressæ sunt, quæ lentam reliquerint, revocandæ eæ sunt per talia aperientia amara, pilulas balsamicas, beccherianas, laxantia &c. & postmodum legitime per digestiva tractandæ. In duplici ejusmodi casu post apertionem & resolutionem digestivam conveniunt tonica, martialia, stomachica, infusum aromaticum carminativum ex cent. absinth. Zedoar. aro. cichor. caryophyllata &c.

Si lenta ab ephemera in plethoricis fuerit relicta & cum passione hysterica conjuncta, convenit V. S.

In

In viris si lenta biliosam anxiam cardialgiam generet, indicatur emesis, intra corrigentia vero acidum citri usui est.

Inter *symptomata* vero lentæ febris occurrit 1) *Contabescentia*, cui succurritur analepsi ex emulsivis, vino exotico, pane saccharino, cibis evpeptis gelatinosis, fructibus horæis. 2) *Appetitus prostratus* revocatur amaris. ess. card. b. absinthii, Vitr. martis cum aqua vitæ. 3) *Sudores colliquativi* refrænandi sunt per gemmata ex corall. spec. de hyac. cum nitro & MP. de cynogl. dandis. 4) In diarrhoea eadem est medicatio.

Articulus X. *De Febre hectica.*

1. *In genere.*

Acrimonia salsa, quæ & staseos in viscere & febris hecticæ, scilicet motus progressivi auctioris, productum est, temperanda, præcipitanda, & edulcoranda per colliquantia, scilicet sol. conch. corall. cui addi potest arc. d. nitrum, & ita versus noctem adhiberi, in tenerioribus, infantili & puerili ætate, convenit præsertim solutio absorbentium cum acido citri, itemque emulsiones saccharatæ cum absorbentibus. In robustioribus adhibentur etiam radices abstergentes, ari. pimp. &c. In magis phlegmaticis adhuc penetrantiora, herbæ capillares, marrub. rad. catarrhales, imperatoriæ, levistici, helenii, gentianæ, galangæ &c.

Discussio staseos in viscere promovenda est per alexipharmaca temperatiora, scilicet ess. ex r. pimp. h. scord. cent. card. b. hed. terr. urtic. &c. quæ 2. 3. in die ad gt. 30. 40. adhibetur.

Commotio & evacuatio ad & per ulcerata loca fiens per V. S. in pede vel in principio vel in orthostadia circa æquinoctia institutam avertitur & derivatur.

Alvus leniter expedienda est per rhab. man. merc. d. clysterem.

In diæta potus sit sufficiens, parvis haustibus adsumendus. Cibi sint evpepti: jusculа gelatinosa, pulmenta, carnes vitulinæ, lacticinia, ptisana cum G. arab. tragac. gelatina CC.

Si orthostadiam recuperarint, prosunt vina saccharata, itemque tonica ex sp. CC. rect. c. tinct. antim, aut corallia cum ant. diaph. emulsiva laxantia ex G. juniper. sagap. extr. scord. cent. myrrha. aloe, fl. sulphuris &c. Travmatica tum temporis lenia in usum vocari possunt; scilicet in pectoris vitio tussilago, bellis; in hepatis hedera ter. sanic. alchimilla. In splenis virga aurea, hypericum, pyrola. &c. Diarrhœæ & sudores postmodum eo facilius cohibentur per absorbentia, corallata, gemmata. Tussim refrænat MP. de cynogl.

2. In

2. *In ſpecie hecticæ pulmonaris cura*

α. *Ulceroſæ phthiſicæ.*

Derivatio affluxus ſit per V. S. in pede circa æquinoctia, ſubjunctis pediluviis. Abſterſio vero per abſorbentia, ſalina, vitriolata, cum temperata discuſſione conjuncta per aquas diapnoicas. Temperata analepſis ſimul obtinenda per emulſiva, juſcula lubrica, gelatinoſa, ſacch. cand. conſ. roſar. ol. amygd. c. ſacch. Reſolutio ſtaſeos obtinetur per decocta veronicæ, bellidis, chærefolii, tuſſilaginis, hederæ ter. pyrolæ, ſanicolæ c. melle; item per gummatoſa, fumum antimonii. Tonica vero roboratio obtinetur per interpoſita alexipharmaca catarrhalia eſſ. alex. rad. ari pimp. h. marrub. cap. ven. ſyr. de tabaco &c. Tum & derivativa laxatio ſubjungenda ex gummatoſis c. pauco colocynth. Affluxus vero cohibitio ſit per MP. de cyn. Denique conſolidatio per balſamica temperata, tereb. coctam. maſtich. olib. balſ. peruv. de copaiv. rubinum ſulph. &c.

β. *Apoſtematoſæ ſ. Vomicæ pulmonum.*

Pariter & hic affluxus derivatio ſit per V. S. Diſcuſſio ſtaſeos per decocta ex rad. cich. vincet. ari. helen. h. veron. hed. ter. hyper. cent. millefol. additur ſantalum & glycyrrhiza. Temperatio motus & materiæ acris ſit per abſorbentia c. MP. de cyn. Roboratio denique ſubjungitur tum per alexipharmaca, tum denique per tonica, terram ſigillatam, hæmatidem.

Artic. XI. *De Febribus intermittentibus.*

1. *Tertiana.*

Cauſa continens cum ſit ſaburra viſcida, in primis viis ſtagnans & opus digeſtionis impediens: tum hæc reſolvenda eſt per digeſtiva, ut vel ſponte naturæ molimine evacuetur, vel artis ſtimulo eo commodius ſecedat. Digeſtiva differunt pro ratione ſubjectorum. In calidioribus proſunt ſalina cum abſorbentibus ex tart. vitr. arc. d. conch. matr. perl. In frigidioribus proſunt ſalino ſulphurea, amara, diuretica ex tinct. antimon. rad. incidentibus, ari, Zedoar. imper. pimp. Dentur vero digeſtiva ante paroxyſmum.

Præparata materia ſi ſponte 2. 3. 4. paroxyſmo ſecedat, vel per emeſin vel per catharſin, ſtimulo evacuante opus non eſt. Sin minus, tum & excretio promovenda die maxime intercalari. Fit hoc in robuſtioribus languidis, appetitum dejectum, amaritiem oris patientibus per emeſin ex tart. emet. ad gr. 2. 3. 4. vel ex oxyſaccharo emetico. In tenerioribus, ubi in inteſtinis magis viſcoſitas hæret, eamque dolores tenſivi circa umbilicum indicant, proſunt laxantia ex jalappa, merc. d. Quando vero febris diutius jam duraverit, ut ſuſpicio ſit tenacioris

mato-

materiæ præſentis & fixius etiam hærentis: tum purgantia, acriora ex G. reſinis amaris, myrrh. aloe, MP. de ammon. Querc. verſus paroxyſmum danda & una digeſtiva continuanda. In paroxyſmo ſi æſtus intenſior ſit, temperatio motus obtinetur per acrimoniæ obtuſionem, nitroſo abſorbentem, per regimen temperatum, & per ſufficientem acidulatam dilutionem &c. Quo modo etiam diſcuſſio in paroxyſmi exitu promovenda, imo regimine quieto, modicoque alexipharmaco adjuvanda eſt.

Quando materia eſt reſoluta & evacuata, ut patiens maxime die intercalari orthoſtadiam aliquam recuperet; tum motus febrilis ſuſpenditur, ſi per ſe non ſubſiſtat, per croc. mart. antim. vel ſulphuratum: certius china chinæ cum digeſtivis mixta & ante paroxyſmum data. Parem effectum præſtant anodyna temperata, pil. Wildeganſii.

Stomachus ſi debilitetur ſub æſtu febrili, ut etiam intumeſcentia ejus ſubſequatur: tum cura ejus roboratione abſolvenda eſt per aromatica, piperem, Zedoariam, Cort. aur. Cydoniorum, Calami aromatici conditurís. Item ol. caryoph piper. camph.

2. *Quotidiana.*

Eadem quæ Tertianæ hic etiam cura eſt, uti fons idem. Inclinat tamen magis ad acutam, unde ut acuta abſorbentibus, temperantibus ſimul tractanda: ut ita iis ſub æſtu datis motus & materia acris temperetur, ſecretio & excretio promoveatur. Contra vero in ſopitione motus febrilis, maxime adſtrictoria, cautius & tardius hic procedendum.

Dentur itaque ante paroxyſmum digeſtiva: Sub paroxyſmo abſorbentia, temperantia, eo remittente alexipharmaca amara; tempore quaſi vacuo evacuatio etiam per vomitum vel catharſin inſtitui poteſt, ubi & pilulæ Beccherianæ conveniunt.

In chronico ſtatu proſunt vina medicata vel pilulæ reſolventes ex amaris G. reſinoſis &c. Motus ſopitur china, croco martis antimoniali, ſtomachicis. Sudores nimii moderantur analepticis gelatinoſis, nitro, corallatis, gemmatis, anodynis.

3. *Quartana.*

Materia morbifera cum in viſceribus abdominis penitius inſederit: tum reſolutio ejus digeſtiva in paroxyſmis quærenda & diutius continuanda. Digeſtio hæc pariter pro diverſitate ſubjectorum dirigitur. In paroxyſmo in genere ſalina cum pauco abſorbente dantur. Die poſt paroxyſmum amara ex gentia-

na,

na, helenio, aro, Zedoaria, carduo benedicto; centaurio &c. dantur in infuso, pilulis, essentia, decocto. Adjuvant hanc digestionem herbæ capillares in potu datæ. Die ante paroxysmum utiliter laxatio per amara instituitur, scilicet ex G. resinis, ammon. galb. juniper. merc. d. aloe, tereb. &c. aut infuso ex rad. ari, cichor. tarax. herb. marrub. cent. foliis senn. rhab. tart. sol. cort. aur. &c. Alvus etiam lubrica per diætam emollientem ex pomis borsd. prunis, passulis est servanda. Ceterum largior excretio cathartica locum non habet, uti nec emetica, sudatoria, cum natura tales non moliatur, sed languidas & lenes solum resolutiones stagnationum in visceribus circa primas vias intendat. Quando vero per aliquot paroxysmos hæc medicatio fuerit servata, & materiæ resolutio perpetrata: tum motus febrilis cohibitio non tam per chinam, quam per martialia fiat, scilicet lim. mart. pulveris. croc. mart. antimonialem, ess. vitriol. mart. c. resolventibus salinis & balsamicis con- & subjunctis.

4. *Febris suppressa.*

Intermittens, maxime quartana suppressa & passiones hypochondriacas; duritiem abdominis, adstrictiones alvi, mala cachectica, hydropica, hectica generans, revocanda est tum laxationibus aperitivis dictis, maxime ex polypodio, rhab. &c. tum etiam resolutionibus gummatosis, scilicet pil. balsamicis.

Febris postea legitime tractatur per digestiva tum salina tum acriora, imo & in die intercalalari stomachica cum interpositis martialibus locum habent. Præter laxativam excretionem etiam sæpe numero vomitus lenis convenit. Huc etiam quadrat cura febris lentæ antea recensita, per alexipharmaca temperata & salina colliquantia.

SECTIO

SECTIO II.
DE ANOMALIIS MOTUS TONICI.
MEMBRUM I.
DE HAEMORRHAGIIS
& quidem
A. Nimiis & inde sistendis.

1. *In genere.*

HÆmorrhagiæ si excedant aut incommodo loco eveniant, vel metum consuetudinis pejorisque consequentiæ inferant, tutissimam quidem prophylaxin inveniunt in tempestivis sanguinis ventilationibus, V. S. Scarificatione, circa æquinoctia decrescente luna institutis. Circa solstitia non facile usurpentur depletiones tales, nisi urgente necessitate & in majore quantitate ad unc. V. VI. Scarificatio vero omni anni quadrante in porosis adhibeatur, scilicet ante æquinoctia & solstitia. V. S. locus pro ratione decubitus seligatur, repentina effusio magis alterat, adjuvatur hic scopus commodissime per diæteticam temperationem, plethoræ occupationem &c.

In paroxysmo cura cauta sit in repressione affluxus, ne scilicet subito sanguis arthriticis aliisque vehementioribus commotionibus turgefactus cohibeatur. Ergo 1. orgasmus sedandus fluxilitatis incrassatione per infrigidantia, nitrum in strictiore temperamento corporis adhibendum, per acida in spongioso cum aquis refrigerantibus, endiviæ, lactucæ, plantaginis, rosarum, portulacæ &c. 2. Conjungitur huic scopo analepsis ex syr. citri. berberum, ribium, cinamomo in julapiis datis. 3. Spasmodici concurrentes motus leniuntur per cinnabarina, hyosciamum MP. de cyn. nitrosis juncta. 4. Tonum reducunt gemmata, carneolus, jaspis, spec. de hyac. parcis & repetitis dosibus data. 5. Tandem inquinamenta exterguntur per lenia diuretica nitrosis conjungenda ex sol. conch. tart. vitriol. Stases enim ex congestionibus hæmorrhagicis nascentes matura tali abstersione indigent. 6. In statu plethoræ curative V. S. sæpe necessaria est, & fiat præceps in loco opposito pro revulsione. 7. Extus prosunt amuletica senescente impetu adhibenda ex persicaria, bufone exsiccato, rad. nigellæ, & pseudoacori sub lingua tenenda, pulv. sympatheticus. Revulsio item usui est per ligaturas in opposito loco, per cucurbitulas siccas cum multa flamma adhibendas. 8. Post talia lenia adhibita, si urgeat necessitas, transeundum demum est ad adstringentia. Sunt hæc præcipue gallæ, cortices & flores granatorum, radix bi-

I   stortæ,

ſtortæ, pſeudoacori, tormentillæ, herbæ burſæ paſtoris, pentaphylli, plantaginis, conſolidarum, auriculæ muris, veronicæ, agrimoniæ, hyperici. Semen lapathi, ſanguis draconis, terra catechu, lapis hæmatites cum ſpiritu ſalis ammoniaci vel ſpiritu ſalis imbutus, ſaccharum ſaturni cum aqua roſarum, ſpiritus vini rectificatus, mars cum ſulphure calcinatus, liquor mineræ martis ſolaris &c. quæ partim extus partim intus adhibentur. 9. Analepſis vero diætetica ſollicite ſtatim con- & ſubjungenda eſt per juſcula gelatinoſa, mucilaginoſa, decocta hordei, emulſiones, potum calidum temperatum, quietem corporis, animi, ſenſuum.

2. *In ſpecie.*

(1) *Hæmorrhagia narium.*

In paroxyſmo convenit interni orgaſmi temperatio per nitrum cum digeſtivis, corallatis, diureticis permixtum. Interponatur pro rei exigentia lene adſtringens cum parco anodyno, v. g. ſpec. de hyac. lap. hæmat. c. MP. de cyn. Laxitas alvi non negligatur. Externa coagulantia ſunt ſpiritus vini rectificatus, terra catechu, rad. tormentillæ, alumen, malicorium, rad. ireos aquaticæ, frigida orgaſmum etiam reſtringunt. Specifica ſunt ſuccus millefolii, ſtercoris ſuilli, equini, aſinini, rad. nigellæ, Perſicaria, pulv. ſympatheticus, bufo, quinque folium, manibus tenenda aut collo appendenda. Emplaſtrum de hyoſciamo ad tempora applicatur. Extra paroxyſmum convenit alvi expeditio, motus corporis lenis conſumptorius, diæta temperans, pediluvia, ſalia volatilia, ventilatio artificialis &c. pro diverſitate ſubjectorum & circumſtantiarum adhibenda.

(2) *Hæmoptyſis.*

In paroxyſmo ebullitio eſt cobibenda per nitroſa cum cinnabarinis mixta. Plethora, ſi urgeat, imminuenda pariter. Adſtrictio rarius non niſi in caſu neceſſitatis ſummæ adhibetur. Conveniunt leniora ex uſnea cranii humani, croco martis, coralliis, gemmatis, MP. de cynogloſſa. Externe uſum habent ſpecifica, cranium humanum, pulv. ſympatheticus, L. fraxini, bufo, ligatura inferiorum. &c.

Poſt vel ante paroxyſmum indicantur 1. plethoræ ventilatio per V. S. maxime æquinoctialem in inferioribus partibus. 2. Sanguinis ſtagnantis diſcusſio per eſſentiam alexipharmacam ſcordiatam, ſuccinatam. 3. Acrimoniæ obtuſio per abſorbentia, colliquantia, diuretica. 4. Reſtitantis ſanguinis excretio per mellita, reſinoſa, travmatica temperata ex tuſſilagine, hedera terreſtri, ſanicola, pyrola, virga aurea, rad. vincetoxici, chinæ, pimpinellæ, &c. in frigidioribus conveniunt myrrhata. 5. Conſolidatio pulmonum fit per balſamica temperata, eſſentiam alexipharmacam, myrrhæ, ſuccini, balſamum peruvianum, copaivæ. 6. Alvi libertas conſervanda per rhabarbarum, motum corporis temperatum, diætam ab acri-

acribus vacuam. 7. Sanguinis reſarcitio fit per analeptica gelatinoſa, emulſiones carminativas, ubi ſemen carvi & nigellæ convenit.

(3) *Vomitus cruentus.*

In paroxyſmo 1. orgaſmus temperandus eſt nitroſis. 2. Viæ roborandæ ſunt per adſtringentia blanda parca ex eſſ. tormentillæ, hyperici, catechu; ex coralliis, hæmatite, L. fraxini, ſpec. de hyac. fl. roſarum. rubr. Santalo rubro, ſucco cydoniorum inſpiſſato. Anodyna lenia ſimul adhibentur. 3. Turbæ circa venam portæ moderantur ſpecifico, millefolio.

Extra paroxyſmum convenit 1. congeſtionis derivatio per V.S. in pedibus circa æquinoctia. 2. Menſium & hæmorrhoidum promotio per vinum medicatum, pulv. ex amaris gentiana, hellenio, rhabarbaro, rubio tinctorum, centaurio, abſynthio, quibus craſſities & ſtaſis hypochondriaca ſimul corrigitur. 3. Alvi promotio ſemper eſt conſervanda per clyſteres, rhabarbarina. 4. Congeſtiones vero occupantur ſalibus urinoſis cum eſſentia alcalina & millefolii.

(4) *Hæmorrhoides.*

Internæ ſiſtuntur: 1. Per emollitionem alvi ex rhabarbaro, ſenna, ſalibus digeſtivis, nitro. 2. Per tonicam roborationem, ubi gemmata, martialia temperata præmiſſis temperantibus locum habent. Nec non ſalia volatilia cum tincturis alcalinis mixta & ter in die adhibita. 3. Motus ſopitio fit per ſpecifica, millefolium, dentem hippopotami, pil. becch. radicem biſtortæ, auriculam muris. 4. Externe calor abdominis eſt conſervandus.

In *externis* convenit 1. alvi promotio & ſanguinis purificatio per infuſa ex herbis capillaribus, veneris, cuſcutæ, centaurii, fumariæ, rad. cichorei, ari, vincetoxici, rhabarbari, hellebori nigri, foliis ſennæ. 2. Vicaria evacuatio per hirudines in ano bis vel quater in anno admotus, vel per ſcarificationem in femore, coxa, vel per fonticulum in pede, ſi molimina ſpasmodica nondum increbuere, quo ſine præſervatio fit per V.S. in pede ſubjuncto motu corporis, pediluviis.

(5) *Mictus cruentus.*

Præſervatio fit 1. per V. S. in pedibus. 2. Hæmorrhoidum promotionem per hirudines. 3. Per temperationem nitroſam abſorbentem.

Præmiſſa tali medicatione ſecurius ſubjungitur tum in curatione 1. adſtrictio ſucceſſiva per martialia, vitriolata, lap. hæmatit. liq. min. mart. c. aqua plantaginis, urticæ, burſæ paſtoris, portulacæ. 2. Cohibitio ſpecifice perpetratur per equiſetum, urticam in pulvere, decocto, ſucco uſurpandam, quo ſcopo etiam convenit virga aurea, auricula muris, hypericum & ſimilia travmatica. 3. Relaxatio ſpasmi ſimul obtinetur per clyſteres carminativos. 4. Conſolidatio vero balſamica in ſtatu ulcerationis, præſertim natura adhuc robuſtiore exiſtente ex

ex terebinthina, rubino sulphuris, succino, mastiche, balsamo peruviano &c. 5. Externa discussio perpetratur per emplastrum saponatum lumbis imponendum. 6. Ceterum eadem in aliis tractatio est, quæ in hæmoptysi.

(6) Hæmorrhagia uterina.

1. *Menses ordinarii nimii.*

Indicatur hic 1. sanguinis abundantis imminutio per venæ sectionem ordinatam præservatoriam. 2. Ejus distributio per motum corporis. 3. Temperatio per nitrosa. 4. Cohibitio per gemmata, martialia, salia volatilia urinosa, pilulas Becherianas, S. hyosciami &c.

2. *Menses tempore cessationis ordinario largius fluentes.*

Præoccupatio hujus fluxus fit 1. venæ sectione bis in anno instituta, scilicet circa æquinoctia. 2. Consumtio sanguinis perpetranda est exercitiis motuum. 3. Orgasmi & commotionis temperatio per nitrosa cum lenibus anodynis juncta obtinetur. 4. Tonus roboratur ess. vitrioli martis, pilulis balsamicis.

3. *Menses post puerperium largius fluentes.*

1. Uterus a remanentia purgetur pilulis balsamicis similibusque, emmenagogis infusis. 2. Fluxus temperetur per nitrosa & gemmata. 3. Natura roboretur medica & diætetica analepsi.

4. *Hæmorrhagia abortiva.*

1. Abortus si retineri nequit, promoveatur pilulis balsamicis vel aliis ex extractis amaris, centaurii, fumariæ, cardui benedicti, cochleariæ, G. hederæ, juniperi, aloe, myrrha, croco; itemque potiuncula ex aquis uterinis, hepate anguillæ, borace. 2. Plethora per præservativam venæ sectionem circa initium & medium gestationis imminuatur. 3. Motus animi, corporis, sanguinis in temperie conserventur.

5. *Hæmorrhagia lochialis.*

Indicantur hic: 1. Ligatura abdominis pro tono uteri restituendo. 2. Alvi promotio per clysteres carminativos emollientes, diætam dilutam temperatam, ptisanam ex carvo, nigella, ovo. 3. Temperatio motus per nitrosa, cinnabarina. 4. Roboratio per tonica lenia gemmata & anodyna, interpositis temperantibus. 5. Confortatio per analeptica, emulsiva, aquas carminativas, juscula gelatinosa, regimen blandum diapnoicum. 6. Toni uterini specialis restitutio fit per pilulas balsamicas.

(7) Hæmorrhagiæ vulnerum.

Chirurgica tractatio inferius proponetur. Paucis hic notandum, quod in vasorum læsione requirantur ligaturæ, compressiones, obviscationes farinaceæ, ad-

adstrictio, coagulatio, ubi sp. vini rectificatus egregie operatur, sp. vitrioli vero cum alumine utrumque scopum adimplet. Cauterisationes in arteriis læsis applicantur, imo arteriæ punctim læsæ dissecantur penitus, ut ita contractæ & hiscentes eo facilius conglutinentur. In porositatis læsione adstringentia superius recensita, imo inviscantia farinacea locum habent. Sp. vini rect. tamen utiliter simul applicatur.

Ceterum in vulneribus medice tractandis alvi expeditio necessaria & discussio circa vulnus. Præsertim consectaria ejusmodi hæmorrhagiarum circumspecte sunt tractanda: Nempe 1. febris inflammatoria requirit a. venæ sectionem, nisi nimia præcesserit hæmorrhagia, b. Temperationem per nitrosa, c. discussionem per alexipharmaca. 2. Anniversarii motus, die Calender an den geschwächten Gliedern. Solvuntur a. venæ sectione circa id tempus vulneris recurrens instituta: b. Motu corporis constante; c. regimine & medicina diapnoica, d. laxatione, e. externa discussione per sp. serpilli camphoratum. 3. Læsiones cachecticæ, ascriticæ occupantur & curantur diæta acri analeptica evpepta, quo fine inserviunt etiam vinum moderatum, cibi temperate aromatisati ex cumino, petroselino, coriandro.

B. *De hæmorrhagiis suppressis & ita revocandis.*

1. *In genere.*

Quando a quavis hæmorrhagia emanente vel suppressa motus spastici, dolorifici, orgastici, translatorii, itemque stases sanguinis similesque cognati affectus oriuntur, tum in genere, quoad therapiam generalem ac omnibus speciebus adæquatam, 1. plethora ventilanda est, & quidem in loco & tempore opportuno pro ratione decubitus & motus hæmorrhagiei. 2. Orgasmus medice, diætetice, ethice temperandus est. 3. Cruditates generales, maxime alvinæ, submovendæ sunt. 4. Generalis sanguinis dispertitio diapnoica promovenda & expedienda est. 5. Congestiones particulares per tonica anodyna specifica sunt occupandæ. 6. Quando vero hæmorrhagia in loco congruo contingens emansit, tum ea, his dictis præmissis, invitanda est per specifica.

2. *In specie.*

(1) De Hæmorrhagia narium suppressa.

Suppressio hujus fluxus inducit congestiones orgasticas dolorificas in capite, ophthalmias, cephalalgias, odontalgias &c. & inde dependentes alterationes motus tonici & progressivi, alterationes febriles, appetitus vacillationes, congestiones vertiginosas, stases inflammatorias &c. In junioribus itaque prophylaxis & cura ejusmodi affectuum fit per vitam mobiliorem, somni detractionem, temperantem dilutionem, lenem laxationem &c. In adultioribus vero venæ sectio vel scarificatio ordinata indicatur.

 (2) Hæ-

(2) Hæmoptysis & evacuationes artificiales suppressæ.

Succedunt huic suppressioni variæ passiones spasticæ dolorificæ, tensio circa pectus, scapulas, brachium, collum. Imo interne motus vitalis turbationes variæ, asthmata sicca spasmodica, tusses vacuæ, stases pleuriticæ, peripnevmonicæ. Tutior medicatio horum malorum non est, quam per venæ sectionem vel scarificationem statariam. Temperatio enim acrimoniæ orgasticæ, impuritatum alvinarum subductio, æqualis dispertitio humorum &c. utilia quidem sunt, sed opus non absolvunt.

(3) Hæmorrhoidum revocatio.

Indicantur hic 1. evacuationes vicariæ, quæ in junioribus pro scopo desuefactionis ac revulsionis in superioribus partibus institui possunt, apud adultiores vero in inferioribus partibus pro exundantia facilitanda, occupandaque. 2. Temperatio motus per nitrosa, interposita roboratione per salia urinosa. 3. Dispositio sanguinis ad inferiora ducendi per myrrham, aloem, sarcocollam, sagapenum, galbanum, hederam, ammoniacum &c. Itemque per radices hellebori nig. ari, armoracei, herbas centaurii, artemisiæ, sabinæ, anagallidis puniceæ. Præparata sunt ess. hell. nig. el. PP. pil. balsam. 4. Externe promovent suppositoria acria ex myrrha, aloe, pipere, maxime vero usus hirudinum.

(4) Mensium suppressio & emansio.

1. Plethora, si quæ subest, corrigenda. 2. Pariter plethorica & melancholica sanguinis dispositio alteratur per motum & potum sufficientem. Medice inserviunt resolventia amara, antiscorbutica, ex rad. ari, hellenii, vincetoxici, herb. absynth. centaur. puleg. marrub. meliss. capill. ven. fl. cheiri, calendulæ, fol. senn. bacc. lauri, aromatica lenia. Sanguinis vero discrasia corrigitur per salina, temperantia, diuretica. 3. His peractis sanguis ad mensium exitum disponitur per specifica & magis acria, G. resinas, amara ex G. amm. galb. sagap. myrrh. &c. Interponuntur tonica ex lim. martis cum salibus digestivis tart. vitr. cryst. tartari. 4. Menses vero pelluntur per magis specifica, versus typum ordinarium, vel mutationes lunæ adæquatas, danda, scilicet pil. balsam. sabinam, crocum, salia vol. boracem &c. 5. Externa sunt, quæ menses adjuvant, insessus, pediluvia, exhalatio salis urinosi per instrumentum Glauberianum. 6. Si turbæ abdominis spasticæ concurrant, clysteres tum summi usus sunt, maxime ex veronica, itemque ess. millefol. croci, tonica. 7. Si vero suppressio a cruda diæta sit primum orta, indicatur ibi vomitus cum digestivis.

(5) Lochiorum suppressio.

Immediate post ejusmodi emansionem 1. Ligatura abdominis est respicienda: 2. Alvus clystere solvenda. 3. Orgasmus nitrosis absorbentibus temperandus. 4. Promotio tentanda per crocum, ess. succini, pil. balsam. &c. 5. Si minus

minus succedat, distributio resolutoria febrilis leniter expedienda & facilitanda temperatione & diapnoica discussione. 6. Si postmodum affectus turbæque abdominis succedant vel metuantur: tum post 4. vel 8. septimanam uterus depurandus aut menses revocandi per infusa aperitiva ex rad. caryoph. cichor. h. cent. marrub. cuscut. origan. puleg. fl. stoech. Arab. helleb. nig. &c. Optime hic conveniunt pil. balsamicæ.

MEMBRUM II.

DE MOTIBUS HAEMORRHAGICIS, eorumque MORBIS CONSEQUENTIBUS ac DEPENDENTIBUS, scilicet CONGESTIONIBUS SPASMODICIS,

quæ formant

DOLORES.

Articulus I. *De Doloribus capitis*, & quidem

1, Cephalalgia.

1.

Orgasmus congestionis & acrimoniæ sulphureæ humorum temperatur nitrosis cum cinnabarinis anodynis. 2. Siccitas & adstrictio alvi concurrens solvenda & simul congestio revellenda per clysterem acrem, infusum laxans. 3. Stasis discutienda camphoratis, & reprimenda tonicis, ung. alabastr. cum ol. lig. rhod. item aceto rosaceo, rutaceo cum baccis juniperi, sale in epithemate applicato, nec non odore salis urinosi: Amuleticis pariter, busone, verbena. 4. Si congestio diuturnior & malum frequentius recurrens existat, sanguis etiam abundet: tum congestio occupanda vel venæ sectione in pede præservativa vel nuda scarificatione in spongiosis, maxime si ab ejus neglectione mali suspicio sit. 5. Si symptomaticus magis cephalalgiæ status sit, tum diversitas causarum respicienda; unde v. g. in stomachi saburra emeticum vel digestivum indicatur. 6. Præservative conveniunt discussio, diæta moderata, vigiliæ, venæ sectio, laxantia, diluentia, pediluvia &c.

2. *He-*

2. *Hemicrania.*

1. Cum hic capitis dolor motum ſanguinis arthriticum decurrat: tum ante omnia cruditates primarum viarum, tanquam cauſæ valde exacerbantes, tollendæ ſunt digeſtivis, vitriolatis, aromaticis, vino aromatiſato, pro temperamenti diverſitate adhibitis; Imo vomitus valde convenit, ſi plethora abeſt. 2. Directe vero quoad morbi curam in paroxyſmo æſtuoſa congeſtio temperanda eſt nitroſis cinnabarinis. 3. Derivatur poſtea clyſtere acri, pediluviis, laxantibus. 4. Diſcutitur externis camphoratis, crocatis, lumbricalibus; internis diluentibus, diapnoicis lenibus. 5, Sopitur poſtmodum congeſtio talis anodynis cum nitroſis adhibendis; ſcilicet Maſſa Pilularum de cyn. externis ſpecificis amuleticis ex verbena, bufone. 6. Corrigitur talis congeſtio præoccupando per uſum ſalium urinoſorum, vel chinæ cortice. 7. Imo placatur immediata applicatione hirudinum vel veſicatoriorum. 8. Præſervatio ejusmodi congeſtionum fit venæ ſectione, maxime derivatoria, ſcarificatione, inprimis aſſuefacta repetenda, menſium promotione.

3. *Cephalæa.*

1. Mucoſitas generalis humorum & ſpecialis ſtaſis inde nata reſolvenda eſt per catarrhalia, diuretica, rad. alexipharmacas, cortices & ligna odorata, herbas amaricantes, capillares, G. reſinas, ſuccinata, terebinthinata, ſalia vitriolica, tincturas alcalinas &c. pro diverſitate temperamentorum adhibenda in infuſis, eſſentiis, pulveribus. 2. Correcta materia uno impetu confertim eſt evacuanda per ſennam, colocyntidem, jalappam, imo per emeticum in diſpoſitis. 3. Staſes diſcutiendæ topicis ex ol. coctis ac deſtillatis cum camphora. In annoſioribus phlegmaticis cucuphæ ex nervinis l, aloes, rad. cyper. angel. h. major. baſil. fl. lavend. lil. convall. S. aniſ. ambra, moſcho &c. 4. Derivatur motus hiſce generalibus non cedens per ſetacea, fonticulum, imo ſopitur cinnabari largiter data, uti & in ſtatu inveterato mercurialia adhibenda.

4. *Ophthalmia.*

1. Humores craſſi per inteſtina derivandi ſunt laxantibus, rhabarbaro, merc. d. jalappa, helleboro, ſubjuncto anodyno. 2, Ardor inflammatorius temperandus eſt nitroſis cinnabarinis, quo ſine etiam miſſiones ſanguinis in malo urgente ac ſtatu plethorico inſtituendæ ſunt. 3. Staſis diſcutitur externe camphora, nitro, ſacculis nervinis ex hyſſopo, rad. ir. Fl. origano, fl. cham. ſambuci &c. 4. Repellitur vero per ſacch. ſaturni aut vitriolum album cum aqua hyſſopi, cyani, roſarum. 5. Sopitur ſpecificis, pinguedine ſerpentum. 6. Revellitur impetuoſa congeſtio veſicatoriis. 7. In ſtatu profundiore mucoſo tum laxantia, tum interna reſolventia catarrhalia ex tinct. alcalinis, ſuccini; alexipharmaca, rad. valerianæ, h. euphraſiæ, S. fœniculi in uſum diuturniorem vocanda ſunt.

Hypopyon ſuperveniens tollitur ſepticis, ol. laterino, pinguedine ſerpentum, anſerina, ſaccharo cum ſucco chelidoniæ, vitriolo cyprio, ſubjuncta ſolutione ſacchari ſaturni pro ardore venereo & vitriolaceo extinguendo. Interne laxantia, diſcutientia, catarrhalia ſunt continuanda.

Lippitudo poſcit purgantia, reprimentia ex vitriolo albo; item ſetacea.

Debilitas viſus requirit temperationem per nitrum, ſaccharum ſaturni: repreſſionem per vitriolum album ſolutum. Interne proſunt diſcutientia ex r. valer. nec non temperantia: in phlegmaticis vero acria catarrhalia uſui ſunt. Irritationes viſus vitandæ, ſcilicet lucubrationes, lucis irradiationes, Feuer ſehen.

Pannus eandem methodum & medicamenta poſcit.

5. *Otalgia & cognati congeſtorii motus.*

1. Congeſtio derivanda eſt venæ ſectione, purgatione, pediluviis. 2. Staſis diſcutitur externis, infundendo ſp. vini camph. vel applicando camphoram puram aut cum ol. amygd. d. ſolutam: Internis alexipharmacis, ſuccinatis, interpoſitis temperantibus, cinnabarinis, anodynis. 3. Suppuratio ſi immineat, adjuvanda eſt emollientibus, empl. de melil. ſperm. cet. diaphor. Mynſ. camphoratis, Cataplaſmate ex rad. alth. h. malv. fl. melil. S. pſyllii, ficubus, croco &c. 4. Apoſtema rumpendum vel inſtrumento vel emplaſtro mellito, poſtea mundificandum eſſ. balſamica ſuccinata cum ſp. tereb. mixta.

Congeſtionibus ejusmodi ſi ſuperveniat *ſuſurrus*, proſunt diſcutientia, roborantia ex eſſ. ſuccini, myrrhæ aut ol. ſuccini, balſ. peruv: It. ol. carmin. aniſi, chamom. ſalia urinoſa cum caſtoreo, ambra. Interne laxantia ex G. reſinis, galbano, extracto panchymagogo, troch. alhand. &c. nec non diſcutientia ſuccinata.

Tinnitus magis poſcit humectantia ex ol. amygd. am. ovorum, ceræ, decoctis nervinis cum vino. Derivantia conjungenda ſunt, ſcilicet pediluvia, venæ ſectio, laxantia ex colocynth. helleb. &c. Motus corporis, dilutio ſufficiens humectans ex diæta indicatur.

Gravitati auditus ſuccurritur iisdem, quibus ſuſurro, ſcilicet calidis, oleis carminativis, menthæ, cumini, ſuccini cum camphora: Interne diſcutientibus, eſſ. alexiph. pimpin. ſuccini.

In *ſurditate* congeſtio derivanda eſt venæ ſectione, evacuatione, temperatione. Externe diſcutitur decubitus nervinis, ſale urinoſo cum caſtoreo; eſſ. ſuccini cum ol. ſuccini, chamom. &c.

6. *Linguæ dolor inflammatorius.*

Præter generalia, de quibus ſupra de angina actum, utilis eſt applicatio immediata hirudinum, vel venæ ſectio ſub lingua. Præſervant gargariſmata reſtringentia ex biſtorta, fl. roſ. r.h. ſalv. nec non purgatio helleborina.

7. *Odontalgia.*

1. Motitationes spasticæ leniendæ sunt decocto emolliente ex fl. cham. rosl. nymph. papav. cum lacte. 2. Repelluntur vero subadstringentibus, tinctura odontalgica Mynf. Cort. rad. acaciæ; alumine usto cum myrrha & aqua salviæ. 3. Discutiuntur camphora denti cavo indita vel pura vel in sp. vini aut ol. amygd. soluta. 4. Sopiuntur narcoticis, philonio romano, aqua hypnotica Dorncreilii: nitro denti indito, ess. opii cum ess. lignorum. Specificis denique, ligno fulmine tacto, osse bufonis, ligno fraxini in solstitio collecto. 5. Derivantur congestiones per apophlegmatizantia, rad. pyret. tabacum, vesicatoria. 6. Cura interna eadem est, quæ hemicraniæ. 7. Præoccupatio fit interne ess. tonica, externe amuleticis, reg. ant. stellato, evulsione dentis cariosi, aut ejus ustione.

Articulus II. *De Consectariis motus hæmorrhagici pectoralis, scilicet de congestionibus & stasibus in pectore.*

1. *Pleuritis vera & spuria.*

Tractatio videatur in febribus inflammatoriis & tussi.

2. *Asthma convulsivum.*

1. Affluxus impetuosus avertendus est per venæ sectionem defervescente impetu paroxysmi in latere opposito administratam, itemque per clysteres carminativos acres ex centaurio, origano, majorana, saccharo cum colocynthide. 2. Commotio temperatur nitrosis, cinnabarinis, anodynis. 3. Discussio subjungitur & interponitur per diaphoretica, tinct. bezoard. succini, antimonii. 4. Diapnoe etiam promovenda est externis, camphora collo appendenda, sp. vini camph. frictione scapularum, suffimigiis ex succino, mastiche, storace. Specificum est hic dens hippopotami externe appensus vel interne assumtus in pulvere. 5. Si ingluvies primarum viarum urgeat, prodest vomitorium. 6. Præservatio fit per venæ sectionem in pede circa æquinoctia, purgantia, clysteres acres, temperantia, tonica volatilia urinosa.

3. *Catarrhus suffocativus.*

1. Stasin in pectore solvit venæ sectio larga in sanguineis, in phlegmaticis vero & ventriculo infarcto emeticum ex vitrioli sale, decocto asari, tabaci, cujus anxios effectus tollit vinum calidum aromatisatum. In ficcioribus convenit magis evacuatio lenior catoterica ex G. guttæ, S. carthami. 2. Febri succedenti occurritur per temperantia, alexipharmaca, analeptica, emulsiva, aquas diapnoicas pro discussione. 3. Inter externa conveniunt clysteres stimulantes, linimenta pinguia obstruentia ex butyro rubro, ol. amygd. pinguedine anserina, cataplasmatibus &c. 4. In leniore malo & magis chronico affectu utilia sunt discutientia

entia alexipharmaca, succinata, sp. salis ammon. anisatus, tinct. tartari, G. resinæ, ammoniacum, regimen calidum.

4. *Asthma chronicum ex flacciditate pulmonum paralytode quasi.*

Materia pituitosa corrigenda est diæta vinosa aromatica, boni succi, motibus corporis lenibus, medicamentis resolventibus balsamicis e G. resinis, myrrha, succino, croco, aniso, h. pulmonaribus, capillaribus; ex hyssopo, veronica, betonica, matrisylva hoc scopo aqua spirituosa componitur.

5. *Asthma ex restagnatione mensium vel hæmorrhoidum.*

Menses revocantur per venæ sectionem in pede, pediluvia, instrumentum Glauberianum, pessus uterinos, insessus.

Hæmorrhoides vero per hirudines, medicamenta ex helleboro, aloe, croco, myrrha &c.

Articulus III. *De Consectariis motus sanguinis in abdomine ex vomitu cruento & hæmorrhoidibus pronascentibus: & producentibus Dolores in abdomine.*

1. *Cardialgia.*

In statu cardialgiæ *calidæ* hypochondriacæ indicantur interne nitrosa absorbentia, subjunctis discutientibus, ess. alexiph. millefolii. Postmodum etiam prosunt roborantia ex amaris martialibus. Externe conveniunt sp. vini camph. crocatus, nec non clysteres.

In cardialgia *syncoptica* prosunt alexipharmaca, rad. pimpin. &c. externe sacculi nervini aromatici.

In cardialgia *nauseosa* vomitus cum digestivis, subjunctis roborantibus indicantur.

In *cardiogmo* & frigido statu prosunt digestiva cathartica, postmodum tonica, salia volatilia & martialia. Itemque acida, scilicet el. PP. cum acido, digestiva, amara, aromatica indicantur, v. g. ess. stomachalis ex zedoaria, gentiana, pimpinella, carduo ben. absynthio, tanaceto, centaurio, cardamomo; &c. Cathartica ano- & catoterica adsumuntur, ut unite operentur, v. g. ex tartaro emetico, merc. dulci, extr. panchym. subjuncto ad noctem anodyno.

2. *Dolor nephriticus.*

Interne conveniunt temperantia nitrosa, pulv. antispasmodicus cum lenibus anodynis, pil. Wildeg. theriaca, opio cum lixivio soluto & per acetum præcipitato, inde per sp. vini extracto. Interponuntur discutientia alexipharmaca. Subjunguntur tonica gemmata sp. de gemmis, hyac. pulv. Volkameri, cort. aur. NM. Externe convenit discussio per sp. vini camphoratum, itemque species paregoricæ, alternatim usurpandæ.

In actuali *renum calculo* prodeſt venæ ſectio, poſt nitrum cum digeſtivis diureticis. Nec non oleoſa emulſiva ex amygdalis. Subjunguntur pellentia ex tinct. alcal. ſolutione concharum, S. bardanæ, cynosbati. Denique tonica & ſpecifica, hed. terr. virg. aur. Hyppuris vel Equiſetum. Externe inſeſſus.

In *veſicæ calculo* indicantur interne nitroſa pro acrimoniæ ſeroſæ temperatione, pro reſolutione vero millepedes. Externe fotus emollientes cum cepis, clyſteres, injectio olei irini, lumbricorum, ſcorpionum. Imo catheter & ultimo ſectio.

3. *Dolor colicus.*

(1) *Colica flatulenta.*

Mucoſitates evacuantur per clyſteres carminativos emollientes, ſalinos iterato adhibendos ex rad. alth. lil. alb. gram. herb. mercur. branc. urſ. pariet. fl. malv. cham. S. cum. ol. aneth. &c. Laxatio etiam ſæpe locum habet in ſtatu non ita præcipiti vel iterato recurrente ex merc. d. ſenna. Diſcutiunt mucoſitatem & tonum ſtrictum relaxant alexipharmaca nervina extus & intus data ex rad. ir. Fl. fl. cham. ſum. origani &c. Adjuvatur hic ſcopus per digeſtivam præparationem materiæ conjunctam ex ſalibus vitriolicis, abſorbentibus, nitro, cinnabari; itemque carminativis, ſp. nitri dulci, tartari, mixt. ſimpl. eſſ. alex. rad. acribus, angel. pimpin. ari, zedoar. cort. Wint. aur. S. aniſ. &c. Topica ſunt carminativa, ſacculi ex ſpeciebus odoratis, rad. ir. Fl. fl. cham. S. anet. petroſ. Linim. carm. ex ol. cocto irin. caſtor. cham. nec non deſtillatis menthæ, carvi, abſinthii &c. Emplaſtrum ſaponatum huic ſcopo, uti & laxationi convenit.

(2) *Colica ſpasmodica hæmorrhoidalis.*

Spasmus leniatur iterato uſu clyſterum paregoricorum oleoſorum cum nitro, fotu inteſtini recti per ol. verbaſci, decoctum & cataplaſma emolliens, nec non fotu abdominis per aquam calidam in lagena vel veſica, itemque per ſacculum nervinum vino calido tinctum, nec non litu ex oleis coctis ac deſtillatis, ſpeciatim laurino & NM. Interne conjunguntur nitroſa cum theriaca, quibus alexipharmaca interponuntur.

(3) *Dolor hæmorrhoidum cæcarum.*

Diſcuſſio topica fit per camphoram, unguentum de linaria cum camph. Millefolium aquaticum, nec non per amuleta ex r. ſcrophulariæ & fabariæ; per lenientia ex ol. verbaſci, ſuffitum muris marini vel cutis anguillæ. Interne conveniunt temperantia cinnabarina cum Maſſa Pilularum de cynogl. Laxantia ex merc. d. Specificum eſt decoctum Millefolii.

(4) *Colica iliaca.*

Externe conducunt diſcutientia ex ſp. vini camph. empl. ſaponato. Alvus aperienda per clyſteres lubricantes cum nitro, pauca camphora, & ultimo addi-

addito ſtimulo ex ſapone. Hoc ſcopo etiam uſurpantur ſuppoſitoria acria, nec non injectio ſalis com. Interne adhibentur nitroſa, cinnabarina, antepileptica.

(5.) *Colica hyſterica.*

Indicantur hic pariter clyſteres carminativi & ſpecifici ex veronica cum juſculo carnis cocta, addito ſale & oleo. Interne conjunguntur carminativa ex ſal. vol. eſſ. alex. pimp. millefol. caſtor. MP. de cyn. theriac. &c.

In colica *convulſiva* hyſtericarum, uti & infantum adhibentur largius interne antepileptica cinnabarina, externe linim. ex ping. cati ſylv. ol. aniſ. laurin. caſtor. NM. quæ & in clyſteribus uſui ſunt.

In pathematibus *hypochondriacis* ſpasmodicis, menſium emanſionem ſuccedentibus, conveniunt pil. balſ. infuſa medicata ex antiſcorb. cochl. fumar. marrub. r. ari, caryophyllat. rhab. &c.

In menſibus dolorificis proſunt catarrhalia, trag. ex r. pimp. bacc. laur. S. coriand. &c. eſſ. tonica & millef. pil. balſ. &c.

4. *Malum hypochondriacum.*

a. Plethora generaliter imminuatur per V.S. ſubjuncto motu corporis, ſpecialiter per hirudines & hæmorrhoidum promotionem ac venæ portæ depletionem. b. Stagnatio & humorum craſſities reſolvitur aperientibus, ſalinis digeſtivis, amaris, antiſcorbuticis, ex r. caryoph. helen. vincet. pimp. rub. tinct. cichor. ari. h. fumar. naſturt. beccab. chær. bell. cent. cochl. &c. item ex G. reſ. ſagap. ſarcoc. myrrh. ſuccin. c. Emollitio & dilutio materiæ conjungitur ex diæta humectante, potu & motu ſufficiente, quorſum etiam laxatio & clyſteres conferunt. d. Materia reſoluta promovetur poſtmodum ſpleneticis, tonicis adianthinis ex ſcolop. muſco hep. ſantal. NM. item ſalibus urinoſis, aut martialibus c. digeſtivis cinnabarinis datis. e. Motus ſpaſtici denique leniantur nitroſis & millefolio.

Dependentes & *cognati affectus* ſimiliter tractentur.

1) *Scirrheſcentia hepatis* requirit a. derivationem congeſtionis ſanguineæ per V.S. b. Temperationem & emollitionem per G. ammon. tragac. Cich. lactuc. bugloſſ. roſata, decocta caponum, nitroſa. c. Evacuationem cholagogam cum amaris unitam; & denique d. lenem conſtrictivam roborationem per agrimoniam e. Externa emollientia ſimul uſurpantur ex empl. de ſperm. ceti &c.

2) *Hepatis obſtructio* requirit a. pariter emollientia aperientia ex r. cich. ari, vincet. antiſcorbuticis & ceteris antictericis. b. In cholericis conveniunt magis temperata digeſtiva, nitroſa, acidulata, G. reſinæ temperatiores, lenia diuretica, emulſiva, laxantia. c. Denique in utroque ſtatu ſubjungantur tonica: Salia vola-

volatilia urinosa, imo vitriolacea, tincturæ vitriolatæ martiales. d. Externe resolutionem promovent G. resinæ, ceratum de ammon. e. Ceterum plethora si quæ subest ventilanda, convenit quoque regimen temperatum, motus lenis constans, ascensorius.

3) In *mesenterii obstructione* eadem indicantur, sed leniora ob ætatem juniorem, herb. capillares. decocta antivenerea diuretica, salia digestiva. ess. succin. alcalina, lenia martialia: nec non laxantia ex merc. d.

4) In *lienis dolore* & *infarctu* pari modo ante omnia a. stagnationis solutio est intendenda per aperientia recensita hypochondriaca, scilicet rad. bard. apii. petros. h. capill. senn. rhab. pil. bals. b. Materia promoveatur martialibus spleneticis. c. Topica discutientia emollientia conjunguntur linim. ex ol. capparum, cham. irin. empl. de cicuta, ammon. h. emoll. &c. d. Discussionem adjuvant clysteres temperati nervini. e. Diæta lubrica, motus corporis multum curam facilitant.

5) Si infarctus lienis in *ulcerationem* transeat, consolidatio promovenda est balsamicis, scilicet cort. fraxini cum melle, cons. ros. tereb. coct. c. ovo sorbili vel cerevisia calida; bals. peruv. c. emuls. amygd. G. res. c. laxantibus ex G. amm. merc. d. aloe, interponuntur.

6) In nuda *inflammatione* lienis prodest a. V.S. in pede cum motu corporis, nisi status summe acutus sit, subjuncto. b. Correctio spissitudinis fit per antiscorbutica, nasturt. cochl. acetos. &c. c. Roboratio subjungitur per salia vol. martialia cum salibus digestivis. d. Alvus libera servanda per clysteres, lenia laxantia, elix. antihyp. pot. sennatam.

5. *Passio hysterica.*

a. Menses in ordinem redigendi sunt aperientibus carminativis, tonicis ex r. ari. caryoph. helen. vincet. cich. h. capill. beton. meliss. puleg. rore mar. orig. fl. cheir. S. fœn. fil. mont. Zedoar. cost. galang. senn. hell. n. &c. In humidioribus pilulares & penetrantiores formulæ conveniunt e G. res. ammon. galb. as. fœt. myrrh. succin. croco. helleb, extractis amaris antiscorbuticis. b. Roboratio resolutioni interponenda est per ess. alex. aurant. sp. tartari. Mixt. S. c. Qui scopus declinante paroxysmo obtinetur per ess. tonicam, millefolii, carnem lupi: extus per odorem castorei. d. In & extra paroxysmum clysterum summus est usus, vel ex specificis veronica c. sale, oleo; vel ex generalibus emollientibus carminativis c. ol. dest. carvi, aneth. chamom. NM. &c. e. In paroxysmo spasmorum conveniunt temperantia c. anodynis, subjunctis tonicis urinosis: Nec non clysteres, camphorata, ung. alabastr. capiti applicanda. f. Si vero ejusmodi paroxysmus & totum malum irradicatum ab æstu venereo proveniat, prosunt nitrosa

trosa largius data, item anethum, externe camphorata. g. Cura præservatoria peragitur per V.S. sub æquinoctiis, alvi & mensium successum.

Articulus IV. *Dolores artuum, ut consectaria mala motus hæmorrhagici naturalis & artificialis.*

I. Cura generalis, maxime *Arthritidis vagæ.*

a. Causa materialis tollitur tempestiva ventilatione sanguinis vel per V.S. vel per scarificationem, vel per hirudinum usum. b. Sanguis commotus & acris temperatur nitrosis cum salibus digestivis, cinnabarinis datis, quibus in spongiosis acida substituuntur. c. Dispertitio sanguinis promovenda est regimine blando diapnoico constante, usu infusorum calidorum, thee, chinæ, sarsaparillæ, sassafras; nec non essentiis alexiph. succini, antim. salis vol. interpositis, quibus congestiones febriles discutiuntur & occupantur. d. Alvus libera servanda & cruditates evacuandæ per rhabarbarina, sennata, clysteres. e. Diæta sit lubrica ex pomis, prunis, potu sufficiente, dec. CC. citrato, aut cum clysso antimonii acidulato. Quies cum temperie animi est conservanda. f. Extus nil indicatur præter calorem & fotum temperatissimum: Camphora, sp. nervini, sacculi carminativi &c. sufficiunt.

II. *Cura specialis ejusmodi dolorum.*

1) *Rheumatismi.*

a. Præservatio fit per V.S. in pede, aut scarificationem assuetam repetendam. b. Curatio instituitur per nitrosa cum absorbentibus, sol. conch. adhibita. c. Interponuntur laxantia. d. In declinatione alexipharmaca lenia, succinata, myrrhata, præsertim cum motu leni continuo adhibenda. e. Extus pariter camphora, sp. serpilli, formicarum, sufficiunt.

2) *Doloris & motus rheumatici universalioris plethoricorum.*

Indicatur hic pariter a. ventilatio sanguinis b. Usus laxantium, vini medicati. c. Helleb. nig. c. temperatio nitrosa. d. Cui postmodum anodyna placatio subjungitur. e. Nec non discussio alexipharmaca sine regimine tamen. f. Extus sacculi nervini locum habent ex S. gram. sabin. lumbr. terr. &c. nervinis.

3) *Pleuritis spuria.*

Præservatio fit per ventilationes sanguinis. Curatio absolvitur nitrosis, interpositis alexipharmacis, regimine diapnoico. Extus Sp. V. camph. empl. saponatum discussionem promovent.

4) Do-

4) *Doloris dorsi.*

a. *Scarificationes neglectæ* repetendæ sunt. b. Quodsi vero ejusmodi dolores nocte exacerbent, tum *venereæ* indolis judicandi sunt & per lignosa diuretica tractandi. c. Extus nervina, camphorata, ceratum de galbano, empl. saponatum locum habent, uti & frictiones in genere his & aliis doloribus medentur, conjuncto usu laxantium, nitrosorum & anodynorum. d. Dolores a & cum pandiculatione *febrili* poscunt alexipharmaca, digestiva, stomachica.

5) *Podagræ & mali ischiadici.*

a. Acrimonia sulphurea biliosa temperanda est nitrosis, vel acidis in spongiosis, una cum potu sufficiente ex decocto CC. citrato, acidulato per clyssum antimonii, phl. vitrioli. b. Dispertitio æqualis promovenda per decocta lignorum & radicum resolventium, scilicet ligg. sassafr. sancti. rad. sassap. chin. pimp. bardanæ &c. nec non per ess. alex. succini, quæ declinante paroxysmo parcis dosibus dandæ sunt. In calidioribus vero salia urinosa & vitriolica sufficiunt. c. Discussio topica fit nervinis odoratis sacculis Sp. V. aspersis, vel vino calido immersis, ex herbis coronariis chamæd. orig. serpil. r. angel. sigill. sal. pimp. fl. verbasc. calend. S. anis. dauc. &c. In calidis empl. de galb. camph. Sapo in Sp. V. solutus, cui & camphora, sp. lumbr. ess. castor. anodyna addi possunt. Caseus recens cum pelle leporina; empl. saponatum ex ol. lin. nitro, sapone, minio. d. Præservatio fit per V. S. in pede, hirudinum immediatam applicationem, scarificationem menstruam instante novilunio, hæmorrhoidum promotionem, laxationem rhabarbarinam, diætam ac medicinam temperantem. e. In podagra retrograda indicatur temperatio commotionis & materiæ orgasticæ nitrosa &c.

6) *Motus & morbi spasmodici.*

In præservatione indicatur vomitus, laxatio, V. S. In cura interne usum habet temperatio una cum decoctis humectantibus & sp. acido acidulatis: subjungitur discussio per aquas diaphoreticas. In fine adhibetur tonicum, sal urinosum, imo anodyna sopitio, emulsiva temperatio & analepsis. Externe indicatur discussio per Sp. V. camph. In phlegmaticis per sp. tereb. succini, sacculos nervinos e serpillo, rore marino c. Vino. Pariter usui sunt clysteres.

7) *Spasmi in specie.*

Generalia & hic indicantur, temperatio inprimis diætæ luxuriosæ, ventilatio sanguinis, diapnoica dispertitio humorum per regimen & medicinam temperatam. Specialiter convenit frictio cum manu, excutia, panno calido, sp. formic. serpilli, aliquoties cohobati. Amuletica sunt Cornu damæ, ungula & cornu alcis.

8) *Epi-*

8) *Epilepsiæ.*

Cum affectus hic sit vel symptomaticus vel idiopathicus, tum ante omnia causa respicienda est & tollenda.

a. In epilepsia *a fascino* commendatur syderitis, hypericum, artemisia, ruta, polytrichon, conyza fl. purp. viscus tiliæ, fumus de vestimento personæ suspectæ & similia antimagica.

b. Epilepsia a *vermibus* poscit anthelmintica, ab *ulceribus consolidatis* eorum revocationem, *scabie retropulsa* febris scabiosæ curam, vel si a *terrore, iracundia, mensium vitiis*, horum affectuum ethicam & medicam medelam.

c. In epilepsia *uterina* utilia sunt clysteres, emmenagoga, nitrosa, salia volatilia, stomachica pro diversitate circumstantiarum adhibenda.

d. In symptomatica *acutarum* epilepsia indicantur alexipharmaca, antispasmodica, theriacalia, laudanum opiatum, aqua fl. tiliæ, hirund. Extus castorina.

e. Si ab *acrimonia in primis viis* hærente obtingat, indicantur absorbentia, laxantia, digestiva, emetica.

Quoad curam *idiopathicæ* notandum, quod a. corpus bene sit præparandum cathartica evacuatione & sanguinis ventilatione per V. S. hirudinum usum, per fluidificationem sanguinis motu & potu sufficiente, quorsum acidularum & thermarum usus conducit, nec non cibi parcioris usus & regimen diapnoicum. b. Subjungitur roboratio per salia volatilia. c. Hoc facto motus postea sopiendus est specifico, ante paroxysmum cum quiete ac vigiliis dato. Sunt vero specifica lumbrici terrestres, fel canis, cor talpæ, cranium humanum, cortices visci querni, radix pœoniæ sole in ariete existente, &c. biduum ante novilunium collecta, lacertæ &c.

MEMBRUM III.

De

RELAXATIONIBUS & DESERTIONIBUS TONI, indeque pendentibus STASIBUS & CORRUPTIONIBUS.

Articulus I.

Stases & morbi Lymphales. 1) *Hydropicæ.*

I. *Ascites.*

a. SAlsedo saponaria & serum mucidum edulcorandum ac fluidificandum per temperata aromatica amara ex r. gent. ari, imper. helen. pimp. cichor.

tarax·

tarax, herb. abſinth. cent. card. ben. fumar. beccab. ſem. carm. ſileris mont. ſeler. apii, bacc. junip. &c. b. Præparata materia evacuatio inſtituenda eſt copioſa ex elaterio, extr. eſul. cort. ſamb. ebuli, S. carth. G. gutt. jalap. merc. d. &c. c. Subjungitur evacuatio diuretica lixivioſa e. rad. vincet. armorac. bardan. junip. bufone exſiccato, tinct. alcal. canthar. d. Tum & diſcuſſio ſudorifera locum habet per decocta lignorum ſaturata, eſſ. alex. ſudationem in ſtuphis cum Sp. V. vel dec. lignorum excitatam. e. Inde poſt adhibetur roboratio per aromatica temperata, in condimentis adhibenda; ubi maxime Zingiber laudatur, quorſum etiam martialium moderatus uſus pertinet.

2. *Tympanites.*

Indicantur hic abſtergentia carminativa ex digeſtivis catarrhalibus, G. reſinis, radicibus angelicæ, imperat. cort. aur. tart. vitriol. G. ſagap. ammon. extr. gent. myrrh. aloe. b. Subjungitur evacuatio per pil. balſ. aurum fulm. ſap. ven. c. Poſtmodum vero lim. martis pro tono reducendo uſurpatur. d. In ſpecie emmenagoga verſus novilunium danda in cauſa defectus menſtrui.

3. *Cachexia, Anaſarca, Oedema pedum.*

a. Hic pariter ante omnia colatoriorum obſtipatio reſeranda & labes lymphæ mucida corrigenda eſt per amara, catarrhalia, aromatica, reſinoſa pro temperamenti diverſitate danda v. g. rad. ari. bardan. gent. petaſ. leviſt. imperat. Zingib. herb. cochl. fumar. trifol. fibr. bacc. laur. G. hed. junip. galb. ammon. ſuccin. myrrh. tinct. alcal. ſal. vitriolata. Diæta etiam aromatica mobilis conjungenda eſt. b. Reſoluta materia forti catharſi evacuanda eſt. c. Viæ tum ſunt roborandæ per martialia, circumſpecte tamen adhibita, ſc. tinct. vitriol. martis, lim. martis c. tart. tartariſato, cryſt. tart. r. vincet &c. d. Diſcuſſio roborans adjuvatur externis, balneo calido ſicco, ſudatione in ſtuphis, frictionibus, regimine calido. e. In ſpecie in oedemate pedum proſunt externa, chelid. M. folia raphani, bardanæ, ol. bufon. ſal. vol. ſtuppæ cannabinæ inſperſum. Interne ſp. lumbr. vol. c. tinct. alcal. f. Si ulceratio accedat, liquamen myrrhæ præ ceteris balſamicis convenit.

4. *Hydrocele.*

a. Recens diſcutitur carminativis, reſolventibus ex r. vincet. bryon ſigill. Jr. Fl. caryoph. petaſit. bardan. h. puleg. ſalv. ror. mar. chæref. geran. fol. bard. chelid. fl. cham. melil. S. cumin. petroſ. ammios. b. Repellitur ſulphure in lixivio calcis vivæ adhibito. c. Interne evacuatio cum epicraſi convenit ex rad. Jr. Fl. noſtratis blau Schwertel Wurtzel. S. cnici c. herb. reſolventibus.

II. Sta-

II. *Staſes Urinariæ.*

1. *Iſchuria.*

Malum ſi ſit a turgeſcentia, indicatur ventilatio per V. S. temperatio per nitroſa, relaxatio ſpasmi per clyſteres, laxantia, balnea, linimenta oleoſa paregorica ex ung. Comitiſſæ, Refrig. Gal. Fotus carminativos paregoricos lumbis applicandos.

Si a *ſpasmodica conſtrictione propter* calculum, convenit nitrum, ſuccus raphani, decoctum Foreſti. Expedita vero urina ſubjunguntur lenia diuretica e bacc. alkek. S. dauc. &c. Imo & laxantia.

Si *a calculo in veſica* impacto malum oriatur, proſunt relaxantia pubi imponenda ex cepis toſtis, rad. lil. alb. h. orig. fl. melil. S. pſyll. lini in catapl. c. lacte coctis, nec non catheteris uſus.

2. *Stranguria.*

Indicantur hic a. temperantia ex ol. amygd. d. c. ſacch. cand. pulv. tragac. nitroſa, ſyr. alth. b. Roborantia ex cort. aurant. NM. c. Externa ſunt cepæ toſtæ, ol. ſcorp. &c.

3. *Urinæ ſtillicidium.*

Indicantur intus & extus nervina ex ſerpillo. ror. mar. ſalv. beton. caſtor. lumbr. terr. &c. Injectio ol. carmin. lavendulæ cum camphora in atonia prodeſt.

4. *Incontinentia urinæ nocturna.*

Generalia ſunt temperantia nitroſa, pulv. antiſp. ſubjunguntur tonica eſſ. cort. aur. NM. Specifica laudantur vulva ſuis in farcimine data, piſcis a lucio deglutitus.

III. *Staſes ſeroſo-mucoſæ circa pectus.*

1. *Tuſſiculoſo-Aſthmaticæ.*

a. Mucoſitas colliquatur per catarrhalia, digeſtiva pro diverſitate temperamentorum adhibenda: Sunt rad. helen. dracunc. imperat. ari, pimp. diptam. apii, angel. herb. harum radicum, nec non capillares, ſem. carm. in eſſentia, infuſo, pulveribus adhibenda. Quorſum & alia media pertinent cum abſorbentibus. In ſtatu chronico uſui ſunt dicta phlegmagoga, antiſcorbutica, raphanacea, naſturt. beccab. fumar. trif. fibr. b. Poſtea evacuandus eſt reſolutus mucus per hydragoga G. guttæ, merc. d. jalap. ſenn. agar. colocynt. S. cartham. c. In ſpecie vero materia mobilis reddita diſcutienda eſt a pectore per regimen ac medicamentum diapnoicum ex acrioribus lignoſis, ſuccinatis, rad. bard. Zed. L. ſaſſafr. &c. d. Expectoratio materiæ acris promovetur ejus incraſſatione per dulcia glycyr. ſiliquas,

quas, mel, acida, fl. ſulph. r. ari, h. marrub. ſyr. de alth. ol. amygd. quæ pro diverſitate circumſtantiarum adhibenda. e. Sublata materia catarrhus ſupenditur. MP. de cyn. c. cinnabarinis, nitroſis, ſyr. diacod. extr. tabac.

In ſpeciali ſtatu oppletionis aſthmaticæ poſt *vomitatem* prægreſſam convenit in evemetis vomitus.

In *plethoricis* congeſtiones pectorales ſtagnatoriæ, & per conſequens aſthmatico-tuſſiculoſæ optime levantur ſcarificatione vel V. S. quod in gravidarum tuſſi ſicca inprimis notandum.

Si vero malum ab *hæmorrhoidum* vel *menſium* regurgitatione foveatur; tum dictæ excretiones ſanguineæ provide revocandæ ſunt per lenia cathartica, helleborata, aloetica.

2. *Raucedo.*

In ſtatu *phlegmatico* mucoſo frigido indicantur purgantia, emetica. Corrigunt vero poſtmodum cauſam frigidam Vinum cum ſaccharo & croco aromatiſatum.

In ſtatu vero *calido* magis conveniunt lubricantia ex hordeo, paſſulis, liquirit. caricis, capillo Ven. hyſſopo, ſacch. cando, melle, ol. amygd. rob. paſſul. ſyr. injub. emulſiva papaveracea.

3. *Frequens ſputatio.*

Indicantur hic digeſtiva ſalina, ſulphurea, ſal vol. ol. tinct. alcal. Si materia turgeat, evacuanda eſt emeſi vel purgatione, ſubjuncta roboratione. Externe refrigeratio abdominis eſt vitanda. Uſus tabaci adſuetus & omiſſus eſt repetendus.

4. *Tonſillarum inflatio.*

Præter generalia catarrhalia interna diſcutiunt gargariſmata ex L. ſaſſafr. ſancto. r. bard. ir. Fl. bryon. Zedoar. galang. h. ſerpill. puleg. S. calid. Subjungunrur adſtringentia ex biſtorta, alumine, tinct. catech. Emplaſtica de melil. diach. c. G. camphorata diſcuſſionem promovent.

IV. *Staſes ſeroſo-mucidæ in capite.*

Gravedo & coryza.

In ſimplici gravedine diſcuſſio externa ſufficit ſæpe numero per odorem ſalium volatilium, vaporem aceti lapidi æſtuanti infuſi, ſuffimigium ex ſuccino, maſtiche &c.

In coryza vero, uti & gravedine pertinaciore muci correctio & evacuatio indicatur per dicta catarrhalia, ſuccinata, laxantia, helleborata, imo & emetica.

Decu-

Decubitus divertendus eſt poſtea purgatione confeſtim facta ex helleb. tr. alband. nec non pediluviis in ſtatu magis ſanguineo adhibendis.

Caput roborandum ad decubitus occupationem per cinnabarina, ſuccinata, herbas nervinas, acriores, beton. lavend. ſpicam, majoran. marum, puleg. rorem mar. cubebas, coſtum ſpicam Ind. tinct. tonicam ſ. ſal urinoſum. Hoc ſcopo etiam externa nervina conjungenda ſunt, ſuffimigia, frictiones, odores ſalium urinoſ. In phlegmaticis cucuphæ conveniunt ex acrioribus, rad. Zed. galang. valer. angel. Ir. Fl. diptam. cyp. enul. imper. leviſt. L. ſaſſafr. rhod. h. beton. ror. m. verben. major. puleg. meliſſ. baſil. orig. lavend. ſalv. croc. ſ. calid. aromatibus benz. ambr. In ſanguineis vero ac junioribus præſtant camphorata vertici illita.

V. *Staſes & corruptiones lymphales totius Maſſæ ſanguineæ.*

1. *Scabies.*

In *humida* ſcabie indicatur a. evacuatio muci cathartica per Jalap. merc. d. b. Mundificatio ſanguinis per catarrhalia ex eſſ. alex. pimp. fumar. ſuccin ſcord. vel decoct. lign. bis in die uſurpanda, & per 1. 2. 3. ſeptimanas continuanda. Regimen diapnoicum non negligendum eſt. Interponuntur ſalina, digeſtiva, diuretica. c. Acrimonia ſcabioſa invertenda eſt per ſpecifica, interne quidem per ſulphur. nitro, arc. dupl. dandum; balſ. ſulph. c. ol. amygd. Tinct ſulph. antim. crud. externe per lixiv. ſulph. ung. mercur. ex amalgama ſatur. c. tripole & ung. roſ. factum. Quo mane & veſperi carpi vel tarſi ſunt inungendi.

In ſcabie *ſicca* præter dicta generalia mundiſicantia externæ mundificationes per balnea, fontes minerales, lixivia ſulphuris c. calce viva facta, uſui ſunt.

In ſcabie *ferina* ſerpiginoſa tinct. vitr. mart. ſcord. fumar. c. ſp. cochleariæ facta, ſimiliaque antiſcorbutica & hepatica indicantur.

In *furfuracea* ſ. *lepra* indicantur mercurialia, conjunctis antivenereis medicamentis & regiminibus ſudatoriis. Externe lixivium calcis vivæ ſulphuratum, item cineres clavellati ad ſquamas abſtergendas, nec non Sp. Vini camph. ung. alb. camph. ad ardorem moderandum.

In *pſora* evacuatio cum epicraſi neceſſaria eſt, præterea mundificatio per dicta catarrhalia ex r. angel. imperat. hellen. pimp. h. ſcord. fumar. beccab. b. laur. juniper. G. juniper. ſuccin. ſulph. in eſſ. vel infuſ. uſurpanda. Externa mundificatio fit per decoctum tabaci unguinoſum: Conſolidatio vero per ol. ovor. hyper. G. elem. myrrh. &c.

In

In *elephantiasi* præter generalia dicta externe quidem ad ardores mitigandos indicatur empl. de sperm. ran. camph. Pro consolidationis vero scopo ol. ovor. Interne evacuatio & mundificatio necessaria est.

2. Lues venerea.

Duplex methodus hic indicatur. I. Quando materia adhuc cum sanguine est confusa, locum habent sanguinem depurantia, diaphoretica, diuretica, catarrhalia, quod fit vel lenius per essent. lign. pimp. alex. conjuncto usu mercurii dulcis: Vel, si profundius insideat malum, per decocta lignosa catarrhalia, L. guajac. sassafr. juniper. r. sassap. chin. pimp. bard. vincet. h. saponar. &c. conjuncta sudatione in stuphis; quæ medicatio singulis diebus ad 2. 3. horas est adhibenda & pro re nata ad 2 3. septimanas continuanda. Diæta hic colenda lauta boni succi, vinosa, emulsiva, passulata, primis tamen viis depuratis. II. Quando vero virulentia partibus jam est infixa, eliminanda tum est fortiore cuneo per mercurialem salivationem, sive talis medicatio interna, sive externa adhibeatur; inunctio nec non usus internus per 3.4. septimanas est continuandus: In qua cura notandum, 1) quod ante omnia cruditates intestinales sint eliminandæ & alvus aperta servanda. 2) Quod materia venerea mobilis prius reddenda per decocta & regimina sudorifera. 3) Quod mercurialium successiva, non præcipiti, applicatione viæ legitime sint præparandæ ac aperiendæ. 4) Quod affluxus materiæ non sit impediendus per aerem liberum, frigus, acida, potationes adstringentes, inquietudines &c. 5) Si patiens viribus constet, interponenda est laxatio ex merc. d. vel clystere, omissa illo die inunctione. 6) Faucibus succurrendum est gargarismate emolliente, abstergente ex r. vincet. ari, h. salv. fl. cham. S. fœnugr. nitrum, alb. græc. pro ardore temperando addi potest. Si vero mucus sit resolvendus, præstat sal ammon. & adhibendus est sipho stanneus.

In *bubonibus* venereis gonorrhœa revocanda est & corrigenda per mundificantia, diuretica, ess. alex. scord. succin. pimp. decoct. antivenerea, merc. d. Externe discussio promovetur empl. de melil. Doloris vero sopitio empl. Vigon. c. Merc. dosi auctiore. Apostematis mundificatio per ess. bals. lign. &c.

Nodi gallici resolvuntur empl. Vigon. aucta mercurii dosi: item per laminam plumbeam mercurio illitam: Interne antivenerea purgantia ex merc. d. jalappa indicantur.

Excrescentiæ fungosæ absumuntur externis, mercurio, internis etiam mercurialibus, merc. sc. dulcis usu.

Scabies venerea curatur ung. mercuriali, uti in scabie simplici dictum. Mundificatio interna fit ex ess. succin. scord. pimp. Regimen diapnoicum conjungendum. His nil proficientibus ad salivationem progrediendum.

Go-

Gonorrhœa virulenta requirit 1. mundificantia per balsamica temperatiora vel calidiora pro subjectorum diversitate seligenda; scilicet ex ess. alex. succin. myrrh. pimp. scord. tart. lign. sp. tereb. tereb. cocta. bals. sulph. ter. b. peruv. G. junip. mastich. c syr. agrim. vel beton. in electuario adhibenda. 2. Derivatio fit per purgantia, jalap. merc. d. &c. 3. Expulsio fermenti vel materiæ virulentæ specialis perpetratur per ess. canthar. cum vino sufficienter dilutam. 4. Cohibitio denique fluxus per os sepiæ, bals. peruv. de Copaiv. &c.

3. Scorbutus.

Indicantur hic resolventia acria, æqualem dispertitionem sanguinis promoventia, per urinam separantia, quæ in genere titulo antiscorbuticorum jam nota sunt, temperamentis tamen accommodanda. Ita enim in melancholicis magis conveniunt acria catarrhalia, beccab. nastuit. cochlear. sinap. thlasp. sedum m. r. helen. imperat. angel. cichor. &c. In phlegmaticis amara, fumar. cent. trifol. fibr. In sanguineis & cholericis quadrant acidula, scilicet acetosa, acetosella, nitrum, M. Simpl. Hæc variis formulis adhibentur, quantum tamen fieri potest, antiscorbutica in toto, aut parum alterata adhibeantur; præstant in jusculis, in succo sub cibis adhibenda. In diæta motus & potus sufficiens observandus. Evacuationes non sunt supprimendæ. Quamobrem in hæmorrhagiis sufficiant temperantia, nitrosa, corallata, gemmata, lubricantia ex decocto avenaceo, emulsiones, clysteres.

In *stomacace* præter internam hanc dictam curam externe indicantur mundificantia ex ess. succin. myrrh. Collutio oris ex succis antiscorbuticis cum melle rosato mixtis, subjunguntur tonica ex tinct. laccæ, sang. drac. al. usto. &c.

In *maculis scorbuticis* conveniunt interne lignosa catarrhalia, nec non nitrosa, diuretica; externe salia vol. camphora, sp. formic. &c.

4. Icterus.

Obstructiones hepatis aperiuntur amaris stomachicis, absinth. cent. fumar. card. b. marrub. cap. V. abrotano & aliis antiscorbuticis; nec non rad. ari, tarax. chelid. curcum. S. dauc. G. ref. pariter laudandæ, nec non millepedes cum croco. Laxatio interponenda ex rhab. senna, merc. d. Subjungitur discussio specifica per S. aquileg. nasturt. rapi. Succedit tonica roboratio per salia volatilia, martialia commixta cum aperientibus salibus digestivis, pil. balsam. &c.

VI. *Stases & corruptiones seroso-mucosæ in intestinis,* scilicet *Morbi primarum viarum.*

1. Dysenteria.

In cruenta a. materia corrupta biliosa acris evacuetur rhabarbaro, vel pilulis balsam. b. Corrigatur vero temperantibus, absorbentibus, coralliis, ant. diaph.

aph. cryſt. mont. arc. d. nitro. c. Diſcutiatur alexiph. eſſ. amar. millefol. in ſp. vini data. Chacarilla ſpecifice hoc ſcopo inſervit. Parce tamen & iterato dentur alexipharmaca. d. Nimia commotio poſtmodum cohibeatur anodynis & leniter adſtringentibus. e. In dyſenteria abſque febre adſtringentia anodynis acuata cum pauco potu calido mature etiam adhiberi tuto poſſunt. Quando vero febris conjuncta, præſtant alexipharmaca cum anodynis. Inter adſtringentia leniora præferenda gemmata, biſtorta, corallata, torment. eſſ. millefol. hyper. S. lapath. cr. S. drac. ol. lini, interiora pyri putridi, hypecacoanna, pro ſpecifico adhibentur. Inter anodyna pariter præferenda leniora ther. com. & cœl. Maſſa Pilularum de cyn. f. Propter æſtum potus multus concedendus, & ea propter nitrum, ſuccus citri immiſcendo proſunt. g. Debilitati ſuccurrendum eſt analepſi ex vino can. generoſo, cydoniatis, julapiis & berber. rub. id. eſſ. cort. aur. h. Regimen ſit temperatum, calidum, fotus calidi carminativi abdominis & ani, potus calidus ex cereviſia cum ovo, juſcula carnis.

In dyſenteria *alba* indicantur a. abſtergentia, rhab. nitr. cryſt. mont. alb. gr. vitella & ol. ovorum, lini, jugland. rob. dianuc. clyſteres carminativi ex cham. hyperic. aniſ. cum lacte vit. ov. tereb. b. Conjungenda ſunt ſtomachica alexipharmaca. c. Fluxum cohibentia ſunt glandes quercinæ, meſpilæ exſiccatæ, millefolium, vinum, panis Lindavienſis, cydoniatus, myrtili cum rob. ſambuci &c.

2. *Diarrhœa ſimplex.*

a. Mucoſitates reſolvendæ ſunt digeſtivis ſalinis ſulphureis, amaris, aromaticis pro diverſitate temperamentorum applicandis, v. g. ex tart. citr. tartariſ. ſale abſinth. ammoni. matre perl. eſſentiæ & infuſa ex ſpeciebus catarrhalibus, r. ari, imperat. angel. gent. zingib. herb. card. b. cent. abſinth. tanacet. cort. aur. Huc pertinent etiam G. reſinæ, extracta amara, olea aromatica deſtillata, maxime piperis. b. Materia attenuata evacuanda eſt rhabarbaro, pil. balſam. c. Motus refrænandus eſt anodynis ex ther. mitrid. Maſſa Pilularum d. cyn. cum nitroſis. d. Huc faciunt etiam fotus carminativi ex ol. coct. & deſt. camom. menth. aneth. fœn. rut. NM. e. Tonus inteſtinorum ad legitimum robur reducitur vino calido aromatiſato ex helen. cyper. cent. S. calidis ol. & aquis carminativis, ſpec. de hyac. tinct. tart. ſantalo rubro imbuta. Simile præſtant robur theriaca ob anodynam placationem, item pil. balſam. conditura cydon. nucum, ob amaram & aromaticam qualitatem.

3. *Cholera.*

Acrimonia bilioſa temperatur incraſſantibus nitroſis cum abſorbentibus, corall. r. cryſtall. mont. Decocta gelatinoſa pariter huic ſcopo inſerviunt. Uti & acida vegetabilia, ſuccus citri, roſarum, cydon. bilioſam cauſticitatem obtundunt. Alexipharmaca leniunt, evacuant, & diſcutiunt; unde ſubordinate adhibenda. Reliqua videantur ſupra de febre cholerica.

4. *Paſſio cœliaca & lienterica.*

a. Abſterſio inquinamentorum mucoſorum fit per amara aromatica ex rad. ari, helen. gelang. zing. gent. h. abſinth. cent. cort. citr. aur. b. Roboratio ſubjungenda eſt per gemmata, nervina, in ſpecie ex pulegio, origano, mentha, per aromatica, cort. citr. aur. maſtich. vin. ſect. c. Temperatio fit per ſp. vitrioli in potu. d. In robuſtis vomitus indicatur. e. Ceterum cura icteri conjungenda.

5. *Vomitus.*

In cauſa ex vitio diætetico & *digeſtione depravata* indicantur eadem, quæ ſupra de cardiogmo & diarrhœa ſunt propoſita, ſcilicet digeſtiva, emetica, laxantia, carminativa interna & externa.

In vomitu *febrili* indicantur digeſtiva temperantia, alexipharmaca, anodyna, ordinata ſubjunctione adhibenda. Externe ſacculi ſtomachici carminativi, camphorati uſui ſunt. In ſanguineis vero æſtuoſa commotio temperatur nitro, acido citri, Mixt. ſimpl.

In vomitu *nephritico* acrimonia urinaria temperatur nitroſis cum cinnabari, oleo aromatico pauco conditis; ſubjuncta eſſ. millef. & poſtmodum tonica. Externe ſacculi camphorati, empl. ſtomachale, clyſteres, maxime ex veronica, uſui ſunt.

In vomitu *verminoſo* indicantur clyſteres ex lacte, interne anthelmintica ex S. ſanton. myrrh. merc. d. C. C. uſt. hyper, ſp. CC. c. myrrh. &c.

Vomitus *fœminarum* diſcutitur mentha, calamo ar.

Vomitus *gravidarum* infra tractatur.

In vomitu a motu ſanguinis hypochondriaco indicantur ea, quæ in cardialgia calida & vomitu cruento jam ſunt commendata; ſcilicet abſtinendum ab omnibus calidis aromaticis, ſtomachicis, & ſtudendum temperationi humorum orgaſticorum per nitroſa, ſubjuncta ſopitione ſpecifica motuum turbatorum circa venam portæ per millef. Poſt paroxyſmum cura ad hypochondriacum & hyſtericum affectum eſt dirigenda.

6. *Alvi adſtrictio.*

Convenit emollitio per clyſteres iteratos, cum ſtimulo ſalis, ſaponis; nec non per ſacculos emollientes, empl. ſaponatum abdomini applicandos. Intus emollitio peragitur per nitroſa large ad 2. ſcrup. data, potum ſufficientem, oleoſa, amygd. d. panem butyraceum ante paſtum. Lenia diaphoretica uſui ſunt; Nec non laxantia aloëtica, ſcilicet ex aloe roſ. p. 2. extr. panch. p. 1. lim. mart. p. ſem. de quibus pilulæ ante cubitum ad 4. 6. ſumantur.

7. *Flatulentia & Ructus.*

In flatulentia *suppressa* vomitus, anxietates succedentes temperant clysteres, laxantia cum amaris, imperat. helen. pimp. anis. gent. fenn. maxime in phlegmaticis. Subjungatur roboratio per cort. aur. martialia, empl. e G. res. tacam. galb.

In flatulentia *hypochondriacorum* indicantur carminativa ex ess. cort. aur. cum aqua carm. puleg. cinam. In statu *calidiore* temperantia acidulata, syr. ribium, clyss. ant. sp. nitr. d. Mixt. S. c. extr. panch. Ess. tonica postmodum commode subjungitur.

In statu *mucosiore*, subjectis fœmininis laxantia quadrant cum carminativis, rad. acori, ari, helen. puleg. meliss. menth. orig. additis aromaticis, zedoar. cort. aur.

Ructus eadem deposcit. Cruditates primæ digestionis corriguntur stomachicis, pipere, sinapi. In sanguineis salia vol. urin. aromatisata usui sunt.

8. *Singultus.*

Motus spasticus temperandus est nitrosis cum anodynis castorinis & aliis antispasmodicis. Avocatio motus fit per sternutatoria. Conjungitur externa discussio staseos præcordialis per sacculos carminativos cum sp. vini camphorato conspersos.

9. *Procidentia ani.*

Ante omnia repositio tentetur. Postea tenesmus mitigetur clystere emolliente oleoso. Tonus roboretur insidendo alumini pulverisato, vel mastiche cum albumine ovi applicato.

10. *Soda.*

Fermentum acetosum absorbetur per ol. tart. per d. nitrum, tart. vitr. cretam, col. cryst. mont, Subjungitur roboratio per NM. folia quercus.

11. *Tenesmus.*

Si dysenteriæ vel hæmorrhoidibus succedat, indicantur spasmum mitigantia topica, scilicet clysteres ex lacte, ol. verbasci, amygd. lil. alb. mucil. S. cydon. Nitrum. Calor simplex, it. ex suffimigiis per mastichen, olibanum, fotu ex verbasco cum lacte cocto. Si malum a vermibus ortum trahat, indicantur clysteres ex r. gram. amaris, myrrha. Intus anthelmintica, Mercurius c. sacch. amara ex tanaceto, myrrh. S. cin. hyper. corallina, CC. ust, conjunguntur & tandem laxantibus & colocynthiacis expelluntur vermes.

Ar-

Articulus II. *Desertiones Toni, imo totius Actus vitalis* ex *Turbatione Agentis a priori.*

1. *Deliria.*

Causis antecedentibus præcipue est occurrendum. a. Itaque si malum ortum ducat a *vermibus*, prosunt anthelmintica, ol. tanac. &c. b. Si ab *ulceribus* chronicis consolidatis, tum ea revocanda, aut fonticuli substituendi. c. Si ab *hæmorrhoidibus* suppressis, prodest vomitorium ex helleb. a. V. S. larga; hirudines ad hæmorrhoides excitandas applicandæ: Nec non aperientia hypochondriaca ex h. capillaribus, salvia, plantag. anag. verben. G. res. sal. vol. martialibus &c. sunt adhibenda. d. Si vero ab *incantatione* ac philtro malum sit inductum, prodest nux vomica ad. g. v. x. præmissis purgantibus ex helleb. a. asaro, itemque sudoriferis. e. Si ab *æstu venereo*, medicamenta specifica & generalia, dictum orgasmum restinguentia, ex sacch. satur. nitro, camphora, S. agni casti, mentha &c. nec non consilium politicum matrimonii indicantur. f. In casu a *venenis* vegetabilibus adsumtis, si sensus adhuc adsint, indicatissimum est maturum emeticum; sin minus, acida vini, nitri, vitrioli sunt usurpanda. g. In venenis vero animalium, & præcipue 1. ictu scorpionum, extus ol. scorp. usui est, 2. in morsu viperarum remedia ex viperis, 3. in morsu canis rabidi hepar & cor similis canis, nec non vermes majales melle infusi & expressi assumendi. In genere vero ejusmodi ictus per topica congrua aggrediuntur, scilicet ustione, cauterio actuali, scarificatione tempestiva &c.

In *mania* in specie venæ sectiones & vomitus largi indicantur, interposita laxatione, discussione diapnoica.

In *melancholia* ea, quæ in malo ab hæmorrhoidum suppressione orto sunt commendata, & præcipue cura hypochondriaca, scilicet venæ sectio, dilutio, motus, purgantia helleborata, rhabarbarina cum aperientibus nervinis, infuso herb. capill. betonicæ, salviæ, croci &c. Interponuntur & subjunguntur martialia temperantia ex M. simp. tinct. tonica &c.

In genere vero omnes ejusmodi turbationes mitigat medicina universalis, anodyna crocata, nitrosa, cinnabarina, pediluvia, potus sufficiens; unde acidulæ, thermæ pro subjectorum diversitate utiliter adhibentur. Specifice prosunt sanguis asini retro aures emissus, linteo imbibitus & in potu datus, externe vero camphora, bufo &c.

2. *Apoplexia.*

In *sanguinea* congestio sanguinis ad caput extravasatoria incompleta derivanda est per venæ sectionem largam & maturam in brachio, itemque e raninis, fronte, naribus. Pariter molimen tale avertit usus maturus clysteris acris revel-

len-

lentis, nec non vomitorium, maxime in statu aliquatenus phlegmatico: Conjungitur irritatio naturæ aufugientis quasi per odorem sal. vol. frictiones pedum, vesicatoria, ligaturas partium oppositarum, camphorata, spirituosa, succinata. Repellentia congestionis sunt remedia ex bufone, sabina, ol. vulpino, castorino. Interne motus sanguinis heteroclitus temperatur nitrosis, cinnabarinis, succinatis. Præservative indicantur laxationes iteratæ, venæ sectiones in pede derivatoriæ, hæmorrhoidum provocationes, hirudinum usus immediatus.

In *serosa* affluxus derivatur per frictiones inferiorum partium, per fotus capitis cum ferro complanatorio lotricum, warme Bigel-Eisen, per errhina ex euphorbio, per vomitorium ex sale vitrioli ad dr. 1. per venæ sectionem, si facies simul rubeat, per clysteres acres ex cent. major. simul vero spirituosa ori & capiti instillantur.

3. *Paralysis.*

Interne cura primarum viarum est habenda. Conjungitur mundificatio sanguinis per vinum medicatum ex melissa, beton. absinth. r. ari, helen. fl. lavend. cort. aur. Winter. &c. Externa nervina pro diversitate temperamentorum sunt seligenda ex meliss. spic. serpill. lil. conv. major. calend. S. sinap. eruc. ol. lumbr. castor. bdellio, moscho, ambra &c.

In *Linguæ paralysi* in specie affluxum avocant clysteres stimulantes ex chamæd. major. r. pyretr. helleb. n. ari. Venæ sectio larga statum plethoricum sublevat. Vomitoria cum purgantibus, extr. helleb. n. troch. alhaud. &c. mucosas stases evacuant. Discutiunt vero nervina ad os eluendum infusa vel decocta cum vino ex h. coron. major. salv. fl. lavend. spic. rad. cyper. item bals. vitæ, ol. cephal. sal. vol. ol. Linimenta ad collum pro discussione conjunguntur ex sp. formic. serpill. ol. nerv. ping. castor. empl. de caran. galb. &c. Interne discutientia concurrant, scilicet succinata, interpositis nitrosis, cinnabarinis &c.

In aphonia *a crapula* usui sunt nitrosa temperantia, diuretica, tinct. ant. acris; extus nervina, sal. vol. ol.

4. *Tremores partium.*

Interne indicantur nervina resolventia ex h. junip. santalo, sassafr. aloës, sancto, bacc. junip. laur. h. puleg. mar. chamæpit. fl. cal. spic. lavend. hyper. in forma vini medicati vel essentiæ adhibita. Interponantur evacuantia helleborata, rhabarbarina, venæ sectio, tonica, salia urinosa. Externe conjunguntur nervina ex herb. coronariis, sabina in sacculo vel oleo.

5. *Syncope.*

In paroxysmo excitatio fit per irritantia, sternutatoria, clysteres, frictiones, laxationes vestium, analeptica, vinum, aquas spirituosas, lavend. lil. conv. sinam. Scopo *occupandi* etiam hæc adhibentur, uti & diaphoretica alexipharmaca,

ca,

ca, ol. caryophyllorum cum salibus digestivis, nitrosis, cinnabarinis, pro individui diversitate selecta, scilicet vel pro spissitudinis attenuatione vel acrimoniæ temperatione. Si *post pastum* fit, prodest vomitorium, subjuncto anodyno ex theriaca. In syncope *post malignas* alexipharmaca, analeptica, nutritiva, &c. indicantur. In syncope vero *post hæmorrhagias* nutritiva, analeptica, emulsiva, aquæ destillatæ &c. v. s. syncope post *venæ sectionem* discutitur decubitu horizontali, aspersione aquæ frigidæ, conjunctis internis absorbentibus syncopen *cardialgicam* v. s.

6. *Pavores.*

Roboratio tonica fit per gemmata ex sp. de hyac. Temperatio anodyna, vel depressi animi excitatio medicamentosa & moralis pro causæ ac individui ratione adhibetur.

7. *Lethargus.*

Decubitum mucosum in capite revellunt clysteres acres, frictiones, vesicatoria, cataplasmata acria ad plantas pedum applicata. Interne discutientia conjungantur. Præservative temperamenti phlegmatici correctio per amara, resolventia, catarrhalia, evacuantia phlegmagoga, fonticulorum usum inter indicata recipiatur.

Articulus III. *Alterationes Toni & totius Vitalitatis* in

(I) *Affectibus mulierum specialibus ex generationis ratione provenientibus.*

1. *Sterilitas.*

a. In casu minus morboso 1. animi pathemata activa & passiva in ordinem redigantur, 2. strictus habitus corporis balneis emolliatur, 3. magis phlegmaticus vero & mucosus balsamicis, amaris, resinosis.

b. Si vero ex statu morboso abortus frequentiores sunt uteri largis hæmorrhagiis succedat, præstat sæpe abortum promovere pellente, pil. bals. hep. anguill. borrace &c. Postea vero uterum purgare convenit laxantibus diapnoicis specificis ex pil. bals. bis in die adhibitis, ess. succin. myrrh. croc. scord. cent. cort. aur. sp. tart. el. PP. s. acido. Conjungitur diæta mollis, vita placida: alvi solutio per clysteres ex veronica. Imo acidularum & thermarum usus.

2. *Abortus.*

Occupat motus uterinos spasticos abortum minantes venæ sectio largior initio & medio gestationis tempore administrata; nec non diæta lubricans, temperans, mobilis, temperies animi & corporis motuum. Si post terrorem fluxus

M 3 uteri

uteri incipiens abortum minetur, profunt gemmata, temperantia, corallata, pil. balf. NM. teftæ ovorum, perdicum &c.

3. *Hæmorrhagia abortiva.*

Indicantur hic alvus laxa pro fpasmis relaxandis; pellentia pro recrementis uterinis ejiciendis; adftringentia lenia conjunguntur aut fubjunguntur cum anodynis, tinct. catech. pil. becch. Analeptica acidulata fimul adhibentur: Eff. cort. aur. aqua carm. meliff. menth. puleg. uti & Eff. alexiph. adftrictioni adhibitæ fubjunguntur. Præfervat venæ fectio, ftatim poft conceptionem adhibita.

4. *Vomitus gravidarum.*

Vifcofitas incidenda eft per temperata balfamica, aromatica, falina digeftiva, tart. vitr. conch. r. ari, helen. galang. zedoar. zing. cond. eff. cort. aur. h. coron. ros mar. c. vin. infufæ. In æftuofioribus profunt temperantia gemmata, millefolium, clyfteres, pil. balf. Externe ol. NM. menth. G. tacam. caran. c. ol. aneth. in empl. reducta; item facculi carminativi, balfamum ftomachicum, &c.

5. *Alvi adftrictio gravidarum.*

Indicantur diætetice cibi emollientes dulces, paffulæ, pruna, potus fufficiens &c. Pharmacevtice pil. ex G. ref. ammon. extr. panch. Clyfteres ex decoct. avenac. rob. prun. fuppofitoria ex globulis mofchatis, Infuf. ex fenn. pafful.

6. *Varicofa crurum inflatio.*

Præfervant venæ fectio, alvi fucceffus, decubitus mutatio, hohes Sitzen vor das niedrige, motus corporis lenis. Difcutiunt camphorata, frictio cum excutia. Poft lochia applicantur adftringentia.

7. *Partus difficilis.*

a. Facilitatur emollitione per balnea vel infeffus cum vel fine herbis nervinis, orig. ferpil. major. puleg. aneth. rore mar. chamom. melil. imo folo furfure. Item per fuffimigia nervina e croco, NM. per fotus e pane mellito cum aromaticis fpirituofis. b. In ipfo partus termino fi dolores veri adfint, anhelitus retineantur, clamores vitentur, natura roboretur per aquas odoratas uterinas, lil. a. puleg. verb. cinam. Item croco, fuccino, hep. anguill. borrace, pil. balf. c. In robuftioribus nifu plane deficiente convenit vomitorium; Externe axungia viperina. d. Nifus vero fpurii non adjuventur, fed difcutiantur deambulatione, usquedum veri fubveniant, quos indicat, fi membranæ rumpantur, aqua effluat, pedes tremant. &c. e. In orgafmo plethoricarum nifus impediente convenit loco roboris temperatio nitrofa, imo venæ fectio in pede.

8. *Secundinarum retentio.*

Huic malo, uti & febri fuccedenti, occurritur per clyfteres, laxantia, pil. balf.

balf. interpofitis temperantibus, alexipharmacis, difcutientibus, eff. fcord. fuccin. myrrh. &c.

9. *Lochia.*

Promoventur matura abdominis ligatura, ufu pil. balf. &c. dictis temperate pellentibus.

Temperantur pariter pil. balf. fpec. de hyac. corallatis, analepticis ex cort. aur. &c.

Flatulentias lochiales fopit croc. mart. ant. c. conch. ant. diaph. datus. Pariter ufui funt nervina, acria, caftorina, crocus, fp. tart. falis ammon. anifi. In cibis conditura cum pauco potu indicatur. In fanguineis vero magis temperantia, fp. nitri d. profunt. Externe nervina conjungantur.

10. *Dolores poft partum.*

Frigus vitandum. Potus fit tepidus. Cibus aromatifetur pauca NM. croco in jurulentis hordeaceis, cerevifiariis, gallinaceis cum ovo, cumino. Sem. nigellæ in cerevifia pingui fpecifice laudatur. Ex pharmacis pariter carminativa nervina conveniunt, eff. cort. aur. tinct. bez. liq. terræ fol. aqua puleg. meliff. ceraf. fl. til. nec non compofitione ex zedoar. angel. carv. chamom. rore mar. Extus etiam odorifera ex fp. falis am. cum aquis fpirituofis indicantur; item linimenta ad fcrobiculum cordis ex ol. aneth. irin. c. ol. deft. carminativis, menth. carvi &c.

11. *Pavores.*

Roborant naturam gemmata, vinum modicum, analepfis emulfiva, gelatinofa &c.

12. *Febris puerperarum.*

Occupatur difcuffione alexipharmaca per aquas diapnoicas, eff. cort. aur. alex. caftorei &c. Alvi fucceffu per clyfteres ex decocto hordei c. ol. aneth. fale; per globulos mofchatos, pil. balfam. Interponuntur temperantia abforbentia. Regimen & potus fit temperatus.

13. *Purpuram* in fpecie curant temperantia & regimen temperatum. Præfervant laxantia ex fyr. rhabarbarino.

14. *Tumor abdominis.*

Inquinamenta uteri relicta expurganda funt & tonus reftituendus per carminativa, r. hell. n. ari, pimp. helen. ariftol. bryon. herb. beton. meliff. puleg. orig. chær. &c. Imo penetrantiora mundificantia fæpius indicantur ex myrrh. croco, pil. balf. &c. quæ in puerperio & poftea revertente motu menfium, vel fub exitu folum puerperii ufurpanda.

15. *Lactis vitia.*

Eruptio lactis promovetur alvo laxa, bona diapnoe, clyfteribus carminativis.

vis. Temperantia etiam in orgasticis c. interpositis alexipharmacis adhibentur. Mammæ sint tectæ c. panno lineo, vel excutia sunt fricandæ, vel pellicula mustelæ fovendæ.

Discutitur vero lac per alexipharmaca diuretica, tart. vitriol. Externe prosunt hed. terr. petrof. chær. menth. camph. c. linteis cera imbutis; Inspersio lactis lapidi æstuanti vel infanti mortuo.

Durities mammarum discutitur per suctionem infantis vegeti vel catuli. Imponitur empl. de sperm. ceti, c. sal. vol. camphora. Sacculi carminativi pariter usui sunt.

Stasis vero lactis discutitur mamillarum compressione per vestimenta arctiora. Resolvitur etiam per carminativa diuretica ex petros. coriand. camph. empl. de sperm. cet.

Nodi mammarum resolvuntur empl. de sperm. cet. diaph. Mynf. de Melil. c. camph. sal. urinoso.

Ulceratio sanatur discussione per Sp. Vini camph. crocatum, maturatione per mucilaginosa, ruptione per empl. mellitum, mundificatione per ess. bals. decoct. travmaticum c. bals. peruv. in Sp. V. sol. ulcerosi inquinamenti absumptione per decoctum tabaci, ol. philos. conjuncta denique interna discussione diuretica, maxime per salia nitrosa, rad. Vincet.

Color lactis flavus corrigitur rhabarb. nitro, vino modico &c.

Fissuræ mammarum consolidantur balsamicis temperatis liquam. myrrh. ol. ceræ, ovor. lini c. ovo conquassato; ung. de glycyrrh. litharg. &c.

(2) *Morbi infantum.*

Meconii expurgatio fit syr. cich c. rhab. rosar. sol. oxym. squill. ol. amygd. c. sacch. par.

Ablutio peragitur vel balneo nervino, vel vino calido.

Fœtus editus mortuus apparens excitatur suctione mamillarum, fumo croci naribus immisso, aspersione Vini vel aquæ frigidæ.

Febriles æstus discutiuntur aquis diapnoicis, scabiosæ, plantaginis, samb. tiliæ.

Icterum eædem aquæ infanti & nutrici datæ solvunt.

Ulceratio capitis consolidatur oleo ovorum; intus absorbentia diaphoretica fixa usui sunt.

Diarrhœa abstergentia postulat ex matr. perl. ant. diaph. cinnab. Tonicum blandum est ol. NM. expr. intus & extus.

Viscosos lymphales tollunt penetrantiora, ess. alex. succin. alcalina, pulv. digestivi.

Morbi

Morbi ab iracundia vel *mucositate* opplente solvuntur syr. cich. c. rhab. merc. d. jalap. pro laxatione. Vomitus conducit etiam ex oxym. squill. conf. & syr. fl. jaceæ. persic. ex ant. diaph. c. 2. part. nitri detonati. Arc. d. & sol. conch. resolutionem promovent.

Dentitio difficilis tollitur excretionum ordinariarum successu legitimo: Unde laxatio per rhabarbarina instituenda, & diapnoe leniter expedienda. Post adhibentur utiliter antispasmodica ex lumbr. terr. cinnab. theriaca. Specificum censetur sanguis cristæ galli. Perfrictio gingivarum c. duris, dente apri, vitro, chalybe communis usus est.

Inquietudo sopitur alvi successu, theriacalibus, cinnabarinis.

Vermes necantur amaris, card. b. myrrh. cent. S. cin. hyper. agrim. tanac. corallin. merc. d. decoct. mercuriali &c.

Atrophia cedit martialibus c. digestivis decoctis. Conjungitur diæta mollis, potus & motus sufficiens. Subjungitur laxatio ex merc. d. Pariter promovent resolutionem catarrhalia, vincet. costus ver. hed. terr. tinct. alcal. Inter martialia præstant leniora, ess. vitr. mart. Lud. cr. mart. ant. c. tart. vitriol. corall. conch. Externe empl. sapon. c. ammoniaco abdomini imponitur.

Aphthæ curantur per interna catarrhalia ess. succin. alex. in cerevisia vel potu calido data. Conjunguntur laxantia ex merc. d. rhab. Externe juvat calor, ol. ov. myrrh.

Tineam sanat ol. philos. ovorum; ol. ex fl. verbas. c. vitell. ov. expressum.

Impetigo postulat capillorum evulsionem vel manualem vel emplasticam e pice, colophonio, fermento; subjuncto fotu ex ol. later. ovor. ess. succin. sulph. Interne alexipharmaca, absorbentia, sulphurata, laxantia prosunt.

Fascinatio cedit balneis ex herb. specificis, absinth. hyper. syderit. polytrich. antirrh. &c.

Raucedo demulcetur ol. amygd. d. syr. viol. aquis diapnoicis.

Asthma lenitur ol. amygd. manna, oxymel. sper. cet. r. ari. syr. de cich. aquis diapn. &c.

Catarrhus suffocativus occupatur vomitu leni ex oxym. squill. syr. c. cichor. merc. d. jalap. cinnab. Resolventia conjungantur ex r. ir. Fl. ari, ess. succ. alex. antim.

Convulsiones tractantur secundum causarum diversitatem. Excretiones retropulsæ iterum expelluntur sp. CC. succinato, ess. succin. myrrh. in liquore alcal. soluta, interposito merc. d. Si in intestinis hæreat acrimonia, demulcetur ea per ol. amygd. d. rhab. cryst. mont. In vermium causa indicatur merc. d. c. myrrha. In idiopathico vero statu commendantur specifica varia ex lumbr.

terr.

terr. talis leporum, bile canis recenter occisi, r. pœon. viscoquerno &c. In stasibus lymphalibus convulsiones procreantibus lacertæ in specie commendantur. In causa serosa prodest rad. Valer. aur. fulm. In acutarum epilepsia cinnabaris larga utilis est. Præservat vero vomitus purgatio.

Affectus colici, dejectiones biliosæ poscunt bilem incrassantia, absorbentia, cryst. mont. mucilaginosa ex tragac. G. arab. torminibus siccis succedentibus medentur. Vomitus sæpe usum habet per ol. amygd. d. Decoctum hordei in conjuncto æstu c. additione nitri pauci sulphur biliosum temperat. Pulvis pil. balsamicarum parce datus tonum reducit.

Affectus cutanei postulant interne absorbentia. In adultioribus alexipharmaca penetrantiora, tinct. card. b. succin. antim. interposito merc. d.

Diapnoe impedita revocatur ess. alex. quæ in præcipiti casu infanti detur, in languido saltim nutrici. Extus camphora usui est.

Artic. IV. *Anomaliæ Toni & Vitalitatis totius* ex *Læsione partium externarum violanta.*

I. *Læsio partium solidarum a fluidis læsis.*

1. *Tumores sanguinei.*

1) *Inflammatio.*

Stasis resolvenda & discutienda est interne per colliquantia salina, sol. conch. mumiam, fulig. oc. canc. c. aceto, sang. hirci, osteocollam, myrrham G. ref. herb. acres bell. chæref. sanic. hyssop. r. pimp. rub. tinct. vincetox. caryophyllat. S. carm. temperata v. f. de febre inflammatoria. Externe discussio fit per camphorata, quavis formula adhibita, spec. ex herb. & rad. odoratis. Jr. Fl. bryon. sig. sal. chæref. hyss. orig. empl. gummatosis de melil. diaph. Mynf. de sper. ran. sapon. Barb. c. camphora. Regimen temperatum calidum custodiatur, unde fotus quivis externi calorem adferant, nec medicatio frigida coagulativa admittatur, cujus affectus etiam sunt adstrictoriæ narcoticæ stupefactiones & repressiones motus inflammatorii. Præterea cautelæ quædam probe sunt observandæ: 1. quod generaliter corpus internis bene sit præparandum, alvi successu, plethoræ ventilatione, regimine diapnoico promovendo, orgastica commotione temperanda per salina, nitrosa, cinnabarina. 2. Si congestio inflammatoria ab intro prius fuerit producta, differenda est tractatio externa, usque dum orgasmus internus paululum deferbuit. 3. Si tamen humores in motu primo adhuc sunt, & hujus solum anomalia sine materiæ vitio peccet, convenit nonnunquam repulsio

per

per adstringentia, sabinam, empl. ad rupt. ferrum frigidum, lign. fraxin. rad. symph. Hic respectus habendus in casu contusionis.

2) *Sphacelus.*

Pars corrupta auferenda est sectione, ustione, sepsi ex ung. ægypt. butyr. ant. aquæ coer. ex sale am. calce viva, scarificatæ parti illinenda, quibus balsamica varia, nitrosa, myrrhata, camphorata immisceri possunt. Si sphacelatio profundior sit & totum membrum occupet, tum illud penitus resecatur, adhibita apta deligatione, hæmorrhagiæ sedatione, balsamica consolidatione. Corruptio reliqua si adhuc supersit, destruenda est lixivio calcis vivæ, muria brassicæ muriaticæ, defossione in terram. Sensus & tonus revocandus est per camphorata, myrrhata, aloetica, G. resinas, elemi, mastichem, adstringentia, nervina, maxime ol. cinam. c. ess. myrrh. bals. peruv. permixtam. Interne natura excitanda est per alexipharmaca analeptica.

3) *Apostema simplex.*

a. Maturatio promovenda est per cataplasmata emollientia ex r. alth. lil. a. h. merc. malv. fl. melil. S. fœnugr. lini, ficubus c. lacte cocta addito ol. lini. Paria præstant empl. diach. f. & comp. de melil. camphorata. b. Ruptio maturanda est vel apertione instrumentali, vel reseratione fermentativa ex empl. mellito, sc. melle c. farina, croco, ol. lini; itemque emollitione per lardum, butyrum non salitum. c. Pus educendum est attractivis, empl. noriberg. &c. d. Mundificatio adjuvanda postmodum erit sarcoticis vulnerariis, balsamicis, decocto r. symph. h. teri-m. fl. stoech. addita myrrh. sarcoc. melle, nec non ess. myrrh. succin. c. sp. tereb. acuata. Paria præstant liq. myrrh. elem. sarcoc. e. Ambitus defendendus interea per resolventia, empl. de sperm. ran. camph. Sp. V. camph. croc. f. Deinde pars roboranda est tonicis, empl. stiptico Cr. oppod. Norimb. de galb. g. Tandem cicatrix inducitur balsamicis exsiccantibus, bals. de copaiv. de peru, ol. tereb. ovor. ol. comp. ex succ. fl. verb. calend. cheir. hyper. c. vitell. ovor. induratis, myrrha, bdellio expressum.

4) *Apostemata copiosa.*

Corpus depurandum est catarrhalibus resolventibus, præcipitantibus, nec non sanguinis ventilatione, secundum diversitatem temperamentorum & ætatum. adhibitis, maxime vero scabiei depuratoria tractatio adhibetur, sc. per infusa ex rad. helen. petas. vincet. h. capill. beton. scord. fol. senn. It. ess. alex. lign. detur. pil. ex extr. fum. card. b. G. Sagap. myrrh. aloe, tereb. In calidioribus adhibentur fixiora præcipitantia salia colliquantia ex sol. conch. terr. fol. tart. ant. diaph. tinct. ant. Externa tractatio eadem est, quæ in simplici apostemate.

5) *Fu-*

5) *Furunculus.*

Maturatio omni ſtudio adjuvanda eſt, ut in apoſtemate per cataplaſmata & emplaſtra camphorata, ſc. de melil. Norimb. Mellita ruptionem & maturationem promovent. Foramen turunda diſtendendum, ut inquinamenta ſepticis eo melius abſumi & conſolidatio balſamicis infuſis promoveri queat.

6) *Cancer.*

In *aperto* a. ſtaſis diſcutienda Sp. V. camph. croc. b. Corruptio inhibenda eſt larga & iterata infuſione eſſ. balſamicæ ex myrrh. ſuccin. c. ol. cinam. mixtæ c. Partes vero penitus corruptæ ſectione ſunt auferendæ. Unde ſi in cancro mammarum mamma ſervari nequeat, ea apte extirpetur & abſcindatur, ne muſculus pectoris lædatur; hæmorrhagia ſiſtitur cauterio actuali, vel Sp. V. rect. reliquum corruptionis abſumitur & conſolidatio myrrhatis abſolvitur. d. Interna medicatione ſalſedo corrigenda eſt per abſorbentia, teſtas ovorum, diuretica, nitroſa, laxantia, alexipharmaca, mundificantia ex h. capill. rhab. &c. balſ. ſulph. oleoſa parte abſtracta. e. In diæta abſtinentia a cibis vegetabilibus ſuadetur.

In *occulto* cancro ardor temperandus eſt per empl. de ſperm. ran. c. camph. Vitrum ant. c. aceto, tabacum, ol. empyrevmatica. Interna tractatio eadem.

7) *Panaritium.*

Congeſtio ſtagnatoria repellitur in primo principio immiſſione repetita & confertim facta in aquam ferventem, alligatione lumbricorum terreſtrium usque dum moriantur. Empl. Saponat. Sp. V. camph. cr. Si diſcuti nequeat ſtaſis, maturatio promovenda eſt per cataplaſmata emollientia. Pus mature educendum & conſolidatio balſamicis promovenda.

8) *Ambuſtio.*

Indicantur primo tonica, ubi linim. ex ovo rec. c. ol. lini conquaſſato; item ol. nucum, raparum: Mucil. S. cydon. ſapo, ſtercus gallin. cepæ toſtæ, fotus ex Sp. V. rect. Inflammatio diſcutienda eſt Sp. V. camph. croc. in confiniis applicato. Epuloſis adjuvatur ol. ceræ, ovorum &c.

9) *Perniones.*

Acrimonia ſtagnantis ſeri temperatur ac tonus roboratur per ol. petræ, tereb. templin. balſ. ſulph. Ulcerationi medetur ung. de rapis c. butyr. frixis, ol. lini, liq. myrrh. ung. ad ambuſta. Staſis reſolvitur Sp. V. camph. eminus applicato. Inquinamenta ulcerationum tollunt venerea ung. ægypt. Cicatricem inducunt ol. ovorum, ceræ. Præſervative poſt refrigerium vitetur calor ſubitaneus, pars affecta frigida foveatur.

10) *Extumeſcentia.*

a. Repulſio congeſtionis fit per maturam compreſſionem cum ferro frigido. b. Reſolutio ſtaſeos per Sp. V. camph. ol. aniſi, catapl. ex r. Jr. Fl. bryon. fig. ſal. ſymph. h. hyſſop. chær. fl. ſamb. melil. myrrh. S. aniſ. c. V. vel urina coctis. c. Si diſcuti amplius nequeat, maturatio adjuvanda per cataplaſmata vel emplaſtra emollientia. d. Ambitus defendendus empl. de ſperm. ran. ſtyptico norimb. de beton. e. Imo partes ab ulteriore affluxu defendendæ roboratione nervina per ſpecies in ſacculis vel ſpiritu adhibitas. f. Si vero grandiores ſint, cruore ſumme refertæ, præſtat, ſectione ſanguinem coagulatum evacuare: Eluitur poſtmodum cavitas decocto vulnerario ex rad. apii, petroſ. ſanic. alchimil. bell, myrrh. &c. vel balſ. vulnerarius inſtillatur ex G. elem. ſarcoc. balſ. peruv. &c.

11) *Vibices.*

Tentatur primum repulſio per empl. ſapon. Poſtea maturatio fruſtrata repulſione ſubjicitur.

12) *Anevriſma.*

Si ſit extra arteriam, indicatur præparatio corporis. Tum diſcuſſio vel evacuatio ſanguinis per ſectionem perpetratur. Ubi arteria prius comprimitur, evacuato vero cruore, ligatur, vulnus denique balſamicis conſolidatur. Si intra arteriam, præparandum pariter corpus per cathartica, V.S. tum tentanda diſcuſſio & compreſſio. Grandiores vero aperiuntur, & ut priores tractantur.

13) *Varices.*

Dolor & ardor temperandus eſt nitroſis, emulſivis paregoricis, calore. Abundantia ſanguinis imminuenda eſt *V. S.* motibus corporis, hæmorrhoidibus provocandis. Externa tractatio eadem eſt, quæ anevriſmatis. De varicibus gravidarum dictum eſt ſuperius. Varices fluentes tractantur interne, ut hæmorrhoides externæ.

14) *Hæmorrhoides cæcæ.*

Internæ turgentes veſicales utiliter aperiuntur hirudinum uſu. Tumentes vero ab externis hæmorrhoidibus congeſtis & ſtagnantibus tractantur 1. diſcuſſione matura ſpecifica per r. ſcroph. teleph. ung. de linar. c. camph. Conjungitur tractatio interna, prout ſuperius dictum. 2. Si diſcuſſionem recuſet tumor, adjuvanda eſt maturatio per cataplaſmata emollientia. Ruptio fit matura vel per inciſionem vel per mellita. Ulcus amplietur & ut furunculus balſamicis conſolidetur. 3. Si in fiſtulam tranſeat, ſepticis & balſamicis medicatio eſt abſolvenda.

II. *Tumores exſangues* aut *duriores.*

1. *Scirrhi.*

Corpus ante omnia præparandum, maxime in ſtatu chronico, per interna catarrhalia, alexipharmaca, ſuccinata, lignoſa, vulneraria, laxantia. Externe locum habent emollientia, reſolventia, empl. diach. ſ. & comp. de ammon. ſperm. cet. de cicut. c. camph. Cerata ex G. reſ. elem. anim. junip. eſſ. ſucc. ſpec. aromaticæ ex L. ſanct. rhod. cort. chac. r. pimp. vincet. carlin. valer. Fl. lavend. thym. til. orig. pulm. vel ſiccæ vel cum V. a. aqua ſpirituoſa applicatæ. In ſanguineis magis conveniunt colliquantia ex camph. croc. myrrh. r. ſig. Sal. bryon. Ir. Fl. herb. hyſſ. S. fœn. aniſ. In phlegmaticis penetrantia proſunt, eſſ. myrrh. ol. ſuccin. aniſ. tereb. &c.

2. *Steatomata, Atheromata, Melicerides.*

Interne indicantur antivenerea lignoſa, mercurialia, evacuantia. Externe exſectio & folliculi extirpatio.

3. *Ganglia.*

Teneriora diſcutiunt G. reſ. acres, galb. ſagap. ſarcoc. compreſſio c. lamina mercurio vivo illita, frictio, morſicatio c. ſaliva, amuletica, contactus manus mortuæ, filii ſeptimi nocte luna decreſcente peractus.

4. *Clavus pedum.*

Emollientia indicantur ex cera flava, ſebo, terebinthina, viridi æris; item lardo ejusque pellicula, pediluvia &c. Exciſa cute dura imponitur emplaſtrum ex G. elem. pice. In læſione clavi, uti & unguis præpoſtere exciſi, utile eſt ol. tereb.

5. *Verrucæ.*

Septica tuta ſunt, lac eſulæ, ſp. ſulphuris. Frictio c. pomo borsdorfienſi, a. limace, filo ex induſio patientis amuletice proſunt, maxime poſt frictionem corruptioni expoſitis ſubjectis.

b. Tumores exſangues molliores.

1. *Strumæ.*

A. Vaporoſæ diſcutiuntur reſolventibus, empl. diach. c. G. Vigon. c. merc. de galb. Linim. ex ol. cham. laurin. ſapon. camph. lacert. ſcorp. Amuletica ſunt manus mortua. Interne pulv. lacert. eſſ. ſucc. lap. ſpon. Spongia & charta combuſta, ſalia digeſtiva, tinct. alcal. &c. Laxantia ex merc. d. jalap.

B. Duriores requirunt tractationem ſcirrhi.

2. *Herniæ.*

Ventoſa infantum diſcutitur nervino carminativis, adultorum vero, ſi his non

non cedat, aperto ſcroto, flatus eſt emittendus, & adſtringentia ſubjungenda ex fl. balauſt. roſar. muſco, agrim. ſulph. empl. ex ſapone cum ſucco herb. adſtringentium. Intus nux vomica ſpecifice præter generalia carminativa commendatur.

Inguinalis in provectiore ætate ſubligacula requirit, ſubjunctis travmaticis nervinis ex perfoliata, vinca pervinca, conſolida, pſeudoacoro, empl. ſantalino cum mumia, myrrh. ſap. ven. cubitus quietus in dorſo, pedibus elatis, cuſtodiatur, alvus ſuccedat. Interne carminativa conjungantur ex perfoliata, herniaria, ſophia chirurgorum.

Varicoſa miteſcit internis temperantibus, diureticis, tinct. ant. c. ſp. CC. externe repellitur empl. ſaponato.

Sarcocele cedit amuletis, contactui manus mortuæ, ſpecificis, ol. lacertarum, aranearum, bufonum, quibus irritis ſectione extirpatur ligato teſticulo, ut corruptus ſponte abſcedat. Conjunguntur laxantia, diſcutientia, V. S. catagmatica ſc. empl. ad rupturas.

3. *Prolapſus uteri & ani.*

In prolapſu *uteri* indicantur interne ventilatio ſanguinis, reſolutio per oſteocollam, maxillas lucii piſcis, corallia, ſanguinem draconis. Externe nervina in emplaſtris, ſacculis, balneis, ſcilicet ex maſtiche, thure, alumine uſto, quæ lapidi calido inſperguntur, ut patiens ei inſideat. Peſſus ex cera cum filo annexo, item ex conſolida, balauſtiis, plantagine confici & applicari poſſunt. In malo recentiore ſufficiunt diſcutientia, reprimentia, rad. vincet. bardan. cham. S. aniſ. &c.

In *ani* prolapſu indicatur repoſitio & emollitio per ol. lil. a. verbaſ. ſubjuncta roboratione per terram catechu, maſtichem, myrrham. Spaſmi hæmorrhoidales ſi adſint & malum producant, leniantur per clyſteres carminativos oleoſos, ung. de linaria &c.

III. *Tumores carnoſi.*

1. *Caro luxurians.*

Occupatur æquali mundificatione per eſſent. balſami. Præſens vero aufertur alum. uſto, butyr. ant. &c.

2 *Fungi.*

Teneriores abſumuntur cauſticis, ol. philoſ. alum. uſt. croc. metall. talpa uſt. c. ol. tereb. ſpic. Conjunguntur nervina, diſcutientia, tonica, maſtix &c. nec non interna corporis præparatio. Grandiores vero ſectione tollendi.

3. *Sarcoma.*

In principio diſcutientibus adſtringentibus cedit, nec non amuleticis, conta-

ctui

ctui manus mortuæ, bufonis. Sarcomati vero consummato convenit exsectio & interceptio affluxus per corrosiva.

4. *Nævi materni.*

Magnetica structuram erroneam repellunt, scilicet frictio cum lapide tonitruali, ligno fulmine tacto, secundinis & sanguine lochiali e partu primo masculo, pomo borsd.

5. *Polypus narium.*

Minor & recentior repellitur usu adstringentium, ligatura. Præstat aliis artificiis exsectio, scilicet evulsio cum instrumento adæquato, residuum septicis absumitur; hæmorrhagia per sp. vini rectificatum sedatur, & vulnus balsamicis consolidatur.

IV. *Ulcera.*

1. *In genere.*

Cura *interna* præmittenda, & quidem a. mundificatio sanguinis generalis per catarrhalia ex rad. helen. vincetox. ari, pimp. cichor. tarax. chin. sarsap. bard. L. quajac. santal. Sassafr. frax. herb. scord. chæref. succis. soph. Chir. beccab. thlasp. &c. Itemque per absorbentia, colliquantia, digestiva, sulphurata, antim. crud. &c. b. Succedit purgatio per ulcus specifica ex pyrola, sanicola, alchimilla, cent. millef. bell. m. &c. c. Insequitur denique aversio affluxus per purgantia, diuretica, V. S.

Externa medicatio requirit a. inquinationis in interiore superficie absumtionem per septica, sive sint venerea, ex ære usto, viridi æris, ung. ægypt. fusco, sive sint vegetabilia acria ex tabaco, succo plantaginis, thlaspios, G. resinis, sagapeno, sarcocolla, elemi, myrrha, ol. laterino, C. C. tartari fœtido, emplastro inuncto. b. Corruptionis impeditionem & sarcoseos inductionem per balsamica varia, pro diversitate partis selecta, scilicet ex myrrha, succin. ol. tereb. bals. peruv. copaiv. in essentia applicata; it. ol. ovor. decocta travmatica, plantag. consolid. empl. stypt. Cr. c. Callosus ambitus resolvitur per empl. diach. c. G. mercur. lam. plumbi c. mercur. illitam. In callo ruffescente, denen verstorbenen Todten-Brüchen, resolutio per emplastra attractiva, quale est Norimbergense. d. Caro luxurians absumitur septicis lenibus, ol. tart. fœt. rad. aristol. ari &c. e. Cicatricis inductio adjuvatur deligatione sicca, ubi & ol. ovorum simplex & compositum proficit. f. Sensus rosionis ambientium partium lenitur per empl. de sperm. ranarum camphoratum, quod emplastro styptico superimponitur.

2. *In specie.*

Ulcera fistulosa.

Cavitas & fundus ab omni inquinamento probe purgandus est per septica dicta.

dicta. Caries ossis, si quæ subest, auferatur & mundificetur. Affluxus derivetur. Reliqua tractatio cum ulcere convenit.

In lachrymali fistula in specie, sectione in naso per transversum facta, turunda intrudatur ductui lachrymali ex rad. gent. pro fundi dilatatione & expurgatione. Postmodum fungositas absumitur ol. later. & consolidatio absolvitur ess. succini syphone infusa.

In *fistula ani* pariter dilatatio fit per turundam, purgatio per venerea. virid. ær. ung. fuscum. Consolidatio succedit balsamicis. Atomi venerei expurgentur terebint. cocta cum vitello ovi adsumta. Durities vicinarum partium emollitur ung. ex ping. suilla, merc. sulph. cinnabari.

Ulcera sinuosa balsamicis penetrantioribus & largius infundendis tractanda sunt, præmissa tam interna quam externa mundificatione.

II. *Læsio fluidarum partium a solidis læsis*

1. *Mollioribus.*

1) *Vulnera.*

Hæmorrhagia sistitur in læsione 1. *vasorum* α. per interceptionem affluxus ex spleniorum illigatione. β. Per compressionem læsæ partis, vel coagulationem sanguinis usu sp. vini rect. acidorum. γ. Præoccupationem eruptionis recrudescentis ope dictorum tum emplastrorum stypticorum, Norimbergensis, laminæ saturni, vel turundæ compressæ. δ. Arteriæ fissæ dissectionem vel ligationem. 2. *Partium porosarum* hæmorrhagia tractanda est per styptica, adstringentia ex granato, torment. musco, cort. fraxin. equiset. alum. ust. vitriolo anglicano calcinato, sp. vini rect. Consolidatio postmodum mundificatoria peragitur per balsamica ex tereb. myrrh. mastich. aloe, sarcoc. bals. peruv. de copaiv. &c. maxime in spirituosa formula adhibita.

Consectaria vulnerum in medicis jam tractata 1. *Febris inflammatoria* requirit ventilationem sanguinis adhuc abundantis, & exæstuantis temperationem per nitrosa, absorbentia, colliquantia, discussionem & æqualem dispertitionem per alexipharmaca, ut in febrili generali tractatione adhibita. 2. *Cachectica dispositio* præoccupatur sanguinis depauperati restitutione diætetica per gelatinosa, evpepta, leniter aromatisata, analeptica, vinum malvaticum moderate sumtum. 3. *Anniversarii motus*, die Calender am Leib, requirunt ventilationes sanguinis versus tempus annuum revertens, discussionem topicam per camphorata nervina, sp. serpilli, lumbricorum &c.

2) *Synovia.*

Præservant evacuantia rhabarbarina, G. resinæ, absorbentia, sulphurata. V. S. in plethora urgente administratur. Curant vero a. resolventia congestam sta-

stasin, sp. vini camph. croc. epithemata nervina. b. Balsamica infundenda ex succino, myrrh. ol. tereb. bals. peruv. h. major. hyper. in essent. adhibita. c. Vicinam defendentia nervina, empl. de beton. c. G. elem. oppod. de sperm. ran. &c.

3) *Aridura sive Contractura.*

Poscit humectantia cum nervinis in fotu, vel epithemata. ung. de cane v. fotus e cane vivo dissecto, frictio calida lenis, suctio per cucurbitulas corneas, percussio cum urtica recente, attractio motus humorum per vesicantia ex rad. pyretr. canthar. scarab. ol. empyrev. Interne convenit usus alexipharmacorum continuatus sine regimine.

4) *Relaxatio paralytica.*

Fotus nervini indicantur ex rad. cyper. ir. Fl. angel. caryoph. diptam. valer. carlin. helen. cort. odorat. S. carm. h. & fl. coron. lavend. major. cheir. serpill. polii. cret. mari. It. ex succino & ejus oleo, aliisque ol. dest.

II. *Durioribus læsis, sive ossium Læsiones.*

1. *Luxatio.*

Indicatur matura restitutio partis cum roborantibus applicatis, empl. ad rupturam. Stasis & tumor discutitur vino & urina calida, item nervinis ex rad. sig. Sal. Ir. Fl. caryoph. bryon. fl. samb. S. anis. fœnugr. camph. ol. lumbr. popul. In affluxu copioso indicantur laxantia, clysteres, V. S.

2. *Fractura.*

In *artuum* fractura repositio debita fiat mature & stasis discutiatur prout in luxationibus. Interne concurrant diapnoica ex decocto vulnerario chær. hyssop. consol. pyrol. ess. succin. vincet. Item absorbentia ostracea conveniunt ad materiam osseam suppeditandam. Nec non laxantia ex G. res. rhab. clyster. Potus sit sufficiens.

In *cranii fractura* specificum commendatur tonicum ex baccis & G. hederæ. Si simplex saltim *depressio*, raso capiti applicatur fotus calidus nervinus, sp. vini camph. conjunctis internis alexipharmacis temperantibus clysteribus. In tenera ætate usum habent cucurbitulæ siccæ, subjunctis tonicis. empl. ad rupturam, ol. dest. aromaticis. Si *trepanatio* indicetur, præmittitur V. S. vulnus factum mundificetur melle rosato, bals. peruv. ess. succin. Os siccum servetur rad. ari, aristol. rot. Ir. Fl. &c.

Squamæ & *Festucæ* instrumentis sunt auferendæ. Corruptio ossis præoccupanda est ess. succin. Consolidatio partium superstratarum retardanda est turundis. Interne discutientibus affluxus est avertendus. Anniversarii insequentes dolores discutiuntur sp. serpilli. camph.

Caries ossium tollitur abrasione; restituitur os internis terreis, osteocolla, ma-

marinis &c. externe conservatione in sicco cum panno raso, pulv. ir. Fl. aristol. symph. ess. succin. sp. vini rect. &c.

ICHNOGRAPHIAE PRAXEOS MEDICAE PARS SPECIALISSIMA DE CAUTELIS CLINICIS.

Epilogus hic praxeos medicæ cautelarum quarundam tenui fasciculo pariter ichnograφῶς absolvetur, uti tota tractatio hactenus per primas solum lineas pro memoria hodegetica saltim est producta. Solerti vero praxeos cultori indice digito aditus ita præmuniri, monstrari, & aperiri potest, quomodo, neglecta inutili, licet curiosa, observatione (id enim primum prudentiæ officium est, ne nimis magnam curam multamque operam in res obscuras, alienas, easque nec necessarias, nec utiles conferamus) animi in- & attentionem ad τὸ necessarium & utile impendere debeat, itaque experientiam solidam ex experimentis colligere. Hanc viam ingressus inveniet indies discenda & dediscenda, ex juvantibus & nocentibus, ex succedentibus & non succedentibus experimentis in futuram præcautionem desumenda. Opus est attento, sollicito & ad judicandum apto animo, ne in fumo & fuco errabundus oberret indagator & observator, & contra lucem, nucleum deserat ac negligat, quod tristi fato communiter scrupulosis etiam observationibus obtingere solet. Quamobrem per singulas classes morborumque species paucas, certas, & utiles cautelas adferam, & orthographicam collectionem aliis commendabo.

I. *Cautelæ febrium.*

1. *In genere.*

Cum febris sit intensio motus sanguinis progressivi ad secretiones & excretiones instituta: tum hic universalis scopus per omnia genera & species febrium omnes indicationes & indicata utiliter dirigere potest.

Correctio materiæ vitiosæ vix est in naturæ ac artis potestate. Unde nec vanis promissionibus aut expectationibus hæc quæri & scopus excretionis negligi debet.

Licet vero corrigi possit: tamen manere non debet intra viscera materia correcta, sed evacuari.

Artis vero ſeu miniſterii medici eſt, adjuvare hunc ſcopum; naturam in motu lentiore excitando, in nimio vero moderando, erroneo corrigendo.

Idque tum in genere ad quasvis depurationis ſpecies, tum in ſpecie ad ſecretiones ſingulis febribus particulares dirigendo.

Temporis circumſcripsio, quam natura veluti medicus internus tuetur, probe notanda erit, ut & ars intra hanc periodum operetur.

Quorſum valent tum criticæ evacuationes & critica tempora obſervanda; tum etiam typicæ recrudeſcentiæ, exacerbationes, intenſiones motuum.

Prius obſervandum erit tum pro dijudicatione eventus, imo progreſſus morbiferi motus vel ſalutaris vel minus talis, tum etiam pro indicatione opportuna invenienda, quando ſcilicet movendum ſit.

Poſterius indice digito monſtrat, quando ſcopus ſecretorius ſit promovendus, quando excretorius.

Revertens enim motus febrilis intenſio indicat, ſecretorium actum eſſe reductum. Remittens hæc intenſio vero excretorium ipſo actu, maxime diapnoes ſucceſſu, demonſtrat.

Ibi avulſio ſecretoria materiæ vitioſæ a pura adjuvanda eſt inciſione, digeſtione, præcipitatione, colliquatione, ſimilique præparatione peccantis materiæ.

Hic excretio aperta porta & mobili reddita materia propellenda, erectione naturæ analeptica tum generali, tum ſpeciali alexipharmaca, tum ſpecialiſſima pro morbo & ſubjecto individuali applicanda, itemque regimine ad motus promtum ſucceſſum accommodato, & fluxilitate humorum potulenta conſervato.

Nulla vero excretio vi cohibenda, etiam per inferiora, ac loca incongrua, erroneo molimine naturæ ſuſcepta, contingens.

Quamobrem adſtringentia, & omnia alia, terreo anodyno, ſtupefactivo, incraſſativo actu operantia pertinent, & ad quem lapidem lydium ſingula indicata & indicationes febriles dimenſuranda ſunt.

Inprimis huc ſpectat ſuppreſſio febris.

2. *Cautelæ febris peſtilentialis.*

Lenitatem methodi & medicamenti ſuadet lenis progreſſus hujus febris in ipſo avtocratico actu, dum multi tolerabiliter hanc transigant, licet materia ſufficiens adſit, & carbunculi inſenſibiliter prorumpant, in reliquo vero orthoſtadii eſſe videntur.

Moderatus itaque progreſſus moderate etiam expediendus eſt. Moderatiſſimus eſt per diapnoen (non per diaphoreſin, non per ſudationes.) Minus per bubo-

bones, adhuc per carbunculos, iterum minus per petechias, peſſime per excretiones in interioribus, vomitum, diarrhœam, hæmorrhagiam.

Cauta tractatio opus eſt in febre peſtilentiali, quæ ſigna ſua ſpecifica, tumorum maxime, non habet. Acutiſſima enim eſt, & nihilominus ſimile materiale in ſe fovet.

Fermentum peſtis putrefactivum ſubtiliſſimum invertere, præcavere vix poterit humana poteſtas. Laudant quidem hoc ſcopo camphoram, oſſa hominis mortui, ſtercus humanum, pulverem viperarum, chacarillam &c. ſed fallacia ſunt experimenta. Excretio v. loco correctionis quærenda.

Præſtat hanc moderatiſſima diapnoe, mature inſtituta, & diu continuata per horas 12. 24. qua Sydenhamius ſudorem Anglicum ſolvebat, expedire.

Medicamenta temperatiſſima conjungenda cum hoc regimine, quæ ſcilicet non tam motum orgaſtica caliditate impellant, quam ſolum naturam anxiam & trepidantem contra imminentem putredinem anodyno analeptico quaſi effectu ſolentur & erigant: ſcilicet alexipharmaca, quæ etiam ſeri acris ſecretionem adjuvant.

V. S. hunc ſcopum non facilitat. Parca enim motum ſecretorium ad actum & molimen hæmorrhagicum quaſi transfert, ut criſin erroneam ad aphthas lethales, congeſtiones ad caput, phrenetica inflammatoria ſubeat. Larga vero naturam mature debilitat & ſecretorium motum ſupprimit. Unde Sydenhamius hanc atoniam a venæ ſectione ſuo climati conſuetam probe notat cardiacis excitandam. Si v. adhibita, illico diapnoe ſubjungenda & continuanda, ut molimen hæmorrhagicum extergatur.

Alexipharmaca in majore doſi turgeſcentiam inducunt & ſecretionem impediunt: In minore vero melius excitant ſine alteratione materiali ad corruptelæ emotionem.

Diaphoretica fixa, abſorbentia, colliquantia, temperantia, febrilibus conſectariis occurrunt, ad ſerum motu aucto ſalſius redditum præcipitandum & in deliquida forma per diureſin excernendum; Maxime vero materiam ſalino ſulphuream putrefactivam colliquant, quod oſtracea præſtant magis, quam abſorbentia animalia, ſiccam adſtrictoriam qualitatem ex acore animali producentia.

Nitrum pariter impedit putrefactionem, ſubſtantiam ſulphuream temperat, ardorem mitigat, urinam promovet, materiam inteſtinorum acrem, inflammatoriam, dyſentericam incraſſat.

Bubonum pluralitas auget periculum. Retrocedentem ferro calido revocare jubent.

Acida in ſpongioſis utilia. Præſervative alii ea magis ſuadent, quam curative. Præſtat vero acidum citri ſaccharo dulcificatum.

 Ainu-

Amuletica sunt bufones. Ad bubonem vero immediate admoti facile repellunt. Aptior applicatio est in vertice ad congestiones phrenetico-hæmorrhagicas occupandas.

3. *Cautelæ febris petechialis.*

Præter dictas febris pestilentialis, quæ cum hac febre communes sunt, in primis lenitas progressus in ordine therapevtico consideranda, ut tanto diligentius turbæ heroicæ V. S. purgationum, vomitionum, sudationum vitentur.

Notanda etiam est ejus clandestina invasio & immixtio sub schemate alterius benignioris febris simplicis catarrhalis, pleuriticæ, biliosæ, dysentericæ &c.

Delirium & somnus in robustis tanti periculi non est. Unde nec speciali medicatione oppugnanda. Vigilantia vero naturæ non est sopienda.

Diapnoe certis temporibus contingit. Inepte v. & periculose quovis tempore sollicitatur.

Ingressus paroxysmi poscit colliquantia, præcipitantia, temperantia, quæ secretionem promovent. Exitus vero alexipharmaca, quæ naturam ad excretionem stimulant.

Symptomata nihil indicant, maxime talia vitanda, quæ motum febrilem turbare possent.

Vitanda anodyna, quia sensibilitatem naturæ obtundunt.

Nutritio noxia esculenta & potulenta. Nam putredo est avertenda, non augenda aut fovenda cibis. Unde ipsa natura abhorret, maxime cibos animales.

Sitis utilis est, & sufficienter temperetur pro motus secretorii libertate.

Soporifera dejiciunt vires, motus spasticos generant, excretiones supprimunt.

Vomitus motui febrili contrarius est, dejicit vires, reprimit contagium ad interiora, in hypercatharsin facile transit.

Præstat vero, per digestiva absorbentia cruditates primæ digestionis corrigere, si cardialgica anxietas tales indicet adesse.

Pariter sentiendum de purgatione. Revocat malignitatem ad interiora; unde Sydenhamius clysteres etiam recusat.

In initio vero & fine, si quid agendum sit, præstat rhabarbarum vel clyster. Aloe turgefacit. Ialappa fundendo humores revocat miasma ad interiora, quod & alia purgantia perpetrant.

Alvus libera tamen servanda est, quod fit usu nitri.

Congestiones ad caput solvuntur V. S. sub lingua, scarificatione narium, bufone.

Saccharata incrassant materiam sulphuream tenuem & fermentatione vegetabili putrefactionem animalem invertunt.

Nec

Nec vinum reformidandum. Excitat naturam, maxime in adsuetis.

Acida mineralia, maxime salis communis, si tussis concurrat, vitanda.

Regimen halituosum utile est: sudoriferum nocet.

Si cura per venæ sectionem vel sudationem fit inchoata, tum sudore est absolvenda.

Apostasis erysipelacea diapnoico regimine ac medicamine est discutienda; non vero ad suppurationem promovenda.

4. *Cautelæ variolarum & morbillorum.*

Cum natura interni toni constrictione materiam purulentam ad peripheriam deducat, quod alvi adstrictio denotat: tum motus invertendus non est præmatura alvi solutione, quæ ad 7. 9. 11. diem adstricta non nocet.

Recentior etiam methodus per iteratas vomitiones cum laxatione conjuncta securitatem certam nondum est nacta, ut imitari eam possimus. Præstat v. naturæ viam periphericam conservare, quam centralem vi eligere.

Stata tempora ebullitionis ad 3. 4tum diem; eruptionis ab his ad 7mum diem; suppurationis ad 11. diem: & desiccationis ad 14. observanda sunt, ne hi ordines medicatione externa turbentur.

Regimen temperatissimi sit caloris. Aestuosum præcipitat excretionem facile iterum retrocedentem. Frigidum supprimit & reprimit progressum lenem, liberum & successivum.

Abstinendum a promotione diaphoretica, si per se jam bene succedant. Sin minus promte progrediantur, alexipharmaca refracta & iterata sufficiunt.

Opiata excretiones impediunt & crisin lethalem cudunt. Cautio opus est etiam in urgente symptomate.

In tranquillo successu sufficiunt aquæ diapnoicæ, samb. card. b. plantag. &c. maxime in teneriore ætate & subjecto.

Aqua fumariæ celebris quidem, sed exanthemata acuta turbat. In chronicis utilior est.

Pro præservatione laxantia, merc. d. rhab. usui sunt, pro inquinamentis biliosis & cruditatibus primarum viarum mature abstergendis, quæ variolas augent & retardant in progressu.

Retrocedentes, depressæ, diarrhœales corriguntur nitro, alexipharmacis.

Colli præservatio mature quærenda per camphoram appensam, gargarisationem restringentem.

Camphora pariter oculos tuetur ab irruptione.

Pro foveis avertendis nulla præcautio secura. Instrumentis præmature apertæ ulcerationes acres relinquunt. Desiccationes spontaneæ, & quovis artificio promotæ, expectandæ, ut sponte decidant.

Mor-

Morbilli variolis per omnes gradus benigniores. Unde nec diarrhoea tanti periculi est. Laxantia tamen & diuretica lenissima vitanda.

Succedentes aurium, oculorum & pectoris affectus discutit ess. pimpin. alexiph. Extus bals. vuln. ung. serp. Praeservat potus calidus aqueus.

Pueri lenius decurrunt hos morbos: Unde a contagio non sunt praeservandi.

5. *Cautelæ febris biliosæ, ejus specierum, purpuræ, ardentis, inflammationis ventriculi. &c.*

Alvum in hac febre succedere bonum, cum a bilis per iram inducta commotione utplurimum oriatur. Cautio tamen in sollicitatione hac tenenda, ne materia biliosa purpuram jam generans revocetur. Sin minus talis purpura sit genita, ira purgetur mature clystere rhabarbarino, vomitorio.

Absorbentia nitrosa iterata acrimoniam bilis secure corrigent. Excretionem alexipharmaca lenia roborant.

Potus spirituosus, aquæ fragrantes, purpuram in puerperis facile producunt: Unde endemium malum ex hoc abusu dimanavit.

Refrigeratio vitanda, ne materia retrocedens dejectiones acres progeneret.

Potus subtepidus sit & sufficiens. Parcior, si impetus vomendi cessavit, ne hic in cholera revocetur.

Ira, spirituosa, dulcia, aromatica vitanda sunt in cholericis in & extra impetum ac dispositionem ad ardentes.

Biliosa saburra initio tutius evacuatur, in statu præstat correctio.

Emesis lenis in initio locum habet in ira suppressa vel admissa post cœnam.

Acida mineralia, uti vegetabilia, in sanguineis locum habent.

Sudores intempestivi bilem e primis viis in viscera impellunt. Sufficit udor.

Suppressio periodi hemitritæi in biliosis tandem absolvitur corallatis, gemmatis, anodynis. Rarius ad chinata sit progressus.

In specie in *ardente* diarrhoea initialis naturalis & artificialis rhabarbarina prodest.

Ceterum cum aliis cholericis cura convenit, ad bilis temperationem, inflammationis discussionem promovendam.

Bilem pariter corrigunt ostracea c. nitro data.

Crystallus montana aciditatem bilis specifice subigit.

Diluentia ptisana rosata sufficienter & temperate simul adhibeantur.

A fri-

A frigore caveatur, cum sæpe a potu frigido singultuosa anxietas subveniat.

A sudoribus abstinendum, ne materia biliosa in artus depellatur. Udor in declinatione sufficit.

Vomitus initialis in borboryzante motu leniter expediatur. Alias & in progressu morbi abstinendum.

Eccrisis icterica circa dies criticos non impedienda. Solvitur laxantibus conjunctis.

Transitus in hecticam colliquantibus & discutientibus solvitur.

Semina frigida pro temperatione cavsi vitanda, ob viscositatem lentam eorum spasmos anxios augentem.

Non calidis sunt tractandi. Vigor criseos deficit, nisi robusta sint subjecta.

Syncopalis, biliosæ symptoma, ab iracundia, venere exorta, solvenda est alvi solutione & temperatione nitrosa: Vitando calida, cum pariter udor alexipharmacus sufficiat. Calidi acidis citratis potulentis tractentur.

Ita in *Leipyria* eadem biliosa constitutio est. Eandem itaque methodum deposcit. Proinde impetus fugiendus. Temperata discussio sufficit. Si vero anxietates crescant: transit inflammatio in gangrænam prognosi obsignandam.

Typhodes cum purulentis dejectionibus gravem hepatis inflammationem continet ac indicat. Nec aliam methodum aut prognosin reportat.

Elodes phlegmone visceris cum perpetua sudatione & summa dejectione poscit solum cautelam, ne illa, scilicet sudatio, medicamentis augeatur.

6. *Cautelæ febris lentæ.*

Occupatio lentæ optima fit intermittentium & acutarum legitima tractatione & secretionum promotione.

Ita ephemeræ plethoricorum non sunt calidioribus in talem continuationem febrilem præcipitandæ.

Lentæ ne in continuam transeant, purgationes & sudationes sunt vitandæ. Viscera inde inflammantur.

Continuæ etiam non sunt ultimo opiatis infringendæ. Unde secretio suppressa lentam accelerat.

Pariter in compositis idem periculum & cautela notanda.

Intermittentes pariter neque per adstringentia, neque per diapnoes impeditionem sunt retardandæ, ni lentam advocare velimus.

Transitus lentæ in hecticam cavendus per adstringentium aut calidorum usum facile eveniens.

P Re-

Reſpiciendum in genere eſt ad ſecretionem & reſolutoriam diſcuſſionem ſtaſium circa hepar per alexipharmaca ſine regimine iterato data, & ſalina colliquantia.

Lenta ab intermittentibus cum ſaburra ventriculi concomitante prodiens poſcit laxantia lenia, amara, gummatoſa.

Victus contabeſcentiæ occurrit, ſed non ſit plenus, Evpeptus vero. Vinum parcum generoſum ſaccharatum non nocet.

Sudores non ſunt ſupprimendi. Debilitas enim augetur inde eo magis.

A refrigerationibus, uti & ſalibus urinoſis adhibitis, tumores œdematoſi ſubnaſcuntur.

Sudores in declinatione moderantur per corallata, gemmata c. nitro MP. de cyn. mixta.

Quo tempore etiam appetitus demum per eſſ. vitrioli amaram revocandus eſt.

In lenta hyſtericarum cum menſium vitiis judicioſa, ſc. adæquato tempore remiſſionis adminiſtrata V. S. levamen adfert.

Diſcuſſio alexipharmaca & ſalina per 8. 14. dies continuari debet ſine regimine.

7. *Cautelæ hecticæ.*

Diſpoſitio ad ſtaſes ſcirrhoſo-corruptivas vitanda, vitando refrigerationem repentinam poſt incaleſcentiam tum naturalem, tum febrilem.

In acutis v. talis refrigeratoria & adſtrictoria ſuppreſſio hecticas oppilationes viſcerum facile generat. Quod in accedente cauſa tali avertenda probe notandum.

Maxime vero hæc nota etiam prodeſt in intermittentium, quartanæ cumprimis, ſuppreſſione.

In hæmorrhagiis adſtringentia refrigerantia vitanda ſunt, aut in caſu neceſſitatis, caute tamen adhibenda, ni hecticam generare placeat.

Cura hecticæ difficilis eſt ob corruptivum viſceris ſtatum. Lentæ cura non eſt confundenda cum hecticæ medela. In junioribus citius febris depaſcit. In adultioribus longius protrahitur & exacerbationes facile & longius remittunt.

Si propter exulcerationem adhibeantur travmatica ſubadſtringentia, indies pejus habent.

Exacerbationes optime occupat V. S. æquinoctialis.

In exacerbationibus vero ipſis cura lentæ obſervanda, maxime per colliquantia diuretica.

Temperatio per emulſiva amygdalata, ſaccharata, peragitur.

Alexi-

Alexipharmaca ſint temperatiſſima ex ſcord. urtic. chæref. cent. card. r. pimpin. &c.

Ad noctem abſorbens corallatum utile eſt.

Æqualis diſpertitio humorum, non vero diaphoretica commotio, hic indicatur. Regimen itaque commodum applicandum.

Alvus non eſt irritanda, ne humores commoveantur. Lenitio ſufficit per mannam, rhabarb. merc. d. nitrum, clyſteres. Item abſtergentia gummatoſa ammon. ſagapen. &c. pariter huic ſcopo inſerviunt.

Potus ſufficiens quidem ſit, ſed parvis hauſtibus. Lacticinia non nocent. Gelatinoſa & juſcula præſtant. Tractandi ut vulnerati; Unde etiam cibi molles ex vitulina, gallinacea carne conveniunt, nec non pulmenta & alia lac generantia alimenta.

Terræ bolares excretiones per qualitatem adſtrictoriam ſupprimunt, & anxietates augent.

Potus vini nocet: Uſus vero medicus prodeſt, maxime ſaccharati & etiam exotici, præſertim ſub declinatione paroxyſmi.

Cavendum a refrigeratione. Balnea tepida alii commendant ad congeſtiones ab intro revocandas.

A medicatione continua abſtinendum, maxime ſi euphoria revertatur. Ubi ſalia urinoſa tonum & mucoſitatis abſterſionem promovent.

Interpolanda ſunt laxantia lenia ex G. reſinis, ammoniaco, pauca myrrha, fl. ſulph. G. junip. balſ. peruv. tereb. extr. amar. ſcord. ſanic. cent. &c.

Antihectica varia celebrata jovialia, ſaturnina adſtringunt & malum exacerbant.

Equitatio Sydenhamiana, uti navigatio veterum, in hectica abdominis conducit.

Sub exacerbatione æſtum temperat citrus, clyſſ. antim. Poſt eam ſalia volatilia dentur.

In ſudoribus & diarrhœa cruda adſtringentia, & iterata anodyna ſecura non ſunt. Præſtant gemmata c. MP. de cyn. Illa inprimis vitanda ſub exacerbatione febrili.

8. *Cautelæ Continentis.*

Præſervant in ſanguineis temperies & alia ſanguinem non turgefacientia, prout his contraria inducunt, ſc. motus corporis & animi vehemens, abuſus vini, æſtus ſolaris, ſuppreſſio repentina ſudoris, hypocauſta calida, vigiliæ, capitis aperti calefactio.

P 2 Quieti

Quieti & regimini hic studendum, ne excretio supprimatur & malum protrahat, aut plane in lentam vel acutam, maxime sub mala viscerum & humorum dispositione deducat.

In tractatione v. motus intempestive non sunt suscitandi, nec etiam impediendi. Febris enim lenis est. Per calida in acutam, per frigida in lentam vertitur.

Dilutio & æqualis dispertitio humorum indicatur. Unde aquæ diapnoicæ, absorbentia, nitrosa parca sufficiunt. Alexipharmaca augent æstum.

Acida in sanguineis æstum in julapiis data temperant & optime conducunt, maxime in malo a vini abusu.

Repetendo inculcandum, quod excretiones non sint stimulandæ, sed expectandæ quiete ac regimine. Calor nocet, maxime in materia copiosa.

9. *Cautelæ febris catarrhalis.*

Quo magis typum servat, eo tolerabilius terminatur; sin minus, ad stasin ulcerosam tendit sub augmento tussis.

Resolutio fit muci per alexipharmaca succinata, myrrha salina incidentia vel conjunctim vel solitarie pro subjectorum diversitate data.

Absorbentia terrea adstringunt & nocent.

Pariter salia urinosa & oedemata relinquunt.

Alexipharmaca & incidentia salina pro vergentia paroxysmi, uti in aliis febribus, usurpanda. Priora vero magis repetenda.

Tussim siccam & mucum tenacem incrassant in volubilem pulpam dulcia, glycyrrhiza, ficus &c. ol. amygd. versus paroxysmum danda.

Alvus libera servetur diæta liquida ex pomis, prunis, clystere, manna, pil. absterf. sine aloe versus paroxysmum operantibus.

Lente progrediendum in omnibus, nil movendo, nil supprimendo.

Senescente impetu parcendum alexipharmacis ne febris revocetur. Sufficiunt diaphoretica fixa cum abstersione parca. Laxatio tum usui erit. Corallata, usus modicus vini scenam claudunt.

Diversitas temperamentorum medicamenta & methodum dirigunt. In calidis salina temperata: in frigidis alexipharmaca calida indicantur.

Sudor nec supprimendus, nec excitandus, maxime in paroxysmo. Materia enim tenax est & resolutionem poscit. Succedens vero sola quiete & regimine expectandus.

10. *Cautelæ febris Inflammatoriæ.*

In omnibus speciebus hujus febris nullum consilium salutare est, quam discussio. Suppurationem vel gangræna, vel ulcus phthisicum insequitur.

Discus-

Discussio fit per resolventia terreo-salina, colliquantia, diuretica, absorbentia acidis vegetabilibus saturata.

Suppurationem consolidant vulneraria, sanicola, pyrola, alchimilla, millefolium, cent. &c. vitando adstringentia.

Discussioni regimen diaphoreticum continuum est conjungendum. Calida vero medicamenta & regimina discussionem præcipitant. Unde sudor moderandus, potus sufficiens dandus. Nitrum initio magis, quam in statu proficit: emulsiva incrassantia conveniunt, aquæ diapnoicæ pariter proficuæ, acida in spongiosis non reformidanda, maxime vegetabilia, mineralia tussim augent, maxime salis communis, abesse debet frigus ut perpetuus udor conservetur.

V. S. in primo principio & plethora urgente locum habet, subjuncta continua diapnoe.

Calida tractatio teneros in hecticam præcipitat vel vires crisi præripit.

In epidemica constitutione sese adsociante placida tractatio tanto magis custodienda. Alexipharmaca ibi non negligenda. V. S. vitanda.

Alvi irritatio naturam ab abstersione staseos avocat, φλόγωσις & spasmos inducit, humores fundit. Præstat initio rhabarbarum vel nitrum.

Anodyna nocent. Urgentem tussim demulcent papaveracea, discutiunt alexipharmaca.

a. *Cautelæ inflammationis pectoralis in specie.*

V. S. adeo necessaria non est. Parca enim molimina dicussoria turbat. Largam vero nostra climata non perferunt.

Alexipharmaca exeunte paroxysmo debent adhiberi pro discussione diapnoica adjuvanda. In & versus paroxysmum adhibita æstum augent & actum resolutorium perturbant. Magis tum colliquantia, salina, nitrosa, absorbentia, digestiva resolutionem adjuvant.

Pro æstu potus quidem sufficiens convenit, sed non sit frigidus. Emulsiones cum aquis diapnoicis initio magis quadrant. Versus quartum diem acida vegetabilia prosunt. Mineralia vero tussim augent, maxime salis communis, nitrosum diuresin.

Extus pinguia nocent, poros vero aperientia, G. resinosa, camphorata prosunt.

Occlusa alvus nocet. Non vero irritanda, sed solvenda clystere vel nitro.

Licet sudore critico exierit morbus, tamen alexipharmaca continuanda. Anno vertente eadem, sed sine regimine, repetenda.

P 3 Licet

Licet pleuritis & peripnevmonia ſæpe confundantur & commiſceantur; quod ſputum cruentum peripnevmoniæ competens diſcernit; tamen cura non differt, niſi quod pleuritis magis topicis ſublevetur.

Niſi diſcuſſio ſuccedat, res eſt anceps, cum ſuppuratio facile in ulcus phthiſicum vel gangrænam lethalem tranſeat.

Succedente vero tali ſuppuratione abſtinendum eſt a præmaturo travmaticorum uſu. Adſtringunt & puris excretionem impediendo ulcus hecticum generant. In media tamen ætate facilius hoc conſolidatur, quam in juniore.

Abſorbentia exiguæ efficaciæ ſunt. Error enim eſt, glutinoſum ſanguinem eſſe ab aciditate.

Largus ſudor quidem moderandus, ſed blandum regimen diapnoicum conſervandum. Impetus enim ante ſeptimum diem finem non impetrat, ſed facile, maxime in tenerioribus, actum cum periculo præcipitat.

Anodyna pro tuſſi ſopienda non ſunt ſuadenda. Suffocant, excernenda retardant. Sufficiunt papaveracea, imo melius alexipharmaca.

In pleuritide ſpuria eadem tractatio locum habet. Ita enim præcavetur, ne motus ſpasticus, maxime in tenerioribus, ad interiora regurgitet.

b. *Cautelæ inflammationis hepaticæ.*

Cum hæc febris ab hæmorrhoidibus ſuppreſſis in vinoſis ortum ducens, item a ſcabie retropulſa, in hecticam inclinet, aut tenerum viſcus mature corrumpat, indeque mali ominis, maxime in annoſis & melancholicis evadat, ſollicite eſt tractanda.

Calida in principio æſtum & anxietatem augent. Sudorifera fixa, abſorbentia, nitroſa magis conveniunt.

Alvus ſicca clyſtere ſolum ſolvenda.

Alexipharmaca parce & mane ſolum conveniunt, lenique cum regimine.

In principio V. S. in pede proficit, & quidem magis quam in aliis inflammatoriis febribus.

In juniore ætate declinante morbo omittuntur nitroſa, & ſolum abſorbentia & alexipharmaca dantur.

Quando vero in principio & ſtatu dolor & lancinatio in latere augetur, conveniunt ſolum nitroſa, ſalina, incidentia cum cinnabarinis.

Acidula julapia mane magis conveniunt, emulſiones veſperi. In ſpongioſis acida, in gracilioribus nitroſa æſtum medentur.

c. *Cau-*

c. *Cautelæ inflammationis ventriculi.*

Quia hæc inflammatio late diffuſa eſt, & brevi primo ſeptennario terminatur, nec typum ſervet, tum magis quam aliæ profundiores eſt tractanda.

Terrea acria nullius uſus ſunt, magis vero ſalina colliquantia, interpoſitis potiunculis diapnoicis, analepticis; ad veſperam danda. Mane vero alexipharmaca, cum ſpecifico eſſentia millefolii danda, conjunctis emulſivis, ſi natura ferre poſſit.

Album græcum ſpecificum eſt, cum aqua coquitur & percolatum adhibetur.

Alvus ſuccedat, non vero irritetur, nitroſa ſufficiunt.

Externa camphorata ſatis penetrant.

Potus ſufficiens non eſt denegandus. Non tamen ſit frigidus, nec fœculentus. Facile enim ſyncoptica pathemata ſuccedunt. Parce & temperate pro una vice utendum potu.

11. *Cautelæ febris compoſitæ.*

In paroxyſmo vago anticipante brevior, acutior & periculoſior eſt periodus, quam in poſtponente: Unde pro acuta eſt tractanda, nec adſtringentibus oppugnanda hæc febris.

Hujus generis ſæpe quotidiana & tertiana evadit. Quartana vero in lentam inclinat. In utroque caſu dicta circumſpectio neceſſaria eſt. Oppreſſio enim facile icterum etiam & hydropem acceſſit.

Ne in intermittentes puras tranſeant ejusmodi febres; poſt curam a refrigeratione proſpiciendum; itemque a diætæ vitiis, ne recidivæ revertantur.

Methodus eadem eſt, quæ in febribus in genere. In & verſus paroxyſmum digeſtiva; poſt eum alexipharmaca adhibentur. Sc. digeſtiva c. abſorbentibus ante paroxyſmum, in paroxyſmo purum ſalinum, eo vero exeunte alexipharmacum danda.

Seneſcente impetu evacuans cum amaris G. reſinis locum habet. Ita vero dandum, ut verſus & in paroxyſmo operetur.

Calida in acutam permutant compoſitam:

Adſtringentia vero & chinata in hecticam cum preſſione hypochondriorum.

Suppreſſa talis febris revocatur per laxantia, deobſtruentia, pil. balſam. Poſtea legitima methodo tractanda.

Tertiana notha compoſita, a ſcabie retropulſa nata, non ut febris ſimpliciter, ſed ut ſcabies tractatur per merc. d. Abſorbentia, nitroſa, ſulphurata, interponuntur & ſubjunguntur.

12. *Cau-*

12. *Cautelæ febrium intermittentium.*

A. Quotidianæ ac Tertianæ.

Cautelæ præservatoriæ sunt vitandi errores circa victum, voracitatem, visciditatem, refrigerationem post dapes, oleracea, farinacea, pisces, caseosa, leguminosa, mucida ex animalibus, ova dura, nauseam, vomitum suppressum &c.

Vomitus & sudores mature succedentes non sunt impediendi. Sunt enim crises.

Sudorifera immatura nocent, antequam primæ viæ sunt depuratæ.

Perversæ tales medicationes, maxime adstrictoriæ, viscerum obstructiones post se trahunt.

Præparatio materiæ præcedat ejus excretioni, perpetranda digestivis temperatis & calidis pro diversitate temperamentorum.

Discussio sub & post æstum succedit regimine, potu diluto temperante.

Digestiva emesin adjuvant sine stimulo medicamentoso alio. Hic vero si necessarius est in languidis subjectis, adhibendus est in die intercalari, hora paroxysmi ordinaria. In minus plethoricis etiam versus paroxysmum datur.

In longiore decursu febris, bene alias sese habente ægro, desuefactio febris tuta est,

In chronico vero ejusmodi decursu, ubi appetitus prostratus manet, gravitas ventriculi persistit, digestivis, balsamicis insistendum & die intercalari laxans cum amaris gummi resinis adhibendum.

Sublata itaque materia, motus sistitur anodynis blandis, pil. Wildeg. vel subadstringentibus, chin. chin. cr. martis.

Roboratio stomachi aromatica ultimo opus est.

In tertiana vaga anticipante acuta est occupanda per alexipharmaca. Postponens vero autumnalis annosiorum a quartana est munienda.

B. *Quartanæ.*

Abstinendum hic summopere a mala tractatione, maxime adstrictoria, ne in hecticam, icterum nigrum, ascitem, œdemata &c. transeat.

Sudor non est urgendus, ne lentam advocemus.

Lente & successive succurrendum. Abstersio & apertio viscerum lenis omnibus excretionibus, ab indole hujus febris alienis, præferenda.

Ordo medicationis custodiendus. In paroxysmo digestiva; Intercalaribus diebus laxantia c. G. res. amaris, diem post paroxysmum ess. stomach. amara;

Alvus non est irritanda, aperta servanda cibis emollientibus.

Sub

Sub declinatione martialia magis, quam initio, locum habent.

Tartarus tartarisatus hic optime laxat & digerit.

Continuatio constans hic indicatur.

Si minuatur febris & reliqua euphoria redeat, sistitur tum secure cr. mart. antimoniali aliquot horis ante paroxysmum dando.

Emanente febre si symptomata inappetentiæ, somnolentiæ remaneant, facile recurrit febris: Unde aperientibus, laxantibus, martialibus occurrendum.

II. *Cautelæ hæmorrhagiarum.*

a. *In genere.*

Ad eas occupandas, imo extirpandas, vitia quantitatis & motus in sanguine sunt respicienda. Unde voracitas & motus voluntarii neglectus absint.

Frustrata hac diætetica prophylaxi, interna molimina & exitus hæmorrhagici non debent supprimi, nisi causa materiali impulsiva, scilicet abundantia, sit sublata. Licet enim exitus præcludatur, nihilominus congestiones manent in stases transeuntes.

Optimum consilium sunt vel vicariæ evacuationes, vel diætæ correctio, vel motus consumtivi.

In puerili ætate ventilationes sanguinis consultæ non sunt, ne natura a structuræ negotio avocetur.

Non solum in præsens, sed in futurum therapiæ scopus hic dirigi debet, ne pro hæmorrhagia suppressa stases periculosiores subnascantur.

Venæ sectio circa æquinoctia instituta molimina interna præoccupat. Non vero in die æquinoctii convenit. Circa solstitia non prodest, nisi quantitas excedat, in quo statu emissio largior conducit. Instituenda vero scopo derivandi in loco opposito. Non sit emissionis parcior quantitas, ne molimina interna magis irritentur. Impetus e majore apertura revellit pariter naturæ impetum.

Si paroxysmus a nimio impetu iræ, spirituosorum, balnei, motus corporis &c. sit suscitatus: tum præmatura sopitio facile anxietates syncopticas suscitat.

Vitanda tanto magis ejusmodi suppressio, si motus rhevmatici & stases sint conjunctæ, aut actualis arthritis complicata.

In interna itaque hæmorrhagia utilissima methodus est, orgasmum sedare, congestionem aliorsum vocare.

Prior scopus obtinetur per infrigidantia, nitrosa, acida, antispasmodica, cinnabarina; Anodyna tonica tum tuto succedunt.

Opium sanguinis, uti sudorum excretiones non sistit. Si largius usurpetur, facile febrem hecticam adducit cum saliva glutinosa, siti, somno stupido.

Hyosciamus præstat in semine & composito, Massa Pilularum de cyn. Ab-

 usus

uſus tamen convulſivos motus excitat.

Inter tonica commendanda ſunt gemmata, hyacinthus, jaſpis.

Amuletica, bufo, perſicaria, &c. ſeneſcente paroxyſmo ſunt adhibenda.

Avocatio impetus etiam obtinetur per ligaturas in partibus diſſitis & oppoſitis, cucurbitulas ſiccas cum multa flamma &c.

Anodyna quævis in debilioribus caute ſunt adhibenda. Facile enim debilitates augent, ad tumores diſponunt, maxime in hæmorrhagia inferiorum.

Similes effectus exerunt adſtringentia, maxime crudiora & largius in debilioribus adhibita, uti ſupra monitum.

Analepſis emulſiva & gelatinoſa non eſt negligenda, ne hectica vel tumores ſuccedant.

Regimen temperatum conducit.

Viſus & auditus ob majorem ſenſibilitatem naturæ moderatius exerceantur. Quod & de ſenſibus internis, omnique animi motu valet.

Salia urinoſa, tinctura alcalina temperata, in hæmorrhagiis languidis utilia ſunt tonica.

Externa refrigerantia pariter utilia ſunt. Unde in hæmorrhagia uteri pediluvia talia usque ad femora ſæpe adhibentur.

In omnibus hæmorrhagiis alvus aperta ſervanda eſt.

Dilutio ſufficiens conducit, maxime præſervativa ſub motibus orgaſticis.

b. *Cautelæ hæmorrhagiarum ſpecialiores.*

1. *Hæmorrhagiæ narium.*

In puerili & adoleſcente ætate, ſi non valde frequens ſit, nec impetuoſa; contra vero in ſtatu plethorico aliquam alleviationem adferat: tum non eſt repente ſupprimenda.

Frequens vero, impetuoſa, hecticam minans, temperanda eſt.

Conſumtio laborioſa & occupatio diætæ parcæ præſtat.

Hoc conſilium ſi exequi nequeas: ad ventilationes maturas eſt aſſuefacienda natura, maxime ſi ſubjectum ad juventutem jam pervenerit.

Attendendum vero magis eſt ad emanſionem aſſuefactæ hæmorrhagiæ narium. Certius enim regurgitationes ſanguinis ad pectus vel hæmorrhoides ſubſequuntur, cum concomitantibus paſſionibus ſtagnatoriis.

Sine ſublatione cauſæ materialis impetus per adſtrictionem non eſt ſupprimendus. Utplurimum etiam anceps aut noxius eſt eventus.

Non habet adſtrictio locum, niſi in effuſione enormi. In magna doſi adſtringentia data ſupprimunt fluxum, ſed mox cum majore impetu reverſurum. In parva data augent fluxum.

Præſervatio diſſuadet otium, motus nimios, ſpirituoſa, aerem calidum.

In paroxyſmo nitroſa cum adſtringentibus corallatis, hæmatite, anodynis adhibentur.

Vitandus ſitus capitis incurvatus.

Adſtringentia intus & extus deferveſcente impetu ſunt demum adhibenda. Frigida in paroxyſmo uſui ſunt.

Specifice commendatur ſuccus ſtercoris ſuilli, aſinini: rad. pſeudoac. ſuccus millefol. bufo, perſic. pro amuletis, pariter ſub fine deferveſcente paroxyſmo adhibendis.

Aſſuefactæ hæmorrhagiæ emanſio congeſtiones ad caput invitat, quibus diæta mobili, ſomni detractione, in adultis venæ ſectione eſt occurrendum.

2. *Hæmoptyſeos.*

In ſputo ſanguinis ſpontaneo adultiorum, ſine tuſſi multa eveniente, & ceſſanti hæmorrhagiæ narium inſequente, aut mutato vitæ generi in ſegnius ſuccedente, omen phthiſicum formandum.

Inter omnes hæmorrhagias hæc exundantia ſollicite & mature curanda eſt.

Adſtrictio repentina vel recidivam vel phthiſin ſuſcitat.

Præſervatio vel præoccupatio tutior nulla eſt, quam venæ ſectionis aſſuefactio cum motu corporis ſubjuncto.

Medicatio pharmaceutica ea tuta eſt, quæ bilioſam acrimoniam temperat, & hanc leniter per alvum urinamque educit.

Iactura ſanguinis mature reſarcienda eſt emulſivis & gelatinoſis.

Ob cachectica mala lenia carminativa, carvum, nigella &c. conjungenda ſunt.

Diſcutientia pectoralia ſubjungenda ex virga aurea, ſcordio, chærefolio &c.

Adſtringentia cum anodynis mixta in caſu ſummæ neceſſitatis adhibentur.

Amuletica hic uſum habent & effectum; ſc. pulv. ſympath. bufo exſiccatus.

In ſtatu hæreditario extra ventilationem nil certi hic ſperandum.

Externæ cauſæ, halitus acres &c. raro hæmoptyſin provocant. Metallicolæ enim magis aſthmate ſicco corripiuntur.

Inter refrigerantia acida mineralia ex eſſe debent, ob tuſſim, facile inde ſuſcitandam, & exacerbandam.

Pulveribus nitroſo ſalinis ſubjungenda eſt diſcuſſio per eſſentiam alexipharmacam, ſuccinatam.

Opiata tuſſim raro ſopiunt, debilitatem vero augent.

Specifica putantur urtica, ol. lini, L. fraxini.

Poſt paroxyſmum reſtitans ſanguinis grumus reſolvendus & diſcutiendus eſt mellitis, alexipharmacis, maxime pimpinella, G. reſinoſis, thure, maſtiche.

In suspicione exulcerationis nitrosa rarius adhibenda. Digestiva vitriolica sufficiunt. Sal digestivum Sylvii, ut sal commune culinare, corruptionem animalem pariter auget.

Alvus aperta servanda clystere, rhabarbaro. Aloe orgasmum excitat, uti alia acria resinosa.

Si hæmoptysis assueta emaneat: Venæ sectio subjungenda est. Præstat hæc præ omnibus travmaticis, quæ phthisin accelerant.

Terrea, jovialia, antih. Pot. tinct. antipht. Gram, hecticam confirmant, mortem accelerant, uti in hectica monitum.

3. *Vomitus cruenti.*

Fœminæ cum ab hoc affectu facile afficiantur, caveant, ne ex voracitate, potus contra negligentia, a ventriculi debilitatione restrictiones sanguinis menstrui ad ventriculum contrahant.

Dyspepta itaque sub motu mensium, item terror, nausea hoc fine sunt vitanda.

Ad mensium & hæmorrhoidum invitationem, & vomitus cruenti avulsionem, venæ sectio in pede convenit.

Sensibilitas ventriculi in ejusmodi congestione non est a debilitate. Aromatica enim nocent. Temperantia contra prosunt.

Congestiones vero tales optime occupant salia volatilia, urinosa.

Menses quidem revocandi, sed caute pellentibus agendum, ne orgasmum & hæmoptysin excitemus.

Alvi successus per rhabarbarina, clysteres promovendus.

Adstringentia sanguinem facile ad lienem reprimunt. Sufficiunt temperantia, anodyna. In casu necessitatis adstringentia parce dentur, & lenia, eff. millefol. torment. hyper. catech. corall. hæmat.

Præservatio venæ sectionem, motus corporis discussorios, & dilutionem sufficientem præcipit.

Molimina venæ portæ sedat millefolium.

Lienis inflationi mature succurrendum, ne in stasin ruat, quod in motibus ad vomitum cruentum tendentibus observandum.

4. *Hæmorrhoidum.*

Inter externas causas vitanda est commotio sanguinis nimia in abdomine per concussionem, cursum, siccitatem alvi &c. maxime in ætate ac temperamento disposito. Quorsum etiam faciunt aloetica, clysteres acres, vinum hungaricum, gravidarum otium &c.

Quo impeditius succedit, eo magis obviam eundum, ut pathemata hypochondriaca avertantur, maxime in statu magis assuefacto, ætate annosiore, ne

he-

hectica, aut hydropica mala insequantur, aut in junioribus regurgitationes ad pectus.

Assuefacere fluxum præmature, consultum non est. Sin minus vero supersedere valeamus, inter reliqua consectaria prodest & præstat.

Venæ sectio in brachio matura divertit, in pedibus provocat hæmorrhoides. Utroque modo consulitur causæ impulsivæ.

Motus corporis respiratorii, similesque abdominis concussiones, discutiunt molimen hæmorrhoidale, maxime post ventilationes adhibitæ.

Conjunguntur tali diæteticæ medicationi optime nervina urinosa, martialia.

Promovent vero fluxum aloetica, helleborina, El. P. P. circa æquinoctia, luna decrescente sumta.

Nimius fluxus moderari debet, sed non statim supprimi, maxime sub initium.

Turbas spasticas sopit nitrum cum cinnabari, millefolium. Conferunt hic etiam clysteres, calor & inunctio abdominis.

Externæ hæmorrhoides cum raro ad exitum sincerum perveniant, non stimulandæ sunt abusu aloeticorum, myrrhatorum, aromaticorum, acrium, spirituosorum &c.

Nisi molimen jam sit ad exitum perductum, aut in consuetudinem conversum: præstat generalis depletio per venæ sectionem, scarificationem. Conjungitur discussio per motus corporis æquales. Aversio fit per tonicam restrictionem ex empl. subadstringente, linim. ex ol. lil. a. verbas. ung. de linar. alb. græc. rad. scrophul. teleph.

Si vero molimina jam prævalescant, adjuvandus est exitus per hirudines, scarificationem, frictiones cum panno aspero, foliis ficuum. Vesicales scalpello aperiuntur, minus tumentes per se iterum disparent.

Tanto magis vero expeditio locum habet, si consectaria spastica jam prævaluerint, scilicet dolores ischiadici, podagrici, nephritici, imo regurgitationes ad partes superiores.

Quo statu nil repellendo, sopiendo, agendum, ne motus ad interiora regurgitet, & colicas, cardialgiam, vomitus, febres, inflammationes, hecticam, progeneret: quod per adstringentia, narcotica, æstuosa, frigida, animi affectus evenire poterit.

Similiter internæ hæmorrhoides facile per salia urinosa, empyrevmatica, oleosa, adstringentia, regimen diaphoreticum facile in passiones spasticas hæmorrhoidales externas præcipitantur, scilicet arthriticas, tremebundas, paralyticas, ischiadicas, podagricas, ictericas. Cavendum itaque a tali metastasi.

Quo casu vero metastaseos nil per medicamenta præter lenitionem paroxysmi obtinetur, nisi fluxus sit restitutus.

 Mi-

Mitigantur vero ſymptomata talis palindromes alvi expeditione, temperatione nitroſo-digeſtiva, roboratione denique ſubjuncta leni urinoſa vel martiali.

Præſervatio fit venæ ſectione motu corporis, dilutione ſufficiente, animi temperie, aere æquali.

Specifica abſint in eo caſu, ubi ventilatio non eſt præmiſſa, aut expeditio fluxus indicetur.

Utraque hæmorrhois ſi provocari debeat, requirit depurationem ſanguinis a ſeroſis cruditatibus, & depletionem generalem ſinceram præmittendam. Infuſa catarrhalia laxantia hic quadrant.

5. *Mictus cr.*

Hic affectus tacite in plethoricis eveniens caute tractandus eſt, non aliter ac hæmorrhoidalis.

Præſtat ſuppreſſione ventilatio ſanguinis ejusque temperatio, roboratione ſubjuncta.

Adſtringentia cruda hic quoad tutum uſum ſuperantur a ſpecificis, balſamicis, urtica, equiſeto, ſymphyto, auricula muris, pyrola, terebinthina, rubino ſulphuris, ſuccino, maſtiche, hyperico, balſ. per. &c.

Alvus hic, uti in omnibus renum paſſionibus, ſit libera.

Olea deſtillata & acria non conveniunt, maxime ſi ſenſus inflammatorius concurrat.

Hic fluxus commodius ad menſes & hæmorrhoides invitatur.

In ſenibus adſtrictio hujus fluxus calculum accelerat: In junioribus vero affectus iſchiadicos, nephriticos, inflammatorios. Unde cautio opus eſt.

Adſtrictio perpetrata temperatione, laxatione, diſcuſſione ſolvenda eſt.

In ulcere renum cruorem fundente adſtrictio pariter vitanda. Hæmorrhoides hic per hirudines revocandæ. In robuſtis conſolidatio tentanda.

Opiata in nullo mictu cruento uſui ſunt.

6. *Menſium hæmorrhagia.*

Iuvenculæ extra matrimonium viventes violenta profuſione ſanguinis cum magnis grumis correptæ abortum procuraſſe putandæ ſunt & caute tractandæ.

Sanguineæ plethoricæ copioſe purgantur ſine ſanitatis magno detrimento.

Minus aſſuetæ tali exceſſui ab exæſtuationibus humorum per ſaltationes, vini potus, animi affectus ſibi caveant.

Plethora venæ ſectione quidem ventilanda, ſed non curative, ne ordo menſium invertatur.

Motus & potus ſufficiens valde hoc ſcopo præſervatorio conducit.

Venæ ſectio in paroxyſmo convenit in pedibus, ſubjuncta adſtrictione. In brachio revulſoria.

Tem-

Temperatio tamen in paroxyſmo præſtat, ſubjuncta roboratione per gemmata, martialia, pil. becch. ſalia urinoſa, amuletica, ligaturas.

Gravidæ largiter alias menſtruatæ requirunt iteratam venæ ſectionem.

Emanentibus Menſibus venæ ſectio ſubſtituenda, & ita abdominis ſymptomata occupanda. Opiata vero facile infarctus viſcerum hydropicos, hecticos, relinquunt.

Revocatio menſium præmittat ſanguinis melancholici vel phlegmatici correctionem. Plethora non ventilata prius, pellentia magis obſtruunt. Hæc vero ad phaſes lunæ ſunt adhibenda, imo ad temperamenta approprianda.

7. *Lochiorum fluxus.*

Adſtringentia nocent, & quidem quo magis talia ſunt. Leniora in ſtatu præcipiti nil profunt. Fortia vero ſupprimunt fluxum, mox tamen iterum repullulantem. Abuſus noxas graves relinquit.

Si adſtringentia in impetu magno indicentur, conjungenda eſt temperatio, diſcuſſio alexipharmaca, alvi expeditio.

Carminativa analeptica ſtatim conjungenda ſunt, ne cachexia depauperationem inſequatur.

In ſtatu leniore gemmata corallata ſufficiunt.

Opiata magis debilitant vires.

Martialia lenia c. Maſſa Pilularum de cyn. theriaca, adhiberi poſſunt, antifebrilibus ſubjunctis.

Pilulæ Beccherianæ veræ (diſſolutæ ob citatiorem operationem) omnibus aliis remediis palmam præripiunt ad moderandum fluxum.

Quod remedium etiam hæmorrhagiam abortivam coercet. Excutit etiam abortum leniter, ſi retineri nequit.

Inter externa ligaturæ commendantur oppoſitorum.

Ligatura abdominis non negligenda in puerperis, ne ſanguis relaxatis partibus irruat.

Potus calidus nutritivus conducit. Gelatinoſa analeptica non negligenda.

Regimen blandum diapnoicum conſervandum, ne febres lentæ ſuccedant.

Intempeſtive ſuppreſſis lochiis inſequentes tumores tractandi revocatione lochiorum exeunte puerperio quaſi tentata; ſcilicet uteri depuratione per remedia ſuo loco commendata.

8. *Hæmorrhagiæ vulnerum.*

Adſtrictio præceps in plethoricis æſtuantibus inflammationes, dolores, febres, poſt ſe trahit. Ideo diſcutientia temperantia con- & ſubjungenda. Alvus ſuccedat. Venæ ſectio febrem invertit.

Ne nimia exundantia, in teneris maxime, cachectica, hydropica mala, poſt ſe trahat, diæta analeptica gelatinoſa, temperate aromatiſata, proſpiciendum.

Anni-

Anniversariæ commotiones occupantur matura V. S. conjuncto motu.

In vulnere æstuantis cholerici, venerei, retardanda est adstrictio, & temperatio præmittenda. Alias in sanguineis inflammatio & febris succedit, in strictiore corporis habitu interna obstipatio viscerum.

Sistentia probe distinguenda sunt secundum effluxum, an ex poris, an vero ex vasibus eveniat. Ibi adstringentia, hic coagulantia indicantur. Sæpe conjunctio utilis est.

Inter coagulantia Sp. V. rectif. palmam auffert, quia aquositatem imbibit & reliquum inspissat, nulla corruptione insequente. Camphora, myrrha in tali spiritu exulent.

Fœminis vulgus aditum ad vulnera prohibet, ne orgasmus reducatur.

Compressiones vasorum non sunt negligendæ,

Arteria fissa consolidationem suscipit discissione.

III. *Cautelæ dolorum.*

α. *In genere.*

Ante omnia in cura differentia tenenda est, dolorum sc. a materia & propter materiam, vel quando uterque status concurrit.

Quantitatem item respicere debemus materiæ, & consuetudinem motus, qua absque proportione materiæ per causas externas dolorificus actus revocatur.

Quantitas sanguinis evacuanda est, si urgeat, una cum spissitudine, ne perruptio impetuosior succedat.

Sublata causa sopitio sensus vel per se succedit, vel facilius medicatione obtinetur, ut vel halitus anodyni utplurimum sufficiat.

Opiata stupefaciunt sensum, materiam indurant, motum infixant & magis rebellem relinquunt.

Nitrosa tutiora sunt ob acrimoniæ sulphureæ, motus incitantis, obtusionem.

In omni dolore se- & ex-cretionum libertas & promotio securissimum levamen dolorum adfert.

β. *In specie.* I. *Dolorum capitis cautelæ.*

α. *Cephalalgiæ.*

Quæ rarius recurrit, vehementius affligit, nec adeo diu insoluit, tollitur V. S. adsuefacta præservatoria.

Quæ vero diutius insoluit, frequentius recurrit, nec continuo c. impetu affligit, sed cum intermissione, non cedit ventilationi; ad minimum elective fiat in pedibus derivatoria, cum in brachio augeatur congestio.

Pediluvia pariter impetum a capite revellunt.

Alvi siccitas solvenda est laxantibus. In multis clysteres aeres pro revulsione simul obtinenda locum habent.

Medicamenta generalia sunt temperantia, incrassantia, nitrosa, acida.

Transpiratio lenis conservanda. Calida orgasmum distensivum augent. Frigus reprimit discussionem.

Anodyna caute sunt subjungenda. Alias coactum somnum inducunt. In annosioribus immodicus usus ad paralysin, apoplexiam, visus & auditus debilitates disponit.

Cinnabaris nitrosa acuit, repetitur tutius, quam opium.

Inter externa declinante impetu habent locum reprimentia tonica, camphora, alabastrum, rosacea.

Egregium tonicum est sal urinosum extus & intus adhibitum.

Inter amuletica verbena, bufo commendatur.

Cephalalgia acutarum & symptomatica negligenda fere penitus est. Sufficiunt temperantia, discutientia. Si in acutis abest cephalalgia, indicium est, materiam in viscus esse impactam.

β. *Cephalææ cautelæ.*

Si viros occupat hic affectus cum exacerbatione nocturna, venerei inquinamenti suspicio est habenda, & eo cura dirigenda.

Topica in casu a refrigeratione magis locum habent, & quando excretiones in capite sunt repressæ.

Mucositas resolvenda est pro dispositione temperamentorum, & postea evacuanda confertim uno impetu.

Externa nervina calida in plethoricis æstus febriles facile suscitant. Corriguntur camphora admixta. Cucuphæ tales in sanguineis dolores intendunt. In phlegmaticis vero annosis humores resolvunt & reprimunt.

In magis chronico statu repetitio purgationum, pediluviorum, scarificationis, locum habet.

Setacea & fonticuli tandem succedunt, si malum dictis medicationibus non cedat, aut patiens iteratas medicationes perferre nequeat.

γ. *Hemicraniæ cautelæ.*

Affectus hic est status arthriticus & ad hanc normam tractandus.

Mensium vitia sunt probe respicienda.

Periodus & recrudescentia animi pathematibus non est irritanda.

Alvi adstrictio, affectum exacerbans, est solvenda.

Ventilationes adsuetæ sanguinis sunt repetendæ.

Topica leniunt, si plethora non excedat & affectus saltim per animi affectus sit excitatus; ut est camphora.

Vitia primæ digestionis cum affectum valde exacerbent, ventriculus evacuandus est emetico, si plethora non obstet, vel digestivis, aromaticis, pro temperamenti diversitate cruditates tales corrigendæ. Vinum aromatisatum post talem evacuationem pro robore utile est; uti & eo scopo refrigeria abdominis vitanda sunt.

Postmodum probe corrigunt arthriticam congestionem tonica urinosa volatilia c. tinct. alcalina temperata. Nitroso cinnabarina tamen sunt conjungenda.

Potus motum & acrimoniam sanguinis temperans sufficiens indicatur.

Anodyna raro necessaria sunt. Præstat MP. de cyn. ob hyosciami vim tonicam.

In statu contumaci evacuatio in loco usum habet per vesicatoria; it. per hirudines in plethora; uti ibi extra hanc.

Præservatio requirit derivationem per V. S. pediluvia.

Tali modo cephalalgia in processu mastoideo, aut speciali parte capitis est tractanda, & quidem sollicite, ut prodromus apoplexiæ, arthritidis.

δ. Ophthalmiæ cautelæ.

Dispositio in pueritia non irritanda aut confirmanda est verberibus, lacrymis &c.

Sollicite tractanda, cum facile recrudescat, contumaciam induat, hypopya generet.

Humida nocent.

Discutientia reprimentia usui sunt. Aquæ ophthalmicæ non sint acres oleaginosæ. Vitriolum album, saccharum saturni posteriorem scopum implent.

In rubore ingente repressio subitanea nocet. Præmittitur interna doloris tractatio.

Purgatio hinc indicatur, sæpe etiam fortior, subjuncto anodyno.

Inter specifica locum obtinet pinguedo serpentum.

ε. Otalgiæ cautelæ.

Causæ antecedentes curative & præservative sunt respiciendæ: 1. plethora in juventute ad caput congesta, 2. assuetudo hæmorrhagiæ inde enata, 3. externæ concussiones, illapsus in aurem rei solidæ.

Discussio, maturatio, revulsio, consolidatio hic locum habent. 1. Præstat camphora in Sp. V. rect. crocato. 2. Maturatio promovetur cataplasmate imposito. 3. Revulsio per V. S. purgationem, pediluvia peragitur. 4. Consolidatio per ess. succini absolvitur.

Præservatio cum doloribus capitis coincidit.

Ol. dest. ardoris inflammatorii sensum augent.

Camphora in ol. expr. vel sicca adhibetur, si in Sp. Vini solutam ferre nequeant ægri.

Interna discussio non negligenda per alexipharmaca, succinata, sp. tartari, conjunctis temperantibus, absorbentibus, anodynis.

ζ. Cautelæ Anginæ.

Curatio difficilior est ob remediorum immediatam denegatam applicationem, maxime si plethora concurrat & decubitus sit assuefactus.

In plethora V. S. in brachio & sub lingua est instituenda. In minus abundante statu discutientibus est insistendum.

Specifica hic commendantur salvia, fl. samb. tiliæ, alb. græc. æsipus nidus hirund. lisimach. corn. &c.

In ardore urgente nitrum: in mucositate sal ammoniacum gargarisationes acuit.

Emollientia in affluxu stasin augent.

Discussione fiat initium, subjuncta adstrictione.

Quando cum interno impetu fit, caute est agendum: maxime interna sedulo sunt adhibenda, & patiens in perpetuo udore servandus.

Suppuratio periculosa est. Ruptio promovenda sollicite motu vomibundo per gargarismatis injectionem fortem.

Pro mundificatione travmatica in- & ex-terna sunt continuanda.

Synange rara est & eodem tractatur modo. Maturatio periculosa est, & eo magis apertio.

Pariter coincidit inflatio linguæ. Alii immediate hirudines applicant.

Præservatio talium affectuum, facile recurrentium, fit V. S. purgatione, pediluviis.

η. Cautelæ odontalgiæ.

Idiopathicus status a dentis vitio discernendus est a symptomatico per motus arthriticos introducto.

Medicatio pro scopo con- & subjungenda per paregorica, lenientia, narcotica, discutientia, vesicantia.

Specifica in idiopathico statu magis, imo solum locum habent, sc. L. fulmine tactum, dens mortui &c.

Salia urinoſa in ſymptomatica conducunt, tonum roborando & congeſtionem occupando, uti in aliis motibus arthriticis.

Congeſtiones plethoræ mature ventilat V. S.

In carie vero uſtio vel evulſio quadrat.

2. *Cautelæ dolorum pectoris.*

In pleuritide ſpuria ſenſus doloris anodynis caute moderandus, non niſi cum diſcutientibus conjunctis.

Alias febris conjuncta impeditur & in longinquam tuſſim. phthiſin facile diſponitur affectus.

Optime tales dolores tractantur, ac ſi vera inflammatoria febris adeſſet, per temperantia, præcipitantia, interpoſitis diſcutientibus.

Externa ita tuto conjunguntur diſcutientia in ſacculis, epithematibus, emplaſtris.

Potus calidus optime diſcuſſionem diapnoicam promovet.

Specifice a pectore diſcutit S. card. mar.

Paulo generalius cort. chacar. pimpin. ceteraque alexipharmaca.

Moderatur S. papav. hyoſc. c. MP. de cyn. extr. tabac. pro tuſſi refrænanda. Opiata tutius omittuntur.

Acida mineralia, maxime ſalis comm. motus tuſſiculoſos cum doloribus anxiis ſummopere augent.

Ventilationis ſanguinis conſuetæ repetitio, imo laxationes, motus ad pectus derivant ac ſolvunt.

Maxime in regeſtione menſium & hæmorrhoidum, quæ blande revocandæ, non vero calidis præcipitandæ ſunt in hæmoptyſin.

3. *Cautelæ dolorum ventriculi.*

Cardialgia calida a frigida probe diſtinguenda eſt.

Illa eſt æſtuans, tactum vix ferens, fœminis maxime familiaris, a menſium regeſtione cum translationibus ſanguinis ad caput, vomituritione, ſingultu, motu febrili, inflatione præcordiorum.

Hæc vero a cruditate ventriculi cum prægravatione capitis, nauſea, ructu &c.

Illa fert & requirit temperantia, nitroſa, abſorbentia, ſubjuncta alexipharmaca diſcuſſione, extus vero camphorata: Exacerbatur vero a calidis aromaticis, a tarda vero opiata adſtrictoria medicatione in majorem debilitatem, vomitus nigros præcipitatur.

Hæc digeſtivis, emeſi, laxationi cedit, ſubjuncta alexipharmaca, amara, aromatica roboratione.

In

In utroque ſtatu alvi ſucceſſus utilis eſt. In calida vero ſtimulus abſit. Sufficit relaxatio toni verſus ſuperiora reſtricti.

Cardiogmi frigidi inſultus c. inſigni ſyncope, cephalalgia frigida preſſiva, optime ſolvuntur vomitu.

Cardialgiæ vero calidæ deferveſcentia & recrudeſcentia deletur ac impeditur ſpecifico millefolio, V. S. pedum, menſium ſucceſſu.

4. *Cautelæ doloris renum.*

Nephritis ſimplex a calculoſa diſcernenda eſt quidem, at uniformiter tutius per nitroſa lenitur, oleoſa emulſiva quoque locum habent.

Diuretica ex junipero, alkekengi, terebinthina, &c. congeſtiones ad renes augent & calculum progenerant.

Anodyna excretionem impediunt, & dolores, a calculo maxime, in funeſtum exitum præcipitant.

Extus camphorata optime leniunt dolores ſtagnatorios & inflammatorios. Uſus tamen non ſit perpetuus, quippe qui ſtimulationem diureticam efficit. Interpolentur ſpecies paregoricæ in ſicco vel cum vino coctæ.

Emplaſtica nullum uſum habent. Acria affectum augent.

Gemmata, tonica, cort. aur. NM. declinantem ſtatum confirmant & a reditu præmuniunt.

Dolor a calculo in veſica temperantia ſalina poſcit, pellentia recuſat. Oleoſa emulſiva leniunt. Opiata abſint. Sufficit in ſumma neceſſitate halitus opii correcti, pil. Wild. ther. coel. Externa conjunguntur tuto, clyſter ex veronica, fotus, oleorum lubricantium injectio, & externa camphorata. Ultimo tonica, uti dictum, uſurpantur. Hoc ordine tuto ingredimur.

5. *Cautelæ dolorum inteſtinalium.*

Colica ſpasmodica & hæmoroſa in cura probe diſtinguenda eſt.

Illa eſt ex mala diæta, aſſuefactis alvi fluxibus, refrigerio abdominis, potu frigido fœculento, cibis viſcidis, fermentativis, dulcibus, pinguibus, ovis frixis &c. ſuperbibito frigido potu.

Hæc vero fit propter motum ſanguinis hæmorrhoidalem & menſtruum, cum adſtrictione alvi, retractione abdominis. Ubi calida ſummopere nocent, proſunt vero magis temperantia, lenientia.

Cauſa continens inteſtinorum optime evacuatur in utroque ſtatu per clyſteres, non quidem ſtimulantes, ſed emollientes, repetitos etiam. In mucoſitate conjuncta ſal com. additur.

Interna digeſtiva c. abſorbentibus conjunguntur, imo nitroſa in ſanguineis locum habent.

 Sub-

Subjunguntur carminativa, non tamen aromatica, quam ſalino-oleoſa, ſp. tartari, nitri dulcis, M. S. rad. alex. pimp. &c.

Regimen ſudoriferum ante alvi apertionem non eſt imperandum, ne in pareſin præcipitetur affectus.

Tonum reſtituit cort. aur. in eſſentia.

Caſtoreum anguſtias auget, uti & nauſeam; Extus magis conducit, maxime odor, uti & aſæ fœtidæ.

Topica optima ſunt calor & calida nervina, ſpecies odoratæ, ol. carminativa: camphorata.

In hæmorrhoidali colica ſpasmus optime lenitur & alvus expeditur per clyſteres lenientes, oleoſos repetito adhibitos, quibus nitrum immiſcetur.

Fotus etiam inteſtini recti per olea & cataplaſmata verbaſci hic prodeſt.

Acria orgaſtica congeſtionem adaugent.

Narcotica magis vires infringunt & materiam inſpiſſant. Dolor poſt brevem mitigationem revertitur, imo in conſuetudinem abit, aut paralyſes, ſpasmos fixos, progenerat. Adhibeantur non niſi expedita prius alvo, miteſcente affectu, parca doſi, cum alexipharmacis, uti eſt theriaca.

Nitroſa vero hoc anodyno & acrimoniam invertente ſcopo utiliter adhibentur, ſubjuncta alexipharmaca diſcuſſione.

Inter externa calor ſimplex optime conducit. Litus & ſacculi paregorici conjungendi.

Quid quod in cauſa ingraveſcente ſanguinea V. S. in pede, vel hirudinum ad anum applicatio in uſum trahi poſſunt.

Sublata cauſa ſpasmi prodeſt ſpecifice millefolium.

In colica hyſterica ſolutio clyſtica, imo extra paroxyſmum laxativa, conducit.

Interne diſcuſſio & roboratio per ſalia urinoſa, per alexipharmaca c. cort. aur. caſtor. millef. &c.

Immiſſio manuum & pedum in calidum ſpasmos internos relaxat, conjuncta interna diſcuſſione per potum calidum. Tonica colophonem addunt.

6. Cautelæ dolorum artuum.

Fugienda diæta vinoſa, ira, motus corporis impetuoſi, c. ſubjuncta præcipiti quiete. evacuationum ſanguinearum neglectus, balnea calefacientia, ſudorum, eryſipelatis retropulſio &c.

Cum largas hæmorrhagias ſæpe adferat arthritis & eas ſuppreſſas inſequatur: tum ventilatio matura, maxime præſervativa, utilis evadit.

Arthritis fixæ curatio ita facilis non eſt pollicenda; ob ætatis pertinaciam & motus conſuetudinem.

Iſchi-

Iſchiadici & podagrici mali cura tutior non eſt, quam hæmorrhoidum fluxu ordinato proveniens, quorſum itaque facit hirudinum, ſcarificationis uſus, maxime præſervative inſtitutus, curative vero mature ac ſufficienter.

Sanguinis temperatio per nitroſa & acida, pro diverſitate temperamentorum adhibita, præſtant.

Nitroſa in repreſſione motuum arthriticorum utiliſſima inde quoque ſunt, quod vomitus, anguſtias, æſtus compeſcant.

Inter topica commendanda ſolum ſunt camphorata decoct. nervina, S. graminis.

Alvi libertas conſervanda clyſtere, rhabarbaro.

Extus ſalia urinoſa adhibita dolorem oſteocopum facile relinquunt, uti & celebris ſp. ammon. ſulphuratus.

Regimen ſudoriferum in junioribus mitigationem conſtantem non efficit. Diapnoe tamen conſervanda, in fixis maxime conſtans diapnoe conſervanda.

Unde alexipharmaca interpoſito commodo tempore febres & congeſtiones febriles occupant.

Salia urinoſa primo initio & exitu morbi motus ſupprimunt.

Anodyna iterata vel habitum inducunt, vel acutum morbum in junioribus generant. Ad levamen ſolum danda.

Repellentia, frigida, adſtringentia extus valde ſunt vitanda. Ad interiorem metaſtaſin periculoſam faciunt.

Dilutio potulenta acrimoniam mitigans, & ad diureſin diſponens, ſufficiens concedatur.

Victus tenuis ſit & laxans.

Pediluvia aluminoſa, emplaſtica, refrigerantia, adſtringentia, coagulantia, reprimunt tumores, producunt contracturas, ſpasmos fixos, nodos, ulcerationes, regurgitationes, inflammationes.

Pinguia in calidis æſtum augent & ulcerationes progenerant.

Externa & interna medicamenta requirunt temperamenti diagnoſin. Unde in cholericis acria æſtum augent, in melancholicis adſtringentia contracturas relinquunt.

Iuniores podagrici tanto cautius ſunt tractandi per temperantia, alexipharmaca, ut febricitantes, quo retrogradus ſtatus evitetur.

Præſervatio fit matura ventilatione ſanguinis. Unde rariores & mitiores proveniunt paroxyſmi.

In ſpecie *ſpaſmi* procatarſis perpetratur vitando plethoram, vitam ſedentariam, diætam acrem, vinoſam, abuſum veneris, motus animi &c.

Quod & curative locum habet, in primis depletio ſanguinis omiſſa repetenda.

tenda. Dispertitio sanguinis conjungenda per diapnoica, maxime sine æstuoso regimine data.

Quo statu curæ neglecto frustranea sunt, imo noxia, sopientia.

Frictiones calidæ paroxysmum solvunt.

Gravidarum spasmos varicosos lenit decubitus & situs mutatio, sessio altior, alvi expeditio.

7. *Cautelæ epilepsiæ.*

Idiopathicæ & symptomaticæ discrimen utile est ad curam. Illa enim archealia requirit, hæc materialia corrigentia pro causæ diversitate.

Crassities sanguinis in habituali statu consideranda venit, quæ itaque corrigenda est.

In infantibus stases lymphales sunt impediendæ. Unde refrigeria vitanda, achores non sunt reprimendi per pinguia, adstringentia &c.

In juvenili ætate a vermibus, morbo laborioso succedens, vel funestum exitum nanciscitur convulsio vel transitum in consuetudinem.

Hoc statu animi motus summopere vitandi, ceterum cura facilis non est reputanda.

Hæreditaria dispositio a parentibus vel nutricibus iracundis arthriticis contumaciam format.

Epilepsia irregularium motuum cataleptica, comatosa &c. sæpe in fonte venefico quærenda.

Aestus venereus etiam sæpe, uti maniam, ita epilepsiam generat, qui itaque temperandus.

Uti & scabiei repulsio & revocatio expendenda.

Ulcera consolidata pariter revocanda.

Specifica parce, sed stato invasionis tempore sunt adhibenda in idiopathica lunari cum quiete, vigiliis, continuanda aliis diebus, iisdemque horis.

Generalis cura requirit purgationes, evacuationes sanguinis, motum corporis, salia urinosa, potum sufficientem, acidulas, thermas, in spongiosis.

Epilepsia a fascino commendat antimagica, fumum de vestimento suspecto die Beruf-Kräuter, hypericum, syderitidem &c. Cauta tamen sit diagnosis.

Epilepsia venerea matrimonium quidem suadet, sed pariter cum cautela, ne morbosa soboles multiplicetur.

Epilepsia acutarum, variolarum & malignarum maxime, in initio & incremento ita fatalis non est, quam in decremento. Specialem tractationem non poscit, nisi secundario anodyno-antispasmodicam ex theriaca cum castoreo, conjuncto regimine diapnoico. Si tamen fomes in primis viis hæreat, conducit vomitus & laxatio initialis, prudens tamen.

Cau-

Causa supernaturalis hic præcipue respicienda sæpe venit, maxime si anxietas a mala vita acta observetur.

8. *Cautelæ doloris & morbi hypochondriaci.*

Quantitas sanguinis, tum universalis, tum particularis venæ portæ respicienda est.

Illa, si urget, deplenda est V. S. subjuncto motu corporis, resolutione medicamentosa.

Hæc solvitur hirudinum usu vel hæmorrhoidum medica apertione, motu respiratorio aucto, subjuncto tono martiali.

Methodus hæc si invertatur, materia immobilis movetur & angustiæ augentur.

Periculosus quidem non est morbus, sed facile recrudescens. Unde cura non facile est jactanda.

Anodyna nocent. Causa aperta est.

Materia vero sublata motum consuetudinalem securius sopiunt specifica, millefolium.

Martialia initio non sunt adhibenda, ne adstrictione humores crassos magis in viscera impellant.

Aperientia sunt præmittenda pro diversitate temperamentorum selecta. Unde in strictioribus etiam dilutæ formulæ magis quadrant. In humidioribus ficciores, pilulares.

Clysteres, laxantia, stricturas relaxant & flatus educunt. Unde valde suadenda.

Tonica martialia, adianthina, salia urinosa, sunt interponenda. Parca & rara sufficiunt.

Eadem methodus tenenda fere est, si stagnatio in stasin transierit languidam, scirrhosam, ulcerosam.

9. *Cautelæ doloris & passionis hystericæ.*

Mensium restitutio prima sit hic intentio, sine qua nulla constans cura speranda, sed facile splenica, cardialgica suffocatio recrudescit.

Vitandi sunt animi motus, odorata &c.

Alvus semper aperta servanda est.

Conjungenda est apertio, resolutio, per infusa carminativa, pilulas balsamicas, amaras, resinosas in humidis.

Usus summus est clysterum emollientium oleosorum.

Castoreum odoretenus utilius est, quam intus datum.

Opiata damnanda sunt.

S

Robo-

Roboratio resolutioni interposita prodest per sp. tart. M. S. ess. alexiph. pimp. cort. aur. intra paroxysmum data.

Specifice proficit caro lupi, ess. millefol. cum sale vol.

Præservatio eadem est, quæ mali hypochondriaci. Mensium promotio, vicaria evacuatio, motus & potus sufficiens indicantur.

Viduis juvenculis venereis matrimonium suadendum. Temperat interim æstum specifice nitrum, camphora, anethum &c.

Defervescens paroxysmus supprimitur sale vol. cum specificis.

In statu a lochiis suppressis febris temperanda est nitrosis, discutienda alexipharmacis. Promotio prudens instituenda est per pil. bals. Inf. aperientia. Calida vitanda.

Si a lochiis nimiis malum ortum ducat: tum motuum turbas discutiunt pil. bals. gemmata, analeptica.

IV. *Cautelæ morborum Lymphalium.*

1. *Hydropis.*

Ascites difficilioris curationis est, quam anasarca, ob viscerum indurationes, quæ in anasarca non ita insoluere, sed coagula lymphalia hic solum notantur, quorsum prognosis & therapia dirigitur.

Procatarses vitandæ, febrium & hæmorrhagiarum suppressio per adstringentia.

Cura cauta sit, ne scirrhi viscerum irritentur in inflammationem, quæ lethalis erit.

Si vasa lymphalia perrupta notentur: consolidatio non est expectanda, nisi in fœminis admodum robustis.

Evacuatio seri nil proficit, quia subsidente tumore sphacelus maturius subnascitur, hectica exacerbatione statim succedente.

Maxime talis eventus suspicandus in senioribus, tussi præcedente, subitanea invalescentia tumoris.

In juniore ætate lentoque progressu sub initio cura locum habet ad cachecticum statum corrigendum.

Salsedo saponaria & serum mucidum est corrigendum & edulcorandum. Hic primus sit scopus.

Salia & sulphura caute hoc scopo sunt adhibenda. Illa ad excretionem urinariam stimulant materia nondum correcta. Unde obstipationes augentur, qualis effectus est a salibus urinosis & lixiviosis.

Sulphurata intemperatius adhibita æstus hecticos incendunt cum siccitate oris, vigiliis, inquietudine.

Similem effectum edunt salia vol. oleosa.

Medii effectus sunt amara aromatica.

Acria

Acria alexipharmaca diuresin movent & aliis commode substituuntur.

Pariter semina carminativa ob diureticum effectum tempestive sunt usurpanda.

Zingiber pro antihydropico specifico putatur, cum elaterio adhibendum. Diaphoresin potius movet & muciditatem resolvit.

Præparata materia evacuatio confertim & copiose est instituenda.

Subjungenda roboratio, sed caute agendum aromaticis, ne æstus hecticus exacerbetur.

Eadem circumspectio necessaria in martialibus, maxime non præparata materia, ob tonicam efficaciam.

Inter purgantia jalappa, merc. d. potenter satis ac tuto operantur.

Merc. vitæ anceps, vomitus periculosos movens, est.

Acidulæ viscera magis destruunt, uti omnia adstringentia hoc efficiunt.

Thermæ calcariæ præstant. Aluminosa obsunt. Imo relaxant magis partium tonum.

Sudorifera lenia mobilem factam materiam resolvunt. Quorsum sudationes in sicco pertinent.

Potus parcus sit, ut ita in ficciore statu vasa distenta conniveant.

2. *Cautelæ cachexiæ.*

Procatarsis declinanda, refrigeratio insignis, mensium & aliarum hæmorrhagiarum suppressio, nec non febrium, nimia profusio sanguinis cum subjuncta diæta cruda, non gelatinosa, analeptica, usurpato regimine incongruo frigido, adstringentium abusu &c.

Colatoriorum obstipatio reseranda & humorum labes corrigenda, ut in hydrope.

Evacuatio mucoris commodius fit per alvum, quam per sudorem aut urinam.

Huic resolventia sunt præ- & interponenda.

Lentæ tamen hic evacuationes præstant repentinis, nisi saburra intestinorum turgeat.

Resolventia sunt amara tenuiora.

Semina diuretica sunt caute adhibenda.

G. resinæ resolvunt & fibras roborant.

G. hederæ causticum non est, humores egregie fundit ac educit.

Salia media & oleosa pro statu ægri ob diuresin sunt accommodanda.

R. vincetoxici resolvit, diuresi evacuat, imo roborat specifice.

Martialia caute sunt interponenda. Abstringunt enim. Omittuntur, si alvus supprimatur.

Diæta lenis aromatica, motus moderatus locum habent.

In

In malo a febribus male tractatis pil. amaræ balſamicæ eximium uſum habent.

Inter externa nocentia frigus eſt vitandum, ob toni relaxationem & humorum inſpiſſationem.

Regimen calidum temperatum quovis modo imperatum hic uſui eſt.

Unde ſudatio in ſtuphis, frictio calida uſui eſt.

Repellentia facile tumores ad interiora repellunt, ſuccedentibus anxietatibus & vitæ periculo.

Præſtant inter topica acria aperientia, ſedum minus, chelidonium, ſal vol. ur. decoct. tabaci.

In *oedemate* ſcarificatio facile ſphacelum periculoſum excitat. Emplaſtra affluxum augent. Eſſ. myrrhæ acris eſt in ulceratione oedematum & ardorem auget. Præſtat liquamen myrrhæ.

Camphora exſiccat cutim & cetera topica impedit.

Bufo extus & intus diureſin movet, ſed ſpecialis effectus non eſt.

Sp. lumbric. vol. initiales tumores diſcutit, licet alia urinoſa utilia non ſint, maxime in malo a ſp. vini ſubnato.

Salivatio mercurialis nullius eſt uſus, quia ſalſam coagulatam lympham corrigit; hic vero eſt ſeroſo-ſpiſſa. Et mercurius perſpirabilitatem requirit. Quare graviorem morbum producit, ſtaſes, paralyſes &c.

3. *Cautelæ Iſchuriæ.*

Congeſtio humorum in plethoricis ſanguineis ab equitatione &c. urinam reprimens, ſolvitur V.S. nitroſis, alvi expeditione per clyſteres & laxantia. Diuretica vero his neglectis magis ſupprimunt urinam.

Balnea relaxant fibras. Præmittitur tamen ventilatio & temperatio ſanguinis, ne expanſio major ſuccedat.

Tutius relaxant linimenta, fotus, ſacculi paregorici.

Suppreſſionem ſpaſticam a calculo relaxat nitrum, ſuccus raphani ruſticani, cavendo, ne hic ſtimulus ante ſpaſmi demulſionem adhibeatur.

Diuretica ita quoque, expedita ſemel urina; orgaſmo ſopito, ſpaſmo relaxato, locum habent.

Maxime acria diuretica, ol. tereb. in plethoricis ſanguinis inflammationes nephriticas facile ſuſcitant.

Calculus uretræ impactus poſcit relaxantia, cataplaſmata, catheterem, &c.

Carunculæ venereæ ſepſi abſumuntur.

Ita ad cauſæ diverſitatem cura dirigenda, non vero impeditio pellentibus magis opprimenda, aut dolor anodyno palliatus in ſtaſin lethalem perducendus.

4. Cau-

4. *Cautelæ aſthmatis & tuſſis humidæ.*

Relaxatio toni & congeſtio humorum conſideranda eſt in therapia.

Plethora quoque expendenda, maxime ſi evacuationes ſanguinis ſint ſuppreſſæ. Unde ventilationes repetitæ ſanguineorum tuſſim oppletivam ſpasmodicam optime leniunt.

Muci ſeductio per inteſtina tuto a pectore avellit affluxum.

Quando vero magis ab aere frigido-humido, ſerum inſpiſſante, ortus ſit affectus, magis diſcutientia roborantia, quam evacuantia locum habent.

Hoc in recente malo agendum, in recurrente vero aſſuefacto malo magis per evacuationes, ſcarificationes, eundum obviam.

Hæreditaria diſpoſitio, a parentibus in conceptione tuſſiculoſis introducta, multum hic facit, & ideo magis anodyna & ſpecifica tolerat.

Evacuatio cathartica in utroque caſu præmiſſa vel interpoſita uſum habet.

Selectus tamen purgantium tenendus eſt, & phlegmagoga magis ſeligenda.

Mucoſitatem colliquantia utiliter ita conjunguntur, imo præmittuntur.

Diſcuſſio poſtea a pectore perpetranda per acriora, lignoſa, ſuccinata, alexipharmaca, regimen diapnoicum.

Poſtea ſi tuſſis urgeat ſine proportione materiæ, tum catarrhus ſuſpendendus per anodyna ſpecifica.

Sæpe ventriculi obviſcatio aſthma progenerat: Unde vomitus lenis in emeticis conducit.

Aſthma ſenile requirit pulmonum flaccidorum robur per diætam leniter vinoſam, aromaticam, medicamenta balſamico-reſinoſa, nervina, aniſata, ſuccinata.

In ſenibus plethoricis ventilatio adſueta repetenda, quæ congeſtiones ad pectus ſolvit.

Si ab hæmorrhoidum vel menſium regeſtione malum ſit ortum: horum eductio neceſſaria erit. Cavendum tamen, ne pellentia hæmoptyſin ſuſcitent. Laxantia hic uſui ſunt. Ventilatio derivatoria motus ſanguinis commodo tempore perpetranda.

Expectorantia pariter cautelam requirunt. Evacuant per pectus, indeque humores adducunt. Nocent in ſtatu congeſtorio ſanguineo. Acrem vero paucam materiam incraſſant & mobilem reddunt. Sæpe in eorum medio uſu ſubſiſtendum & diſcutientia ſubjungenda, quæ etiam conjuncta illorum uſum tutiorem reddunt.

5. *Cautelæ gravedinis & coryzæ.*

Raro medicum auxilium hi affectus depoſcunt. Transit vero ſæpe malum

lum in habitum cum capitis turbis. Congestiones sanguineæ, quæ subsunt, deplendæ sunt. Dispositiones tales aeris injurias, tenuem amictum, &c. vitare debent. In simplici malo odore salis urinosi, aceti, cedit stasis. Ceterum alleviat naturam, adeo præmature turbari non debet. In graviore malo evacuantia, emesis, resolutio catarrhalis, roboratio succinata, derivatio per pediluvia indicantur.

In coryza senum calidorum cucuphæ & calida hepatis vitia causantur & facile orgasmum capitis augendo vertiginem periculosam apoplecticam formant. In phlegmaticis usum habent, non vero usu continuo, quod vires enervat & consuetudinem inducit. Denudationes insuetæ sunt vitandæ. Calidis camphorata præstant.

In chronico stasium serosarum statu derivant fonticuli, in sanguineis scarificatio repetita.

6. *Cautelæ scabiei.*

Externæ causæ vitandæ sunt, habitaculum humidum vaporosum, aqua limosa salsa, cibus suillus &c.

Contagium maxime in temperamento disposito vitandum.

In evacuatione sanguinis adsueta scarificatio usum habet, alias non item.

Imminutio muci fit purgatione.

Correctio vero per catarrhalia diuretica.

Excretio promovetur leni diapnoe.

Retropulsio vitanda, diarrhœas, coryzas, inflammationes internas producens. Fit per sulphurata.

Absorbentia mucum magis incrassant & obstructiones augent.

Alexipharmaca optima sunt, ter in die adhibenda. In diffusis parca dosis nil proficit: magna vero æstuat: præstant itaque temperatiora.

Mercurius specifice corrigit scabiem. Sublimatus spasmos artuum, retrocessionem, suffocationem generat.

Retrocessio scabiei cum asthmate, angustiis, corrigitur merc. d. temperantibus &c.

Scabies *furfuracea* antivenerea acria medicamina & regimina requirit, una cum mercurialibus.

Sicca scabies humectationem per balnea, aquas minerales poscit.

Furfures abstergit lixivium sulphuris, cinerum clav.

Sulphur corrigit motum scabiei, ab intra ad extus pellens, & vice versa, prout adhibeatur. Ultimo intus adhibetur.

Psora inveterata incurabilis est. Recens vero evacuationem & mundificationem exigit: Extus vero unguinosa acria decoct. tabaci. Consolidans denique curam absolvit.

Ele-

Elephantiasis rara & curatu difficilis est habenda. Consolidatio cutanea fit ol. ovorum &c. temperatio ardoris camphoratis, raninis. Externa tractatio sola reprimit facile affectum. Interna tractatio eadem est, quæ scabiei simplicis.

Apostematosa depravatio eadem cum scabie methodo adgredienda. Plethora diæta est imminuenda, Merc. d. pro laxatione infervit. Sudationes lenes non negligendæ. Calida vero ad excretiones scabiosas disponunt apostematosos.

7. *Cautelæ Luis Venereæ.*

Quando humores coagulati partibus nondum sunt infixati, sed cum humoribus adhuc fluctuant: tum lignosis diureticis eliminari possunt.

Quando vero partibus læsiones jam sunt inductæ: tum fortiora colliquantia & ipsa salivatio opus est.

Contagium, veneris abusus vitanda, maxime conjuncta. Oscula impura, decubitus in lecto impuro &c. afficiunt leviter dispositos.

Gonorrhœa repulsa genitalia tumore afficit. Glans inde ulcerascit & scrotum; Verrucæ ani efflorescunt. Unde adstrictio in gonorrhœa exulet.

Lignosa diaphoreticum regimen conjunctum postulant, sedendo in stuphis &c.

Cura non præceps ac brevis sit, sed ad 2.4. hebdomadas pro tolerantia ægri & mali statu producatur.

Cibus parcus & evpeptus sit.

Præservative ess. lign. alex. sæpe sufficit.

Diuresis sub diaphoresi non negligenda.

Lignosa non adeo æstuosa sint. Diversitas temperamenti hic etiam notanda. Sassaparilla, china, effectum tacite præstant.

Sudatio sub multis integumentis non est consulta; Supra lectum præstat, vel vapore Sp. V. prolectus sudor.

Ante salivationem 1. primæ viæ sunt depurandæ, 2. materia venerea mobilis reddenda, 3. Viæ præparandæ, 4. regimine exitus non impediendus.

Unde præmittenda purgatio, lignosa diaphoresi, & mercurius successive applicandus.

Sub tali actu exitus per acida, gargarismata adstringentia, refrigerationes, potationes &c. non est occludendus. Iter, liber fugiendus. Quieti studendum.

Vires ante omnia consideranda sunt, an talem curam ferre possint, multa symptomata producturam.

Fauci-

Faucibus succurrendum mature emollitione, abstersione, vitando adstrictionem.

Ardor temperatur nitro. Emollitio fit ficubus. Mucus resolvitur sale ammoniaco. Hic ordo, hæc materia est gargarisationis.

A salivatione desistendum, si tormina, spasmi, stupores superveniant, & diapnoicis insistendum. Id vero non contingit, si præmittenda fuerint præmissa.

Si una salivatione non sublatus sit morbus, tum ea repeti potest, maxime si cura libere successerit.

Ad minimum sufficiens sit salivatio, ne repetitio necessaria evadat.

Punctum saturationis putant salivæ reditum in statum sui ordinarium sanum.

In *gonorrhœa* balsamica externa proficua non sunt, segnia enim parum efficiunt. Penetrantia vero, ut bals. sulph. æstum suscitant. Utraque non corrigunt materiam, sed repellunt. Hoc tanto magis actualia adstringentia saturnina efficiunt. Convenit potius mundificatio, evacuatio, consolidatio interna, 1) quod efficiunt balsamica pro diversitate specificorum selecta, 2) generaliter merc. d. specifice ess. canth. 3) balsamicis absolvitur, & specifice osse sepiæ. Sudores nil proficiunt. Suppressio mundificantibus solvitur & fluxus revocatur, itaque initia luis venereæ supprimuntur.

Gummata aversantur adstringentia. Repulsa enim materia ossa corrodunt. Mercurialia & hic colliquant.

8. *Cautelæ Scorbuti.*

Differentia scorbuti aerei & hypochondriaci tenenda est.

Plethora male tractata translationes corruptorias relinquit.

Ita malum hypochondriacum sudationibus transit in scorbutum.

Quæ pro occupatione scorbuti notanda sunt.

In cura salia volatilia, non urinosa, sed vegetabilia acria locum habent, sc. sic dicta antiscorbutica, pro diversitate temperamentorum adhibenda. Optime in substantia adhibentur, vel parum alterata, ut in succo, vel extracto.

Dilutio & temperatio sufficiens convenit c. motu.

Nitrum vero orgasmos compescit.

Purgantia, V. S. vagas translationes & mala symptomata relinquunt, excretiones decentes non juvant.

V. S. tamen in adultis derivatoria & præservatoria locum habet.

Sudor a motu utilior est, quam in lecto. Regimen sudoriferum relinquit anxietates, palpitationes, maxime in melancholicis.

Calida

Calida plethoricos in dolores capitis, arthritidem, febrem, anxietates, inflationes lienis, præcipitant.

A continua medicatione cavendum. Facile enim assuescunt iis, ut nullas amplius alterationes relinquant, sed gravia potius symptomata.

Spontaneæ evacuationes caute sunt cohibendæ.

Diarrhœa levamen adfert. Non adstringatur. Cardialgiæ enim, anxietas, infarctus lienis, tormina, inflatio abdominis, colica convulsiva &c. succedunt.

Efflorescentiæ cutaneæ temperandæ & non nisi lenissime adstringendæ.

Acrimonia temperatur lubricantibus, hordeaceis, avenaceis decoctis, emulsione & oleo amygdalarum, clysteribus.

Anodyna caute danda. Vires enim jam fatiscunt. Augent facile appetitus prostrationem, vertiginem, excretionum suppressionem. Facto levamine mox dolor impetuosius revertitur.

V. *Cautelæ morborum primarum viarum.*

1. *Diarrhœa.*

Non ut passiva effluxio, aut irritatio, vel toni destructio talis fluxus respiciendus est, sed ut activa utilis excretio materiæ peregrinæ, quod varios usus adferet.

Unde phlegmatici, frigidi, ad mucositatem generandam apti sunt, & ita sæpius diarrhœis expositi, quæ non præcipiti impetu sunt constringendæ.

Maxime diarrhœæ tales ita respiciendæ, quæ circa æquinoctiales vel solstitiales mutationes, aut valetudinariis interdum eveniunt, & per plures dies sine debilitatione continuant.

A cibis dyspeptis eveniens, carne suilla pingui, brassica muriatica, superbibita cerevisia fœculenta, utilis est & cruditates concoctionis evacuat, solum itaque digestivis corrigenda.

In puerperis fluxus tales exhauriunt quidem vires, sed tamen non sunt adstringendæ. Mucositas vero corrigenda, & abstergenda. Acrimonia insuper temperanda.

In omnibus digestio muci pro diversitate temperamentorum, secura est indicatio.

Conjungitur ejusdem excretio per laxationem.

Inter hæc rhabarbarum non solum humores fundit, sed vias leviter constringit.

Robo-

Roboratio aromatica debet postea subjungi.

Motum refrænant anodyna.

Pilulæ polychrestæ omnes has indicationes feliciter explent, tonum reducendo, materiam resolvendo, excretiones lenissime promovendo.

Ratio temperamentorum & hic habenda est. Phlegmaticis aromatica; Sanguineis salina; Cholericis nitrosa dicata sunt.

Cholericæ dejectiones infantum, uti & adultiorum, corriguntur absorbentibus, lubricantibus.

2. *Dysenteriæ, rubræ, albæ, hepaticæ.*

Procatarsis vitanda, fructus horæi &c. Nec non contagium.

Periculosior status habendus est, si febris concurrat. Contrariæ enim inde cum fluxu oriuntur indicationes. Magis vero ad febrem respiciendum, & nihil contra febrem pro fluxu est agendum.

Correctio materiæ difficilis est, & fit per absorbentia, obtundentia, temperantia, pinguia.

Nitrum mature datum ardores inflammatorios mitigat & occupat. Infantibus detur c. coralliis, antim. diaph.

Abstersio laxatoria fit rhabarbaro sub initium singulis diebus dato.

In æstu febrili potus largus concedatur. Calidus tamen sit, decoctum carvi, juscula cum ovo.

Sopitio fluxus obtinetur quidem per anodyna, intempestive vero data sphacelum inducunt. Laxans præmittitur & noctu theriaca subjungitur.

Regimen sit calidum & quietum. In vestimentis, prout possibile, lecto decumbat. Halitus calide ad anum prodest.

Adstringentia humoribus non correctis data anxietates & omnes passiones acuunt, maxime in febre conjuncta.

In dysenteria leviore & ejus initio alexipharmaca, absorbentia c. tonicis maritata, usum habent. Laxans tamen præmittendum.

Pil. pol. loco rhabarbari, subjuncta theriaca, usui sunt.

Analepsis non est negligenda, nec vinum generosum reformidandum.

Dysenteria autem ut profundior ulceratio est consideranda.

Unde clysteres lenientes, abstergentes, calefacientes, mundificantes iterato adhibendi.

Fluxum cohibentia & hic caute sunt adhibenda.

In fluxu *hepatico* orgasmi & acrimoniæ temperatio ante omnia est præmittenda. Martialia postea secure & leniter adstringunt. Præmatura cohibiito inflammationes hepatis inducit. Unde, licet curatu facile sit malum, tamen ratione ortus hæmorrhoidarii caute est tractandum.

Cautelæ deliriorum.

In dispositione & hæreditate tali actuum intellectualium exercitium non adeo est intendendum.

Melancholiam sanguinis libertas per hypochondria tollit.

Nymphomaniam mitigat abstinentia veneris, iræ, animi speculationum, diætæ aromaticæ &c. medice nitrum, camphora, &c.

A veneficiis introducta deliria altiore magia extirpantur.

Medicina universalis animam in ordinem agendi reducat, si aderit ad manus.

Ad minimum indicatio non tam ad materialia corrigentia, quam archealia est dirigenda.

Vermes & similes causæ materiales sunt respiciendæ, ne vice versa archeus obnubiletur, materia urgente neglecta.

Unde opiata deliria augent, somnum turbant.

Crocus præstat lætificando & pavores sopiendo.

Ulcera chronica consolidata & regurgitantia ad interiora talem confusionem generant, quæ itaque revocanda.

Ita & hæmorrhoides suppressæ, vel menses in causa sunt.

Vomitoria sæpe usum habent, ventilato sanguine.

Nitrum temperat excandescentias.

Somnum secure sollicitant pediluvia.

Potus sufficiens, temperans tamen, non est denegandus.

In diversitate deliriorum & specifica sunt accommodanda. Nux vomica in philtro, sanguis asini in aliis.

In deliriis acutarum lenibus majus periculum quam in fortioribus. Alexipharmaca continuanda, item camphorata, potus sufficiens, alvus laxa &c.

In deliriis recidivantibus chronicis ventilandus sanguis mature. Hirudines inde melancholiam solvunt.

INDEX RERUM.

Ano-

Bilio-

V *Cam-*

Cor-

D.

Diar-

Dysen-

affectus

Hæmor-

M.

con-

Pilulæ

FINIS.